Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

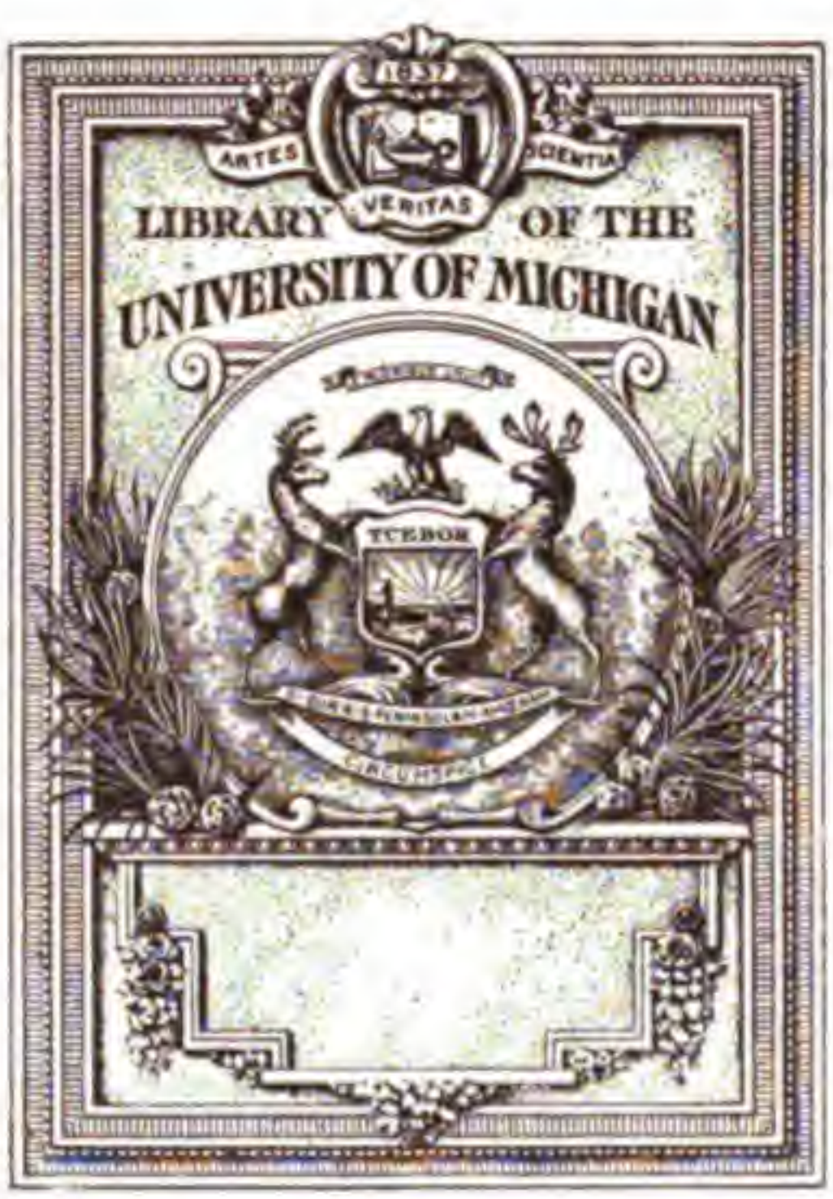

RECEIVED IN EXCHANGE
FROM
Inst. d'Estudis Catalans.

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

N
94
.B
A3

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

BUTLLETÍ

DE LA

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

VOL. IV

1917

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Butlletí

de la

Biblioteca de Catalunya

VOLUM QUART

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
1917

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Tipografia L'Avenç : Massó, Casas & C.ª : Rambla de Catalunya, 24 : Barcelona

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

NÚM. 7 — ANY IV

GENER-DESEMBRE 1917

Z.
795
.B341
A3.

Butlletí

de la

Biblioteca de Catalunya

BARCELONA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ

1917

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Butlleti de la Biblioteca de Catalunya

SUMARI DEL NÚMERO 1

	pàg.
L'Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba	5
De paleografia visigòtica a Catalunya. El Codex de l'Apocalipsi, de Beatus, de la catedral d'Urgell per Mn. Pere Pujol i Tubau	6
Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar, per Ramon d'Alós	28
Notes sobre estampers antics a Catalunya, per Mn. Josep Mas, pbre.	37
Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu de l'Arxiprestal de Morella, per Mn. Miquel Batllí, pbre.	47
El Retrat Martorell, il·lustrador de llibres, per August Duran i Sanpere	68
Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya (vitrina 58-79) fet per J. Massó Torrents i per Josep Rubió Balaguer (Continuació)	78
Notícies de Manuscrits	120
Documents	127
Bibliografia	141
Crònica	160
Índex de noms propis	210
Índex general	227

Gravats des de la fig. 1 a la 10.

Amb aquest número es reparteix el catàleg de les *Principals adquisicions de la* BIBLIOTECA DE CATALUNYA *durant* [illegible] pàg. 1-52.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Inst. d'Estudis Catalans
ex.
4-10-1924

L'Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba

El dia 1.r d'agost de 1917 morí el Sr. D. Enric Prat de la Riba, fundador de l'Institut d'Estudis Catalans

Tot Catalunya ha plorat la seva mort, però potser ningú com aquesta Casa se'n sent en tanta orfandat. Des que en la primera reunió de l'Institut va proposar-se la compra de la llibreria Aguiló, nucli inicial de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, fins a l'adquisició dels manuscrits Dalmases, no hi ha hagut iniciativa de compra de llibres, per atrevida o difícil que fos, que no trobés en el Sr. Prat l'aculliment més eficaç i decissiu. Ell encarrilà en tot moment els nostres propòsits posant-hi una eficàcia insospitada per a nosaltres mateixos, i fent possible i real aquell projecte de creació d'una gran biblioteca que insistentment apareix en cada un dels actes de l'Institut.

L'obra anà fent el seu camí; als manuscrits i edicions precioses dels nostres vells escriptors s'hi aplegaven cada dia en número més gran els llibres de la ciència moderna, i en la memorable comunicació que en 4 de febrer de 1911 endreçava al Departament Central el President, proposant la creació de dues noves seccions a l'Institut, apareixia ja fermament formulat el pensament de donar una organització pròpia a la nostra Biblioteca nacional, instituint la seva Junta de patronat. Quatre anys després, el 14 de maig de 1915, es constituïa sota la presidència del Sr. Prat de la Riba el Patronat de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA.

Mai va faltar a les seves reunions, i molt sovint, quan el despatx de la Presidència de la Diputació li deixava alguna estona lliure, pujava els matins a l'Institut, i era un goig íntim per a nosaltres el veure'l somriure benèvolament, participant de la nostra alegria per l'enriquiment dels fons científics de la BIBLIOTECA, o per l'adquisició ventatjosa d'alguna joia bibliogràfica.

A elles s'hi afegiran ara els volums que formaven la seva biblioteca particular, cedida generosament per la seva Viuda a l'Institut que el fundador havia estimat tant en vida. Al veure a tota hora entre nosaltres els llibres que coneixen el secret de les seves meditacions, ens semblarà encara sentir aquella veu enyorada que constituí sempre el major dels nostres estímuls

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

De paleografia visigòtica a Catalunya : *El Còdex de l'Apocalipsi*, de Beatus, de la catedral d'Urgell,

per Mn. Pere Pujol i Tubau, prev.

Nota preliminar. — Motiva la publicació del present treball la important adquisició que acaba de fer la Biblioteca de Catalunya de la reproducció en fotocòpies del conegut exemplar ms. miniaturat, el qual conté els comentaris al llibre sagrat de l'Apocalipsi que a darrers del segle VIII escrigué Beatus, abat de Lièbana (Astúries), i que tan gelosament guarda el molt il·lustre capítol de canonges de la Seu d'Urgell.

L'obra del monjo asturià, copiosament reproduïda pels calígrafs visigòtics, as solí gran celebritat en les distintes regions hispàniques i de la França meridional. Ella fou de bell antuvi coneguda en la nostra terra; tant com el manuscrit urgellità, és interessant el que es conserva en la catedral de Girona, compost en l'any 975.[1] No cal oblidar que el comentari escripturístic del sant abat de Lièbana aparegué durant aquell intens moviment literari d'impugnació a l'heretgia dels *adopcionistes*, els bisbes Elipandus de Tolèdol (contra el qual escrigué Beatus) i el nostre Fèlix d'Urgell, la qual de les regions centrals d'Espanya, on tingué sa naixença, s'estengué ràpidament per les terres ultrapirenaiques, pel vehicle de les nostres relacions amb els grans dominis carolingis.[2]

1. Villanueva, *Viage literario*, XII, 119.

2. Cf. L. Delisle, *Les manuscrits de l'Apocalypse de Beatus...*, en *Mélanges de paléographie et de bibliographie* (Paris, 1880, in-8.º), pàgs. 117-148. No serà per demés consignar el fet (el qual podria esser objecte d'importants investigacions de part de nostres erudits) de què l'obra de Beatus recorregué en un i altre vessant del Pireneu la mateixa àrea geogràfica que trobem infestada per l'Adopcionisme, ja en vida de sos autors. «El desenrotllament de l'Adopcionisme — diu un autor — presenta dos corrents ben marcats i diferents, tan sols posats en relació per la intel·ligència entre els respectius capitostos de l'heretgia : per un cantó hi ha la branca que en podríem dir *espanyola*, en la qual defensa l'Adopcionisme Elipandus, arquebisbe de Tolèdol, entre els mozàrabs, essent combatut per Beatus de Lièbana i Heterius de Osma, entre els catòlics independents; i, apart d'aquests, en la nostra terra, Fèlix, bisbe d'Urgell, defensa l'heretgia, impugnat principalment per Alcuinus : és la branca *carolingia* de la tesis adopcionista.» (Lluis Nicolau d'Olwer, *Fèlix, bisbe d'Urgell*, pàg. 6 (Barcelona, 1910).

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

El record del comentari insigne de Beatus s'arribà a extingir quasi per complet, malgrat la general acceptació de què fou objecte en aquells temps. Ell, en l'any 1189, en ple domini de la minúscula carolino-gòtica, es reproduïa encara a Portugal;[1] no aconseguint sinó una sola edició en tota l'edat moderna.[2]

Passen de vint els seus antics exemplars avui existents, els quals, segons les miniatures que amb gran còpia il·lustren el text, els autors destrien en dues famílies.[3]

ESTUDI PALEOGRÀFIC. — Si bé que en una mateixa escola caligràfica, i dintre el mateix període, sembla cosa descomptada que no fou solament una la mà que intervingué en la confecció del còdex urgellità. De totes maneres, el calígraf o calígrafs que el treballaren, començaren i acabaren llur comès deixant d'anotar, contra el costum, el lloc i any en què va esser compost. L'esclariment de la seva procedència i la fixació de la data aproximada en què pogué esser escrit, és l'objecte del present estudi. Un anàlisi paleogràfic dels quatre textos que acompanyem, els quals resumeixen el reduït nombre d'exemplars d'escriptura visigòtica del nostre arxiu, farà palesa l'asserció de què el sistema d'escriptura d'ús corrent en aquest indret de la nostra terra a principis del segle IX no era el visigòtic pur, el qual, segons la dita d'un autor, assolia en el mateix segle, son apogeu en les escoles de l'interior d'Espanya.[4] En altres termes : l'escriptura que ens donen els actes atorgats en l'alt país d'Urgell, a principis del segle IX, és la minúscula o cursiva visigòtica, visiblement infestada d'elements de la cursiva francesa, precarolina o merovíngia, amb la qual des de temps estaria en contacte.[5]

Tant com restava incomunicada la nostra terra de les escoles de l'interior d'Espanya, on la cultura visigòtica, lliure d'imposicions estrangeres, es desenrotllava esplendorosament, per raó del seu veïnatge i relacions amb el migdia de França, començà a tocar ben aviat les conseqüències del renaixement carolingi. La tradició visigòtica, ja prou consentida per la força expansiva del primitiu francès, anà cedint a l'impuls de la gran reforma caligràfica que s'estava operant en les esglésies de Tours d'on Alcuïnus fou abat de 796 a 804;[6] i a l'ensems que els documents del nostre país

1. JOHN M. BURNAM, *Palaeographia ibérica*, pàg. X (Paris, 1912).

2. *Sancti Beati presbiteri Liebanensis, in Apocalypsin ac plurimas utriusque foederis paginas commentaria... opera et studio*, R. P. doct. HENRICI FLOREZI, Matriti, 1770. In-4.°, de XLVIII i 584 planes.

3. Cf. J. A. HERBERT, *Illuminated manuscripts*, XII, 212 (London, 1911).

4. M. PROU, *Manuel de Paléographie*, pàg. 101 (Paris, 1910).

5. Malauradament, aquest fet palpable en l'escriptura dels documents no és possible constatar-lo en la transcripció dels manuscrits, per la senzilla raó de què no n'existeixen de compostos en els nostres països, d'una cultura incipient aleshores, totalment tributària dels grans centres literaris de l'Espanya central i del migdia de França, on el renaixement carolingi que aviat s'encomanà a Catalunya, començava a treure florida. (Cf. EWALD ET LOEWE, *Exempla scripturae visigoticae*, pàg. 29 (Heidelbergae A., 1883). A. GIRY, *Manuel de Diplomatique*, pàg. 516 (Paris, 1894), i PROU, lloc cit., pàg. 104.)

6. M. PROU, obra cit., pàg. 169.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

eren datats segons els anys del regnat dels emperadors francs, llur escriptura es ressentia cada dia més de la influència francesa.

Recentment, una grossa multitud de còdexs, procedents de totes les escoles, custodiats en els més rics dipòsits d'Europa, han estat objecte de l'estudi detingut dels paleògrafs.[1] Avui, a la llum de llurs recerques, és relativament fàcil classificar els distints sistemes d'escriptura per mitjà de l'anàlisi de llurs elements constitutius característics. Referent a l'escriptura visigòtica és digne d'especial esment un remarcable treball d'E. A. Loew.[2] Aquest autor, el qual pogué examinar una crescuda sèrie de manuscrits, estudia l'origen i funció de la I llarga, usada en diverses escoles, i la característica lligadura *ti* que considera de singular importància en la caligrafia visigòtica, car forma criteri per a datar. Més d'una vegada ens referirem a aquest excel·lent estudi en el transcurs del nostre treball.

L'acte de consagració de l'església del castell de Lillet de l'any 833 (fig. II) és el primer text que s'ofereix a l'anàlisi. És una escriptura original i *de las más auténticas del mundo*, segons expressió d'en Villanueva,[3] la qual fou escrita per *Kalortus* abat del monestir de Tavernoles, l'antiquíssim cenobi de la comarca d'Urgellet.

És un exemplar molt interessant de minúscula diplomàtica visigòtica, d'ús corrent en aquest país, i guarda grans analogies amb la de l'acte de consagració de la catedral d'Urgell de l'any 839.[4]

TRANSCRIPCIÓ

«In D*e*i om*ni*pot*enti*s nomine et Saluatoris n*ostr*i Jh*es*u xpi. temporibus domni et piissimi imperatoris n*ostr*i Hludouuici. Nos homines commanentes in castro. Lilieto. [1]| subter notati p*ropter* ammorem D*e*i et remedium anime n*ostr*e locum antiquitus uocitatum. s*ancte* Marie uirginis. matris D*omi*ni. s*ancti* Petri et s*ancti* Johannis. babtiste. [2]| adiubante D*omi*no una cum antestite n*ostr*o. domno Sisebuto e*piscop*o. ad restaurationis culmen adduximus et ud potuimus canonice condoctauimus illut. Ego [3]| enim inprimis. Seruus D*e*i, p*resbit*er. dono et concedo. partibus s*ancte* Marie. s*ancti* Johannis et s*ancti* Petri. terram cultam quam in honore ipsius eclesie fecimus subtus. [4]| ipsas eclesias. condaminam. modiatas. uiginti. et ex alio latere de parte orientis. do uinea plantata. modiatas. tres. et terra culta qui est iuxta ipsa [5]| uinea. modiatas decem.

1. Cf. LÉOPOLD DELISLE, *Manuscrits de l'Abbaye de Silos acquis par la Bibliotèque National* en *Mélanges de Paléographie et Bibliographie* (Paris, 1880, in-8.°). EWALD ET LOEWE, *Exempla scripturae visigoticae XL tabulis expressa* (Heidelbergae A., 1883). ZACARÍAS GARCÍA, *Un nuevo manuscrito del comentario sobre el Apocalipsis de San Beato de Liébana* en *Razón y Fe* (Agost de 1905). M. PROU, *Manuel de Paléographie* (Paris, 1910). JOHN M. BURNAN: *Palaeographia ibérica* (París, 1912).

2. *Studia Palaeographica (A contribution to the history of early Latin minuscule and to the dating of Visigothic MSS, with seven facsimiles)* by E. A. LOEW (München, 1910).

3. *Viage literario*, X, 58.

4. Cf. PERE PUJOL, *L'acte de consagració i dotació de la catedral d'Urgell de l'any 819 o 839* en *Estudis romànics*, II (Barcelona, 1917).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

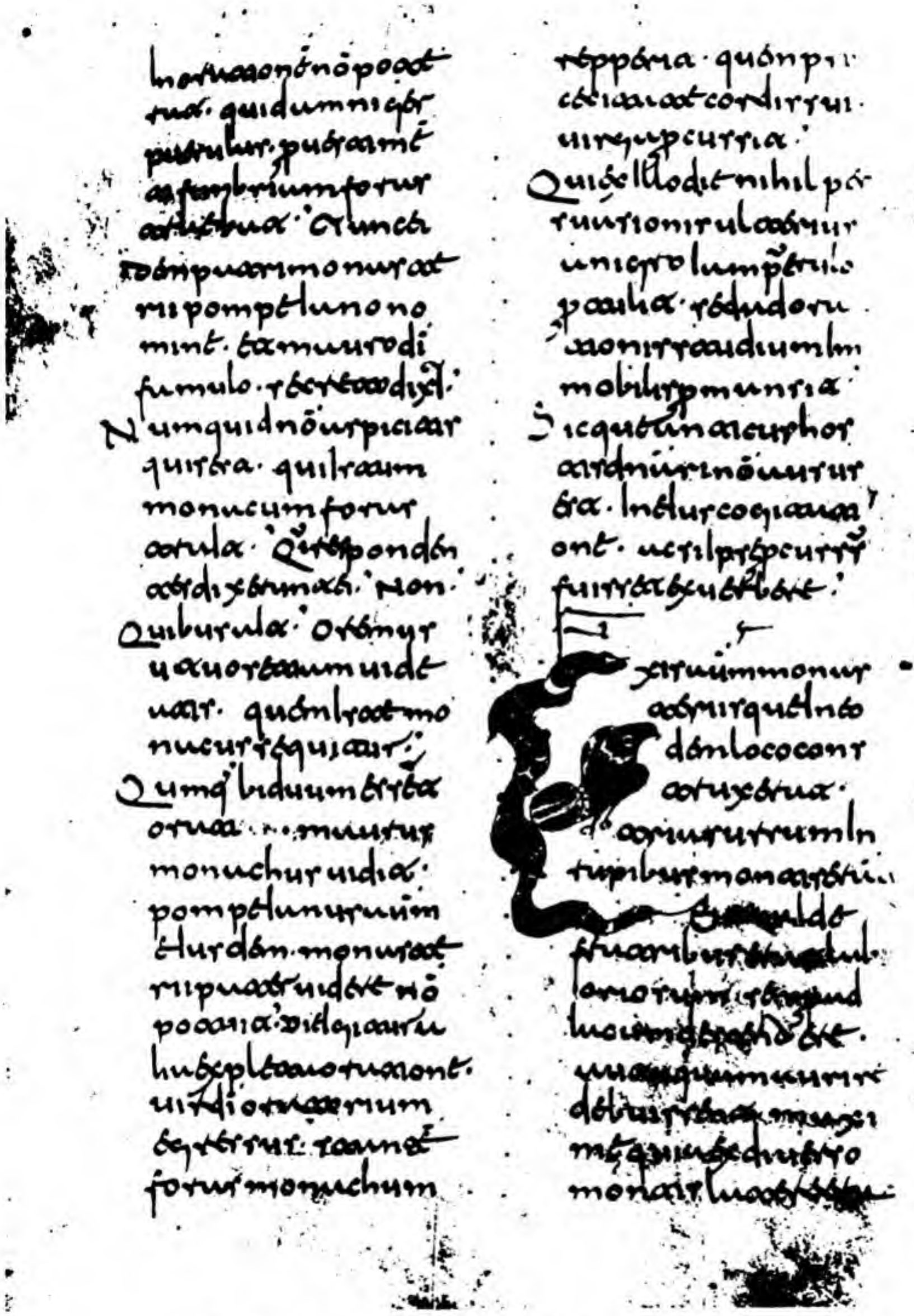

Fig. 1.- Dialegs de S. Gregori, fol. 19.v. (Any 938)

Arx. Cap. d'Urgell

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

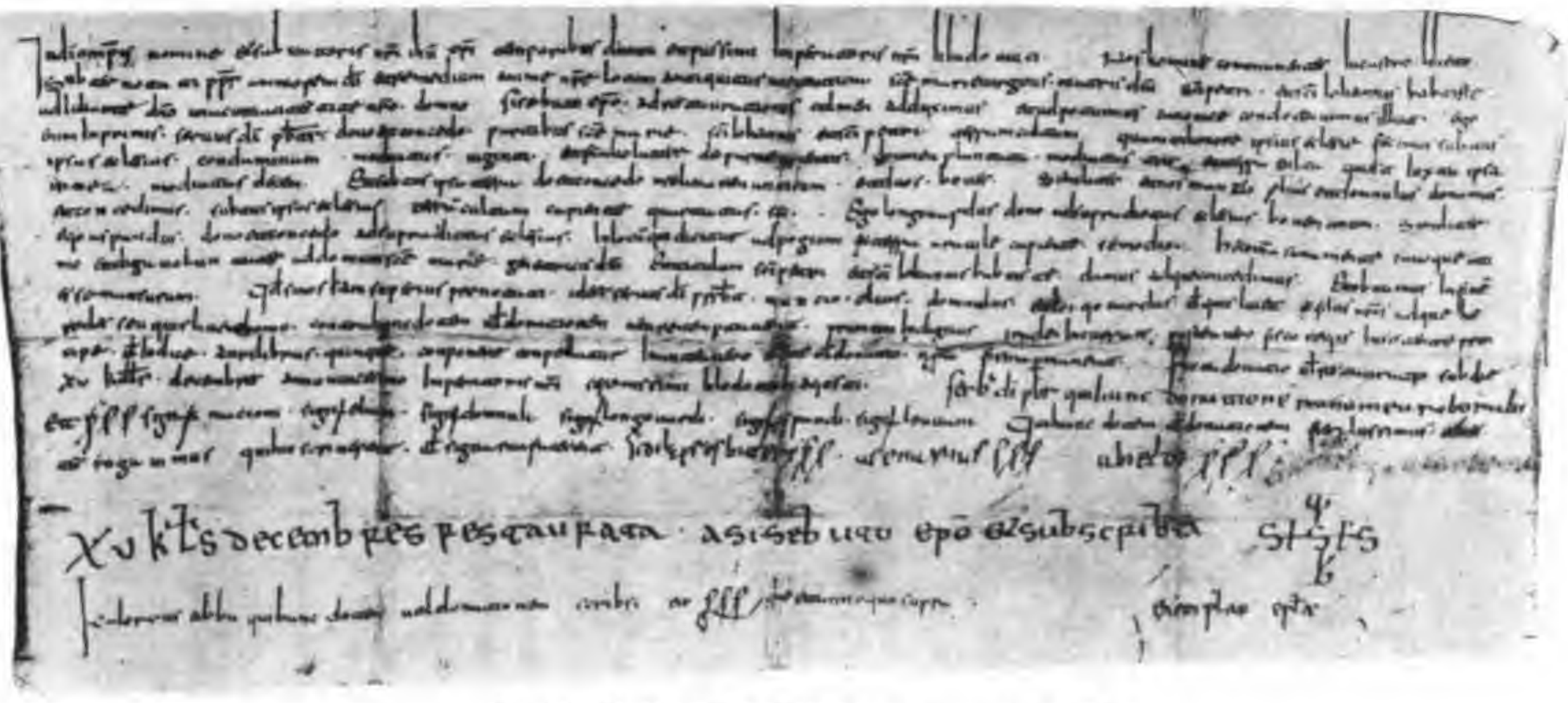

Fig. II.- Dedicació de Lillet (17 de novembre de 833)

Arx. Cap. d'Urgell

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Digitized by Google

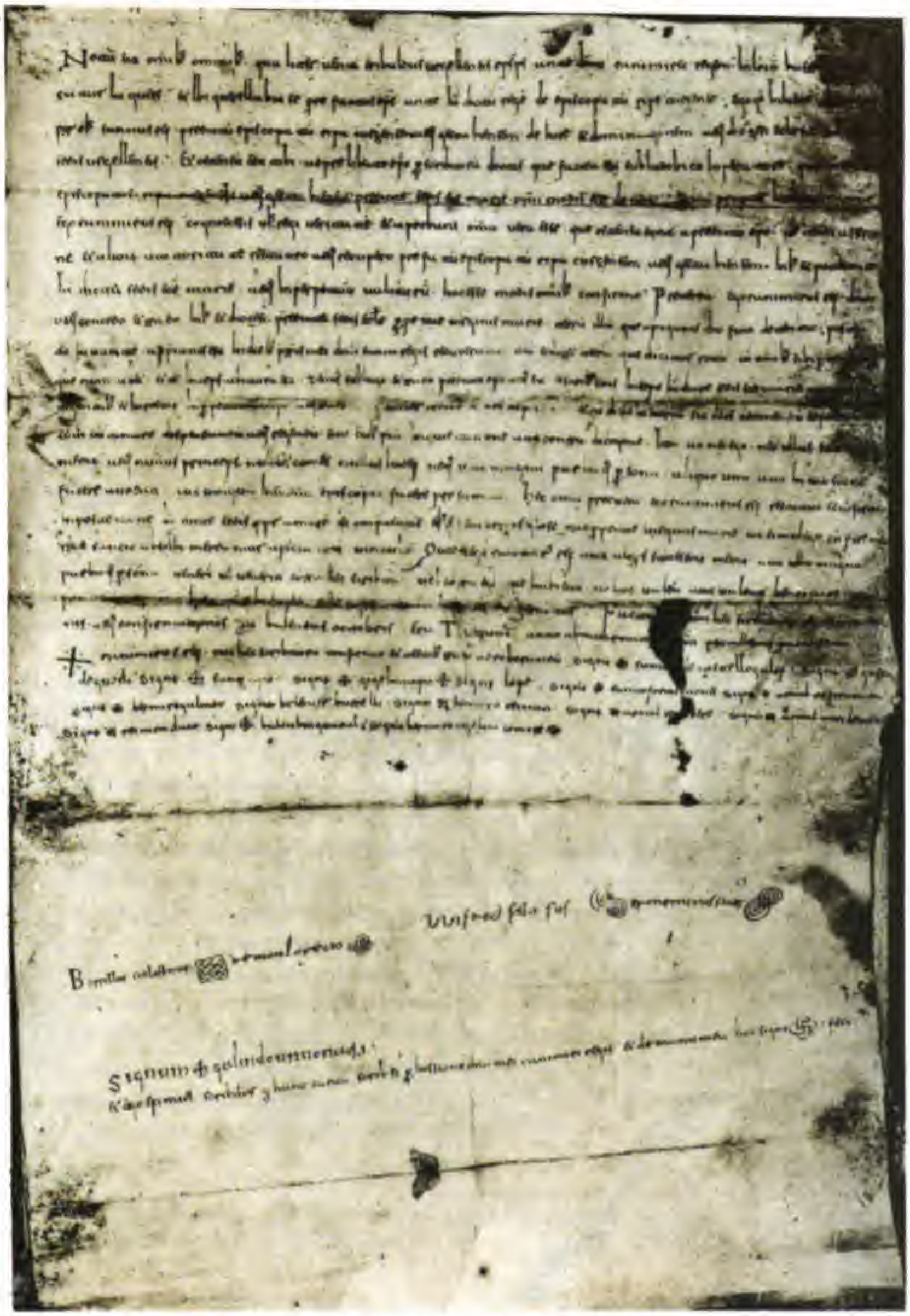

Fig. III.- Evaqüació feta pel rei Ramir dels drets episcopals de Ribagorça
(17 de setembre de 1040)

Arx. Cap. d'Urgell

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Fig. IV.–Apocalipsi de Beatus, fol. 1 (VIII.v.)

Arx. Cap. d'Urgell

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Et subtus ipsa terra do et concedo molinarem anticum et duos boues. Similiter et nos Manzio. Elias et Domnulus donamus. [6]| et concedimus. subtus ipsas eclesias terram cultam capiente quartatas. sex. Ego Longouardus dono ad supradictas eclesias. bouem unum. Similiter. [7]| ego Aspandus. dono et concedo ad supradictas eclesias. in locum qui dicitur ad pogium ex terra arauile capiente. semodio. Hec omnia sana mente sanoque ani [8]| mo et diga uoluntate ad domum sancte Marie. genetricis Domini et titulum sancti Petri et sancti Johannis babtiste. damus adque concedimus. et obtamus in finem [9]| esse mansurum. Quod si nos iam superius prenotati. idest Seruus Dei presbiter. Mancio. Elias. Domnulus. et Longouardus. uel quisliuet ex filiis nostris adque he [10]| redes seu quisliuet homo. contra hanc dotem uel donationem uenire temptauerit. primum indignus. ira Dei incurrat. postea uero fisco regis insistente prin [11]| cipe. uel iudice. auri libras. quinque. conponere conpellatur in antea uero dotis uel donatio nostra firma permaneat. Facta donatio uel restauratio sub die [12]| xv. Kalendas decembres anno uicesimo imperatoris nostri serenissimi Hlodouuici agusti. Serbus Dei presbiter qui hanc donationem manu mea roborabi [13]| et SS. Sig ✠ num Macioni. Sig ✠ num Eliam. Sig ✠ num Domnuli. Sig ✠ num Longouardi. Sig ✠ num Aspandi. Sig ✠ num Leuuani. Qui hanc dotem uel donationem fieri iussimus. et tes [14]| tes rogauimus qui hic scriuerent. uel signa sua facerent. Sidila presbiter SS. Asenarius SS. Abielde SS. [15]| XV Kalendas Decembres restaurata. a Sisebuto episcopo et subscribta ✠. [16]| Kalortus abba qui hanc dotem uel donationem scribsi et SS. die et anno quo supra. — Exemplar epistolae.»[1]

La influència francesa es revela en l'escriptura d'aquest document.[2]

Ella és, certament, de tipus visigòtic, amb el format peculiar d'aquesta escriptura en son primer període. Conté elements propis de l'escriptura carolina, com per exemple l'ús freqüent (inussitat en els textos genuïnament visigòtics) de la *a* minúscula d'origen oncial, formada d'una *c* i una *i* juxtaposada, que la carolina adoptà des d'un principi,[3] eliminant més tard amb son triomf sobre totes les escoles la *a* minúscula, genuïnament visigòtica, oberta per alt, semblant a la *u*, amb una lleu ondulació de sos pals vers l'esquerra; la *g* minúscula, propia del merovingi,[4] de cua encorbada en forma de ganxo rodó, tan distinta de la visigòtica de cua recta o vertical, essent exemple, respectivament, de les dues classes la del nom *Longouardus* de la ratlla 7 i

1. Arxiu Capitular d'Urgell, pergamí original. (Publicat en VILLANUEVA, lloc citat, t. X. ap. VI.)

2. Seria merament accidental aquí, en la nostra terra, la diferència existent, a principis del segle IX, entre l'escriptura que s'usava per a la transcripció de documents i aquella amb la qual es componien els manuscrits. L'educació literària dels notaris i calígrafs, sempre clergues o monjos, s'acomplia idènticament en els *scriptorium* de les nostres catedrals o cenobis. Empleaven uns i altres en la confecció de llurs textos les formes usuals d'escriptura que havien apreses en el còdex o manual objecte de llurs lectures. L'escriba calígraf, transcriptor d'obres literàries, esmerçant més temps en sos treballs i servint-se de materials de major riquesa, aconseguia un refinament en les formes de l'escriptura, del qual, sense pecar d'incorrecte, el notari podia prescindir per tractar-se de la composició de textos, evidentment, de menys importància. La tasca del notari, com a més senzilla, comportava una major simplicitat de formes, sense que per això n'hagués de variar llur estructura.

3. PROU, pàg. 189.

4. Id., pàg. 91.

Biblioteca de Catalunya

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

la del mateix mot de la 10. Són remarcables algunes *r* molt allargades en la part inferior (*ammorem* de la ratlla 2 i *terra* de la 8), impròpies de l'escriptura visigòtica; i l'ús simultani de tres classes de *t* : la de procedència oncial (sic?) (*terram* de la ratlla 7), la usual visigòtica (*temporibus*, r. 1 per exemple) i la merovíngia[1] : la de *castro* (r. 1) i la segona del mot *babtiste* (r. 2).

Té, encara que no sempre, I llarga inicial (*Iuxta*, r. 5) i medial (*adIubante*, r. 3) i no fa la distinció de la *ti* : com *notati* (r. 2) i *restaurationis* (r. 3). Posseix la grafia *ci* per *ti* suau (*Mancio*, r. 10, i *Mancioni*, r. 14) que Loew assigna com d'ús privatiu del primitiu francès o merovingi.[2] En una de ses firmes (*Sidila*, r. 15) apareix una classe especial de *a*, en forma de dos *c*, una sobre l'altra, la qual es retroba així mateix en el merovingi del segle VII, en l'escriptura del nord d'Itàlia i en el visigòtic de l'Espanya central, en manuscrits del segle VIII.[3] És, també, en altres documents d'aquest arxiu no posteriors a la primera meitat del segle IX.[4]

La puntuació, igual que el sistema d'abreviatures, obté molt poc desenrotllament en el nostre text. Una ratlleta horitzontal recta damunt del mot, és gairebé l'únic signe que admet. Sols en una paraula (*Serbus*, r. 13) apareix el signe característic de l'abreviatura en *us*. És, amb tot, digna d'esment la forma d'abreviatura en *num* que es troba en sis mots de la ratlla 14. És un titllet perpendicular que parteix la cama de la *n*, allargada aposta en direcció horitzontal. Ella ressembla la forma de una *x* i es troba usada d'una manera constant per l'abreviatura en *rum* en els més antics manuscrits, més amunt citats, de l'escola merovíngia, de la del nord d'Itàlia, i de

1. Id., pàg. 92. (Làm. IV, ratlla 5 : paraula *post*).
2. *Studia palaeographica*, pàgs. 21 i 51.
3. PROU, pàg. 98 (làm. V, n.º 1). E. A. LOEW, lloc cit., làm. I. EWALD ET LOEWE, làms. IV-VI.
4. En els altres actes atorgats dintre la primera meitat del segle IX s'observa una forma similar d'escriptura, amb predomini més o menys marcat d'elements del vell francès sobre el visigòtic. L'acte de Lillet és una adequada representació de tots ells. Per eixir-se totalment de la regla, cal fer esment d'un text escrit purament i exclusiva en caràcter merovingi. La seva existència entre els documents del nostre arxiu corrobora el fet de les nostres relacions literàries amb la França en època molt remota. És una escriptura de venda que fa Bunnus, clergue, a Sintefredus, prevere, de la seva porció que li expecta en l'alou de son pare Lauricus, situat «in suburbio Orgellitano, in appendicio de castro qui dicitur Tauste, in villa que vocatur Coteneto». Fou atorgada «sub die idus octobries, anno secundo imperante domno nostro Ludouuico augusto», ço és, l'any 815. És característic el nom «Daccoberti» d'un dels firmants. La seva escriptura és de pur caràcter merovingi; no s'obiren en ella elements d'altres escoles. La *a* és en forma de dos *c* sobreposades o surmuntada d'un pal davant les lletres *h*, *m*, *n*, *r* i *s*; *b*, *d*, *I*, *l*, molt estirades per alt, el pal de la *d* s'allarga notablement en la part inferior; la *g* és la característica d'aquesta escola, igual que la *p*, *t* després de *s* (molt estirada per alt), la mateixa lletra en la lligadura *tr*, *ti*, la lligadura *ri*, etcètera (PROU, pàg. 91 i ss.). És també molt característica la lligadura *con* i el signe més general d'abreviatura que, diferentment del visigòtic, no és una ratlleta horitzontal recta, sinó corba. Les abreviatures *bus* i *que* són representades per un senyal com una *s*, de formació molt perfecta, distintament del punt i coma que LOEW (pàg. 80) assigna com característica dels mss. visigòtics del primer període. És aquest un exemplar molt interessant de paleografia que ha d'esser aprofitat per a l'estudi de la nostra escriptura antiga.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

la de l'Espanya central, i singularment en el text, per tants conceptes interessant, de l'acte de consagració de La Seu.[1]

L'acte de Lillet com a text genuí, encara que impur, d'escriptura visigòtica, conté algunes grafies ben pròpies d'aquesta escola[2] i certes incorreccions en la disposició dels mots, indegudament units o separats, que el col·loquen entre els del seu primer període.[3]

1. Comencem per dir (precisant i completant l'estudi paleogràfic que d'aquest document férem en el treball a dalt citat) que l'acte de La Seu presenta una estructura molt complexa, digna de l'atenció dels estudiosos, la qual revela certament la intervenció de les diverses escoles en l'educació del seu escriba. Hom pot afirmar que és un admirable producte caligràfic originari de les diverses escoles o distints sistemes d'escriptura que en aquell moment refluïren en el present indret de la nostra terra. La influència francesa, en ses dos fases, merovíngia i carolíngia, s'acusa fortament en ell. És potser amb la mateixa exactitud que hom pot dir que es tracta d'un text visigòtic català o d'un text merovingi català. Per la perfecta formació de les seves lletres, espaiades amb força regularitat, i la carència quasi total de lligadures que li permeten tenir un aspecte de netedat i elegància, el document de l'acte de La Seu assoleix indubtablement els honors d'un text caligràfic. Té, com elements més característics de l'escriptura visigòtica, l'ús constant de la *a* oberta per alt, de la *t* en forma de *o* i *a* juxtaposades i la representació de les abreviatures *que* i *us* en forma de punt i coma, pròpia dels textos d'aquesta escola en son primer període (v. la nota anterior). Deguda sens dubte a la influència merovíngia apareix algunes voltes *(augusto*, r. 1; *atque*, r. 2ª *apud*, r. 3, etc.) la *a* en forma de dos *c* sobreposades; la lligadura de la conjunció *et* *(et plurima*, r. 3, etc.); la notable prolongació inferior del pal de la *d* d'origen cursiu; la *g* característica en forma de ganxo rodó, molt obert en les del nostre document; la *t* genuïnament francesa *(constructa*, r. 4) i l'altra classe en forma de *8*, lligada a la lletra següent *(tempore*, r. 1) de què ens parla en Prou (pàg. 98). Són de pura escola merovíngia els dos signes més generals d'abreviatura en forma d'angle agut invertit, semblant a un *2* perpendicularment estirat i el titllet horitzontal encorbat i la grafia *ci* per *ti* suau o sibilant, com en *protec-cione* (r. 1), *clemencia* (r. 2), *gracias* (r. 3), etc. Com a pròpia dels actes d'aquesta escola atribueix un autor (Giry, obra cit., pàg. 435) la peculiar grafia *ae* per *e* simple en forma de lligadura, com en els mots *aeclesiam*, *aepiscopo* (r. 5). Usa també alguns elements posats en circulació per la reforma carolina, tals com la *a* minúscula d'origen oncial, rarament usada en els textos visigòtics d'aquest temps; la lletra *z*, de forma diferent de la merovíngia i visigòtica; la grafia en *h* davant del mot *Hludouico* i altres començats en vocal i l'interessant *Chrismon*, en forma de *p* sobre creu aspada, que resta escrit davant de la firma del comte Suniefredus en la ratlla 53. A més de la *I* llarga inicial i medial, usada indistintament per *i* curta o pel so semivocal, cal afegir una altra *i*, bastant prolongada inferiorment, d'ús així mateix indistint. No es fa la distinció de la *ti*.

2. Són aquestes: la confusió de les consonants *v* i *b*: així, *adiubante* (r. 3) per *adiuvante*, *quislivet* (r. 10) per *quislibet*, *Serbus* (r. 13) per *Servus*, *roborabi* (r. 13) per *roboravi*; de *d* i *t*: així, *ud* (r. 3) per *ut*, *illut* (r. 3) per *illud*, *adque* (r. 9) per *atque*; de *c* i *q*: així, *anticum* (r. 6) per *antiquum*; de *e* i *i*: així, *antestite* (r. 3) per *antistite*, *genetricis* (r. 9) per *genitricis*; de *n* i *m*: així, *conponere* (r. 11), per *compenere*, *conpellatur* (r. 11) per *compellatur*, etc. Un element propi dels actes carolingis és, sens dubte, l'anteposició de la lletra *H* en el nom personal, d'origen germànic, *Hludouici* (r. 1 i 13). Potser no és ben exacte que les particularitats ortogràfiques esmentades siguin exclusivament pròpies de l'escriptura visigòtica, sinó més bé siguin comunes de les diverses escoles dites nacionals en els primers períodes de l'escriptura. Amb tot, hom ha de reconèixer que en el visigòtic perduraren fins als darrers temps. Referent als actes merovingis anota un autor (Giry, obra cit., pàgs. 435 i 707) que són escrits en un llatí especial, fortament contaminat pel parlar vulgar. Sota la influència de la llengua parlada s'origina indubtablement la imperfecta transcripció d'alguns mots en els textos visigòtics.

3. E. A. Lowe, *Studia palaeographica*, pàg. 80. Aquest autor indica com a característiques principals dels mss. del primer període, segles VIII-IX, de l'escola visigòtica, el tenir l'escriptura enfarfegada,

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

L'altra mostra que s'ofereix a l'estudi és un text molt important d'escriptura visigòtica. Correspon al foli 19 v.º del còdex en pergamí, escrit a dues columnes, de 238 folis no numerats de 29 × 22 centímetres, existent en l'arxiu de la catedral d'Urgell, el qual consta de cert que fou compost en l'any 938, amb tota seguritat en les escoles de l'interior d'Espanya. Té inicials policromades sobre motius de peixos, insectes i ocells (la major part) i títols en vermell. Constitueix una col·lecció de tractats patrístics, essent els quaranta vuit fulls primers part del llibre primer (comença a mig capítol IX), tot el segon fins al principi del llibre tercer dels Diàlegs del papa Sant Gregori. La pàgina reproduïda forma part del llibre segon del conegut tractat gregorià (fig. I).

TRANSCRIPCIÓ

in orationem non poterat. quidam niger
puerulus. per uestimenti fimbriam foras
traebat. Tunc eidem patri monasterii Pompelano nomine. et Mauro Dei famulo. secreto dixit:
Numquid non aspicitis quis est. qui istum monacum foras trait. Qui respondentes dixerunt ei : Non.
Quibus ait : Oremus ut uos etiam uideatis. quem iste monacus sequitur.
Qumque biduum essent orati. Maurus monachus uidit.
Pompelanus autem eiusdem. monasterii pater uidere non potuit. Die igitur alia expleta oratione.
uir Dei oratorium egressus. stantem foras monachum
repperit. quem pro cecitate cordis sui.
uirga percussit.
Qui ex illo die nihil persuasionis ulterius
a nigro iam puerulo pertulit. sed adorationis studium immobilis permansit.
Sicque anticus hostis donari non ausus est. in eius cogitatione. ac si ipse percussus fuisset ex uerbere.
C V ç
Ex is autem monasteriis que in eodem loco construxerat.
tria sursum in
rupibus montis erant.
Et ualde
fratribus erat laboriosum. semper ad
lacum descendere.
aut aquam aurire
debuissent. maxime quia ex diuerso
montis latere erat

compacta, el deix de la ploma groller, ampliària desmesurada de les lletres no estirades, baixos com enxofats els arcs de les lletres *m*, i *h* amb una lleu inflexió cap a dintre de son últim pal, imperfecta separació de les paraules, no ús del signe d'interrogació i representació de les abreviatures *bus* i *que* per punt coma, col·locat dalt de *b* i *q*.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

És aquest còdex un bell exemplar de cal·ligrafia visigòtica de tipus arcàic i d'escola genuïnament espanyola.[1] Té totes les característiques de l'escriptura de pur caràcter visigòtic. La *a* minúscula es distingeix de la *u* per les seves corbes i la tendència a unir-se amb la lletra següent; la *u* mostra els trets rectes amb tendència a prolongar la segona cama fins a la línia. Els pals de les lletres altes (*b*, *d*, *h*, *I* i *l*) són sovint inflats o revinguts al cap-damunt, al revés dels pals de les lletres prolongades inferiorment (*f*, *g*, *p* i *q*) els quals tendeixen a aprimar-se. Té les dues classes de *d*, la de forma oncial, revinguda, i la derivada del cursiu (amb tendència a prolongar el seu pal per dessota la línia) més aprimada, ordinàriament. La *g* és la característica d'aquesta escola, de forma oncial, amb son tret vertical lleugerament ondulat vers l'esquerra. La *I* i la *l* es diferencien tan sols perquè la *l* es lliga a la lletra següent. La *r* i la *s* s'assemblen molt; mes aquella s'uneix a la lletra següent i termina en línia recta, mentre que la *s*, sense estar agafada, té la desinència corba. Ambdues trespassen en els dos sentits el nivell ordinari de les altres lletres. La *t* és la usual visigòtica, prou coneguda, en forma de *c* i *a* juxtaposades i rares vegades l'altra semblant a un *8* (vegi's la segona de *stantem*, r. 28).

En el sistema d'abreviatures, molt rudimentari, es revela així mateix son arcaisme. Una ratlleta horitzontal molt curta, quasi un punt, amb un puntet de sobre, és el signe general, sobretot per *m* i *n* a fi de paraula. Un senyal en forma de *v*, molt petita, més o menys oberta, emplaçada damunt del mot, supleix la lletra *u*. Un signe semblant a un *4*, arrodonit el primer pal en quart de círcol i els dos caps del segon, significa *arum*, *orum*. Les abreviatures *que* i *bus* (aquesta es troba rarament) són representades per punt i coma, adherida a la *q* i a la *b* en sentit perpendicular. El *per* és indicat per una ratlleta corba, perpendicular, que devalla del centre de la *p* en sa part esquerra. És característica l'abreviatura en *it*, solament al final de la ratlla (p. e. *dixit*, r. 9), representada per una *t* oncial, sola. Loew afirma que aquesta combinació és típica de la minúscula espanyola.[2] Careix de signe d'interrogació. La puntuació assoleix poc desenrotllament, i és bastant imperfecta la separació de les paraules. Les lletres, encara que ben espaiades i formades amb força regularitat, tenen un aspecte de monotonia i poca finor, que per altra part s'adiu molt bé amb la qualitat del pergamí, molt encartronat i d'un gruix considerable.[3]

1. VILLANUEVA, obra cit., XI, 173. Després de copiar literalment l'importantíssim *Explicit* que es troba escrit, en caràcter oncial, en el f. 153 del manuscrit, afegeix: «El acotarse aquí los años del reinado de Abderramen, rei de Cordoba, indica que el códice se escribió por allá...». El senyor Miret i Sans, en una làmina intercalada en les pàgs. 176 i 177 del seu llibre *El Vizcondado de Castellbó* (Barcelona, 1900), reprodueix en colors vuit de les inicials d'aquest còdex.

2. E. A. LOEW, lloc cit., pàg. 20, nota 1.

3. És realment de tipus ben arcaic l'escriptura d'aquest manuscrit. A penes si poden convenir-li les característiques que anota LOEW (pàg. 80) dels mss. de finals del segle IX i principis del *x*, els quals representen l'escriptura visigòtica del segon període. La seva escriptura, diu, és menys apretada i més gran; s'engroixeixen a l'acabament els pals de les lletres altes; les lletres que no tenen pal són més altes que amples; la darrera cama de *m*, *n* i *h* regularment no es decanta cap a dintre; la separació de les parau-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Fa ús de la *I* llarga ajustant-se exactament als cànons de la caligrafia visigòtica.[1] Ocorre sempre inicialment (*In*, r. 1; *Istum*, r. 11; *Iste*, r. 17; *Igitur*, r. 25; *Illo*, r. 4; *Iam*, r. 6; *Immobilis*, r. 8, etc.) i medial constantment pel so semi-vocal (*traIt*, r. 13; *aIt*, r. 15; *eIusdem*, r. 23; *eIus*, r. 12, etc.). No es fa distinció de la *ti* en tot el manuscrit.[2] Així : *orationem*, r. 1; *oratione*. r. 26; *adorationis*, r. 7; *cogitatione*, r. 12, etc.; i sots la mateixa grafia, *uestimenti*, r. 3; *orati*, r. 20; *montis*, r. 29, etc.

És innegable que el manuscrit dels comentaris a l'Apocalipsi que posseeix la catedral d'Urgell constitueix un exemplar preciosíssim de caligrafia visigòtica, d'escola genuïnament espanyola. Mitjançant la comparació de la seva escriptura (fig. IV) amb la del còdex urgellità de l'any 938, anteriorment analitzat s'adonarà el més inexpert en aquestes matèries que es tracta d'un text visigòtic de tipus més recent.

TRANSCRIPCIÓ

IN $\overline{\text{NME}}$: $\overline{\text{DNI}}$: $\overline{\text{NSI}}$: $\overline{\text{IHV}}$ $\overline{\text{XPI}}$: INCIPIT : LIBER :
REBELA TIONIS : IPSIVS $\overline{\text{DNI}}$ $\overline{\text{NSI}}$ $\overline{\text{IHV}}$ $\overline{\text{XPI}}$

Quedam que diuersis temporibus in ueteris
testamenti libris prenuntiata sunt
de natiuitate D*omi*ni et Saluatoris n*ostri* s*ecun*dum
deitatem. uel de corporatione eius. de pas-
-sione quoq*ue* et morte. sibe de resurrec-
-tione. regno atq*ue* iudicio. pro uiribus.
scientie innumerabilibus libris et *sanct*orum Patrum
nobilissimorum. sentiali brebitate notata : pauca proferenda
[no]taui. ut prophetarum auctoritas. fidei gratiam firmet.
et infidelium imperitiam probet. Que quamuis omnibus nota
sint qui per amplitudine*m* scripturarum. percurrunt. facilius
tamen ad memoriam redeunt dum brebi sermone. leguntur.
Que tamen non a me sed a *sanct*orum Patrum que explanata reperi.
in hoc libello indita sunt et firmata his auctoribus.
Idest Iheronimo. Agustino. Ambrosio. Fulgentio. Gregorio. Ticonio.
Ihreneo. Abringio et Isidoro. ut que in aliis legens non intellexisti.
in hoc quamuis pleueio sermone in aliquibus deriuatum.
tamen plena fide atq*ue* deuotione expositum recognoscis.
Omnium tamen librorum teca. hunc librum credas esse clauic*ula*m

les és més distinta i és usat el punt d'interrogació; les abreviatures *bus* i *que* són representades o per un punt i coma o per mitjà d'un signe molt assemblat a *s*. Potser és aquest el que té aplicació en el nostre còdex.

1. E. A. Lowe, treball cit., pàg. 8. La *I* llarga, diu aquest autor, és una característica de les escriptures visigòtica o espanyola central i beneventana. El seu ús és degut a la influència de la cursiva damunt l'escriptura caligràfica.

2. Encara que no tot el còdex sembli escrit de la mateixa mà, ho és, indubtablement, dintre el mateix sistema i període de l'escriptura.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Anem ara a examinar les particularitats gràfiques del còdex urgellità de l'obra de Beatus, el qual, representant la tendència més moderna de l'escriptura visigòtica, dintre la puresa més estricta dels textos d'aquesta escola, obté un format excel·lent i perfectíssim. Totes les lletres, dintre del sistema general exposat, es caracteritzen per la disposició vertical i perfilada de llurs trets i la formació regular i aclarida de les seves lligadures. És molt notable llur diferenciació de les lletres de forma grollera, irregular i menys arrodonida de l'antiga escriptura

No és gens dubtosa la seva classificació entre els mss. de la segona meitat del segle X i primera del XI, els quals constitueixen el tercer període de l'escriptura de l'escola visigòtica.[1]

Romanen espaiades amb tota regularitat les seves lletres, essent de molta pulcritud el traçat de la ploma; és més aviat alt i estret el cos de totes elles i acaben un poc engruixits en direcció a l'exterior els trets verticals de *m*, *n* i *h*. Són especialment característics els pals de les lletres altes, els quals terminen revinguts, en forma de petit martell, o bé retirant la forma d'un ganxet; la qual cosa (de terminar en ganxet) és observada amb major fidelitat en les lletres que tenen llurs pals prolongats inferiorment, tals com *f*, *g*, *p* i *q*. Resta definitivament transformat en una veritable *s* oncial, col·locada dalt de *b* i *q*, el signe constant de les abreviatures *bus* i *que*, en forma de punt i coma dels mss. d'època més antiga. La ratlleta horitzontal situada damunt del mot, que constitueix el signe general d'abreviació, va surmuntada, quasi sempre, d'un punt molt visible. El sistema d'abreviatures i puntuació obté un desplegament considerable en els mss. d'aquest període, el qual es caracteritza d'una manera especial per la perfecció de tots els elements de l'escriptura.

I llarga ocorre sempre inicial (*Ignis*, p. e.) i medial pel so semi-vocal (com *InIurias*, etc.). És freqüent la típica combinació en *it* al final de la ratlla (com Inuener*it*, etc.), la qual és representada per una *t* oncial de ganxo clos. Es troba també l'altra característica del visigòtic espanyol, ço és, la *I* llarga forcada en la part superior, com una *y* majúscula.[2] L'hem vista en els mots següents : a*Y*t, *Y*pocritas, ebra*Y*ca, esa*Y*as, mo*Y*sen, etc.

La distinció de la *ti* s'acompleix rigurosament en tot el decurs de l'obra.

El nexe *ti* en la llengua llatina ha tingut sempre dos sons ben distints; tal com s'observa per exemple, en aquests dos mots, *veTItus* i *vocaTIo*. L'un so, propi de la *t* (consonant linguodental explosiva sorda), s'anomena fort; i l'altre, igual a *s* (consonant linguodental fricativa sorda), és conegut per so suau o sibilant.

Els antics constataren aquesta duplicitat de sons de la síl·laba *ti*. *Ti* seguida de qualsevol vocal té el so sibilant (p. e., *graTIa*, *penitenTIe*, *viTIi*, *lecTIo*, *genTIum*, etc.); excepte quan és precedida de la lletra *s* (p. e., *besTIa*, *quaesTIo*, etc.), car, llavors, adquireix el so fort que té sempre en els altres casos, ço és, quan no és seguida de vocal

1. E. A. Loew, treball cit., pàg. 80.
2. Id., ibid., pàg. 9.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(així, TI*bi*, TI*muit*, *inven*TI, etc.). Els notaris i calígrafs de les diverses escoles, plenament coneixedors de tal diversitat de pronunciació, adoptaren diferents sistemes per a representar gràficament els dos sons marcadament distints d'aquest nexe excepcional. Així, la lligadura *ti* en la cal·ligrafia visigòtica fou representada per dues formes o grafies diferents, l'existència de les quals en els manuscrits d'aquesta escola és de singular importància, car forma criteri per a la fixació de la data en què foren escrits. Anota Loew, en son interessant estudi, que la distinció no es troba en els còdexs més antics i apareix invariablement en els de tipus més recent, des de la segona meitat del segle X fins al XII, ço és, mentre perdurà l'escriptura.[1]

Tal distinció es representa gràficament per una *i* que es prolonga per dessota de la línia, en forma de *j* moderna, la qual en el nostre manuscrit termina en una lleu inflexió vers l'esquerra, descrivint un ganxet com l'esmentat de les lletres *f*, *g*. *p* i *q*. Compari's : *testamen*TI (r. 2), *na*TI*uitate* (r. 3) *intellexis*TI (r. 16) amb *prenun*TI*ata* (ratlla 2), *corpora*TI*one* (r. 4), *resurrec*TI*one* (r. 5), etc.

Aplicant-li el criteri de la *ti* i tenint esguard de l'exquisida perfecció i refinament en tots sos detalls cal·ligràfics, hom pot afirmar que, segons totes les probabilitats, fou compost en la primera meitat del segle XI.

L'ús de la lligadura *ti*, amb sa clàssica distinció, es correspongué perfectament en els còdexs i en els documents.

El que va reproduït (fig. III) és l'únic exemplar d'escriptura visigòtica, de tipus recent, que existeix en el nostre arxiu. En l'any 1040, a petició del bisbe Eriball, el rei Ramir d'Aragó evacua tot el dret episcopal de sos territoris de Ribagorça i Gistau, que son pare el rei Sanç havia arrabassat a l'església d'Urgell.[2]

TRANSCRIPCIÓ

Notu*m* sit omnibu*s* ominibu*s*. qualiter uenit Eribaldus Urgellensis epi*scopus*. ante domnu*m* Ranimiru*m* regem. in locu*m* Kastru*m* que uo [1]| catur Laquers. et ibi querellabit se prefatus epi*scopus*. ante ia*m*dictu*m* rege*m* de episcopatu*m* Ripecurçense : ego q*uod* iniuste abstulerat [2]| pa*te*r eiu*s* Sancius rex. predictu*m* episcopatu*m* Ripacurçensem adq*ue* Gestabiensem. de iure et dominationem adq*ue* dioçesi eclesie *sancte* Marie [3]| Sedis Urgellensis. Et ostensu*m* est tibi. ad prelibato epi*scopo* p*er* scribtura*m* dotis. que facta est sub Ludobico inperatore. quod predictus [4]| episcopatus Ripacurçensis adq*ue* Gestabiensis. predicte Sedis *sancte* Marie. omni modis esse deueret. Qua propter in D*e*i eterni nom*ine* [5]| ego Ranimirus rex. cognoscens ui*us* regi ueritate*m*. et aprobans. omn*ia* uera esse. que ostensa sunt a predicto epi*scopo*. ui*us*modi assercio [6]| ne. et alio*rum* auctoritate restauro adq*ue* recupero prefatu*m* episcopatu*m* Ripacurçensem. adq*ue* Gestabiensem. in i*us* et potestate*m* [7]| ia*m*dicte Sedis *sancte* Marie. adq*ue* in perpetuu*m* ualiturum. hoc esse modis omnibu*s* confirmo. Preterea. ego Ranimirus rex. dono [8]| adq*ue* concedo. et

1. Id., ibid., pàg. 78.

2. Pergamí original. Cf. *Marca Hispánica*, ap. 219. VILLANUEVA (obr. cit., X, 166) afirma que tan sols vegé algunes còpies d'aquest document. És en el cartulari, f. 183, d. 574.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

trado in i*us* et dioçesi. predicte Sedis eccles*ie* p*er*petue uirginis Marie. terra*m* illa*m* que a paganis diu fuit detenta. postea [9]| D*e*o iuuante. a xpianis est in dieb*us* p*a*tris mei dom*n*i Sancii regis recuperata. illa*m* scilicet terra*m* que dicitur Rota. cu*m* om*n*ib*us* sibi p*er*tinentibus [10]| que nunc abet. et deinceps. abitura est. Deniq*ue* subiugo. et trado predicto ep*iscopo* adq*ue* successoribus suis. in sepe ia*m*dicte Sedis *sancte* Marie matris eccles*ie* [11]| degentib*us*. et iuri e*orum* in p*er*petuum accip*io* adq*ue* trado ut pleniter ordinent adq*ue* disponant et cu*m* D*e*i adiutoriu*m*. sit illis detinendu*m* et possidendu*m* [12]| et D*e*i cu*m* timore dispensandu*m* adq*ue* regendu*m* sine cuiuspia*m* inquietatione*m* aut contradictione. Ita ut nec ego. nec ullus successor*um* [13]| meo*rum* adq*ue* nullus princeps. nullus comes nullus index neq*ue* ulla magna parbaq*ue* p*er*sona. aliquo uim aut inuasione*m* [14]| facere audeat. aut umqua*m* in eodem episcopio facere presumat. Hec om*n*ia predicta. ego Ranimirus rex restituo. et co*n*firmo [15]| in postetate ia*m* dicte Sedis p*rop*ter amore*m* D*e*i om*n*ipotentis. eiusq*ue* genitriçis glori*o*se hac p*er*petue uirginis Marie. ut simul ego cu*m* p*a*tre meo [16]| rege Sancio absolbi mereamur a peccator*um* uinculo. Quod si ego Ranimir*us* rex aut aliq*uis* successor*um* meo*rum*. aut ulla magna [17]| parbaq*ue* p*er*sona uenerim u*el* uenerit co*n*tra hec scribta. uel co*n*tra ea que inibi su*n*t. no*n* hoc ualea*m* aut ualeat bendicare sed co*m* [18]| pona*m* aut co*m*ponat ipsa om*n*ia in duplu*m*. et insuper canonicali sententia feriatur. Facta est au*t*em hec scribtura restauratio [19]| nis. adq*ue* confirmationis. XV Kalendas octobris. era MLXXVIII.ª anno ab incarnatione D*omi*ni. post millesimo quadragesimo. [20]| ÷|÷ Ranimirus rex. cui hec scribtura confirmo. et testib*us* trado ad roborandu*m*. Sign*um* ✠ Suniefrede de Castellogalef. Sign*um* ✠ Garcie [21]| de Gudili. Sign*um* ✠ Sanç Apo. Sign*um* ✠ Gigelmi Apo. ✠ Sign*um* Lope. Sign*um* ✠ Sancio Fortuniones. Sign*um* ✠ Arnal de Foratata [22]| Sign*um* ✠ Bernard Galindo. Sign*um* ✠ Belenger Burrelli. Sign*um* ✠ Bernard Reimon. Sign*um* ✠ Arnal Trasbere. Sign*um* ✠ Arnal Miri de Toste. [23]| Sign*um* ✠ Reimon Daco. Sign*um* ✠ Baldubin Guadal. Sign*um* Bernard Gigelmi comite ✠. [24]| Borrellus scolasticus SS. Remon Lorecio. VVifred*us* Sala. Sus. SS. Ermemirus sacer S.S. [25]| Signum ✠ Galindoni monazi. [26]| Et ego Exemin*us* scribtor. q*ui* hanc carta*m* scribsi p*er* iussione*m* dom*ini* mei Ranimiri regis. et de manu mea hoc sign*um* *(s. man.)* feci.

L'escriptura d'aquest document singularíssim, el qual indubtablement seria redactat en la cúria reial d'Aragó com semblen indicar-ho els noms de llinatge aragonès de gairebé tots els personatges que el signen, és de pur caràcter visigòtic, sense la influència d'elements d'altres escoles.

És molt significatiu el fet de què en ple triomf de la minúscula carolina, quan els corrents literaris de la França havien pres carta de naturalesa en el nostre país, aparegui com únic exemplar en mig de la nombrosa documentació de l'arxiu d'Urgell, un text purament visigòtic, escrit pel notari reial d'Aragó, *Eximinus*, el nom del qual delata la seva procedència castellana, on continuaria llevant explet la cultura visigòtica.

Serva la seva escriptura tots els trets característics del visigòtic avençat, de genuïna escola de Castella; i és molt comparable, per no dir idèntica, a la del còdex de Beatus, haguda la natural proporció, sempre obiradora, entre un text cal·ligràfic i un senzill acte notarial. Totes les lletres són les peculiars d'aquesta escola, essent

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

remarcable la *z*, de forma similar a la *çedilla* moderna (vegi's els mots *ripecurzense*, r. 2; *ripacurzensem*, r. 3; *ripacurzensis*, r. 5, i *diozesi*, r. 9).

Fa ús regular de la *I* llarga inicial i medial; hi ha les característiques combinacions de *eIs* (ejus, r. 3) i *Is* (jus, r. 9, etc.) i es troba així mateix la *I* llarga forcada, esmentada més amunt, com en *Yam* (r. 8), *Yta* (r. 13), etc. Existeix la distinció de la *ti (tibi*, r. 4, i *dominationem*, r. 3, etc.) i s'usa la grafia *ci* per *ti* sibilant, dues vegades, en el nom personal *Sancius* (r. 3) i *Sancio* (r. 17).

No manquen en ell les clàssiques abreviatures i incorreccions en la separació dels mots i sobretot en l'escriptura d'aquests; de les quals no es lliuraren els textos de confecció més acurada, com és ara els llibres, escrits sempre amb major atenció.[1] Així, trobem la *s* canviada de lloc en el mot *postetate* (r. 16), i al propi temps que la *h* és suprimida en una sèrie de mots, com *ominibus* (r. 1), *uius*, *uiusmodi* (r. 6) i *abet*, *abitura* (r. 16), és col·locada indegudament davant de la conjunció *ac (hac*, r. 16). Les consonants *t* i *v* són sovint reemplaçades per *d* i *v*, respectivament : així, *adque* (rs. 3, 7 i 8) per *atque*; *querellabit* (r. 2), *Ludobico* (r. 4), *parbaque* (rs. 14 i 18), *absolbi* (r. 17) i *bendicare* (r. 18).

En la primera meitat del segle XI, al bell indret on el present acte fa referència, tindria el seu límit d'expansió l'escola carolina.

DESCRIPCIÓ DEL LLIBRE.[2] — *El Còdex de l'Apocalipsi*, de Beatus, de la catedral d'Urgell, és un volum in-fol., escrit a dues columnes (excepte la primera pàgina del pròleg i algunes altres, no del tot miniaturades, en què aprofita l'espai) damunt pergamí bastant doble, en lletra minúscula visigòtica molt dreta i regular, la qual, essent més grandeta en els primers fulls es va empetitint a mesura que avança el volum.

1. Transcrivim, caçades al vol, algunes de les grafies inexactes més freqüents, de nostre còdex; confusions de *b* i *v* : *uibit* per vivit, *nobit* per novit, *oblibio* per oblivio, *sibe* per sive, *nobam* per novam, *nobissimum* per novissimum, *uibens* per vivens, *clabes* por claves i també *alui* per albi, *Bauilonis* per Babilonis; de *c* i *g* : *nicro* per nigro i *eglesiis* per ecclesiis; de *c* i *q* : *quum* per cum, *Nabuquodonosor* per Nabucodonosor, *loqutus* per locutus i també *cotidie* per quotidie, *Ezeciel* per Ezequiel; de *e* i *i* : *Esayas* per Isaias, *intellegunt* per intelligunt; de *n* i *ll* : *inlicitas* per illicitas, *inluminans* per illuminans, *inludens* per illudens; incorrecta supressió i posició de *h* : *odie* per hodie, *omicidiis* per homicidiis, *ereticorum* per hereticorum, *ebraica* per hebraica, *ac* per hac, *storia* per historia, i també *hostenditur* per ostenditur, *palphebris* per palpebris, etc.

2. Han parlat, entre altres, del còdex urgellità de l'obra de Beatus, VILLANUEVA (obr. cit., XI, 171 i 281), el qual fou el primer que el donà a conèixer; DELISLE en *Les manuscrits de l'Apocalypse de Beatus... (Mélanges de Paléographie...*, pàg. 125. París, 1880); FRANCESC DE BOFARULL I SANS, el qual el suposava perdut en son treball *Los códices, diplomas é impresos en la Exposición Universal de Barcelona de 1888*, pàg. 20 (Barcelona, 1890); l'anglès H. L. RAMSAY en un treball intitulat *The manuscripts of the commentary of Beatus of Liebana on the Apocalypse (Revue des Bibliotèques*, 1902), pàg. 99. El Sr. MIRET I SANS el descrigué, comparant-lo amb altres còdexs examinats per ell, en la seva obra *Investigación histórica sobre el Vizcondado de Castelló*, pàg. 382 (Barcelona, 1900); on publicà en fotogravat tres de les seves miniatures, ço és, la 60, corresponent al f. 191 v.º, la 72 del f. 213 v.º (d'aquesta sols la meitat) i la 70 del f. 209, en les pàgines 129, 193 i 290, respectivament.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Els títols són en lletres capitals bastant allargades, amb tintes de color blau grisenc i vermell; rúbriques d'aquest últim color; belles inicials decorades i amb el número total de setanta nou miniatures, ricament policromades. Consta de VII-232 (no 243) fulls numerats, de 398 × 270 mm. el full enter; 295 × 90 mm. com a terme mig, cadascuna de les columnes, amb un espai en blanc que les separa de 30 mm. Té senzilles cobertes de cartró folrades de pell blanca, d'època relativament moderna, amb el relligat bastant malmès.*

* Aquest manuscrit fou relligat en volum i encobertat (potser per primera vegada), i foren numerats tots els seus folis en la primera meitat del segle XVII, o sigui, per allà l'any 1634, en què varen escriure en el f. VII v.º la següent nota : «Judicium inchoatum de hoc volumine. = In hoc volumine continentur explanationes visionum et revelationum Beati Joannis Apostoli et Evangelistae et Prophetae novi testamenti, et Danielis Prophetae qui fuit veteris. Explanationes revelationum factarum divo Joanni continentur duodecim libris distinctis, licet desit finis decimi et principium undecimi librorum propter adempta folia, sicut et alibi interdum. Explanationes vero revelationum factarum Danieli non distinguntur in libros. Continet autem totus liber non contempnendas explanationes visionum dictarum quantum ex inspectione per summa capita conjectari licet : non enim sigillatim omnia rimari licuit, quod plane necessarium esset ad perfectum de libro ferendum judicium. Ex eisdem sic transcursis non potuit conjici auctor, tempus vel locus scripti voluminis neque ex principio aut fine illius. Est tamen opus perantiquum, quod plane colligitur tum ex charactere, qui est Goticus saltem magna ex parte, tum ex modo procedendi auctoris, qui est juxta morum priscorum presertim quia numquam, aut certe raro citat auctores. Solum in principio sigillatum nominat Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, Fulgentium, Gregorium, Ticonium, Abringium et Isidorum; ex quibus constat auctorem libri fuisse posteriorem Gregorio et Isidoro, qui floruerunt post annum Xpi. 600. tum quia non facit capitum distinctionem librorum Scripturae sacrae, aut saltem ea non utitur, quod indicat sane librum hunc scriptum antequam libri sacri in capita distinguerentur, et hoc etiam solo nomine liber est diligenter asservandus. Liber vero non videtur scriptus ab auctore, sed ab aliquo emanuensi latinae linguae parum perito presertim grammatichae seu ortographiae et aliquando etiam syntaxeos, et ita transumptum non erit ipsum originale, licet forte ex ipsis scriniis transcriptum ab auctore nullatenus lectum. Opporteret autem ut ab aliquo, qui peritus esset sacrae Theologiae, nec non historiarum, ac curis urgentibus vacuus totus liber perlegeretur, qui diligenter non solum ad sententias sed etiam ad singula verba animum adhiberet. Sic enim vel ex citationibus auctorum, quae rarissime sunt saltem expressis nominibus eorum, vel ex historiis, quarum faceret mentionem, maxime si diceret eas esse sui temporis, vel parum ab eo remotis, vel ex dogmatis, que immisceret suis scriptis, vel ex collationibus cum aliis interpretibus presertim veteribus, quales sunt ex iis qui extant Sanctus Victorinus martyr, Andreas Caesariensis, Primasius, Beda, Haymo, Ambrosius, Ansbertus, Ricardus Victorinus, Oecumenius, Anselmus, Aretas, Joachimus Abbas, Rupertus etiam Abbas, Thomas anglicus et alii; imo et recentioribus quales sunt Joannes Gangneius, Coelius Pannonius, Benedictus Pererius, Franciscus Ribera, Thomas Maluenda, Blasius Viegas, Ludouicus de Alcaçar, et alii, colligere aut saltem suspicari liceret, quis aut qualis fuerit auctor, quo tempore aut loco scripserit, aut saltem quanti momenti, vel ponderis vel etiam utilitatis sit opus, quod ex lectione per summa capita, et raptim dijudicari non potuit. Datum Urgellae, 8 Kalendas Novembris, Anno ab ortu Christi Sexcentessimo trigessimo quarto supra millessimo.» Aquesta nota va copiada en l'únic catàleg existent de l'antiga biblioteca del capítol, compost segurament a últims del segle XVII en un volum manuscrit, el qual és duplicat, i duu per títol : *Aranzel de llibres antics manuscrits del Ille. Capitol de la seu de Vrgell en lo Archiu de la Esglesia Cathedral de dit Ille.Capitol recondits. Se trobaran dits llibres per los numeros baix escrits.* S'esmenta de la següent manera el còdex de l'*Apocalipsi* : «4. Numero. Liber visionum Danielis, imaginibus emblematum instar insertus, explanationibusque dictas visiones explanantibus, continens 243 fol., in cuius libri primordio analogiae Sem, Abraham, Isaac, Jacob, Racel uxoris Jacob, Dauid et Salomonis inveniuntur conscriptae. = Et ante ini-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ha estat víctima d'algunes mutilacions en el transcurs dels segles. Manca almenys un full en els arbres genealògics del principi, els quals comencen per Sem, fill de Noè. La miniatura 8, corresponent al f. 57 v.º, és quasi tallada, amb senyals evidents de què la volien sostreure. Entre els ff. 124 i 125 es nota un full desaparegut; abans, però, de l'actual numeració. Acaba un quadern en el f. 132 v.º, el qual, essent miniaturat, s'endevina clarament, per la cenefa de la miniatura, que aquesta devia esser de doble pàgina. El f. 150 és repetit, i és un mig full que delata la desaparició de l'altre mig. Entre els ff. 155 i 156 apareix un full arrencat, amb senyals evidents de què tenia miniatura; abans, també, de l'actual numeració. On sembla que es podria témer una mutilació és després del f. 163, en què el subsegüent té escrit el número 176. Evidentment fou una equivocació dels numeradors del segle XVII, car el text continua sense interrupció. Entre els ff. 189 i 190 (en què acaba un quadern i en comença un altre) manca l'acabament del llibre 10 i començament de l'11. En resum, són actualment : VII més 243 fulls, menys 12 (del 164 al 175 inclusius que traspassaren al numerar-los), més 1 (el 150 que és repetit); total VII-232.

ORDE DE COMPOSICIÓ DEL VOLUM. — Foli I. Arbre genealògic de Sem. En la part superior, dintre d'una doble circumferència, va dibuixada una figura humana en bust amb la llegenda *Sem*, de la qual davallen a dreta i esquerra una sèrie de medallons circulars que estotgen sengles llegendes i enquadren així mateix dues arcuacions amb llurs columnes i capitells, que duen escrites un bocí de prosa.

F. I v.º Arbre genealògic d'Abraham.

F. II. Arbre genealògic d'Isaac.

F. II v.º Arbre genealògic de Jacob.

F. III. Arbre genealògic de *Racel uxor Jacob.*

F. III v.º Segueixen els fills de Jacob.

F. IV. Arbre genealògic de David.

F. IV v.º Arbre genealògic de Salomon.

F. V. Acaben els arbres genealògics amb un gros medalló, de forma gairebé elipsoidal, dintre del qual resta dibuixada la Verge amb son Fill en el braç esquerre i beneint amb la destra, llegint-se en la part superior del full, dintre d'una espècie de cartell : «Sicut Lucas euangelista per Natan ad Marie[1] | originem ducit. — Ita et Matheus euangelista[2] | per Salomonem ad Josep. originem demonstrault.[3] | Idest ex tri-

tium dicti libri reperitur ita. = *Judicium inchoatum de hoc volumine.* = *In hoc volumine continentur...*»

A continuació de l'anterior judici crític del segle XVII, una mà molt moderna deixà escrites en el mateix full del còdex les notes incongruents (per no dir-ne una altra cosa) que segueixen : «Nota. Cotejese el caracter de la letra de este libro con la del Acta original de la consagracion de esta Catedral (que obra en el Cajón titulado Dot. et Dedic. Eccl.) y se verá que es enteramente igual. Conviene ademas dicho caracter con el cursivo toledano ó visigodo. = Fundamente *(sic)* pues, se puede presumir y hasta casi asegurar que fue escrito a lo mas a principios del siglo nono. *(Rúbrica)*. = Otra. La dedicacion confirma la apreciacion de la nota anterior y demuestra que el autor de este libro es Beato, Abad de Astorga.»

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

bu Juda». En la part inferior, en altre cartell simètric: «Ut appareat eos de una tribu exire. et sic ad xpum[1] | secundum carnem peruenire. ut compleatur quod[2] | scribtum est : Ecce uicit Leo de tribu Juda radix Dauid[3]| Leo ex Salomonem radix. ex Natan.»

F. V v.º Resta dibuixat en tinta negra un gros ocell, el qual s'apoia damunt la cua d'una serpent i estan encarats en actitud de batre's.

F. VI. En blanc.

Ff. VI v.º i VII. Resta dibuixat a doble pàgina el mapa-mundi, el qual és de forma rectangular, amb la següent llegenda, en caràcter oncial, al peu : «Deserta terra uicina soli ab ardore incognita nobis est».

F. VII v.º El *Judicium inchoatum...*, amb les dues notes en castellà que resten transcrites.

F. VIII. «Transcriptio Prologi subsequentis.» Còpia feta en nostres dies del pròleg o dedicatòria de l'obra que comença en el mateix foli verso, el primer de l'actual foliació.

F. 1 (VIII v.º, o primer.) La invocació i pròleg del llibre transcrit més amunt.*

F. 2. (El títol en capitals.) «Prologus Beati Iheronimi in libro Apocalipsin Jhoannis Apostoli. = Johannes apostolus et euangelista a xpo. electus...»

F. 2. (També en capitals i oncials.) «Item domni Iheronimi in explanatione Apocalipsin. = (F. 2 v.º) Diuersos marina discrimina transuadantes...»

F. 2 v.º (La rúbrica en caràcter oncial i en vermell.) «Interpretatio libri hujus = Johannes quoddam uaticinio ex merito nomen accepit...»

F. 15. (Final.) «Explicit revelationis. uel Prolacis ipsius Apocalipsis. Librum.» (En caràcter capital i oncial.)

F. 15. (En capitals de color.) «Incipit tractatus de Apocalipsin Johannis. in explanatione sua a multis doctoribus...»

F. 15 v.º (La primera columna és en blanc.) «Praefatio. = Biformem diuine legis storiam. duplici sacramenti...»

F. 16 v.º «Explanatio supra scripta storia. = Apocalipsis Jhu. xpi. quem dedit...»

F. 34 v.º «Explicit de Filio hominis. et Eglesias liber primus. in explanatione Apocalipsin. Joannis Apostoli. = Ncipit prologus libri secundi de Eclesia et Sinagoga...» (En lletres capitals, com tots els que segueixen.)

F. 52 v.º «Ncipit liber secundus septem Ecclesiarum...»

F. 85. «Incipit liber tertius. Recapitulata xpi. Natiuitate eadem aliter dicturus.

F. 85 v.º «Incipit storiae eiusdem in libro tertio.»

* Final del pròleg o dedicatòria del llibre, copiat com a text paleogràfic en la làm. IV : «...et si alicubi offendi delinquendo indulgeat caritas. que omnia superat. Hec sunt parua ex multis que probabilium virorum noulmus percepisse doctrinis. Quorum que eloquia proinde quibusdam in locis a nobis interiecta esse noscuntur, ut sermo noster paternis sententiis firmaretur. Hec ergo. sancte pater Etheri. te petente. ob edificationem studii fratrum tibi dicabi ut quem consortem perfruor religionis quoheredem faciam et mei laboris. Finit.» (F. 2, primera col.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

F. 103. «Incipit liber qvartus de septem sigillis.»
F. 122 v.º «Incipit liber qvintus.»
F. 139. «Incipit liber sextus.»
F. 154 v.º «Incipit liber septimus historia.»
F. 159 v.º «Incipit liber octavus.»
F. 179 v.º «Incipit liber nonv de muliere meretrice et bestia.»
F. 185 v.º «Incipit liber decimvs de ciuitate diaboli.»
F. 190. «Incipit storiam angeli stantis in sole.»
F. 196. «Incipit liber XII de die jvdicii et civitatem Jherusalem idest Ecclesia.»
F. 206. (Caràcter oncial, en vermell i negre.) «Explicit codix. Apocalipsin. duodenariorum ecclesiarum numero. Ita in duodenaro. ordine. librorum in cistone (sic) distinctio.» (Segueix la rúbrica.) «Codix multorum librorum est. et liber est...» (Finalment, les dues rúbriques.) «De afinitatibus et gradis.» (F. 207.) «De agnatis et cognatis.»
F. 207 v.º «In nomine Domini nostri Jhv. xpi. Explanatio Danihelis Prophete. ab auctore Beati Iheronimi. Incipit Prologus in libro Danihelis. = Contra prophetam Danihelem decimum librum scripsit Porfirius...»
F. 208. «Incipit Visio prima in Danihelis prophete.»
F. 210 v.º «Incipit visio secunda in anno secundo regni Nabucodonosor...»
F. 213. «Incipit visio tertia. = Nabucodonosor rex fecit statuam auream...»
F. 216. «Incipit visio qvarta.»
F. 222 v.º «Incipit visio qvinta in anno primo Baltasar regis...»
F. 226. «Incipit visio sexta. qui est secvnda tempore...»
F. 227 v.º «Incipit visio septima qui est tertia tempore...»
F. 234 v.º «Incipit visio hoctaba qui est a tempore Darii...»
F. 242 v.º (Última rúbrica.) «Expositis ut potui que in Danielis libro justa hebraicum continetur. = Ponam brebiter quod Origenes in decimo stromatum suorum libro de Susannae. et belis fabulis dixerit cuius hec uerba sunt...»
F. 243 v.º (Acaba el text amb unes disset ratlles, quasi il·legibles, escrites a una sola columna. En el segle XIII aprofitaren l'espai en blanc de més de mitja pàgina per a anotar algunes capbrevacions de censos.)

DISTRIBUCIÓ DE LES MINIATURES. — (F. 16.) «Ubi angelus a Domino librum accepit. — Ubi primitus Johannes cum angelo loquutus est.» *Apocalipsi*, I, 1. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 19.) «Dominus in nube et uident eum qui eum pupungerunt. — Et plangent super se omnes tribus terre.» *Apocalipsi*, I, 7. (És de pàgina entera.)

(F. 22.) «Inter candelabrorum aureorum similem filium hominis. — Septem stellas in dextera sua. — Gladius ex utraque parte acutus. — Ubi Johannes cecidit ad pedes Domini. — Ubi Joannes Ephesum rediit. — Ephesum. — Zmirnam. — Pergamum. — Tiathire. — Sardis. — Filadelphie. — Laudocie.» *Apocalipsi*, I, 11-20. (És de pàgina entera.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(F. 45 v.º) «Prima bestia quasi leene. — Secunda bestia similis urso. — Tertia bestia quasi pardus. — Quarta bestia terribilis.» (Ocupen més de mitja pàgina.)

(F. 46.) «Euulsio. — Lapis.» (Ocupa una mitja columna.)

(F. 47 v.º) «Mulier super bestia.» (És de quasi mitja pàgina.)

(F. 53.) L'església d'Efeso. *Apocalipsi*, II, 1. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 57 v.º) L'església d'Esmirna. *Apocalipsi*, II, 8. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 62 v.º) L'església de Pérgamo. *Apocalipsi*, II,12. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 66 v.º) L'església de Thyàtira. *Apocalipsi*, II, 18. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 70 v.º) L'església de Sardis. *Apocalipsi*, III, 1. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 74 v.º) L'església de Filadèlfia. *Apocalipsi*, III, 7. (És de mitja pàgina.)

(F. 80 v.º) L'església de Laodicea. *Apocalipsi*, III, 14. (És de mitja pàgina.)

(F. 82 v.º) El Diluvi. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 86.) «Procedunt fulgora equores de trono. — Mare uitreum similem cristallo. — Su[p]ra capita sua. s. coronas aureas has... — Ubi Johannes fuit in spiritu ad tronum.» *Apocalipsi*, IV, 2-6. (És de pàgina entera.)

(F. 103 v.º) «Equum aluum et qui sedebat super eum habebat arcum. — Equm roseum. et qui sedebat super eum. abebat gladium. — Equus niger et qui sedebat super eum abebat stetera. — Equus pallidus et qui sedebat super eum habebat gladium. — ... barun infernus.» *Apocalipsi*, VI, 1-8. (És de pàgina entera.)

(F. 106.) «Ara aurea. — Animas interemtorum. — Ad hos date sunt stole albe et dictum est illis ut ros cantad huc.» *Apocalipsi*, VI, 9-11. (És de pàgina entera.)

(F. 108 v.º) «Hic sol obscurabitur et luna in sanguine. — Ubi dicebunt montes cadete super nos collibus cadete super nos. — Ubi stelle ceciderunt in terra.» *Apocalipsi*, VI, 12-17. (És de pàgina entera.)

(F. 111.) «Uentus. — Uentus. — Angelus ascendens ab ortu solis. habens signum Dei. — Uentus. — Uentus.» *Apocalipsi*, VII, 1-8. (És de pàgina entera.)

(Ff. 112 v.º i 113.) «Ubi sancti tenent palmas et dicent : Benedictio et gloria et sapientia et gratiarum actio. et honore et potestas. et uirtus Deo nostro in secula seculorum. — Isti sunt filiorum Srahel signa centum quadraginta... milia ex omni gente et tribum et lingua.» *Apocalipsi*, VII, 9-12. (És de doble pàgina.)

(F. 123.) (Onzena ratlla del text.) «Iustorum uita palme comparatur ...» (Una palmera que ocupa mitja columna, amb sis figures humanes dessota.)

(F. 124.) «Ubi primus angelus tuba cecinit et facta sunt grando.» *Apocalipsi*, VIII, 1-7. (És de quasi mitja pàgina.)

(F. 125 v.º) «Ubi mons magnus ardens missus est in mare.» *Apocalipsi*, VIII, 8-9. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 126 v.º) «Stella ardens. — Homines mortui sunt. — Flumina et fontes aquarum.» *Apocalipsi*, VIII, 10-11. (És de pàgina entera.)

(F. 127 v.º) «Sol. — Luna. — Aquilam uolantem.» *Apocalipsi*, VIII, 12-13. (És de mitja pàgina.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(F. 128 v.º) (Sisena ratlla del text.) «Et de fumo putei exierunt locuste in terra.» (És de més de mitja pàgina.)

(F. 129.) «Hec locuste. ubi angelus perditionis super eas imperat. — Ubi locuste leuant homines.» *Apocalipsi*, IX, 7-12. (És de pàgina entera.)

(F. 130.) «Ara aurea. — Ubi quattuor angeli tenentur. traces flumen. magnum eufraten.» *Apocalipsi*, IX, 14. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 132 v.º) «Uox. — Ubi Johannes audibit uocem de celo. — Mare.» *Apocalipsi*, X, 1-7. (És de pàgina entera i s'endevina clarament per la cenefa que l'enquadra que devia ésser de doble pàgina.)

(F. 133.) «Ubi Johannes librum accepit. — Ubi Joannes ab angelo arundinem accepit. — Ubi angelus sub nube amictus posuit pedem suum dextrum super mare sinistrum autem super terra. — Ubi Joannes mensurat templum. — Altare.» *Apocalipsi*, X, 8-11 i XI, 1-2. (És de pàgina entera.)

(F. 135.) (Diu el text.) «Et dabo duobus testibus meis. et prophetabunt...» *Apocalipsi*, XI, 3. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 136 v.º) «Anti xps. ciui[ta]tem Jherusalem subuertit. — Antixps. Eliam et Enoc occident.» (És de pàgina entera.)

(F. 137 v.º) «Tronus. — Elias et Enoc ascenderunt in nube. — Ubi uident eos inimihi eorum. — Sti timuerunt et dederunt claritatem Deo celi. — Isti sunt qui...» *Apocalipsi*, XI, 12-14. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 138 v.º) «Ubi septimus angelus tuba cecinit.» *Apocalipsi*, XI, 15-18. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 139 v.º) «Templum apertum. — Ascendet bestia de abisso.» *Apocalipsi*, XI, 19. (És de més de mitja pàgina.)

(Ff. 140 v.º i 141.) «Draco. — Micahel et angeli eius cum dracone pugnant. — Ubi date sunt mulieri ale aquile... — Ubi puer raptus. — Ubi draco traxit septimam partem stellarum. — Quos draco traxit angeli in infernum mittunt. — Diabolus in infernum tenetur.» *Apocalipsi*, XII. (És de doble pàgina.)

(Ff. 143 v.º i 146.) (Té dues fulles intercalades.) «Ubi reges terre bestia et draconem adorant. — Ubi bestia ascendet de abisso.» *Apocalipsi*, XIII, 1-10. (És de doble pàgina.)

(F. 147 v.º) «Ubi bestia ascendet de terra.» *Apocalipsi*, XIII, 11-18. (És de quasi mitja pàgina.)

(F. 151.) «✠ Octo nominibus. nuncupatur. in septem regna. qui est bestia. cum septem capita et decem cornua serpens.» (És de pàgina entera i és una combinació de lletres. La llegenda copiada és en la part esquerra i part inferior.)

(F. 152.) «Anti ch ris tus Je i ta n.» (És de pàgina entera i resulta una combinació de lletres a dintre d'unes arcuacions, amb ses columnes de dalt a baix. La llegenda copiada és en la part inferior.)

(F. 155.) «Angelum uolantem per medium celum abentem euangelium eternum. — Isti dederunt clari[ta]tem Deo celi. — Ubi Babilon cecidit.» *Apocalipsi*, XIV 6-8. (És de pàgina entera.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(F. 157 v.º) «Isti sunt a. tenentes plagas que uentura sunt in nouissimis diebus. — Ubi sancti tenentes citharas. et cantantes cantic... — Ubi mare uitreum et super eum. stantem uictorem bestie.» *Apocalipsi*, XV, 1-4. (És de pàgina entera.)

(F. 159.) «Templum apertum. — Iste animal. dedit angelis septem fialas. — Isti sunt septem angeli porta[n]tes fialas aureas.» *Apocalipsi*, XV, 5-8. (És de pàgina entera.)

(F. 160.) «Ubi septem angeli preceptum stellis septem fiala. fundere in terra.» *Apocalipsi*, XVI, 1. (És de pàgina entera.)

(F. 161 v.º) «Primus angelus effudit fialam suam in terra.» *Apocalipsi*, XVI, 2. (És d'un terç de pàgina.)

(F. 161 v.º) «Secundus angelus effudit fialam suam in mare et factus est sanguis.» *Apocalipsi*, XVI, 3. (És també d'un terç de pàgina.)

(F. 162.) «Et tertius angelus effudit fialam suam super flumine.» *Apocalipsi*, XVI, 4. (És d'un quart de pàgina.)

(F. 163.) «Et quartus angelus effudit fialaa (sic) suam super solem.» *Apocalipsi*, XVI, 8. (És d'un quart de columna.)

(F. 163 v.º) «Quintus angelus effudit fialam suam super tronum bestie.» *Apocalipsi*, XVI, 10. (És d'un terç de pàgina.)

(F. 176.) «Et sextus angelus effudit fialam suam super flumen Eufraten.» *Apocalipsi*, XVI, 12. (És d'un quart de pàgina.)

(F. 176 v.º) «Bi draco et bestia et pseudo prophetes. trs. spiritus inmundos hostendunt quasi rane. — Pseudo prophete.» *Apocalipsi*, XVI, 13. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 178 v.º) «Et septimus angelus effudit fialam suam. in aerem. et factus est fulgura et grando. — Ubi ciuitas diuisa est in tres partes.» *Apocalipsi*, XVI, 17-19. (És quasi de pàgina entera.)

(F. 179 v.º) «Ubi mulier reges propinat. de calice pleno sanguinem.» *Apocalipsi*, XVII, 1-2. (És de quasi mitja pàgina.)

(F. 180 v.º) «Ubi mulier sedet super bestia.» *Apocalipsi*, XVII, 3. (És de més de mitja pàgina.)

(F. 184 v.º) «Angelus uincit pseudo prophetaa. et draconem. et diabulo et bestia.» *Apocalipsi*, XVII, 8. (És de quasi pàgina entera.)

(F. 186.) «Ubi Babilon. id[e]st ist mundus ardet.» *Apocalipsi*, XVIII, 1-20. (És de pàgina entera.)

(F. 188.) «Ubi angelus lapidem molarem. misit in mare. — Lapis.» *Apocalipsi*, XVIII, 21. (És d'un quart de pàgina.)

(F. 189.) «Ubi quatuor animalia et seniores adorant tronum. — Ubi Johannes cecidit ad pedes angeli.» *Apocalipsi*, XIX, 1-10. (És de pàgina entera.)

(F. 190 v.º) «Angelum in solem.» *Apocalipsi*, XIX, 17. (És de quasi mitja pàgina.)

(F. 191 v.º) «Bestie et pseudo prophete. capti sunt. — Saturati sunt aues de carnibus eorum.» *Apocalipsi*, XIX, 20-21. (És de quasi mitja pàgina.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(F. 192.) «Ubi angelus adprehendit draconem et ligauit eum in abissum.» *Apocalipsi*, XX, 1-3. (És d'un terç de pàgina.)

(F. 193.) «Tronos sedentes et iudicio... est eis.» *Apocalipsi*, XX, 4. (És de mitja pàgina.)

(F. 194 v.º) «Anti xpo. omnem mundum imperat.. deuastat. — Anti xps. circumdat altare et uenit... de celo... — Isti abscondunt se in montibus.» *Apocalipsi*, XX, 7. (És de pàgina entera.)

(F. 196.) «Ubi bestia et pseudo propheta. et diabolum missi sunt in stagnum ignis. et sulfuris.» *Apocalipsi*, XX, 9-10. (És d'un quart de pàgina.)

(Ff. 196 v.º i 197.) «Isti sunt qui non judicabuntur et judices sunt. quum his qui judicant. utrumque regnant. — Isti sunt judicati. et condemnati. et copulati.— Isti sunt mortui de inferno. qui non sunt judicati.» *Apocalipsi*, XX, 11-15. (És de doble pàgina.)

(F. 198 v.º) (Una de pàgina entera, amb l'anyell i l'àngel dintre un espai rectangular de mosaic, amb les imatges dels apòstols a l'entorn (tres a cada cara), els quals porten sengles llegendes.)

(F. 199.) «Hic populus Dei... habitabit Deus cum eis. et regnabunt in secula seculorum .— Flumen a trono exiens.» *Apocalipsi*, XXI, 3. (És de pàgina entera.)

(F. 204 v.º) «Ubi Johannes angelum. adora. et dixit ei. angelus. ne feceris. conseruus tuus sum et fratrum tuorum. Deum adora.» *Apocalipsi*, XXII, 8-9. (És de pàgina entera; en la part inferior hi ha la representació de les set esglésies.

(F. 208 v.º) «Jherusalem. — Hieremias lamentans alfabeto. — Ubi Nabuquodonosor Sedeciam. orbat. et filios eius jugulat.» (És de pàgina entera.)

(F. 209.) «Isti expugnant Jherusalem.» (És de mitja pàgina.)

(F. 210.) «Ubi Nabuquodonosor in stratu suo somnium uidit. — Statuam quam uidit Nabuquodhonosor. — Euulsio lapis. — Lapis sine manibus. » *Daniel*, II, 1-31-34. (És de mitja pàgina.)

(F. 213 v.º) «Statua aurea. quam erexit. Nabuquodonosor in campauram. — Carmina musicorum. — Isti adorant statuam. — Ubi Nabuquodonosor iussit tres pueris mittere in fornacem.» *Daniel*, III, 1-20. (És de pàgina entera.)

(F. 216 v.º) «Nabuquodonosor Danihel interroga super somnium suum. — Fenum ut bos comedit. — Ubi Nabuquodonosor erbas pasctis (sic).» *Daniel*, IV, 15-30. (És de pàgina entera.)

(F. 219.) «Candelabrum. — Danihel contra scripturam respiciens. — Articulos scribentis. in parietem. — Baltasar in conuiuium. cum obtimatibus suis.» *Daniel*, V, 1-5. (És de pàgina entera. Les llegendes d'aquesta i les següents miniatures són, no en caràcter oncial com les anteriors, sinó en lletra minúscula.)

(F. 222.) «Lacus leonum ubi Danihel fuit missus. et Abbaccuc portans illi prandium. — Rex incenatus pro Danihelo dolens. somnium fugit ab oculis eius.» *Daniel*, VI, 16-18. (És de mitja pàgina.)

(F. 223.) «Iudicium sedit et libri aperti sunt milia milium. — Leena alas aquile

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

regnum Babilonium. — Pardus quattuor habens capita. regnum alexandrinum. — Os loquens terribilis ingentia. regnum Romanorum. — Ursus cum tribus dentium ordinibus regnum Medorum atque Persarum.» *Daniel*, VII, 4-10. (És de pàgina entera.)

(F. 226.) «Ubi aries ab hyrco superatus est et euulsit duo cornua eius. — Hic hyrcus caprarum. regnum Alexandrinum significat. — Suse civitas. — Hic aries qui et Darius rex Medorum atque Persarum. unum cornum excelsius altero atque subcrescens.» *Daniel*, VIII, 3-20. (És de pàgina entera.)

(F. 227 v.º) «Gabriel uolans loquutus est Danielem. — Altuse. — Ubi Danihel languit et egrotauit per dies.» *Daniel*, VIII, 17-27.

(F. 233.) «Uir uestitus lineis. qui stabat super aquas fluminis adloquitur Danielem. desolatione futura. — Danihel interrogat usquequo finis horum mirabilium. — Hic flumen tigris qui ebraice dicitur etdegel. — Et alius angelus hinc super ripam fluminis. — Et alius inde ex altera ripa fluminis.» *Daniel*, X, 4-5. (És de pàgina entera.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar, por Ramon d'Alós

Enguany s'escau el segon centenari del naixement del P. Jaume Caresmar (1717-1917). És amb aquesta avinentesa que la Biblioteca de Catalunya, volent honrar la seva memòria venerable, comença de donar amb el present número del Butlletí notes bibliogràfiques dels Manuscrits de les seves obres, per tal que se'n pugui redactar algun dia un catàleg definitiu, la qual cosa és ara difícil de fer, aquells Mss. essent escampats per molts indrets. No cal sospesar la valor que tenen per a la història i per als estudis diplomàtics de Catalunya els seus treballs, baldament li regategessin aquesta glòria molts dels seus contemporanis, entre els quals fan excepció alguns erudits, agraïts als seus serveis desinteressats.[1]

El P. Villanueva[2] i En Torres Amat[3] s'han de comptar com els primers bio-bibliògrafs del P. Caresmar. En 1867 el P. Fidel Fita dreçà un catàleg d'una partida de Mss. en part autògrafs i que representen la major part de la seva obra, els quals es conservaven aleshores — junt amb d'altres dels PP. Pascual, Martí, etc., — en el Col·legi dels Jesuïtes, a Balaguer. D. Antoni Elias de Molins més endavant, en el seu Discurs de recepció a l'Acadèmia de Bones Lletres,[4] en ocupar-se del P. Caresmar, va donar la còpia del dit Catàleg, conservat en l'Acadèmia de la Història. N'Elias de Molins creu dispersos els Mss. de Balaguer a conseqüència de la Revolució de setembre de 1868 que motivà el tancament d'aquella casa religiosa; per referències que tenim però, sabem que es conserven, en part almenys, en el convent de Franciscans d'aquella

1. Vegeu els elogis que fan de la seva obra; entre altres, la *España Sagrada*, pròleg dels volums XXVIII i XXIX. Capmany, *Memorias históricas...* II, iii; Villanueva, *Viage literario, passim*, etc.
2. *Viage literario*, XII, 86 i ss.
3. *Memorias...*, pp. 176 i ss.
4. *Los Estudios históricos y arqueológicos de Cataluña en el siglo* XVIII. Barcelona, 1903. Anteriorment ja havia donat notes bibliogràfiques d'En Caresmar en els seus articles de Bibliografía Histórica de Catalunya, publicats en la *Revista de Ciencias Históricas*, I (1880) i en la *Revista Crítica d'Historia y Literatura* (1901 i 1902).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ciutat.[1] Per altra banda, a l'Arxiu Capitular de Barcelona, com és sabut, hi ha els volums d'extractes de documents, autògrafs, que redactà En Caresmar durant el temps en què hi estigué comissionat per a la ordenació i estudi d'aquell fons documental.

Un altre bibliògraf del P. Caresmar fou el Sr. Joaquim Oliver, soci de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, autor d'una biografia premiada en el Certamen literari organitzat en 1893 per l'Ateneu Igualadí de la classe obrera. El Sr. Gabriel Castellà Raich, d'Igualada, ha tingut a bé oferir a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA una còpia de la bibliografia que s'hi conté, feta a base dels bibliògrafs anteriors, però amb notícia d'altres Mss., que són aquests quatre : *Razon del arreglo del Archivo de la Colegiata de Ager*, en l'Arxiu parroquial de Sant Pere d'Ager, vol. de més de 500 planes en foli. — *De rebus Ecclesiae Sanctae Mariae Bellipodiensis Avellanarum in Catalonia Ordin. Canonicorum S. Augustini Premonstratensium libri VIII*, en l'arxiu parroquial de Vilanova de la Sal. Comprèn de 1148 a 1310.—*Santos que no estan descritos en el Martirologio Romano pero sin embargo tienen algun Culto Eclesiastico en la Ciudad y Diocesis de Barcelona*. Es troba, segons l'autor de la bibliografia, en el Seminari de Barcelona, per bé que a l'anar-lo a consultar hem sabut que no constava en catàleg cap obra del P. Caresmar. — *Historia Universal de España* seguida com d'apèndix d'una Clave historial, escrita per l'estil de la del P. Flórez, segons advertència del prevere D. Josep Matas, de Tremp. Ultra aquestes fonts per a la bibliografia d'En Caresmar s'ha de tenir en compte els actes de sessions de l'Acadèmia de Bones Lletres, els resums dels quals està publicant actualment el Sr. Miret i Sans[2] : són abundoses les notícies sobre l'il·lustre premonstratès, soci de l'Acadèmia, a la qual va donar a conèixer els resultats de moltes de les seves investigacions.

Avui donem la descripció d'alguns Mss. conservats en diverses biblioteques de Madrid i de Barcelona i cap d'ells creiem sigui autògraf. Respecte els que hi ha a l'Acadèmia de la Història, hem de fer constar que per la investigació que hi férem no tinguérem altre guia que les indicacions del Discurs de N'Elias de Molins, errades algunes d'elles de manera que no tots els Mss. que cita els hem vist, i en canvi per atzar en trobàrem algun altre no indicat per ell. Demés recordem les dificultats que hi troba l'investigador, al qual és privat l'accés a l'inventari dels fons d'aquella Biblioteca, segons costum tradicional que és voluntat de molts dels acadèmics fer desaparèixer aviat. Diem això perquè sempre hi cap el dubte de no haver fet un treball complet.[3]

Hem de fer constar, igualment, que a l'esmentat Sr. Gabriel Castellà es deu la iniciativa d'haver pensat en la celebració del segon centenari del famós Abat de les

1. Cf. POU, *Historia de la Ciutat de Balaguer*. Manresa 1913, *passim*. Sobre la llur fortuna vegeu també BARRAQUER, *Los Religiosos en Cataluña*... III. Barcelona, 1916, pp. 424 i 425.

2. *Dos siglos de vida académica*, en el *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 1917.

3. Segons MIRET, *Los Manuscritos del Padre Joaquín Traggia en la Real Academia Española*, en *Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelona*, pp. 365 i ss., hi ha algun altre Ms. d'En Caresmar que no vaig aconseguir veure.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Avellanes, i ens augurem que la veneració que ell sent envers el seu gran compatrici tindrà imitadors que voldran que l'obra de catalogació dels escrits del P. Caresmar es pugui dur a bon acabament.

1

Madrid, Biblioteca Nacional

Ms. 13464 (abans Uu 36)

Volum de 216 ff. s. n., lletra de prinsipis del cegle XIX, quasi sempre d'una mateixa mà. 305 × 225 mm. Relligat en pasta. Al llom : «Caresmar | Escrit, | Catalan».

Portada : Copia de los apuntamientos que iba haciendo el P. D.n Jayme Caresmar, Canonigo Premonstratense en el Monasterio de Bellpuig de las Avellanas, para formar una *Biblioteca de Escritores Catalanes* — y añadir varios artículos á la de D.n Nicolas Antonio.

Nota. Aunq.e casi todos los artículos estan tomados de los autores que se citan al principio, hay á veces algunas noticias añadidas, muy curiosas especialm.te en los artículos copiados de la Biblioteca de D.n Nicolas Antonio.

f. [2]. Nota de los Autores de los cuales se han sacado muchas noticias.

f. [3] v.º. Comencen les notes per ABC, desordenades dintre de cada lletra, trobant-se els autors adés pel nom, adés pel cognom, no mancant-hi repeticions d'un mateix. A la fi un suplement de igual caràcter. Estan redactades quasi sempre en llatí, a voltes en català o castellà. Diverses mans hi han fet afegits, posats de vegades en papers intercalats.

Potser es tracta de la còpia que féu fer En Torres Amat, la qual, segons ell diu (*Memorias...*, p. XVII) va anar a raure a la Biblioteca Real, ara Nacional. El mateix Torres Amat fa constar (ibid.) que els «apuntamientos» del P. Caresmar i els del P. Martí, a qui també utilitzà, «aunque sacados los más de la biblioteca de D. Nicolas Antonio, tienen añadidas algunas noticias particulares que hallaron en otros libros y en varios archivos que arreglaron ya de corporaciones, ya de particulares». Tot allò que té d'original, doncs, En Caresmar, fa l'efecte que degué passar a l'obra d'En Torres Amat, el qual, de vegades, no feia més que traduir-lo al castellà, com he pogut anar comprovant. Sols alguna cosa en seria encara aprofitable, tal vegada; per exemple, una llista que es troba dintre la lletra M, de diversos mss. existents en biblioteques catalanes : Sant Cugat, Caputxins de Barcelona, Capitular de Vich (se n'hi anumeren 55), Montserrat, etc. La data més recent que he vist en aquests apuntaments és la de 1781 al parlar d'En Capmany.

2

Madrid, Biblioteca Real

2-y-5

798 pp., numerades fins la 779 (per error, 780). Escrites d'una mateixa mà de darrers del XVIII o principis del XIX. 302 × 218 mm. Relligadura en pasta. Al llom : «Caresmar | Memorias | de Càtàl.»

En una pàgina anterior la Taula.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

I. p. 1. Memorias cronológico-Historicas sacadas de varios Archivos de Cataluña, p.r el Pe Caresmar. Canonigo Premostratense

Año de 873.

Al tiempo que en la parte de Cathaluña...

II. p. 289. ✠ | Disertacion Historica Sobre la antigua poblacion de Cataluña en la edad media Escrita en forma de Carta Por el P.e Don Jayme Caresmar Canonigo Premostatense, al yntendente de aquel Principado.

Mui señor mio. A la pregunta...

III. p. 509. Indice del Archivo del Maestre Racional de Cataluña Que existe en la segunda Pieza que era la Sala del antiguo Tribunal de Cuentas de las Rentas y Patrimonio de los Reyes desde 1296. hasta 1669 | Amario *(sic)* 1º | A. Vn Libro grande...

IV. p. 779 (diu 780). Lista de los Pueblos y Parroquias actuales del Obispado de Barcelona. p. 781 (diu 782) ✠ | Noticia de los Pueblos y Parroquias actuales del Obispado de Barcelona, con noticia de su Poblacion segun el numero de Almas de Comunion, y lo que resulta de la ultima visita.

Barcelona ... 115000 Personas de comunion.

Santa Maria del Mar ... 22823

3

Madrid, Biblioteca Real.

2-F-9.

Volum de ff. 27 s. n. + 100 + 80, de 297 × 203 mm. Relligat en pasta, portant el títol : «Industria | de | Cataluña».

f. [1]. ✠ | Agricultura, Comercio, Yndustria, y consistencia, y estado en que se halla cada Partido, de los que componen el Principado de Cataluña. f. [1] v.º en blanc.

f. [2]. ✠ | Discurso sobre la Agricultura, Comercio, y Yndustria, con inclusion de la consistencia y estado en q.e se halla cada Partido, ò Veguerio *(sic)* de los que componen el Principado de Cataluña dirixido uno y otro, à que por el infatigable celo, y bien acreditada saviduria, y amòr Patriotico de la R.l Junta particulàr de Comercio de Barcelona se pueda procedèr al reparo de lo q.e han destruhido la ignorancia y la injuria de los tiempos y à promovèr y perfeccionàr los establecimientos que actualm.te existen. f. [2] v.º en blanc.

f. [3]. ✠ | Advertencia | Con deseseo de adelantàr...

ff. [5] i [6] en blanc.

f. [7]. Indice de los asuntos de que trata este Libro. Fins el f. [27]. El [27] v.º és blanc.

f. 1. Comença el text: ✠ | 1.º | El Patrimonio destinado p.r el Criador Universal p.a la subsistencia ... Acaba en f. 203 v.º : ...a lo menos la quarta Parte de Poblaciones de que en aquellos tiempos se componia. Els ff. 94 v.º a 100 v.º són en blanc.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

No s'acaba l'obra a judicar per ço que diu l'índex, en el qual es registren rúbriques fins a un f. 620. Manca tota una part que devia esser destinada a la descripció particular dels partits i vegueries.

Com si fos una mateixa obra continua la carta al baró de la Linde, la qual tracta d una matèria semblant a la del darrer epígraf, quan es diu de Catalunya:

que no obstante estas ventajas ès menester que no se adormezca en continuar su aplicacion para llegàr à la perfeccion que le falta y para que su poblacion sèa tan numerosa como lo fuè antes de los tres ultimos siglos.

f. 1. Afegit de mà diferent a la del text de la carta: Muy S.or mio: A la pregunta ... respondo que»

Desde que el Rey...

f. 80. Acaba: e Yslas adjacentes, y de la Grecia.

Afegit de la mateixa mà que ha portat la capçalera de la carta : Por todo lo que soy de sentir ... Fins el f. 80 v.: M. I. S. D.n Man.l de Teran, Baron de la Linde Ynt.te interino de Cataluña.

No sé a qui correspon la part més llarga d'aquest volum, no trobant-la enlloc atribuïda a En Caresmar. La carta al Baró de la Linde, ja s'ha vist, s'hi va afegir com fent-ne del tot una sola obra. És entre les obres d'En Caresmar la que se'ns ha conservat en més còpies.

4

Madrid, Academia de la Historia.

Colección Abad y Lasierra. t. 10. Est. 21 gr.ª 3.ª n. 31.

20 ff. s. n., inclosos en el dessusdit tom, de 305 × 220 mm.

✠ | Disertacion Apologica *(sic)* â cerca el uso continuo de la Cruz Pectoral en los Prelados inferiores q.e gozan del exercicio de Pontificales : y de las diferentes facultades [que] les competen en virtur de sus privilegios ô antigua costumbre, y possesion en q.e estan.

La cruz Pectoral si se considera...

Datat a les Avellanes, 18 setembre 1757. És un tractat curiós de litúrgia on es parla del pectoral i d'altres insígnies prelacials. Va esser presentat a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en sessió de 7 juny 1758 (MIRET, treball citat anteriorment, en nota).

5

Madrid, Academia de la Historia.

Colección Muñoz, VI. Est. 23. gr. 2ª. A n. 33.

En un volum de vària, al principi, en 28 fulles s. n. de 302 × 215 mm., lletra de les darreries del XVIII, hi ha unes

Noticias del V. P. Fr. Bernº Boil, Monge del celebre monasterio de s.ta Maria

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

de Monserrat, primer predicador del s.to Evangelio, i Vicario apostólico en las Indias occidentales, i despues Abad de S. Miguel de Cuxá en el Condado de Rosellon, dadas á peticion de un Cavallero de la Corte.

Por D. Jaime Caresmar Doctor Teologo i ex-Abad del Real monasterio de Bellpuig de las Avellanas de Canonigos reglares Premonstratenses.

Aquestes Noticias van esser aprofitades pel P. Fidel Fita en el *Boletín de la Real Academia de la Historia*, tom XIX. A les Noticias hi ha afegides diverses notes i cartes, entre altres tres d'En Vega i Sentmanat, dirigides a En Traggia i En Muñoz (1791).

6

Madrid, Academia de la Historia.

Papers Villanueva $\frac{12\text{-}19\text{-}5}{70}$

Volum de vària. En 42 ff. útils de 300 × 210 mm., escrits en 1789, hi ha una còpia de les mateixes

Noticias del V. P. Fr. Bernardo Boil...

També s'hi troba una Copia de Carta del Conde de Guimeran para Ju.n Vincencio Lastanxsa y el Padre Pablo Abiniano de Rajas de la Compañia de Jesus embiada a Huesca en 4 de marzo de 1629

(10 ff. 305 × 215 mm.; lletra del XVIII-XIX). En el full que en fa de plec, en un angle es llegeix Caresmar. Què hi té que veure? Podria semblar que es tracta de còpia feta d'ell, però no tenim fonament per a afirmar-ho.

7

Madrid, Academia de la Historia.

Est. 26 gr. 5-D. 103.

Volum de vària, lletres dels darrers del XVIII i principis del XIX segle; 320 × 215 mm. aproximadament. Encartronat. El llom, de pell, portant el títol : «Caresmar | Memorias | Históricas».

I. Memorias Cronologico-Históricas que apuntó el P. D.n Jayme Caresmar Canonigo Premostratense sacadas en la inspeccion que hizo de varios Archivos de Cataluña. Por diligencia de D.n Antonio de Capmany Individuo de num. de la Academia.

Memorias chronologicas conducentes para la consabida Historia Civil y Eclesiastica.

Al tiempo que en la parte de Cathaluña...

Comprenen 58 ff. s. n., i són una sèrie de notes històriques a començar per l'any 813 i seguint per diversos anys, fins el 1347. Fetes sobre documents de l'Arxiu Capitular

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

de Barcelona, del Capitular de Tarragona, del d'Ager, etc., com també sobre fonts impreses, tals, per exemple, la *Marca Hispanica* i les *AA. SS.*

II. Lista de los Pueblos y Parroquias actuales del Obispado de Barcelona connoticia de su poblacion segun el numero de almas de Comunion segun el estado que resulta de la ultima visita. Por diligencia de D. Antonio de Capmany Individuo de numero de la Academia.

6 ff. s. n.

III. Extracto de varios privilegios de Reyes de Aragon que existen en el Archivo de la Casa de la Ciudad de Barcelona. Por diligencia de D. Antonio de Capmany Individuo de num. de la Academia.

12 ff. s. n. S'hi copien les rúbriques de dits privilegis trets, com ja es fa constar, del llibre verd de l'Arxiu Municipal.

IV. Inscripciones sepulcrales que se hallan en varias urnas y lapidas en algunos templos y claustros de la ciudad de Barcelona. Por diligencia de D. Antonio de Capmany individuo de num. de la Academia.

11 ff. s. n.

V. Disertacion historica sobre la antigua poblacion de Cataluña en la edad media escrita en forma de cartas por el P. D. Jayme Caresmar Canonigo Premostratense al Intendente de aquel Principado. Por diligencia de D. Antonio de Capmany Individuo de Numero de la Academia.

78 ff. s. n. És la carta al Baró de la Linde.

VI. Memorias cronologicas de las pestes y contagios padecidos en Barcelona desde 1333 hasta 1712. Por diligencia de D. Antonio de Capmany Individuo de número de la Academia.

18 ff. s. n. En català. Com ja s'hi diu, es tracta d'una còpia del cap. 70 de la *Rúbrica* d'En Bruniquer.

VII. Indice del Archivo del Maestre Racional de Cataluña Que existe en la 2.ª pieza, que era la sala del antiguo tribunal de Cuentas de las Rentas y Patrimonio de los Reyes desde 1296 hasta 1669. Copiado por diligencia de D.n Antonio Capmany para el uso de la Academia R.l de la Historia.

68 ff. s. n.

VIII. Varias muestras de papel de distintos siglos Que ha recogido en Barcelona p.ª la Acad.ª D.n Antonio de Capmany su Ind.º de N.º.

No sé si els números II, IV, VI, es poden atribuir al P. Caresmar o bé si són obra d'En Capmany. En lloc he vist, llevat de l'Elias de Molins, qui deuria afirmar-ho tingut compte el títol del volum, que siguin de Caresmar, per bé que tampoc consten en les bibliografies d'En Capmany. Quant els números III i VIII, igualment dubtosos, ja hem vist que es troben en un volum atribuït al Caresmar, de la Biblioteca Real.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

8

Barcelona, Biblioteca de Catalunya.

Ms. n.º 339.

Volum de 253 pp., de 206 × 146 mm.; lletres de principis del segle XIX. Relligat en pergamí. Al llom : «Pobla... | de | Cataluña | 30». En l'interior, ex-libris : «Ramon A. de la Braña».

p. 1. Comença : Muy Sor mio : A la pregunta...

p. 253 acaba : Muy Ilte Sor D.n M.l de teràn Baron de La Linde Intte Gl Jnterino de Catta.

És la Carta al Baró de la Linde.

9

Barcelona, Biblioteca Ramon d'Alós.

Volum de 120 pp., de 301 × 210 mm., de principis del segle XIX. Relligat en tela Al llom : «Caresmar. Carta al Barón de La Linde».

En un full preliminar : Carta dirigida al Muy Ylltre. Sor. Dn. Manuel de Teran Baron de la Linde Yntendente General Ynterino del Exto. y Principado de Cataluña. En la cual se prueba ser Cataluña en lo antiguo mas poblada, rica, y abundante que hoy. Por El Dr. Dn. Jayme Caresmar Canonigo Premonstratense del Monasterio de Nuestra señora de Bellpuig de las Avellanas.

p. 1 : Idea del merito del Autor de la carta. Es copiado a la letra del Tomo primero de la Historia Eclesiastica de Aragon compuesta por el P. Joaquin Traggia de las Escuelas pias en la pag. 52.

D.n Jayme Caresmar nació...

p. 3 comença la Carta al Sor. Baron de La Linde Por el Dr. Caresmar.

Muy Sor. mio : A la pregunta...

p. 115 : Notas.

p. 117 : Yndice de noms geogràfics.

p. 119 : Parecer del Sor. Fiscal.

Este manuscrito esta lleno de muy buenas noticias de el Principado. Se aseguran estas con una acertada crítica. No hallo en el cosa que pueda objetar a su impresion. Suprimido lo de cierta familia, puede Vs. dar su permiso, como una obrita muy util.

Barcelona y octubre 1 de 1801.

Madynabeysya

Barcelona 4 de Noviembre de 1801.

Vuelva al Sor. Fiscal paraque exponga lo que deba suprimirse.

Arjona.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

10

Barcelona, Biblioteca Universitaria.

Ms. 15-2-3.

Vol. de II + 154 pp., escrites de lletra del segle XIX, precedides i seguides d'algunes en blanc. 308 × 214 mm. Relligadura en pergamí. Al llom : «Caresm | sobre | Catal.ª»

p. I. ✠ | Carta Del D.r D.n Jayme Caresmár Canonigo Premostratense del Monasterio de Nuestra Señora de Bellpuig de las Avellanas. Dirigida Al Muy Illt.re S.or D.n Manuel de Terán Baron de la Linde, Intendente General Interino del Exercito, y Principado de Cataluña. En la qual se prueba ser Cataluna en lo antiguo mas poblada, rica, y abundante que hoy. p. II en blanc.

p. 1. Idea del merito del merito del Autor de la Carta. Es copiado â la letra del tomo primero de la Historia Eclesiastica de Aragon compuesta por el P. Joaquin Traggia de las Escuelas Pias en la pagina 52.

Dn Jayme Caresmar...

p. 1. Carta al Señor Baron de la Linde por el Dr Caresmar.

Muy Señor mio: â la pregunta...

p. 139 acaba: Muy Ille. Sr. Dn. Manuel de Terán Baron de la Linde, Intendente General interino de Cataluña.

p. 140. [Parecer del Fiscal]

pp. 141-154. Taula dels noms geogràfics citats, per a b c.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Notes sobre estampers antics a Catalunya, per Mn. Josep Mas, prev

Treballant en diferents arxius, mercès al Senyor, hem pogut formar un aplec de molts artistes que ennoblint-se ells han ennoblit la nostra terra, i dels quals en resten bones penyores.

Gràcies a la deferència de l'amic i meritíssim conreador en el camp històric de Catalunya, D. Joaquim Miret i Sans, tenim publicades, en el *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras, Notes sobre antichs pintors, esculptors e illuminadors a Catalunya* (1911-1914), i també, *Notes documentals de llibres antichs a Barcelona* (1916), del que n'estem prou contents, i en part, perquè no falta qui se n'aprofita.

Corresponent a una invitació de la Biblioteca de Catalunya, institució que tot just nascuda ja té fama mundial i és gran honor de casa nostra, publiquem en el Butlletí de la Biblioteca de Catalunya notes sobre estampers o impressors antics a Catalunya, aplegades investigant l'arxiu de la nostra Catedral Basílica, que té recòndites coses de molta estima.

Déu vulgui que poguem continuar aquesta tasca, que si bé no sempre és planera, sempre és agradós el fer-la.

SEGLE XVI

Pere Posa, impressor. — 1513, febrer, 17. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Pere Posa, estampador de llibres, amb Joana Vallrells, feta per l'Obra de la Seu de Barcelona (Arxiu Catedral, Sposalles, 1511-1513.)

N. Vendeli, impressor. — 1516, octubre, 20. Apoca de 20 ß, firmada per N. Vendeli, estampador de llibres, a favor de mossèn Rabassa, obrer de la Seu, per 250 cartells dels Perdons de l'Obra de la Seu de Barcelona. (Arxiu Catedral, Albarans solts de l'Obra, 1515-1517.)

Mestre Rosenbach, impressor. — 1521, maig, 25. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Mestre Rosenbach, estamper, amb Ursola Carreras, viuda, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1521-1523, f. 5.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Joan de GILI, impressor. — 1522, gener, 20. Rebuda de 2 ß, o sia un real, de les esposalles de Joan de Gili, piamontès, estamper, amb Isabel, feta per l'Obra de la Seu. Sols pagaren un real, o 2 ß, perque eren pobres, criats de Mestre Carles, estamper. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1521-1523, f. 34.)

N. CARLES, impressor. — 1522, gener, 20. Rebuda de 2 ß de les esposalles de Joan de Gili, piamontès, impressor, amb Isabel, feta per l'Obra de la Seu. Eren pobres, criats de Mestre Carles, estamper. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1521-1523, f. 34.)

Pere MONPESAT, impressor. — 1529, juny, 16. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Pere Monpesat, estamper, amb Francisca Sech, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1529-1531, f. 12.)

Nicolau ROSEL, impressor. — 1532, agost, 25. Rebuda de 1 ß de les esposalles de Nicolau Rosel, estamper, amb Antiga, filla de ..... pobre, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1531-1533, f. 46.)

Joan ODIGER, impressor. — 1533, abril, 29. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Joan Odiger, estamper, amb Anna Strolla, viuda, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1531-1533, f. 62.)

Joan CARLES, impressor. — 1539, gener, 7. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Joan Carles, estamper, amb Joana, viuda de Joan Vantallols, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1537-1539, f. 61.)

Carles AMORÓS, impressor. — 1547, desembre, 23. Apoca de 18 ß firmada per Joan Carles Amorós, estamper, a l'Obra de la Seu, per estampar dos escuts y quaranta cartells per la fàbrica (o sia per l'Obra). (Arxiu Catedral, Albarans d'Obra, 1541-1549, f. 164.)

Pere BOTIN, impressor. — 1550, juny, 10. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Pere Botin, estamper, francès, amb Bàrbara, filla de Mestre Joan Sastre, de Vich, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1549-1551, f. 57.)

Joan de RETESTRIES, impressor. — 1552, desembre, 19. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Joan de Retestries, castellà, estamper, amb Joana, filla de Mestre Antoni, naiper, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1551-1553, f. 69.)

Pere MONSARRAT, impressor. — 1555, febrer, 9. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Pere Monsarrat, estamper, amb Aldonsa Puix, donzella, feta per l'Obra de la Seu. Les féu mossèn Martí Clari. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1553-1555, f. 88.)

Valero d'en CAMPOS. — 1555, juliol, 10. — Rebuda de 4 ß de les esposalles de Valero d'en Campos, *inprimedor* amb Gràcia Samora, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1555-1557, f. 8.)

Pere MONPESAT, impressor. — 1558, desembre, 22. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Pere Monpesat, estamper, amb Eulària, viuda de Joan Galvay, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1557-1559, f. 75.)

Mestre Antoni d'OLIVA, impressor. — 1560, gener, 24. Bateig d'Angel, fill de Mestre Antoni d'Oliva, estamper, i d'Angela, sa muller. (Arxiu parroquial de Sant Just, de Barcelona, Llibre primer de baptismes, f. 368.)

Cristòfol ESTRADA, impressor. — 1561, octubre, 26. Rebuda de 4 ß de les esposalles de Christophol Estrada, estamper, fill de Joan Estrada, amb madona Esperança Serra, viuda, muller que fonc de tal Serra, baster, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1561-1563, f. 21.)

N. FUENTES, impressor. — 1562, març, 31. Rebuda de 4 ß de les esposalles d'Ale-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

xandre, italià, argenter, amb madona Hierònima, viuda, que fou muller de N. Fuentes, estamper, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1561-1563, f. 37.)

Joan FRANCESCH, impressor. — 1564, març, 10. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Mestre Joan Francesch, notari real, fill de Mestre Joan Francesch, difunt, estamper, amb Elisabet Monferrís (a) Peralta, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1563-1565, f. 36.)

Tomàs MONTADO, impressor. — 1564, juliol, 16. Bateig de Joana, filla de Tomàs Montado, estamper, i de Pereta, sa muller. (Arxiu parroquial de Sant Just, de Barcelona. Llibre primer de baptismes, f. 448.)

Joan FRANCESC, impressor. — 1565, abril, 23. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Joan Francesc, notari real, fill de Joan Francesc, estamper, difunt, amb Angela Castelló, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1563-1565, f. 81.)

Pere MALO, impressor. — 1566, gener, 11. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Pedro Malo, estamper, del regne d'Aragó, habitant a Barcelona, amb Eulària Masdeu, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1565-1567, f. 48.)

Jaume DELVANT, impressor. — 1566, abril, 16. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Jaume Delvant, estamper, ciutadà de Barcelona, amb Esperança Magdalena Frexes, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1565-1567, f. 66.)

Joan SERRAT, impressor. — 1566, setembre, 5. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Joan Serrat, estamper, castellà, amb Eleonor Jo, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1565-1567, f. 90.)

Antoni SALINER, impressor. — 1567, març, 14. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles d'Antoni Saliner, estamper, francès, habitant a Barcelona, amb Anna Romagosa, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1565-1567, f. 117.)

Francesc ARNANDIS, impressor. — 1570, agost, 23. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Francesc Arnandis, estamper, del regne de Castella, amb Elisabet, viuda deixada de Joan Batista, cisteller, del regne de Castella, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1569-1571, f. 91.)

Bernat DÒTIL, impressor. — 1575, octubre, 20. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Bernat Dòtil, estamper, del bisbat d'Aux, amb Jerònima, filla de Ferran Cantarell, estamper, francès, habitant a Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1575-1577, f. 26.)

Ferran CANTARELL, impressor. — 1575, octubre, 20. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Bernat Dotil, estamper, del bisbat d'Aux, amb Jerònima, filla de Ferran Cantarell, estamper, francès, habitant a Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1575-1577, f. 26.)

Jaume SENDRAT, impressor. — 1576, setembre, 5. Apoca de 28 ℔ firmada per Jaume Sendrat, estamper, a favor de l'Administració de l'Obra, per 300 cartells estampats. (Arxiu Catedral, Albarans de l'Obra, 1575-1577, f. 96.)

Umbert GOTARET, impressor. — 1581, juliol, 11. Bateig de Francesc, fill d'Umbert Gotaret, estamper, i de Maria, sa muller. (Arxiu parroquial de Sant Just, de Barcelona, Llibre tercer de baptismes, f. 192.)

Guillem SERATA, impressor. — 1583, juny, 24. Bateig de Guillem, fill de Joan Serata, estamper, y d'Alionor, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1583-1589, f. 2.)

Andreu THOMÀS, impressor. — 1584, maig, 12. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

d'Andreu Thomàs, estamper, del bisbat de Marsella, regne de França, habitant a Barcelona, amb Montserrada Francina Sancromà, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1583-1585, f. 57.)

Arnau REPAPIN, impressor. — 1584, novembre, 17. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles d'Arnau Repapin, estamper, natural de l'arquebisbat de Besançon, regne de l'alta Borgonya, habitant a Barcelona, amb Mariana Argemí. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1583-1585, f. 87.)

Francesc GOTAR, impressor. — 1585, gener, 16. Bateig de Francesc, fill de Francesc Gotar, estamper, i de Maria, sa muller. (Arxiu parroquial de Sant Just de Barcelona, Llibre tercer de baptismes, f. 272.)

Jaume CENDRAT, impressor. — 1586, juny, 27. Apoca de 18 ℌ firmada per Jaume Cendrat, estamper, a favor de l'Obra de la Seu, per 100 cartells per exigir la fàbrica. (Arxiu Catedral, Albarans de l'Obra, 1585-1587, f. 50.)

Narcís SAMPSÓ ARGUÉS, impressor. — 1586, octubre, 6. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Narcís Sampsó Argués, estamper, de França, habitant a Perpinyà, bisbat d'Elna, amb Jerònima Canovellas, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1585-1587, f. 117.)

Francesc ROSSELL, impressor. — 1587, juliol, 16. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Francesc Rossell, estamper, del bisbat de Rius, del regne de França, habitant a Barcelona, amb Lluïsa Cortada, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1587-1589, f. 21.)

Garau DÒTIL, impressor. — 1588, agost, 23. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Garau Dòtil, estamper, del regne de França, bisbat d'Aux, amb Eulària Benbui, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1587-1589, f. 128.)

Hubert GOTARE, impressor. — 1590, gener, 24. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Sebastià Cormellas, estamper, d'Alcalà d'Henares, habitant a Barcelona, amb Maria, viuda de Hubert Gotare, ciutadà de Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1589-1591, f. 78.)

Sebastià CORMELLAS, impressor. — 1590, gener, 24. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Sebastià Cormellas, estamper, d'Alcalà d'Henares, habitant a Barcelona, amb Maria, viuda d'Hubert Gotare, estamper, ciutadà de Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1589-1591, f. 78.)

Mateu SPETEAFERRO, impressor. — 1590, agost, 4. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Mateu Speteaferro, estamper, de Brèscia, senyoriu de Venècia, habitant a Barcelona, amb Maria Lacruz, viuda de Martí Perezo, tintorer de seda, habitant a Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1589-1591, f. 46.)

Joan GALVANY, impressor. — 1590, setembre, 6. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles d'Antoni Mas Arnau, notari de Mataró, habitant a Barcelona, amb Elisabet, filla de Joan Galvany, difunt, estamper, ciutadà de Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1584-1591, f. 53.)

Andreu GENART, impressor. — 1590, desembre, 31. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Martí Coperot, estamper, amb Munda, viuda d'Andreu Genart, estamper, ciutadà de Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1589-1591, f. 74.)

Martí COPEROT, impressor. — 1590, desembre, 31. Rebuda de 4 ℌ de les esposalles de Martí Coperot, estamper, fill de Martí Coperot, cheneyt, del comtat de Borgonya,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

amb Munda, viuda d'Andreu Genart, estamper, ciutadà de Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1589-1591, f. 74.)

Joan GALLART, impressor. — 1593, maig, 15. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Joan Gallart, estamper, ciutadà de Barcelona, amb Margarida Maynou, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 3.)

Mateu SPESAFERRO, impressor. — 1593, agost, 14. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Mateu Spesaferro, estamper, del bisbat de Dudon, senyoriu de Venècia, habitant a Barcelona, amb Elisabet, viuda de Pere Coll, pagès, de Corbera, habitant a Barcelona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 15.)

Gabriel GRAHELLS, impressor. — 1594, setembre, 5. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Gabriel Grahells, estamper, de la vila de Cardona, bisbat d'Urgell, habitant a Barcelona, amb Eulària Oliva, de Solsona, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 81.)

Joan DALMAU, impressor. — 1594, setembre, 6. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Joan Dalmau, estamper, de Sant Llorenç Savall, habitant a Barcelona, amb Dominga Oualler, de Ribes, fet per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 81.)

Joan TORRES, impressor. — 1594, octubre, 8. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Joan Torres, estamper, ciutadà de Barcelona, amb Anna Montagut, de Santa Coloma de Queralt, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1596, f. 87.)

Joan DIMAS, impressor. — 1594, desembre, 20. Rebut de 4 ℔ de les esposalles de Joan Dimas, jove estamper, de Lió de França, habitant a Barcelona, amb Margarida Xarmes, de Barcelona, fet per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 98.)

Jaume VILALLONGA, impressor. — 1595, abril, 28. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Jaume Vilallonga, estamper, ciutadà de Barcelona, fill d'Esteve Vilallonga, negociant, i de Maria, amb Elionor Esteve, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1593-1595, f. 119.)

Jaume GALVAN, impressor. — 1596, març, 17. Bateig de Jaume, fill de Jaume Galvan, estamper, i d'Anna, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1589-1597, f. 114.)

Valentí VILAMAR, impressor. — 1596, juny, 16. Bateig de Francesc, fill de Valentí Vilamar, estamper, i de Elisabet, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1589-1597, f. 120.)

Gaspar LETGET, impressor. — 1597, febrer, 8. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Gaspar Letget, estamper, ciutadà de Barcelona, fill de Salvador Letget, notari real, ab Elisabet, viuda de Guillem Samboray, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1595-1597, f. 101.)

Fermí MARESCOT, impressor. — 1597, abril, 30. Rebuda de 4 ℔ de les esposalles de Fermí Marescot, estamper, natural de Darnius, regne de França, amb Elisabet Vinyals, feta per l'Obra de la Seu. (Arxiu Catedral, Sposalles, 1597-1599, f. 133.)

Joan Torres, impressor. — 1598, gener, 2. Bateig de Rafel, fill de Joan Torres, estamper, y d'Anna, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 1.)

Arnau SIRÉ, impressor. — 1598, gener, 20. Bateig d'Antoni, fill d'Arnau Siré, estamper, i de Magdalena, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 2.)

Joan DUMAS, impressor. — 1598, març, 19. Baptisme de Josep, fill de Joan Dumas, estamper, i de Margarida, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 5.)

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Miquel PERUY, impressor. — 1598, març, 19. Miquel Peruy, estamper, fou padrí de Josep, fill de Joan Dumas, estamper. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 5.)

Joan DALMAU, impressor. — 1599, gener, 25. Bateig de Pau, fill de Joan Dalmau, estamper, i de Joana, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 21.)

Joan DIMARS, impressor. — 1599, juliol, 12. Bateig de Josep, fill de Joan Dimars, estamper, i de Margarida, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 30.)

Joan TORAS, impressor. — 1599, novembre, 27. Bateig de Jaume, fill de Joan Toras, estamper, i d'Anna, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 41.)

Gabriel GRAELLS, impressor. — 1600, agost, 10. Bateig de Marianna, filla de Gabriel Graells, estamper, i d'Eulària sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 55.)

SEGLE XVII

N. MARGARIT, impressor. — 1601, maig, 17. Rebuda de 11 ₰ feta per l'Administració de la Sagristia, de la sepultura de Capítol complida, de Vicensa, muller de mossèn Margarit, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1601-1603, f. 40.)

Pere PALOU, impressor. — 1603, gener, 1. Bateig de Maria Constans, apadrinada per Pere Palou, estamper. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 114.)

Jaume GALVAN, impressor. — 1603, agost, 28. Bateig d'Onofre, fill de Jaume Galvan, estamper, i d'Anna, sa muller, tots habitants a Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 133.)

Sebastià COLMELLES, impressor. — 1604, setembre, 21. Sebastià Colmelles, estamper, fou padrí de Sebastià, fill de Gaspar Pont, fuster, i d'Anna, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 168.)

Noé GROSET, impressor. — 1605, juliol, 14. Bateig de Bonaventura, fill de Noé Groset, estamper, i d'Esperança, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1598-1606, f. 188.)

Onofre ANGLADA, impressor. — 1606, febrer, 14. Bateig de Contesina, filla de Nofre Anglada, estamper, i de Francisca, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1606-1612, f. 4.)

Noé GROSSET, impressor. — 1607, octubre, 22. Bateig de Joan, fill de Noé Grosset, estamper, i d'Esperança, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1606-1612, f. 52.)

Llorenç DEU, impressor. — 1607, novembre, 25. Baptisme de Caterina, filla de Llorenç Deu, estamper, i de Maria, sa muller, tots habitants a Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1606-1612, f. 57.)

Joan AMELLO, impressor. — 1611, febrer, 26. Apoca, de 1 ₲ 4 ₰, firmada per Joan Amello, estamper, a favor de l'Administració de la Sagristia de la Seu, per deu mans d'Albarans de combregar. (Arxiu Catedral, Albarans de la Sagristia, 1609-1611, f. 19.)

Francesc METGE, impressor. — 1614, novembre, 29. — Bateig de Benet, fill de Francesc Metge, estamper, i de Joana, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1612-1617, f. 76.)

Esteve LLIBERÓS, impressor. — 1615, agost, 18. Bateig d'Agapit, fill d'Esteve Lliberós, estamper, i d'Angela, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1612-1617, f. 94.)

Esteve LLIBERÓS, impressor. — 1622, juny, 28. Apoca de 12 ₰ firmat per Esteve

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Lliberós, estamper, a favor de l'Obra de la Seu, per estampar 200 cartells, per monitoris per a exigir fàbriques.* (Arxiu Catedral, Albarans de l'Obra, 1621-1623, f. 87.)

Jeroni MARGARIT, impressor. — 1625, agost, 25. Anna María, filla de Jeroni Margarit, estamper, fou padrina de Joan, fill de Miquel Grassia, llibreter, i de Jerònima, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1617-1626, f. 396.)

Esteve LIBERÓS, impressor. — 1626, abril, 13. Bateig de Francesc, fill d'Esteve Liberós, estamper, i de Mariàngela, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1617-1626, f. 436.)

Llorenç DEU, impressor. — 1627. Apoca de 9 ℔, 18 ß, firmada per Salvador Fayol, prevere, procurador i síndic del Capítol de l'església de Barcelona, a favor de Llorenç Deu, estamper, ciutadà de Barcelona. (Arxiu Catedral, Manual 15 d'Enric Coll, notari, f. 38.)

Esteve LIBERÓS, impressor. — 1627, agost, 22. Baptisme de Filiberto, fill d'Esteve Liberós, estamper, i de Maria, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 14.)

Miquel FONTANA, impressor. — 1628, febrer, 20. Miquel Fontana, estamper, fou padrí de Miquel, fill de Dionís Audivert, i de Susanna, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 26.)

Esteve LLIBERÓS, impressor. — 1628, març, 17. Apoca de 1 ℔ y 10 ß, firmada per Esteve Lliberós, estamper, a favor dels sagristans de la Seu, per una resma d'Albarans de combregar, per servei de la Sagristia. (Arxiu Catedral, Albarans de la Sagristia, 1627-1629, f. 7.)

Francesc ANGULA, impressor. — 1628, agost, 21. Bateig d'Antoni, fill de Francesc Angula, estamper, i de Maria, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 41.)

Pau FONT, impressor. — 1628, agost, 21. Eulària, muller de Pau Font, estamper, fou padrina d'Antoni, fill de Francesc Angula, estamper, i de Maria, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 41.)

Antoni PLANTADA, impressor. — 1631, novembre, 28. Bateig de Francesc, fill d'Antoni Plantada, estamper, i de Maria, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 123.)

Gabriel NOGUER, impressor. — 1635, octubre, 27. Marianna, muller de Gabriel Noguer, estamper, fou padrina de Benet, fill de Gabriel Isachs, llibreter, i de Maria, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1627-1636, f. 219.)

Gabriel NOGUER, impressor. — 1640, octubre, 7. Gabriel Noguer, estamper, fou padrí de Gabriel, fill de Jaume Plantada, estamper, i d'Anna, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1636-1642, f. 150.)

Jaume PLANTADA, impressor. — 1640, octubre, 7. Bateig de Gabriel, fill de Jaume Plantada, estamper, i d'Anna, sa muller, tots de Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1636-1642, f. 150.)

Pere de la CAVALLERIA, impressor. — 1640, desembre, 2. Bateig de Joan, fill de Pere de la Cavalleria, estamper, i d'Elisabet, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1636-1642, f. 154.)

Jaume MALEVAT, impressor. — 1641, octubre, 31. Jaume Malevat, estamper, fou

* **Drets corresponents per títols eclesiàstics, a la Fàbrica o Obra.**

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

padrí de Jaume, fill de Joan Simon, hortolà, i d'Jerònima, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1636-1642, f. 183.)

Joan VATXER, impressor. — 1644, setembre, 14. Rebuda de 5 ß feta per la Sagristia de la Seu, pel dret de sepultura de Joan Vatxer, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1643-1646, f. 39.)

Gabriel NOGUÉS, impressor. — 1646, febrer, 4. Gabriel Nogués, estamper, fou padrí de Maria Anna, filla de Francesc Llinell, oripaller, i de Jerònima, sa muller, tots habitants a Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1642-1649, f. 91.)

Pere Joan DEXEN, impressor. — 1647, setembre, 20. Apoca de 1 ℔, 10 ß, firmada per Pere Joan Dexen, estamper, a favor de l'Administració de la Sagristia de la Seu, per estampar unes lletres d'excomunió. (Arxiu Catedral, Albarans de la Sagristia, 1647-1649, f. 7.)

Martí SCONA, impressor. — 1648, febrer, 9. Bateig de Francesc, fill de Martí Scona, estamper, i d'Oliva, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1642-1649, f. 155.)

Francesc PASQUAL, impressor. — 1648, febrer, 9. Francesc Pasqual, estamper, i barreter, fou padrí de Francesc, fill de Martí Scona, estamper, i d'Oliva, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1642-1649, f. 155.)

Francesc PASQUAL, impressor. — 1656, març, 16. Apoca de 3 ℔, firmada per Francesc Pasqual, estamper, a favor de l'Obra de la Seu, per sis mans d'Albarans de combregar. (Arxiu Catedral, Albarans de l'Obra, 1657-1659, f. 15.)

Jeroni PALOL, impressor. — 1660, juny, 4. Bateig de Jerònima, filla de Jeroni Palol, estamper, i d'Agna Maria, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1658-1669, f. 55.)

Jaume PLANTADA, impressor. — 1664, desembre, 10. Rebuda de 5 ß feta per la Sagristía de la Seu per la sepultura de Capítol simple de Jaume Plantada, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1663-1665, f. 31.)

Antoni LERA, impressor. — 1666, novembre, 18. Baptisme de Josepa, filla d'Antoni Lera, jove estamper, i de Jerònima, sa muller, tots habitants a Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1658-1669, f. 290.)

Josep SOLER, impressor. — 1676, agost, 7. Rebuda de 1 ℔, 3 ß, feta per la Sagristia pels quatre ciris de l'albat de Maria, filla de Josep Soler, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1675-1677, f. 44.)

Josep SOLER, impressor. — 1677, agost, 10. Bateig de Maria, filla de Josep Soler, estamper, i de Maria, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1674-1681, f. 181.)

Rafel FIGARÓ, impressor. — 1677, novembre, 20. Catarina, filla de Rafel Figaró, estamper, fou padrina de Gaspar (?), fill de Joan Butiñà, emblanquinador, i de Margarida, sa muller, tots habitants a Barcelona. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1674-1681, f. 194.)

Joan JOLIS, impressor. — 1680, juliol, 16. Bateig de Francisca, filla de Joan Jolis, estamper, i de Maria, sa muller. (Arxiu Catedral, Baptismes, 1674-1681, f. 230.)

Vicens SURIÀ, impressor. — 1680-1700. En diferents llibres de l'arxiu consta que Vicens Surià estampà diversos treballs per la Seu.

Pere FIGUERÓ. — 1691, octubre, 8. Rebuda de 13 ß feta per la Sagristia pels quatre ciris de l'albat de Margarida, filla de Pere Figueró, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1681-1693, f. 31.)

Jaume GASCON, impressor. — 1692, agost, 7. Rebuda de 13 ß feta per la Sagristia,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

pels quatre ciris deixats per l'albat particular de Ventura, fill de Jaume Gascon, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1691-1693, f. 36.)

Jaume GASCON, impressor. — 1697, agost, 3. Rebuda de 1 ₧, 6 ₰, feta per la Sagristia de la Seu, per la sepultura del cos de Jaume Gascon, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1697-1699, f. 28.)

Benet CAIS, impressor. — 1698, febrer, 24. Rebuda de 13 ₰, feta per la Sagristia de la Seu per l'albat de Calino, fill de Benet Cais, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1697-1699, f. 33.)

Jaume GASCÓ, impressor. — 1698, abril, 10. Rebuda de 13 ₰ feta per la Sagristia de la Seu, per l'albat d'Antoni, fill de Jaume Gascó, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1697-1699, f. 34.)

Josep LLOPIS, impressor. — 1699, febrer, 19. Rebuda de 11 ₰, feta per la Sagristia de la Seu per la sepultura de Capítol, completa, del cos de Josep Llopis, estamper i llibreter. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1697-1699, f. 14.)

SEGLE XVIII

Josep GUELL, impressor. — 1701, abril, 29. Rebuda de 1 ₧, 6 ₰, feta per la sepultura d'Isabel, muller de Josep Guell, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1699-1701, f. 38.)

Pere FIGUERÓ, impressor. — 1701, desembre, 3. La Sagristia no fa cap rebuda per l'albat de Josep, fill de Pere Figueró, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia de 1701-1702, f. 29.)

Antoni VILASER, impressor. — 1702, octubre, 13. Rebuda de 1 ₧, 6 ₰, feta per Administració de la Sagristia, per la sepultura d'Antoni Vilaser, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1701-1702, f. 34.)

Isidre CASSANYAS, impressor. — 1702, novembre, 5. Rebuda de 13 ₰ feta per Administració de la Sagristia de l'Albat de Paula, filla d'Isidre Cassanyes, jove estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1701-1702, f. 34.)

Francesc SOLDEVILA, impressor. — 1706, març, 10. Rebuda de 5 ₰, feta per la Sagristia de la Seu, per la sepultura de Capítol, simple, d'Esperança, muller de Francesc Soldevila, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1705-1707, f. 15.)

Francesc SOLDEVILA, impressor. — 1709, març, 8. Rebuda de 1 ₧, 6 ₰, feta per la Sagristia, per la sepultura particular de Francesc Soldevila, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia, 1707-1709, f. 36.)

Isidre BERNET, impressor. — 1709, gener, 3. Rebuda de 5 ₰, feta per la Sagristia de la Seu, per la sepultura de Capítol, simple, del cos de Dionísia, muller d'Isidre Bernet, estamper. (Arxiu Catedral, Administració de la Sagristia de 1707-1709, f. 15.)

Magí IGLESIAS, impressor. — 1720, gener, 27. Absolta particular de Maria Teresa, filla de Magí Iglesias, estamper, de Plaça de Santa Anna. Vas Concepció. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Pau CAMPINS, impressor. — 1720, desembre, 13. Absolta particular de Francesc, fill de Pau Campins, estamper, al carrer d'en Amargós. Vas Concepció. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Isidre CASANYES, impressor. — 1721, novembre, 14. Absolta particular de Francesc,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

fill d'Isidre Casanyes, estamper, al carrer d'en Estruch. Vas del Rosé. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Isidre CASANYES, impressor. — 1721, desembre, 18. Absolta particular de Teresa, filla d'Isidre Casanyes, estamper, al carrer d'en Amargós. Vas Rosé. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Magí IGLESIAS, impressor. — 1724, juny, 1. Absolta particular de Maria Teresa, filla de Magí Iglesias, estamper, al carrer de Roca. Vas Concepció. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Robert LAPEDRA, impressor. — 1725, juliol, 26. Absolta particular de Robert Lapedra, estamper, al carrer de las Molas. (Arxiu Catedral, Sepultures, 1718-1725.)

Ignasi GUASCH, impressor. — 1732, març, 19. Apoca de 2 ₰, 16 ₰, firmada per Ignasi Guasch, estamper, a favor de la Sagristia de la Seu, per nou mans de Butlletins per combregar, que els estampà. (Arxiu Catedral, Albarans de la Sagristia, 1731-1733, f. 19.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu de l'Arxiprestal de Morella, per Mn. Manuel Betí, prev.

Guiats per l'escassa llum que l'historiògraf morellà Segura* dóna sobre els mss., de qual contingut donem després relació, nos enfonsàrem en l'arxiu eclesiàstic de Morella, que era un munt informe de papers, protocols i llibres, al fer-nos càrrec d'aquella església en 1910. No era tasca fàcil, però per fi donàrem en ells.

Vist el contingut, ponderàrem la seua importància per alguns valuosos treballs que en ells figuren, i per damunt de tots el *Tractat de la sagrada Concepció de la Verge Maria*, detràs del qual anàvem, i del qual gratuitament diu l'historiador citat que es començà en 1415, perquè no hi ha senyal ni rastre que done lloc a tal afirmació.

El natural desig d'averiguar qui poguera ser l'autor del tractat, o per lo menys el curiós recollidor que ajuntà els interessants treballs dels vols. I i II, nos portava a anotar tot ço que a ells poguera referir-se al temps de la rebusca, hasta que donàrem en l'acta notarial i relació de llibres que donem més avall. No hem dubtat mai que el que porta el n.º 7 és el v. II que va extractat. ¿Ês el senyalat amb el 8 el v. I? Ara apareix relligat amb fusta coberta de pell, que ben bé pot ser de cervo, però la relació diu *ab cubertes de pergamí engrutat cubert de pell de cervo.* Encara conserva l'anell amb què es lligava a la cadena. El v. IV allí se cita al n. 6.

Al cap de quatre sigles i mig trobem que els mss. foren donats a l'església de Morella pel notari Francès Manresa, segons acte de sos marmessors de 1452. ¿Però, qui era este notari? Vet-aquí les notícies que havem recollit en protocols i notes de l'arxiu de Morella. Vivia en esta vila, a principis del xv, un especier (apotecari) dit Pere Manresa, casat amb Celestina, i fill d'este matrimoni és el nostre Francès Manresa, com el cita Na Celestina en son testament de 21 de febrer de 1410. Després, en 1417, amb la seva mare, nombra àrbitres per qüestions amb Johan Sentalinea, i és la primera vegada que s'afirma notari; autoritza poders com a tal a Tortosa, en 11 juliol 1421; actua com apoderat de frare Ramon Lonch, domínic de Sant Mateu en 1430,

* *Morella y sus aldeas*, Morella, 1868, II, 51.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

atorga poders amb sa muller Isabel en 1440, fa testament en poder de Pere Forès, notari, en 18 maig 1447, acte que hem vist citat i no hem encontrat en la reduïda sèrie d'este notari. Lo demés es pot veure en l'acte que transcrivim. De manera que morí entre 1447 i 1452.

Paral·lelament al notari apareixen a Morella un prevere, Mn. Jaume Manresa, qui en 1399 permuta un benifet que obtenia en Sant Mateu amb altre de l'església de Morella; en 1402 era procurador fiscal de l'Administrador de la Seu de Tortosa Pere de Lluna primer, figura en 1407, en 1419, i en 1420 dóna poders al notari Francès Manresa. Tot porta a creure que era germà de l'especier Pere, i, per tant, oncle del notari.

També un frare franciscà, Guillem Manresa, mestre en Teologia, que en 1414 és Guardià del monestir de Morella, és nomenat marmessor en un testament de 1415, apareix Guardià per segona vegada en 1418, i en 1.r de juliol de 1421 rep de Celestina, viuda de Pere Manresa i son fill Francès, notari, donació i cessió de set sous censals per «ops de construir la segrestia» del monestir, amb pacte de fer el convent un aniversari cada any pel març en sufragi del difunt Pere. Encara que no està averiguat s'ha de creure que també és aquest franciscà germà de l'especier Pere. Ço que anem a dir, així ho fa presumir.

¿És el notari Manresa, el recollidor de les obres que contenen els mss.? Els vols. I, II i IV són escrits en sa major part per una mateixa mà, o per lo menys per dues que es semblen molt. La sèrie dels protocols d'En Manresa no existeix. No ha estat mai en l'arxiu eclesiàstic de Morella. En un índex o *lumen* de notaris, els protocols dels quals se guardaven en casa el notari Gavaldà a principis del XIX, hi figura Francès Manresa, però eixe arxiu ja no existeix. Hem tingut, emperò, la fortuna d'encontrar escrit autògraf seu. En els protocols de Joan Grau, A. E., en acte a 30 d'abril de 1426, on l'oficial eclesiàstic Pere Vilba, advera i confirma el testament de Violant Brusca, muller de Pere Ros, de Morella, actua i escriu el notari Francès Manresa. Comparada la lletra amb la dels mss. I, II i IV, es veu que és la mateixa, per cert inconfundible amb altres del temps.

Som, emperò, de parèixer que no tot fou escrit per ell, encara que les lletres són de un sorprenent paregut. En el vol. I, sobretot, creiem hi ha lletra del franciscà Guillem Manresa, oncle pressumpte del notari, baix el magisteri del qual pogué dependre aquest orfe de pare, les primeres lletres, i és sabut que els deixebles, per allò de què els testos se semblen a les olles, conserven sempre els trets i fisonomia de la lletra dels mestres. Els treballs franciscans del vol. I favoreixen aquesta conjectura. L'únic Sant a quis prega en la confessió del n.º 36, demés de Santa Maria, és «Beato Francischo». Consignem ací, per més claredat, que en el vol. I, els n.os 13, 14, 15, el 21, versió en romanç del tractat de l'Anticrist, i els 26 i 27, són d'altres mans; i en el II, el 28, que és de quatre mans alternants per folis complets, i el 31. Ambdós foren relligats després d'escrits alguns dels treballs, com acusen las retalladures de les notes marginals.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

¿Quan fóren escrits? Dues dates hem encontrat que s'avenen bé amb lo dit. En la notícia de la Poncella d'Orleans (Joana d'Arc, 1412-31), v. I, n.º 24, se parla com de cosa actual i de remei a usar per ço que s'esperava l'any 1430. En el vol. II, n.º 15, se diu d'un miracle fet a Saragossa en 1428. Açò i les notícies que dels Manreses donem dalt, clarament demostren que foren escrits en el transcurs de la primera mitat del XV. Tenim per molt probable que no s'escrigueren en sa totalitat a Morella. Havia freqüent intercanvi de conventuals franciscans entre els monestirs de Tortosa i Morella, i tenint present que frare Guillem Manresa, a qui atribuïm molta part del recull dels mss., no apareix en l'última hasta 1414, el fem ans a Tortosa, punt més fàcil per aconseguir obres literàries i científiques. Data actes a Tortosa, en 1421, el notari Manresa. Podem creure que a Tortosa s'escrigueren en part.[1]

De relleu posen els recollidors dues aficions, una a escrits franciscans, altra a Sant Vicents. La primera, molt raonable, sent franciscà lo recollidor; la segona, així mateix, pues els Manreses, així el frare com el notari, van poder oir i tractar al sant, que estigué a Tortosa en 1413, i a Morella en 1410 i 1414.

Nebot, el notari, d'un prevere, com el Procurador fiscal de Morella i del frare Guillem, mestre en Teologia, degué dependre d'ells l'afició a la literatura i ciència corrent en l'època, com ho proven la relació de sos llibres i els mss. que relacionem. A mida que aniran coneixent-se s'apreciaran els treballs recollits, resortint el *Tractat de la concepció* com a peça literària en vulgar, i en llatí la composició en vers en honor del Sagrament de l'Altar, ja coneguda,[2] digna de figurar al costat de les de Sant Tomàs.

Gabriel Gasull, not. 1470-71-72; en 4.t A. E. Morella.

«Die Xª Julii Mº CCCCº lxxº.

Lo honorable mossen Johan Allepuç major, de la vila de Morella en presencia de mi Gabriel gaçull notari e del honrat en Pere Vilba sacristà major del baci de la verge Maria e dels honorables mossen Dionis Mascharell, prevere, rector del Forcall e en Johan Barreda, mercader, testimonis a açó demanats portá e restituí en lo cor de la sglesia maior de la dita vila certs llibres, los quals ell tenia en comanda ab acte rebut per lo discret en Pere Forés notari, quondam, a XIII de deembre any Mil CCCC. lijº los quals libres foren del discret en Frances Manresa quondam notari quels jaqui en son testament a la dita sglesia.

Són els libres els següents:

1. Primo una biblia en pergamí ab cubertes de fust ab forradura vert e los gafets dargent.

2. Item un libre que en Johan Martí juriste feu sobre lo saltiri ab cubertes de fust cubert d'aluda blaua ab X plafons de llautó.

1. Donat el present treball a la impremta hem encontrat en l'arxiu municipal de Tortosa, llibre clavariat de Joan Dalmenar, que el notari Francès Manresa era en 1422 *síndic* de dita ciutat, i com a tal «va anar a Tarragona per questions ab lo Prior majors, i que son salari eren 10 lliures. Era, doncs, veí de Tortosa.

Confirma aquesta notícia tot quant acabem de dir.

2. Repert. Hymnol. 2278.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

3. Item un libre apellat de Natura angelica ab cubertes de fust cubert d'aluda vermella picada.[1]

4. Item un libre apellat lo Bisbe de Jaent ab cubertes de fust cubert d'aluda vermella picada.

5. Item un libre de XXX sermons de sent Agosti ad Monachos in heremo e aprés hic ha XIIIJ tractats ab cubertes de fust cubert d'aluda vermella.

6. Item un libre de sermons de mestre Vicent ab cubertes de fust cubert de aluda vert.

7. Item un libre on ha dues lectures sobre la decretal de summa trinitate et fide catholica.

8. Item un libre on ha diverses coses ab cubertes de pergamí engrutat cubert de pell de cervo.

9. Item un libre apellat la suma de Alberta cubert de fust cubert de aluda blava.

10. Item un libre apellat lo Cató moralizat ab altres tractats cubertes de fust cubert de aluda negra.

11. Item un altre apellat lo cercapou de la anima fet per maestre exemenez ab cubertes de fust cubert de aluda grogua.[2]

12. Item un libre apellat Samuel Rabí ab altres tractats cubertes de fust cubert de aluda vermella.

De la qual restitució lo dit mossen Johan allepuç requerí a mi dit notari li fes acte publich. Testes los damunt dits».

I

Ms. en paper. 121 ff., 215 × 145 mm., relligat en vedell blanc sobre fusta. Està malmès i li falten alguns folis cap al mig i tal volta també al fi. Sense títol i sense foliar. Capletres, títols i epígrafs en vermell. Escrit de diverses mans. És recull de varis treballs.

1. Quomodo uolebat beatus ffranciscus scire eam et loqui de ea et mori jn ea. Incjpiunt laudes regule a beato ffrancischo prolate. **Tres pàgines i mitja.**

Comença : Perfectus obseruator et zelator obseruantie, **Epígrafs de la Regla :** *a)* In nomine domjni. Incipit regula fratrum minorum. *b)* De hijs qui uolunt uitam istam accipere et qualiter recipi debeant. *c)* De diujno officio et jejunio et quomodo fratres debeant ire per mundum. *d)* Quod fratres non recipiant peccuniam. *e)* De modo laborandi. *f)* Quod fratres nichil sibi aproprient et de elemosina petenda et fratribus jnfirmis. *g)* De penitencia fratribus peccantibus jmponenda. *h)* De electione generalis ministri huius fraternitatis et de capitulo pentecostes. *i)* De predicatoribus. *j)* De amonitione et correctione fratrum. *k)* Quare fratres non ingrediantur monasteria monacharum. *l)* De euntibus jnter sarracenos et alios infideles.

Aquestes regles estan entre les capçaleres i conclusions de les Bules dels Papes Nicolau i Honori, datades la primera, Dat. lateram 3.º kalendas decembris pontifficatus nostri anno VIIJº; la segona, Dat. Suriam XIJ kalendas Septembris pontifficatus nostri anno secundo.

1. Cfr. Massó Torrents, *Anuari I. E. C.*, 1999-10, p. 617.
2. Ibídem, p. 651.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

2. In nomine Domini jncipit testamentum beati ffrancisci. Dues pàgines.
Comença : Dominus ita dedit mi fratri ffrancisco.
Acaba : istam sanctissimam benedictionem. amen.

3. Hec est quedam breuis expositio et uerissima jntentio regule edita a sanctis patribus ordinis. Cinc pàgines. En dotze capítols.
Comença el primer : Regula et uita minorum fratrum.
Acaba el dotzè : sine licentia eorundem deo gratias. amen. Summa preceptorum regule lxiij.

4. Hec sunt precepta regule secundum Clementinam. Dues pàgines.
Comença : Recepta regule secundum decretalem Clementis...
Acaba : uel ejus clauem non defferre.

5. Hec sunt uerba sacre amonitionjs beati patris nostri ffrancisci ad omnes fratres. Dues fulles.
Comença : Dixit dominus discipulis suis. Ego sum uia
Acaba : jnueniet uitam et auriet salutem a domino.
Expliciunt exortaciones serafici ffrancisci.

6. Incipit epistola beati ffrancisci ad uniuersos fratres ordinis minorum. Dues pàgines.
Comença : In nomine domini sancte trinitatis
Acaba : spiritu sancto paraclito jn secula seculorum. amen. Explicit epistola beati ffranciscij.

7. *a)* Hec est oracio beati ffrancisci seu exþosicio super pater noster. Dues pàgines.
Comença : Sanctissime pater noster.
Acaba : Set libera nos a malo preterito presenti et futuro amen spontanee et gratis.
b) Supradicto modo dicebat beatus ffranciscus pater noster ad omnes horas deinde dicebat.
Comença : Sanctus Sanctus Sanctus.
Acaba : nobis indulgeat peccata nostra amen.

8. Sanctus Gregorius fecit istam orationem et omnibus eam deuote dicentibus dedit tres annos de jndulgentia. Paràfrasis del pater noster en un quart de plana.
Comença : Pater noster excelsus jn creacione.
Acaba : presenti et futuro. amen.

9. Incipit declaratio regule fratrum minorum. Edita a domino Clemente papa Vº. Una pàgina i quatre fulles.
Comença : Clemens episcopus seruus seruorum dei...
Acaba : Datum vienne borrat auinjone interlineat IJº nonas Madij pontifficatus nostri anno secundo. Clemens Vus. Segueixen tres fulles en blanc.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

10. Pro fratribus et monialibus tercie regule. **Dues fulles, al mig hi ha un blanc de quart de plana.**

Comença : Clemens episcopus.

Segueix trasllat d'altra Bula de Nicolau, papa, que pareix truncada en el blanc citat; sense data.

Acaba : Datis auinjone IIJº kalendas Septembris pontifficatus nostri anno IIIJº.

11. Priuilegium indulgentiarum fratrum penitentiarum. **Mitja pàgina.**

Comença : Clemens episcopus.

Acaba : Dat. burdegalis jdus Marcij pontifficatus nostri anno secundo. **Segueix una pàgina i mitja en blanc.**

12. Sermo reuerendissimi magistri vincentij ferrarj. **Tres pàgines i mitja. És incomplet.**

Comença : Dominica VIJª post pentecostes jn Ciuitate barchinone gloriosus magister vincentius ferrarij predicator et nuncius finis mundi super uerba euangelij dicte dominice. Qui dixerit proximo suo racha et fatuus, dixit uerba sequentia.

Et hic apparet stultitia multorum...

Al fi de ço que pareix la primera part, diu : Hoc fuit abstractum de sermonario dominj officialis Dertusen. **No atinem si vol dir el sermó o el concepte exposat.**

Acaba : hec Aluarus yspanus de planctu ecclesie. **Segueix una fulla en blanc.**

13. Pro festo gloriosi corporis xpi. quomodo posunt hec fieri. Johannis 3.º. **Set fulles i mitja pàgina.**

Comença : Hec sunt XIJ mirabilia que credimus.

Acaba : Tu es deus qui facis mirabilia magna solus.

Hec et alia uide de. conse. et vj. reuera. Explicit. **Segueix una pàgina i mitja en blanc.**

14. Nota primo quare dicuntur matutine. **Quatre fulles i una pàgina.**

Comença : Matutinale officium. **Exposa *per brevem* la raó de les hores de l'ofici litúrgic.**

Segueix quan es poden celebrar nupcies. Quants són los manaments, sacraments, virtuts, pecats capitals, dons de l'Esperit Sant, les dots dels cossos glorificats, els articles de la Fe, les parts del pater noster, les benaurances, plagues d'Egipte, dons atorgats a Santa Maria i goijos de Santa Maria.

15. Missa est memoria passionis dominj nostri Jhesu xpi. Hic jncipit ttractatus. Et missam qui uocatur speculum ecclesie. **Una pàgina i quatre fulles; incomplet.**

Comença : Dicit appostolus ad ephesios VJº. Induhite.

Diu primer el sentit místic dels vestiments. De l'anar a l'altar, introit : divideix la missa en quatre parts; 1.ª, De l'introit al cànon; 2.ª, Hasta el pater noster; 3.ª, Hasta les col·lectes; i 4.ª, Hasta el fi. Exposa introit, kíries, glòria, oracions, i regles per a les conclusions de les ídem.

Acaba : Unde versus per dominum dicas cum pater presbiter horas. Cum... **Segueix una pàgina en blanc.**

16. Ancelmus de statu mundi et signa quando finis erit.

Comença : Primum quando senes et antiqui erunt sine prudencia.

Acaba : Et tunch veniet antexpus. — Hec ancelmus.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

17. Joachim de tempore antixpi.

Comença : Appostolus jnquit, hec autem scitote.

Acaba : Nisi ut quarta bestia, scilicet, antixpus. nunc maniffestatur. Ambdós números en una pàgina.

17 bis. De oracione. Tractat d'oració. Onze fulles; falten fulles al fi.

I. Comença : Tu qui uols fer oracio coue que hages fonament. Diu que son VIII ornaments e gests de fer oracio. Exposa les vuit parts.

Comença : Lo primer quant hom leua los hulls.

Acaba : e seras fet sabent de justicia, axi ho diu sent pau, ad romanos 6.º c.º.

II. De les portes de paradis.

Comença : Pus sabs com ne per quina manera has a fer oracio. Diu son VI portes per entrar en paradís. Exposa les sis portes.

Acaba : dauant laltar e fon reuelat que aquella ere santa en paradis.

III. De les V paraules de Mossen sent pau.

Comença : E per tal com nosaltres axi com a jnperfets. Exposa les cinc paraules.

Acaba : e aquestes coses son fort leugeres de fer a tu.

IV. De les quatre citacions que nostre senyor nos fa.

Comença : Pus que sabs com deus fer oracio. Exposa les quatre citacions.

Al començament de la tercera citació acaba l'onzena fulla : yo ço daquesta creença que aquell qui hic metes lo cap...

18. Tres pàgines. Falten fulles al principi.

Comença : de la fembra que ha uestidures.

Acaba : lo qual ha desigat e al qual la aport la sua dampnable bellesa.

Al marge : Dels amichs, de dar bon consell a son amich... Dels fills, De la mare; i atres. Corresponen als conceptes del text.

19. Prouerbia senece.

Comença : Urbs sine consilio preces fundere debet ad deum pro auxilio.

Hi ha vint-i-un proverbi en una pàgina, costosos de llegir perquè està presa de la humitat.

Acaba : Labor non debet esse sine comodo et comodum sine labore.

20. Istas literas misit beatus bernardus...

Pareix sia la carta de Bernat de Chartres a Ramon de Castroumbroso. Dues fulles. Difícil la lectura per estar pres de la humitat i fugida la tinta.

Comença : Graciosi et felici militi reuerendo domino Raymundo Castri umbrosi?

Acaba : calicem quem obtauit ad quem eam perducat sua damnabilis senectus.

21. Littera missa sanctissimo jn X.º patre et domino domino benedicto pape XIIJ.º per reuerendum magistrum Vincentium ordinis predicatorum. Dues fulles; falten algunes fulles al fi.

Comença : Sanctissimo domino nostro pape benedicto XIIJ.º seruus jnutilis frater Vincentius ferrarij predicator se totum et uniuersa que agit et docet ad pedum uestigia beatorum.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Acaba : Quare Elias et Enoch ad literam et proprie loquendo non sunt venturi ante aduentum antex.[1] sed simul jn eo cum jam jncepit regnare et quasi monarchiam tenere jn mundo ut ex dicto textu et ejus glosis ordinarijs apparet. 3 oppinio...

És el tractat de l'anticrist que Sant Vicent envià a Benet XIII i publicat pel P. Fages.

22. Versió del precedent tractat. Catorze fulles de lletra grossa i clara. Falta una fulla al principi i una o més a la fi.

Comença : que de quoranta sinch dies, los quals segons los sants doctors deus donara a fer penitencia.

Acaba : jatsia no es sciencia certa e presitable de la natiuitat de antexst. ja passada per nou anys empero la demunt...

23. Disset fulles; falten al principi moltes fulles.

I. Títol : La XXIIIJ obra. Una fulla.

Comença : La XXIIIJ obra fou que uolgue esser posat en lo monjment.

Segueix fins a trenta. Explica actes de Jesucrist i els aplica a les cerimònies de la missa.

II. Segueixse lo regiment de quiscun mes.

III. Segueixse lo regiment de quiscun any. Ambdós en una pàgina.

IV. Es necesari a nostra saluacio penitencia. Una pàgina i dotze fulles.

Exposa en deu punts en què està la penitència corresponent a les deu lletres de la paraula *penitència*. Pròpiament és explicació de les qualitats de la confessió sacramental, i acaba instruint com s'ha de combregar. Són notables les explicacions de la contrició i dels pecats capitals. Per exemple, exposant com s'ha de confessar de la peresa:

«En apres so caygut en peccat de peresa que he hauda axi poqua calor e poqua talent a tot be a començar e a deu amar e per ma uoluntat de cor e de cors no he complit ne continuada la penjtencia ne dejunjs manats per sancta mare Sglesia ne altres manaments e per peresa so uengut en mals pensaments en mals desigs e viltats e so stat axi fexuch e sonillos que apenes me plahie de fer res de be sino posar jaure e dormjr no uolent hoyr missa sermons nj parlaments bons nj uoler me confessar nj leuar mos huylls a deu per contricio ni obrir ma bocha a fer oracio ans perlongaua de jorn en jorn.»

Cita, a l'acabar, l'explicació dels pecats : libre appellat vicis e virtuts.

V. De les VIIIJ miseries. Tres fulles. Divideix : tres del anima, tres dels cors, i tres de la vida.

24. Segueixen instruccions i oracions : I. Contra tempestat, etc. — Pro morbo glandularum, oracio beati Sebastiani, oracio beati nicasi.

II. Aquesta oracio ha tramesa la puncella alias pastorella de ffrança al senyor Rey de Arago notifficant que en lany XXX deuen esser grans mortaldats per tota Spanya, etc.

Segueix dient que resant trenta tres parenostres i avemaries pels trenta tres anys de la vida de Jesucrist i seixanta sis pels de Santa Maria i l'oració que copia seran deliurats.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

III. Antífona i oració de Santa Elena. Altra oració que titula *optima* i altra de Sant Agustí. Segueix una fulla en blanc.

25. Segueixen evangelis (de Sant Marc, XVI, 14-20, i Sant Mateu, II, 1-12). Una fulla. Devien esser part d'algunes oracions o pràctiques pietoses.

26. Truncat. Una fulla. Comença. Acabament d'oració en llatí, que devia esser introducció a les oracions llatines a les llagues de Jesucrist, que són cinc, finant amb oració a la sua caritat.

27. Has horas breues cum missa sequenti composuit ad honorem angeli custodis dominus Johannes Episcopus barchinone et concessit omnibus et singulis jn gratia existentibus et ipsas horas aut missam dicentibus seu dicere facientibus aut audientibus pro qualibet dictarum horarum et missa etiam sicha seu priuata aut minus solemnj .xl. dies de jndulgentia.* Cinc pàgines.

I. Incipit officium ad honorem Angeli custodis. Ad matutinas.

Comprèn : Maitines, Prima, Tercia, Sexta, Nona, Vespres i completes. Cada hora: Una antífona, una estrofa en vers, repetició de l'antífona i oració. Varia solament l'estrofa. Per exemple, estrofa a Prima:

Prima norma traditur, timor filialis
Nunc jn prima fortiter, jnest tibi talis
Seruilem mox habite, retrahe a malis
Sic comissum reffice, et foue sub alis.

II. Missa jn honore angeli custodis. Està completa.

28. Segueixen antífones i oracions de sants.

I. De Sant Miquel, de l'Angel custodi, d'Angels, de Santa Catarina, de Santa Magdalena; i dues oracions, una indulgenciada per Bonifaci VI a precs del rei de Frància i altra a la creu; tres pàgines. Seguien a la sisena fulla següent (diu una nota marginal), però falten.

II. Excel·lències del psalm Miserere segons mestre Pere Lombart, «excellent maestre en theologia e canceller de tots los studis de paris», i del Cardenal de Leo, «ço es frare huc del orde dels prehicadors e maestre en Theologia» i de Casiodorus, «sant doctor e canonizat en santa mare Iglesia», i de Inocentius, papa.

Són solament referències, de lo que diuen en ses obres; lo de Inocent pareix trasllat de la glosa, però està truncada, falten fulles.

Diu la pàgina final : Explicit tractatus jnocentij pape tercij quem composuit super VIIm psalmos penitenciales anno dominj Mº CCº XVIº pontifficatus autem sui XIXº mense aprilis, et jn vigilia pasche quinto idus mensis predicti litera dominicalis b., sed traslatus est apud populetum anno dominj Mº CCº XXJº. Tot tres pàgines.

29. Seqüència de la Missa dels Dolors. Stabat mater. Varien algunes estrofes en les paraules no en el sentit. I hi ha les següents, que no es posen en la que ara es diu. Una pàgina a dues columnes.

* El Bisbe de Barcelona Fra Joan Armengol (1398-1408), ans abat de Sant Cugat, que morí en el Concili de Perpinyà. Sanchis Sivera *La Catedral de Valencia* diu que a València, on, segons Escolano Perales III, era antiga la devoció a l'Angel Custodi, es va compondre en 1411 la missa en honor seu.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

14 In me sistat dolor tui
Crucifixo fac me frui
Dum sum jn exilio.
18 Illum corde illum ore
Semper feram cum dolore
Et mentis martyrio.
19 Virgo dulcis virgo pia
Virgo clemens o Maria
Audi preces seruulj.
22 Fac me cruce custodirj
Mortem christi premunirj
Conservari gratia.

30. Poesia en estrofes de quatre versos. Tres pàgines a dues columnes. Trenta sis estrofes. Sense títol. Deprecacions a Déu, Santa Maria, Angels, Sants i Santes.

Comença : Deus pater qui creasti
Mundum et illuminasti
Suscipe me penitentem
Et illustra meam mentem.
Acaba : Requiem eternam cunctis
Da fidelibus defunctis
Ne dampnentur jn fornace
Sed requiescant jn pace. Amen.

Al marge, i de la mateixa lletra (el notari Manresa morí en 1447-1452), hi ha la deprecació a Sant Vicent Ferrer, canonitzat en 1455; per tant escrita ans d'esta solemnitat canònica.

Vincenti nuncie xpi.
Qui mundi finem reuelasti
Defende me peccatore
A filio perdicione. (sic)

31. Seqüència de la Missa de Corpus Christi. Una pàgina.

Comença : Lauda Sion saluatorem.

Sols hi ha lleugeres variants, alguna filla del descuit o ignorància del llatí del copista. Falten algunes fulles.

32. Varies oracions llatines. Una fulla.

I. Aue uerum ab indulgencies, tres anys, «concessos per dominum Clementem papam».

II. Domine Jhesu xpe., ab dos mil anys de indulgencia, si es diu «post eleuationem calicis ... concessos per supradictum papam Clementem».

III. Oracio quando eleuatur corpus xpi.

Anima xpi. santiffica me, corpus xpi. salua me, sangujnjs (sic) xpi. jn ebria me, aqua lateris laua me, passio xpi. conforta me, o bone Jhesu exaudi me, ne permittas me separari a te, ab hoste maligno deffende me, et jn hora mortis uoca me, et pone me juxta te, ut cum angelis tuis laudem te, jn secula seculorum, amen.

IV. Deus propicius esto michi peccatori. Oració llarga als arcàngels i àngels.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

33. fforma absolutionjs plenarie jn articulo mortis ordinata per dominum papam Urbanum quintum.

Comença : Misereatur tui.

Acaba : et spiritus sancti. Amen.

34. Ista sunt X gaudia beate Catarine virginis et martirjs.

Comença : Gaude uirgo sponsa xpi., que uidere merujsti, viuens dei filium.

Acaba : post hoc presens stadium. Segueix antífona i oració de la santa.

35. I. Dues oracions llatines curtes per al dematí i a l'anar a dormir. Poemes d'una pàgina.

II. Antífona i oració de «beata appollonia».

III. Nota bene signa religiosi boni.

Ore parcus — occulis pudicus — humilis corde — animo castus — cura remotus — mente quietus — gestibus maturus — jn aduersis constans — jn prosperis cautus — omnibus communjs — paucis famjliaris.

IV. Commemoratio beati ffrancisci de stictimatibus sacris. Antifona. Celorum candor. Oració, com ara.

36. Incipit ordo misse secundum consuetudinem sancte Romane ecclesie. Una pàgina.

Comença com ara, lo *Confiteor* curt i nombre a Sant Francès; acaba amb l'oració *aufer a nobis*.

37. Jhs. Magister Arnaldus de villanoua super facto aduersus antexpi. Sis fulles de lletra apretada i menuda. Capçalera i final en llatí. La manifestació en català.*

És còpia d'un acte notarial pres pel notari de Barcelona Bertomeu de Marcha a requesta de dit Arnau de Vilanova, en Barcelona, a 11 juliol 1305, «coram jllustrissimo domino Jacobo dei gracia Rege Aragonis».

Comença la manifestació d'Arnau : Dauant uos molt alt e clar senyor.

Acaba : e uull quen façats copia a tots cells qui laus demanaran.

«Testes fuerunt nobilis ffernandus filius jllustris domini Regis Maioricarum, nobilis Guillermus de montechateno, venerabilis Prior monasterii de casano, Albertus de mediona, Artaldus de aslor, nobilis Petrus de queralto, bernardus de fenollario, bernardus de sarrjano, Petrus de monellis, bernardus de aduersere, Petrus lupeti scriptores domini Regis, Magister ermengaudus, Magister bernardus martinj fisici domini Regis, bertrandus arberti Jurisperiti, Gaucerandus de noguera, Guillermus alomar ciues barchinone, Michael de anticha notarius eiusdem ciuitatis et quamplurimj alij.» Segueixen tres pàgines en blanc.

38. Gaudia jnfrascripta composuit beatus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus ex reuelatione virginjs per modum sequentem. Una fulla : falten pàgines a la fi.

Explica la revelació, i en què estan los set goijos.

* D'aquesta obreta doní còpia l'any 1914 a l'amic D. Ramon d'Alós per completar l'estudi que prepara sobre Arnau.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Segueix : Iuxta quod Gaudia beatus Thomas composuit gaudia jnferius annotata.

Comença : 1 Gaude flore uirginale,
Honoreque spiritali
Transcendis splendifferum
Angelorum principatum,
Et sanctorum decoratum
Dignitate numerum.

Acaba : 6 Gaude uirgo mater xpi.
quia sola meruisti
o uirgo pliissima
esse tante dignitatis
ut sis sancte trinitatis
sessione proxima.

39. Jhs. Dels XV senyals qui apparran os demostraran ans de la fi del mon. Cinc pàgines.

Diu que estos quinze senyals els posà Mossen Sent Jeronim. Els divideix en cinc blocs a tres : cel, terra, homens, mar i elements.

Comença : Dels senyals de la fi del mon.

Acaba : de Jhesu xst. deliurats e feels tornats.

40. Collatio presbiterorum facta per reuerendum magistrum vincentium ferrarj. Set pàgines.

Comença : Peccata nostra ipse tulit jn corpore super lignum. papa Pii. 2.º cap.º originaliter, jn epistola currentis dominice recitatiue scribitur uerbum istud. Per ço que en aquesta breu collacio la gracia del sant sperit.

Acaba : nos facen tan be viure que deça hajam sa gracia e en laltre mon la sua gloria quam nobis concedat et cetera.

Segueix un fragment titulat «Decretum Cxxxj, di.» i atre que comença «Ve autem pregnantibus», que podria ser començament de sermó de Sant Vicent. Mitja pàgina entre ambdós.

41. En llatí i sens títol. És exposició del pater noster. Dues fulles.

Comença : Pater noster qui es jn celis et reliqua. Quomodo uocatur hec oracio dominica.

Acaba : sed pocius liberet ab omnj malo, qui ujuit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

II

Ms. en paper, 179 ff., 220 × 148 mm., relligat en vedell verd sobre fusta. Li falten al fi algunes planes i la tapa. Sense títol i sense foliar. Capletres, títols i epígrafs en vermell. Escrit en sa major part de la mateixa mà. És recull de varis treballs.

1. Comença : Firmiter credimus etc. hec decretalis jntitulatur de suma trinitate et fide catholica et dicitur fuisse edita ab Innocentio papa 3.º jn generali consilio. Onze fulles.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Acaba : dominus Jhesus xpus. dei filius qui cum patre et spiritu sancto est unus deus benedictus jn secula seculorum. Amen. En vermell : Explicit expositio super decretali de summa trinitate et fide catolica Edita a fratre Egidio de Roma ordinis heremitarum sancti Augustini.

2. En vermell : Incipit alia expositio breuior super decretali predicta ffirmiter credimus de summa trinitate et fide catholica.

Comença : Agredientes igitur cum dei adiutorio. Quatre fulles i una pàgina.

Acaba : Sit itaque hec materia qualitercumque pertinet ad jus canonicum et est nobilior omnium aliarum, jdeo ab ea liber iste debuit jncoharj. També en negre. Explicit expossitio siue declaratio decretalis de summa trinitate et fide catholica deo gratias amen. Segueix una pàgina en blanc.

3. En vermell : Cum marthe et j^{a}.

Comença : Presens capitulum est de celebracione missarum et sacramento eucaristie et jntitulatur capitulum cum marthe et infra. Dotze fulles i una pàgina.

Acaba : Ad quam nos perducat Jhesus xpus. saluator gloriosus. Amen.

4. Sense títol; quatre pàgines. Modo secuntur articuli aliqui et sunt 4.^{or} qui tangunt materiam jam predictam de suffragijs factis uel fiendis pro defunctis.

Acaba : Et prodest ut est bonum ecclesie jn cuius fide celebratur secundum Augustinum. Explicit decretalis Deo gratias amen.

5. Títol en vermell : Opus istud fecit reuerendus magister Vincentius Ferrarij.

Comença : Furantur excellentiam uirginitatis uirginis Marie qui dicunt. Tres pàgines.

Acaba : non obstante quod spiritus sanctus sit jn te jterum superuenjet jn conceptione. Segueix una fulla en blanc.

6. Versos amb xifres romanes vermelles sobreposades a cada paraula, corresponent al nombre de lletres.

Per exemple Tempora^{VI} labuntur^{VIIJ} vernantibus^{XJ} jnuida^{VJ} formis^{VJ} diues^{V} te^{IJ} ledit^{V} res^{IIJ} tria^{IIIJ} num^{IIJ} miser^{V} es.^{IJ} — Per istos versus habetur quot questiones sunt in qualibet causa decreti. Quatre fulles i una pàgina.

Segueixen dues pàgines de versos per a retindre conceptes de doctrina o articles de fe.

Per exemple : Articuli de humanitate. Nascitur. abluitur. patitur. descendit ad ymma. surgit. et ascendit. venit distruere cuncta. Una pàgina en blanc.

7. Sense títol. Comença : Factum est cum expulsi fuissent Adam et Eua de paradiso. Cinc fulles.

Acaba : Et post diluujum jnuente sunt due tabule scripte dicentes hic locus Ade prothoplans et quod superius sonat. Segueix una fulla en blanc.

8. Versos a dues columnes. Vermell : Incipit contentio inter mundum et religionem coram domino papa, ordinata et rithmiata per dignissime memorie reuerendum jn

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

sacra pagina et magistrum Johanem de pexano ordinis fratrum minorum professorem et postea jn regno Anglie Cantuariensem Archiepiscopum. Et primo proponit mundus domino pape Audientiam petendo jn modum qui sequitur.

Comença : O xpi. vicarie, o deus terrarum
Vir matris ecclesie, flors patriarcarum
Minister justicie, Et meta curarum
Mee querimonie, aurem prebe parum.

Tres fulles, una pàgina i una columna.

Acaba : Hanc qui contravenerit, confirmationem
Incursurum nouerit, se dampnationem
Nec habere poterit, relaxationem
Nisi hic promisserit, satisfactionem.

Vermell : Hic explicit planctum inter religionem et mundum coram papa ductum. Editum jn ritimis a prefato jam Magistro Johanne de peixano vel secundum quosdam a domino bonauentura Cardinali ejusdem ordinis minorum. Deo gratias.

9. Versos a dues columnes. Vermell: Sequitur tractatus de contentione corporis et anime, editus a beato bernardo Abbate Clareuallensis et doctore sanctissimo et recitatur jn ritimis secundum quod sequitur.

Comença : Noctis sub silentio, tempore vernali
deditus quodam modo, sompno spirjtali
Corpus carens uideo, spiritu uitali
de quo michi uisio, fit sub forma tali.

Deu columnes i set versos.

Acaba : De morte dum cogito, contristor et ploro
Unum est quod moriar, et tempus ignoro
Tertium quod nestio, quorum jungar choro
Sed ut suis merear, jungi deum oro.

Vermell : Explicit tractatus beati bernardi de contentione corporis et anime.

10. Vers a dues columnes : Incipiunt uersus pulcherrimi de corpore xpi. Quoscomposuit Reuerendus magister Johannes de peixano ordinis fratrum minorum. Et postea Archiepiscopus Cantuariensis.*

Comença : Ave uiuens hostia, ueritas et uita
jn quo sacrifficia, cuncta sunt unita
per te patri gloria, datur jnfinita
per te stat ecclesia, jugiter munita.

Quinze estrofes.

* Aquesta composició poètica la publicàrem en el diari de Tortosa *El Restaurador*, en 5 de juny de 1912, n.º 1157, precedida d'una breu notícia biogràfica de l'autor. Després el Rvndm. P. Tomàs Viñas, General de les Escoles Pies, mos demanà còpia per a publicar-la en una revista eucarística de París. No sabem si es publicà. V. Repert. Hymnol. 2278.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Acaba : Vanitatem spernere, fac nos consolator
hostes dona uincere, xpe. propugnator
Et quos doces credere, Jhesu reparator
per te tandem cernere, da remunerator. Amen.

Expliciunt uersus de corpore xpti.

11. Hic sequitur quidam planctus uel exclamatio ualde compassiuus pro quolibet existenti jn tribulatione, et jn periculo mortis.

Comença : Planctum comficiens, cum cantu nusdeo
ut dolor morieris, sub penis tabeo
heu pereo, datus ludibrio
Alterantur fortune, risio sic mutatur.

Deu estrofes : vult de quatre versos, una de cinc i una de dues.

Acaba : Jhesu fer gaudium, jn hac mestitia
Michi rectorium, sis exclementia
potentia, me trahe miserum
Et prospere, facias liberum conscendere. Amen.

Explicit planctus castigatio et deprecatio. **Segueix una pàgina en blanc.**

12. Incipit prologus cuiusdam doctoris clarissimi videlicet Ancelmi Episcopi super librum qui dicitur ymago mundi.*

Comença : Ad instructionem multorum quibus deest copia librorum hic libellus edatur. **Sis fulles i una pàgina.**

Acaba : Ter itaque a terra usque ad celum. Miliaria. Centum Milia et novem Milia et ccclxxv Miliaria et non plus nec minus secundum doctores.

Explicit liber beati Anselmi qui dicitur ymago mundi deo gracias. Amen.

13. Hic jncipit et continetur epistola quam aristoteles phisicus et maximus medicus misit ad Alexandrum jmperatorem discipulum suum de conseruatione sanitatis.

Comença : Aristoteles ad Alexandrum regem. **Cinc pàgines.**

Acaba : hec omnia corpus dessicant et debilitant.

Explicit epistola deo gratias. Amen. **Dues pàgines en blanc.**

14. Segueix el tractat d'escacs de Jaume de Cesulis.

Comença : Multorum fratrum nostri ordinis et diuersorum secularium precibus persuasus. **Trenta cinc fulles i una pàgina.**

Títol del llibre i capítols dels tractats.

... hunc autem libellum de moribus homjnum et de officijs nobilium si placet jntitulare decreui...

Primus tractatus de causa jnventionis ludi.

Capitula primi tractatus.

Cap. I. Sub quo Rege hic ludus jnventus est.

* **Molt al principi d'aquest tractat, al marge, hi ha, amb tinta vermella, una petita figura del mapa mundi.**

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Cap. II. Quis ludum jnvenit.
» III. De triplici causa jnventionjs huius ludi.
Tractatus secundus de formis scaquorum nobilium.
Cap. I. De forma Regis et de hijs que ad Regem pertinent
» II. De forma Regine et moribus eius.
» III. De formis Alphilorum et officijs et moribus eorum.
» IV. De Militibus et officijs et moribus eorum.
» V. De forma rochorum et officijs et moribus eorum.
Tractatus tertius de formjs et officijs popularium.
Cap. I. De agricultura.
» II. De opperibus fabrorum.
» III. De lanifficio.
» IV. De mercatoribus et campsorjbus.
» V. De medico et pinguitariis.
» VI. De tabernarijs et hospitia tenentibus seu albergatoribus.
» VII. De civitatis custodibus officialibus communjs et pedagiarijs.
» VIII. De prodigijs, ribaldis, lusoribus et cursoribus.
Tractatus quartus de progressu et motu eorum.
Cap. I. De scacario jn genere.
» II. De progressu regis.
» III. De progressu regine.
» IV. De progressu alfilorum.
» V. De progressu mjlitum.
» VI. De progressu rochorum.
» VII. De progressu popularium.
» VIII. De epilogatione prædictorum.

Acaba: Hunc autem libellum ad honorem et solatium nobilium et maxime ludentium. Ego frater Jacobus de Cesulis, ordinis fratrum prædicatorum composui siue transtuli, et ad hunc finem perduxi. Donante illo a quo descendit omne datum optimum et perfectum. Deu igitur sit honor et gloria jn secula seculorum amen. **Segueixen tres pàgines en blanc.**

15. Incipiunt miracula beatissime uirginis Marie facta Jejunantibus diem Incarnationis xpi. scripta a pluribus doctoribus.

Hi ha onze miracles. 1, Recitat Sanctus Johannes elemosinarius ... in libro de laudibus uirginis. 2, Idem Sanctus Johannes recitat aliud. 3, Recitat Petrus de Sancto amatore. 4, Narratur a Sancto Cirillo. 5, Inuenietis in sede burgensi jn sacristia quia ibi factum est. 6, Narrat Johannes bellet jn suo mariali. 7, Factum jn Ciuitate Cesarauguste predicatum per magistrum Guillelmum Vincentij jn festo anuntiationis anno MºCCCCºXXVIIJº. 8, Factum jn eadem Ciuitate eodem anno. 9, Factum est jn Ciuitate dertusen de quodam trompeta. 10, De quadam puella Gerundense. 11, Johannes bellet narrat aliud jn libro florigieari.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Segueixen dos paràgrafs, així titulats : Quomodo fuit jnuentum jejunium uocatum de la vent. Secundario respice unde habuit ortum jejunium jncarnationjs Jhesu xpi. Tot cinc fulles. Segueixen tres fulles i una pàgina en blanc.

16. Segueixen abecedaris. Tres pàgines. Litere sarracenorum. — Litere xpianorum — Litere grecorum — Litere judeorum ebraycorum — Alie litere grecorum — Litere chipsi — Litere agarenjce — Litere caldeorum — Litere sinayce — Litere cachayce Calhay jn tartaria — Litere egipciorum et nomina — Litere sarracenorum — Capitula grecorum — Litere sarracenorum siue arabicorum — Litere anglie — Alie litere egipciorum. N'hi ha dos sense títol.

17. Nota XXX species arborum fructifferarum et nichil plus jnuenjuntur. Una pàgina. Dividits en tres ordens. 1.r, 10 «fruyts que hom no lance res». 2.n, 10 «fruyts menja hom lo defora e lance lo de dins». 3.r, 10 «menja hom lo de dins e lança lo deffora».

18. Una pàgina. La causa de Jesucrist «Jhesus nazarenus rex judeorum» en caràcters de les tres llengües, hebrea, grega i llatina.

19. Sermo compositus per honorabilem religiosum dominum fratrem Anthonium canals ordinis beati dominici jn ciujtate valencie et predicatum per ipsum fratrem jn ecclesia dicti sui ordinis die dominica VIIJa die Septembris anno a natiuitate domini MºCCCºXCº secundo jn qua fuit festiujtas natiujtatis domine nostre. Tres fulles.

Comença : Deus enim a principio quando creauit.

Acaba : effudit huic mundo bene igitur virgo Maria dicitur liber et reuera quia est.

20. Notabile opus super VIJ peccatis mortaljbus. Una pàgina.

Quadro en llatí : primer posa un aforisme del pecat capital. Segueix lo nom del pecat, una clau continent sis fills del pecat, i acaba en atra clau ab sis versos corresponent als sis fills del pecat.

21. Tabula fidei xpiane.

Incipit bona et utilis tabula fidei xpane. jn qua plura continentur sub breuibus. Tres pàgines a dues columnes.

És, en veritat, una sinopsis de doctrina.

22. Diu que el papa Urbà V envià a l'emperador d'Alemanya un *Agnus dei* de cera verge, amb uns versos, quatre cobles de quatre versos, que refereixen les virtuts de l'agnus. Són així:

Balsamus et munda.
Cum cera crismatis unda
Conficiunt agnum
Quem do tibi munere magnum

Fonte velut natum
Per mística sanctifficatum
Ffulguris hoc signum
Depellit et omne malignum

Peccatum frangit
Ut xpi. sangnjs et augit
Pregnans seruatur
Sine ve partus separatur

Portatus munde
Saluat de fluctibus vnde
Dampna sedat dignjs
Etiam uirtutibus ignjs.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

23. Refereix que el diable es casà amb la ira i iniquitat, de les quals engendrà deu filles que dóna als homes de diferents estaments per esposes.

Per exemple : Rapina, hanc militibus desponsauit. Ambdós números en una pàgina.

24. Reffert beatus Jeronimus de statura proportione et corporis dispositione Jhesu xsti.

Comença : Legitur jn libris annalibus.

Acaba : speciosus forma pre filijs hominum.

25. Reffert beatus Bernardus.

Comença : Intellectus est jn fronte.

Acaba : Xpus jn fide. Catorze conceptes.

26. Poesia de dotze versos. Diu així :

Pus que perdech, li mercader la fes,
Els aduocats, preseron de dos parts,
El cauallers, se torneron burgues,
E clerchs seron, usura com lobarts,
E jutges pres, de ij vna partida,
E grans senyors, passeron fe plenida,
En quer pus fort, trenqueron sagrament,
E notaris, falsech encartaments,
E metges fech, de specier compayre,
E confessor, descobrich confessan,
E avols homs, fo per sauis tenguts
Per cert ladonchs, fon tot lo mon perdut.

Los tres números en una pàgina.

27. Hec sunt reliquie sequentes que habentur jn ecclesia compostellana jn qua requiescit corpus beati Jacobi Zebedei.

Hec sunt jndulgentie concesse a sanctis patribus dicte ecclesie compostellane. Tres pàgines. Segueixen cinc pàgines en blanc.

28. Tractat de la sagrada concepcio de la Verge Maria (fig. 5).*

Comença : A honor e gloria de la molt alta emperadriu.

* Un fragment d'aquest tractat publicàrem en el diari de Tortosa *El Restaurador*, corresponent al 7 de desembre 1914, i allí expressàrem la nostra opinió de què pot ser de Francès Eximeniç. Ara vegi's els títols de les quatre parts en què es divideix.

«Perque migançant la gracia diujnal sera partit lo present tractat en . quatre parts . principals breument possades per no enujar cells quj legir hi volran. E en . la primera . sera vist que es peccat original nj en que sta fondamentalment. En la . segona . sera demostrat com del dit decret e edicte general es stada la Verge maria preseruada e trobar hic as molt bell thema per apreycar desta materia. En la tercera seran posades algunes rahons quj par que sien contraries a la dita determjnacio e seran ab Deu tantost soltes. En la . quarta . part seran posades figures de la bibilia quj aço volen dir e tocar e aqui mateix seran posats exemplis per la present materia mjls ademostrar e acertificar etc.»

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Acaba : Acabat es a lahor de deu lo present tractat segons la dita prometença.

Verge qui est, sens macula concebuda,
Preyhats per cells, qui dayço festa fan,
Sien guardats, de li cruel setan,
Per vos dompna, per tots li fels temuda. Amen.

Aquest tractat, dividit en quatre parts, està en 26 ff., escrit per quatre mans.

29. Incipiunt obsecrationes secundum istorias biblie.

En set fullles i una pàgina en vers llatí; cobles de dos, quatre, cinc o més; fa la història, en forma deprecatòria, de certs llibres de la Bíblia, del vell i antic testament. És ingeniós.

Comença : Liber genesis.

Qui mundanam machinam, potenter creas-
Adam ad ymaginem, propriam formas-
Lamet primum bigamum, a te sequestras-
Ad Abel respiciens, Caym reprobas-
Salua me babtismatis, quem aqua mundas- } ti

Per exemple : Liber ster.

Qui per ster humilem, ad regnum uoca-
Regis iram mitigas, male concita-
Gentem tuam liberas, morti deputa-
Aman crucem adhibes, alteri para-
Solue fraudem hostium, jn me machina- } tum

Acaba : Apochalipsis.

Unum jn essentia, trinum jn perso-
Equalem jn numero, nec non et jn bo-
Te collaudant angelj, merifficis do-
In quorum consortio, qui sanctos repo-
Me repone seruulum, ut asistam tro-
In eternum perfruens, celestibus bo- } nis. Amen.

Llibres de la Bíblia

Genesis.....	5	cobles,	29	versos	Judith.....	1	cobles,	5	versos
Exodi	3	»	17	»	Ster.....	1	»	5	»
Leuitici.....	1	»	6	»	Esdras.....	1	»	5	»
Numeri.....	1	»	7	»	Thobie.....	2	»	10	»
De utero nominj...	1	»	6	»	Job.....	2	»	11	»
Josue.....	2	»	10	»	Ezequielis.....	1	»	5	»
Judicum.....	4	»	24	»	Danielis.....	3	»	15	»
1.º Regum.....	3	»	15	»	2.us Machabeorum.	4	»	20	»
2.º »	3	»	16	»	Matheus-Luchas...	15	»	72	
3.º »	3	»	16	»	Marchus-Johannes.				
4.º »	5	»	29	»	Actus apostolorum.	5	»	37	
Johanas.....	1	»	6	»	Apochalipsis.....	8	»	65	
Ysahie.....	1	»	5	»	Mes.....			4	»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

30. Contemplacio molt deuota e de gran ardor de cor del parlament que Jhesu christ hac ab la gloriosa verge Maria molt cordialment lo dimercres sant prenent comiat denunciantli les cruels penes e mort en lo seu sagrat cors sdeuenjdores lo diuendres sant apres seguent.[1]

Comença : E donchs lo dimarts sant en la nit.

Acaba : sacerdots dels juheus e phariseus e scriuans de la ley. Deu fulles i una pàgina.

31. Incipit prologus 2.i libri a fratre Pedro de bona fortuna. Incomplet al fi.

Comença : Scio quod crassioribus quibusque. Onze fulles.

Acaba l'onzena fulla : lis eterna est, nec enim varietate rerum ab in cepto deuiam? taceo quia...

III

Fragment d'un tercer volum (220 × 150 mm.) en paper quinternat de pergamí, foliat; comprèn 299 a 315 ff.

1. Psalms de David, seguint l'ordre ferial antic. Títol del psalm i ocasió en què es féu. Comença la fulla 299 pel psalm IX, corresponent a maitines del domenge:

«David feu aquest psalm de doble juhi donat a Jhesu xst. hom, ço es a saber juhi de discrecio ques fa en aquest mon, e juhi de discussio ques fa en laltre. E primerament determena del primer, e puys del altre e puys del temps de antixst.»

«*In domino confido.* David fecit hunc psalmum quando recessit a Rege Moabi et ex precepto gaach prophete reuersus fuit in terra Juda jn persecucione Saulis.

David feu aquest psalm com se parti del Rey de Moab e de manament de Gaach propheta tornassen en la terra de Judea com hauie la persecucio de Saul.» Catorze fulles.

Acaba : «*Laudate dominum.* Inuitacio ciujum celestium et hominum ad dei laudem.

Inductio dels ciutadans celestials e dels homens del mon a loar deu eternalment.»

Ter quingentos scripsit david ordine psalmos.

bis Mille sexcentos sex canjt ille.

Cantica. Indicació dels cantics de l'ofici i lloc de la Bíblia d'on són trets.

2. Incomplet. Sense títol. Sermó ¿de Sant Vicent? Tres pàgines.

Comença : *Si spiritu viuimus spiritu ambulemus.* ad galatas c.º 6.º Diu sent pau que si ujujm spiritualment. Tres pàgines.[2]

Acaba : E per ço lo qui uol tenir ujda contemplatiua primo deu pasar per la actiua e quant sera perfet en sciencia lauors dau-uos a uida contemplatiua.

1. És la llegenda *El coloqui que tingueren el Dimecres sant Jesús i la Verge Maria*, que diu Miquel Planas s'encontre en *Historia de Llatzer* complement del *Gamaliel*, ms. en les Biblioteques de l'Escorial Vaticà, *Bibliofilia*, 213. Apareix impresa en 1490, i tres voltes més al principi del XVI. Comparat aquest ms. de què ara donem notícia, per l'amic D. Jordi Rubió, amb el text imprès en 1490, li pareix millor escrit i més ben perfilat.

2. Vide infra, pàg. 67, núm. 8.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

3. Fragment en llatí sobre l'excel·lència de la companyia. Dues pàgines.

Comença : Igitur occulus est merito genuinus et hoc ideo, ut testatur Alhacen, ut vnus fortifficatur ex altero.

Acaba : In hoc igitur quod occulus est genuinus comendatur uobis sancta societas et amor mutuus et ideo discipulos tamquam ecclesie spirituales occulos dominus misit binos. Luche 10.

IV

Al fer-mos càrrec, en 1910, de l'Arxiprestal de Morella, Mn. Andreu Segura, prev., ara difunt, u dels hereus de l'historiador morellà Mn. Josep Segura, mos féu entrega d'este ms., com a procedent de la llibreria de l'al·ludit historiador, per si acàs era de l'arxiu de dita Arxiprestal. Ho era, en efecte, segons afirma en *Morella y sus aldeas*, II, 53, però en aquest lloc diu més de ço que conté, ja que no consta en el ms. n'hi haja algú predicat en Morella com assegura. Guiats per esta notícia erronea han sigut molts els que han buscat inútilment eix sermó de Sant Vicent, entre altres el P. Ramon Querol de les Escoles Pies.

Donem ara compte d'ell, tenint a la vista, no el ms., sinó una papeleta bastant escassa que en conservem.

Volum en 4.t sense foliar, lletra del segle xv, en paper, relligat modernament en cartró cobert de paper negre. Poc més de 60 ff. Tot d'una mà, menys el n.º 8.

Sermons de Sant Vicent i altres.

1. Títol . Sermo Reverendi Magistri Vincencij. Tema : Ecce positus est hic jn ruinam multorum. Set fulles. Parla de l'anticrist.

2. IJª Dominica aduentus domjni. Títol : La primera lançá. Tema : Erunt signa in sole et stellis, etc. Quatre fulles.

3. Títol : Quedam uisio beati augustini Una pàgina.

4. Títol : Sermo de Mestre Vicent fet en la ciutat de Saragosa. Perque Jhesu-xpt. lexava axi fer a sa guisa dels xpstians. Tema : Respicite et leuate capita vestra. Vuit fulles i una pàgina.

5. Títol esborrat. Tema : Magister viam dei in veritate doces. Set fulles. Paràfrasis del pater noster.

6. Títol : De beato Petro. Tema : Beatus es simon barjona. Quatre fulles.

7. Títol : Sermo de les VIJ arts liberals fet en Porta celi per lo reuerent Mestre Vicent Ferrer. Tema : Venit jn me spiritus sapiencie. Sis fulles; incomplet.

8. Sense títol. Tema : Si spiritu viuimus spiritu et ambulemus. Ad gal. c.º VI.º (cap. V-25). Tres fulles i una pàgina.

9. Falten les primeres fulles. Parla de la pèrdua de Jesús. Dues fulles i una pàgina.

10. Títol : Istoria de Sent Jacme martir de persida. Tres pàgines.

11. Títol : Sermo dels Infans petits. Tema : Ite jn Castellum quod contra uos est. Set fulles.

12. Títol : Sermo de Mestre Arnau de Vilanoua.
Comença : Tots aquells quj uolen fer uida spiritual.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

En Bernat Martorell, il·luminador de llibres, per Agustí Duran i Sanpere.

Uns documents trobats suara en l'Arxiu Municipal de Barcelona ens permeten posar noves fites en la biografia d'En Bernat Martorell, pintor català quatrecentista, conegut fins ara pel nom de Benet, amb el qual fou donat a conèixer per En Puiggarí[1] i vulgaritzat per En Sanpere i Miquel[2] entrant en alguns tractats generals d'Història de l'Art, mercès a les obres que li havien estat atribuïdes potser amb més subtilesa d'ingeni que fonament de crítica.[3] Documentalment ens era conegut En Martorell per alguns treballs de poca volada efectuats en la Seu de Barcelona (1437 i 1442)[4] i per dos encàrrecs de retaules : el del gremi dels sabaters (1437)[5] i el del mo-

1. Puiggarí, *Noticia de algunos artistas catalanes inéditos*, en *Memorias de la R. A. de B. L.*, III (1880), 83.

2. Sanpere i Miquel, *Los Cuatrocentistas Catalanes*, Barcelona, 1906.

3. En Bertaux, en *La peinture et la sculpture espagnoles au XIVe et au XVe siècle, jusq'au temps des Rois Catholiques*, v. III de l'*Histoire de l'Art* dirigida per André Michel (París, 1908), accepta el nom de Benet donat a En Martorell per En Puiggarí i En Sanpere i Miquel, però no les atribucions desproveïdes de crítica proposades per En Sanpere. En Dieulafoy, en canvi (*Espagne et Portugal, Ars una species mille*, París, 1913), no solament accepta les conclusions d'En Sanpere, sinó que l'interpreta malament, donant encara a En Martorell la taula de sant Jordi de la Col·lecció Ferrer i Vidal que En Sanpere li atribueix en la p. 194 del primer volum de *Los Cuatrocentistas*, desdint-se'n, però, en el volum II (pàgina 275 i següents). Demés, En Dieulafoy diu, parlant d'En Martorell : «on sait qu'il avait etudié à Florence et qu'il était de retour à Barcelone à l'époque d'Alfons V (1416-1458)»: afirmació aventurada, que creiem filla d'una lectura apressada d'algun passatge de *Los Cuatrocentistas*.

4. Mn. J. Mas, *Notes sobre antichs pintors a Catalunya*, en *Boletín de la R. A. de B. L.*, XII (1912), 254. Mn. Mas no dóna completa la nota de l'any 1437; creiem, doncs, convenient reproduir-la aquí, treta del *Llibre de Comptes de la Sagristia*, dels anys 1435-1437, f. 79 v.º, referint-se al dia 6 de maig:

«Doni a .vi. al senyor en ... Martorell, pintor, per .cxxxviii. panys

d or fi doble per fer la caseta del precios cors de Jhesuxpist .	xxxiiii	s. vii
Item per tres onses d'azur a raho de .xii. ll. la onsa.	xxxvi	s.
Item per .l. panys d or fi.	x.	s.
Item per factura de mans de tot ço que ha fet ab la Veronica .	lxxxxiii	s. vi.»

Aquesta Verònica deu esser la que donà a la Seu de Barcelona el rei Martí l'Humà en l'any 1403 i que es guarda a l'Arxiu de la Catedral. (V. Mn. Mas, *La festa de la Puríssima Concepció a Barcelona*, en *Ilustració Catalana*, 80, 1904).

5. Puggarí, *Noticia* ja citada.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

nestir de Pedralbes (1439).[1] Sembla que cap d'aquestes obres ha arribat als nostres dies. Els documents novament apareguts, al mateix temps que ens amplien la cronologia documental del pintor, ens el mostren sota dos aspectes nous, ço és : com a traçador de vidrieres i com a il·luminador de llibres. Ens permeten encara els nous documents establir amb claredat el nom d'En Martorell, esvaint el dubte que la forma abreviada del mateix havia fet néixer, i ens donen, ço que és més important, una pintura autèntica d'En Martorell, la primera que fins ara li ha pogut esser atribuïda amb certesa. La circumstància d'esser aquesta pintura exactament datada i d'oferir-se'ns en perfecte estat de conservació ha de permetre d'ara endavant l'estudiar l'obra del pintor d'una manera directa.

El fet de trobar un pintor de retaules rebent comandes d'il·luminació de llibres, no és nou en la nostra història artística. En 1333, deu anys abans de començar les pintures de Pedralbes, En Ferrer Bassa il·luminava uns *Usatges* per ordre del rei.[2] Si les miniatures d'En Ferrer Bassa no han arribat a nosaltres, les d'En Martorell, en canvi, ens han estat conservades en un manuscrit de l'Arxiu Municipal de Barcelona contenint els *Comentaris sobre els Usatges* d'En Jaume Marquilles.[3]

Consta aquest manuscrit, de 398 ff. de pergamí amb numeració aràbiga coetània, precedits de 8 ff. s. n. de *Taula* i *Rúbrica alfabètica*. La relligadura moderna (segle XIX.[4]) ha fet desaparèixer moltes vegades la foliació, reduint les mides dels fulls, que ara són de 402 × 275 mm., exceptuats els ff. 1 i 379 que foren més respectats per tal de salvar l'orla i l'escrit dels marges. Tot el llibre està escrit a dos corondells, amb les capletres de cada u dels 173 usatges comentats, pintades alternativament de vermell i blau i perfilades de blau i morat; nombrosos calderons blaus i vermells estan distribuïts en el text de cada glosa. La Taula i la Rúbrica tenen també les lletres indicadores igualment pintades i perfilades. Els dos primers folis del text contenen les miniatures objecte del present treball i que reproduïm (figs. 6 i 7). Els pergamins del llibre formen quaderns de 10 ff. amb reclams al darrer foli de cada quadern.

En Marquilles oferí son llibre als consellers, datant la dedicatòria a 2 d'abril de 1448,[4] després d'haver-hi treballat seixanta anys «recolligint les obres de molts antichs pratichs qui han scrit o glosat sobre los usatges».

Els consellers disposaren que l'obra fos escrita en pergamins, il·luminada i enquadernada a despeses de la ciutat. Aquestes notícies ens provenen de la mateixa dedi-

1. SOR EULÀRIA ANZIZU, *Fulles històriques del real Monestir de Santa Maria de Pedralbes*, Barcelona-Sarrià, 1891.

2. SANPERE I MIQUEL, *La Pintura Mig-eval catalana*, II, 84 i següents, utilitzant els documents publicats per En Rubió i Lluch, *Documents per a la historia de la Cultura mig-eval catalana*, I.

3. L'única edició la publicà En Joan Luschner en 1505 a Barcelona, a cura d'En Joan Andreu Riquer, amb el nom de *Commentaria super Usaticis Barchinonæ*. V. Torres Amat, *Memorias...* 377. Burger, *Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal von 1501-1536*, Leipzig 1913, 51.

4. En *El libro verde de Barcelona* (Un Juan y un José, 1848), es diu que Alfons IV donà en 2 d'abril de 1448 als consellers de Barcelona el llibre d'En Marquilles.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

catòria d'En Marquilles i del Consell de Cent jurats tingut a 16 de novembre de 1448.[1]

Escrigué el llibre En Joan Esteve, escrivent de llibres de cànons i de lleis, firmant així en la darrera pàgina : «qui me escribebat Johannes Stephani nomen habebat cui Deus det suam graciam et post mortem vitam eternam. Amen» (fig. 8).

Els llibres de comptes ens han deixat rastre de dues partides cobrades per En Joan Esteve, la primera de les quals, que és de 19 lliures i 15 sous, porta la data de 24 de juliol de 1448.[2] La segona, fou registrada el dia 22 de novembre del mateix any i és ben explícita:

«Item pos en data, les qu.!s ab albera dels honorables consellers escrit a xxii de noembre del any .M.cccc.xlviii. fiu dir e escriura en la Taula del Cambi de la dita ciutat en Johan Esteva, escrivent de libres de canons e de leys, ciutada de la dita ciutat vuyt llrs. dotza sols. set diners barchs. a compliment de aquelles .xxvii. ll. .xvii. s. .vii. qui li eran degudes per salari e trebals seus de escriura .xxxiii. sisterns e .viiii. fulles compranent .xii. fulles cascun sistern en un libra de pregamins intitulat Manna novament compost per mossen Jachma Marquilles, prevere sobre los Usatges de Barchinona a raho de .i. flori e mig per sistern segons apar de una cedula de paper vista e ragoneguda per los honorables racionals e reebadors de comptes de la dita ciutat la qual cobre ab lo dit albera e apoque fermada en poder del discret en Johan Franch, notari lo demunt dit dia e any: . . . . . viii. ll. .xii. s. .vii.»[3]

En Bernat Raurich, il·luminador, cobrà seixanta un sous i vuit diners «axi per illuminar un libra appellat *Manna* novament ordenat sobre los Usatges de Barchinona e per .xviii. letres grans perfilades qui son en la taula del dit libra com per .cccc.xliiii. prarrafs que ha fets en la dita taula del dit libre».[4]

Els pergamins foren adquirits d'En Joan Rodrigo i En Nadal Vallès, pergaminers, ciutadans de Barcelona, fent constar el Clavari que eren destinats per a la *Glosa dels Usatges*.[5] N'Asbert Ripoll, «cornador de llibres», cobrà 32 sous i 6 diners «per treballs seus de rellemar, cornar e acabar un llibre novament ordonat per mossen Jacme Merquilles, prevera, intitulat Manna...»[6]

El mateix autor de l'obra, En Jaume Marquilles, cobrà també certa quantitat per dictar el seu llibre a l'escrivent:

«Item pos en data, les quals ab albera dels honorables consellers escrit a .xxix°. de noembre del any .M.cccc.xlviii. fiu dir e escriura en la Taula del Cambi de la dita ciutat a micer Jachma Merquilles, prevera e betxeller en decrets vint e duas llrs. barchns. les quals los dits consellers ab promens havents plen poder del consell de .C. jurats de aquesta

1. Arx. Mun. Bar., *Registre de Deliberacions*, 1448, ff. 55 i 57, i *Dietari*, II, 47. V. Carreras i Candi, *La Ciutat de Barcelona*, 538.
2. Arx. Mun. Bar., *Registre d'àpoques*, 1448, f. 2 v.°.
3. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1449, f. 100 v.°. V. també, *Registre d'àpoques*, 1449, f. 13.
4. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1448, f. 102 v.°.
5. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1448, f. 83 i 108 v.°; *Registre d'àpoques*, 1448, f. 12.
6. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1448, f. 113 v.°.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ciutat celebrat a .xvi. del present mes de noembre li han tatxada en remuneracio dels treballs per ell sostenguts axi en estar prop lo escrivent qui ha escrit lo libra appellat Usatges de Barchinona, com en provar e apuntar aquell segons apar en lo dit albera que cobre ab apoque fermade en poder del discret en Johan Franch notari lo demunt dit dia e any: . . . . . xxvii .lls.»[1]

La decoració de la primera pàgina, l'obra principal del llibre, fou reservada per al pintor Bernat Martorell; el llibre de Clavaria ens ho diu prou clarament:

«Item pos en data, les quals ab albera dels honorables consellers escrit a .viii. de noembre del any .M.cccc.xlviii. fiu dir e escriura en la Taula de Cambi de la dita ciutat en Bnt. Martorell, pintor ciutada de la dita ciutat, e de voluntat sua en Bnt. Raurich illuminador ciutada de la dita ciutat dotza florins d or d Arago ho per aquells .vi. ll. .xii. s. a ell deguts per pintar un principi d una capletra en sertes gloses fetes sobre los Usatges de Barchinona segons apar en lo dit albera que cobre ab apocha fermade en poder del discret en Johan Franch notari lo demunt dit dia e any: . . . . . vi. ll. .xii. s.»[2]

El document transcrit ens dóna el nom del pintor Martorell en la forma abreviada Bnt., i com sigui que una interpretació errada d'aquesta abreviatura ha escampat la fama del nostre pintor amb un nom que no li correspon, cal insistir ara en revisar els documents, per tal de deixar-ne esclarida la lectura. En Puiggarí degué trobar la mateixa forma Bnt. en el document d'arxiu particular que utilitza, sense, però, publicar-ne el text, i llegí Benet;[3] en canvi Sor Eulària Anzizu llegí Bernat en la mateixa abreviatura, ço que li valgué una rèplica per part d'En Sanpere i Miquel, partidari i propagador de la interpretació donada per En Puiggarí.[4] Posteriorment, Mn. Josep Mas ha llegit també Bernat i no Benet.[5] Nosaltres no hem tingut gaire treball en llegir l'abreviatura, perquè, havent volgut comprovar la notícia del *Llibre de Clavaria* amb el *Registre d'àpoques* corresponent, hem trobat en aquest el nom del pintor escrit amb totes les lletres:

«Die veneris .viij.ª novembris anno predicto [1448]

Sit omnibus notum : Quod ego *Bernardus Martorelli*, pictor, civis Barchinone, confiteor et recognosco vobis venerabli Andree Marques, clavario dicte Civitatis, quod vigore cuiusdam albarani honorabilium Consiliariorum eiusdem Civitatis vobis directi scripti ut infra dedistis et solvistis mihi seu verius de voluntate mea Bernard Rourich, illuminatori, civi dicte Civitatis, sex libras et duodecim solidos barchinonensis causis et racionibus in dicto albarano quod vos una cum presenti trado contentur...»[6]

1. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1448, f. 114. V. també, *Registre d'àpoques*, 1448, f. 16.
2. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1448, f. 98 v.º
3. PUIGGARÍ, lloc citat.
4. SANPERE I MIQUEL, *Los Cuatrocentistas*, I, 193.
5. Mn. MAS, *Notes* citades.
6. Arx. Mun. Bar., *Registre d'àpoques*, 1448, f. 1

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

No és de creure que el notari equivoqués el nom en redactar l'àpoca, per ço com En Martorell era intervinent antic dé la Casa de la Ciutat, com ho demostren els següents documents trets dels llibres de Clavaria i que no creiem hagin estat publicats fins ara:

«Item done an Bnt. Martorell, pintor ciutada de Barchinona ab albara dels honorables Concellers scrit a .xxvi. de Setembre any .M.cccc.xxxiii. les quals li son stades degudes axi per pintar lo ffront qui es sobre la Capella construhida en la Casa del Concell de .xxx. ço es tant com toca de la ymatge de nostra dona sancta Maria e la ymatge de sen Gabriel com en pintar la lança que te la ffigura de sent Raffael qui sta sobre lo portal maior de la Casa del Concell de la dita Ciutat axi com en lo dit albara se conte que cobre ensemps ab apoca closa per en Gabriel Canyelles, notari, lo dia e any damunt dit: xii. ll. .ii. s.»[1]

«Item done an Bnt. Martorell, pintor ciutada de Barchinona ab albara dels honorables Concellers scrit a .xxiiii. de Maig any .M.cccc.xxxiiii. les quals li son stades degudes per les rahons seguents, ço es: de una part .xxxviii. ll. .x. s. per .xxviii. senyals d or e d argent que ha pintats en dos draps imperials ço es l hu ab senyal de la dita Ciutat e ab les Armes de la molt alta senyora Reyna dona Yolant de relicta memoria e l altre ab senyal de la dita Ciutat e ab les Armes del Reverent Patriarcha de Jherusalem. Item .ii. ll. .iiii. s. per cusir tallar e ffolrar los dits .ii. draps imperials per raho de les sepultures qui son stades ffetes en dies passats dels dessus dits axi com en lo dit albara se conte que cobre ensemps ab apoca closa per lo dit notari lo dia e any damunt dit: xxxx. ll. .xiiii. s.»[2]

«Item done an Bn. Marthorell, pintor, ciutada de Barchinona, ab albara dels honorables Consellers, scrit a dos dies d octubre del any .M.cccc.xxxvii. les quals li eren degudes per les rahons seguents, ço es : .viii. llrs. .v. sols. les quals los dits honorables Consellers li han tatxades en paga e satisfaccio dels grans treballs que per ordinacio llur ha sustenguts axi en deboxar .i. mostra ho patro que ha feta la qual los dits honorables Consellers han tramesa en Fflandes per fer una vedriera a la finestra de la Casa de .xxx.ª de la dita Ciutat qui sguarda vers l ort de la dita Casa, com per les avaries de les colors, jornals e altres coses necessaries en acabar la dita mostra. Item .xi. sols. .iii. drs. que ha bestrets per .iii. canes .vi. palms de tela blancha per fer la dita monstra a rao de .iii. sols. la cana. Item dos sols. iii. drs. per .ii. palms e .i. quart de drap encerat en que faeren metre la dita monstra per conservar aquella a rao de .viii. sols. la cana axi com en lo dit albara se conte que cobre: . . . . . .viii. ll. .xviii. s. .vi.»[3]

A base d'aquests nous documents podem provar de reconstruir la cronologia documental d'En Bernat Martorell:

1433. Pintura de les imatges de la capella del Trentenari.

1434. Senyals en draps imperials per funeràries de la Ciutat.

1. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1433, f. 114 v.º.
2. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1434, f. 108 v.º.
3. Arx. Mun. Bar., *Clavaria*, 1437, f. 77.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

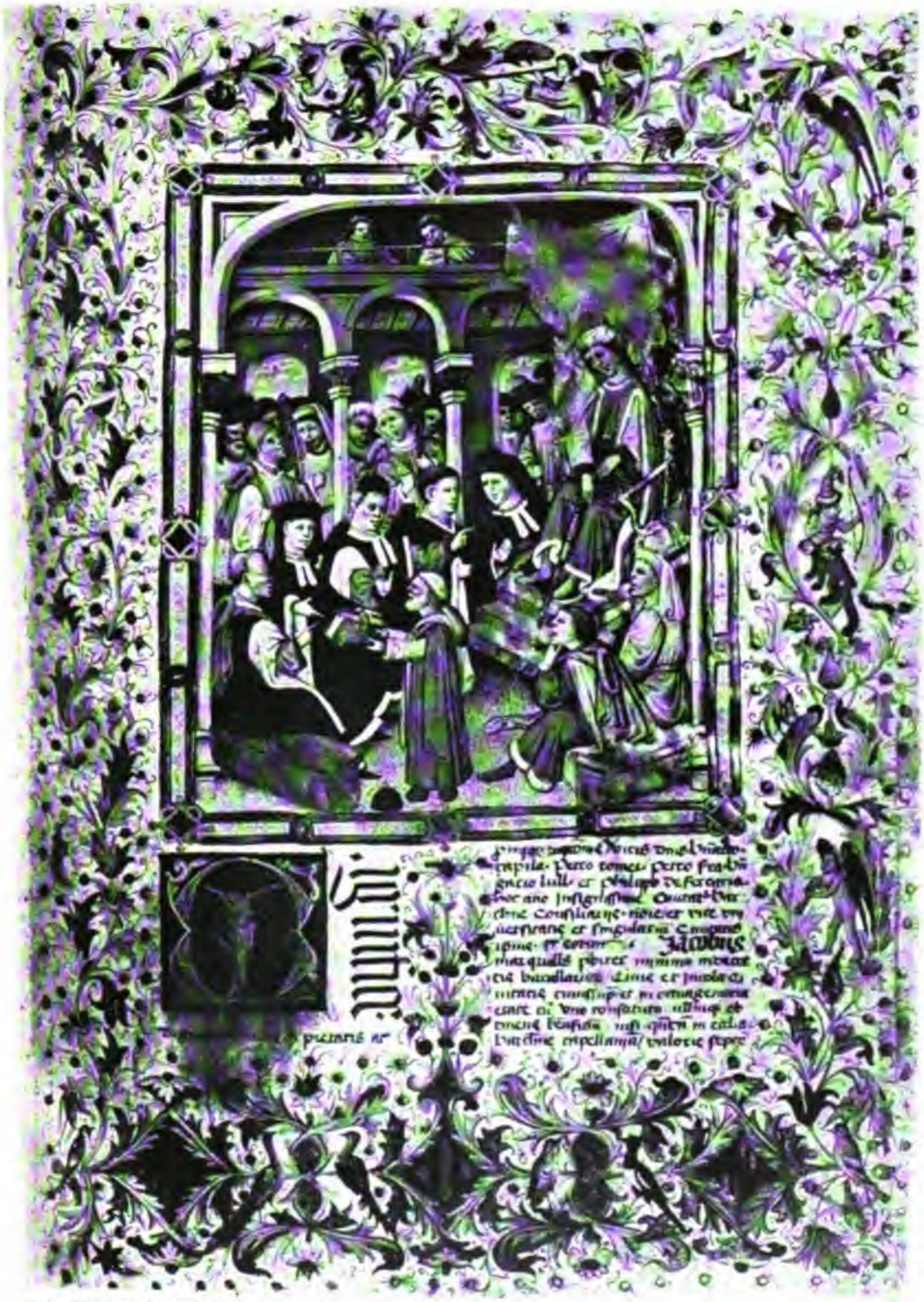

Ms. de l'Arx. Mun. de Barcelona

Fig. 6. — MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 1
Miniatura, orla i capletra d'En Bernat Martorell, 1448

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ms. de l'Arx. Mun. de Barcelona

Fig. 7. — MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 2
Capletra i orla d'En Bernat Martorell, 1448

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

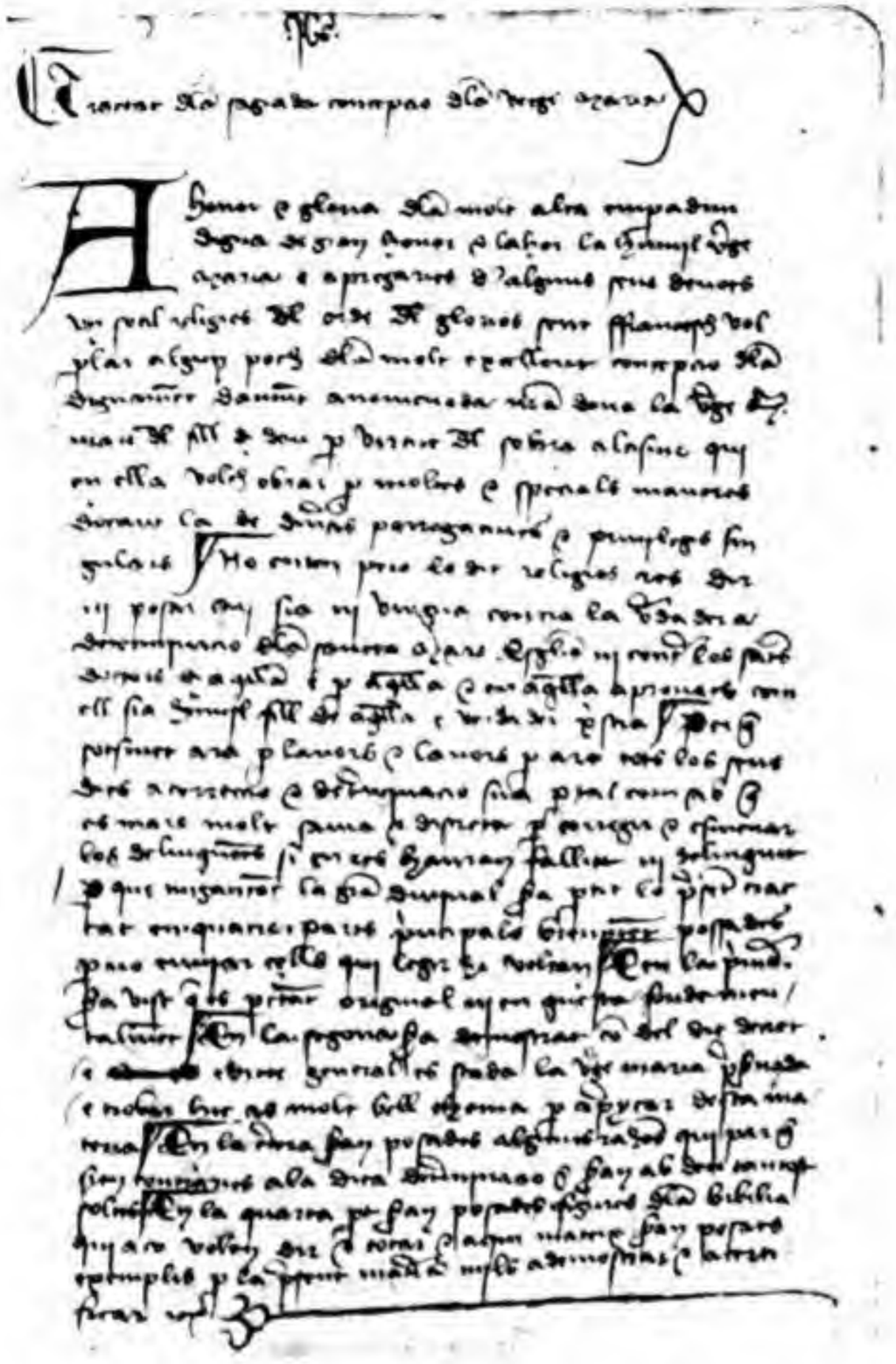

Fig. 5. — *Tractat de la Concepció de la Verge Maria*
(Arxiu de Morella, ms. II, n.º 28)

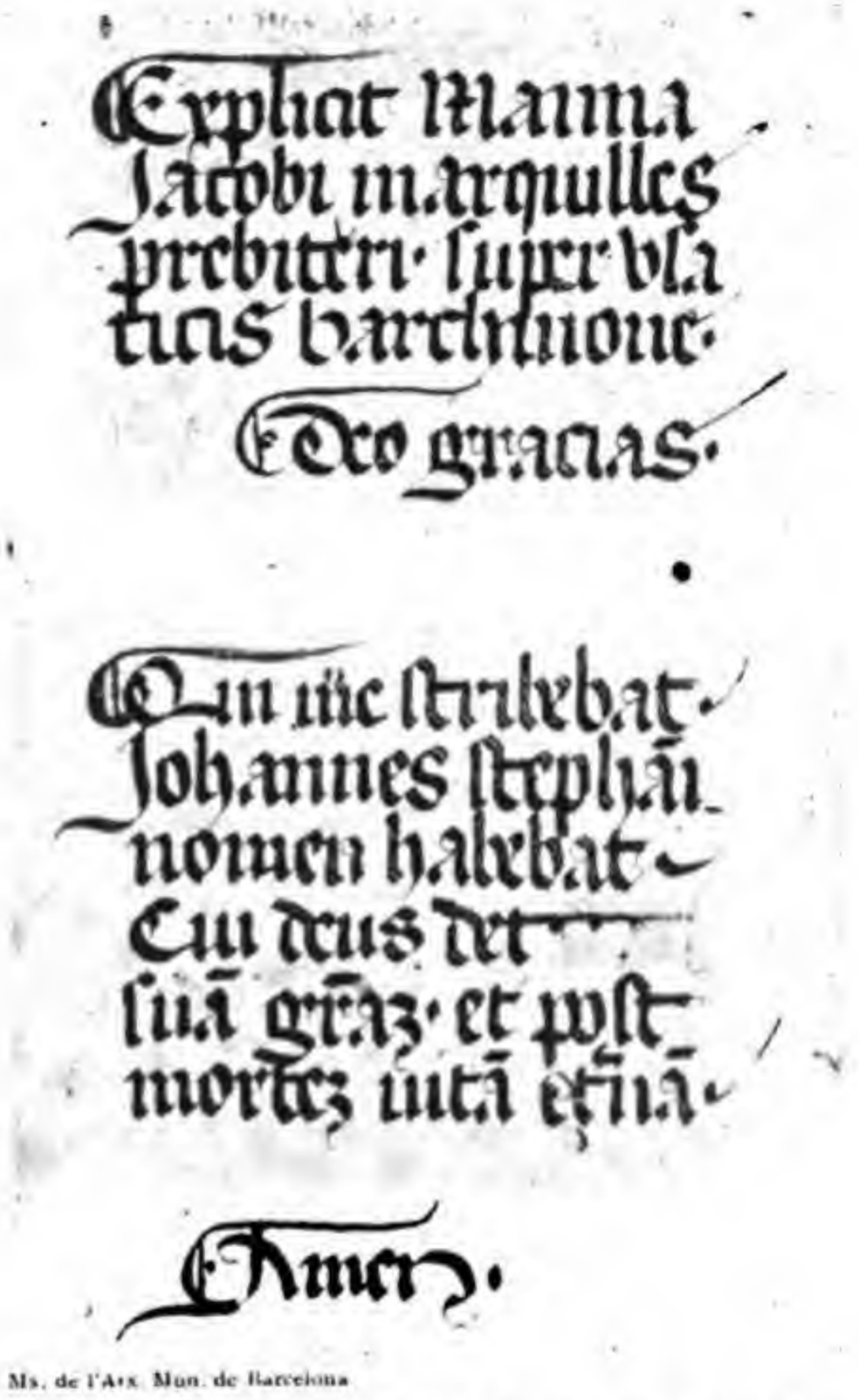

Ms. de l'Arx. Mun. de Barcelona

Fig. 8. — MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 398 v.º (fragment).
Explicit d'En Joan Esteve, copista del llibre, 1448

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Fig. 9. — Fragment de *Ketubah* mallorquina

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

1437 (7 d'abril). Compte de l'Administració de la sagristia de la Seu. (Mn. Mas.)
1437 (12 de juliol). Contracte pel retaule dels Sabaters. (Puiggarí.)
1437. Traça de la vidriera de la sala del Trentenari.
1439. Pintures del monestir de Pedralbes. (Sor Anzizu.)
1442. Compte de l'Administració de la sagristia de la Seu. (Mn. Mas.)
1448. Miniatura del llibre d'En Marquilles.
1448. És registrat en el llibre dels Quarters.[1]
1453-1454? Data de la mort. (Sanpere i Miquel.)[2]

L'obra del manuscrit de l'Arxiu Municipal correspon, doncs, a la darrera època de l'autor, el qual, onze anys abans ja el trobem acceptant encàrrecs de retaules.

Dels anys 1459, 1467 i 1479 tenim notícia d'un Bernat Martorell, pintor, del gremi dels freners, que En Sanpere i Miquel suposava fill de l'anterior. Aquest segon Bernat Martorell és tal vegada el Martorell «pintor de .xxv. anys» que trobem anotat en la *Cinquantena* d'En Joan Brujó, notari, del quarter de Framenors, en un document de l'Arxiu Municipal que sembla redactat vers l'any 1460.[3] En canvi, deu esser l'autor de la miniatura dels *Comentaris* d'En Marquilles el Bernat Martorell que en 1448 figura com a cap de casa en la illa de Mn. Bartomeu Castelló, del mateix quarter de Framenors.[4]

Identificat l'autor, analitzem l'obra.[5] En Marquilles dedica els seus *Comentaris* als consellers elegits el dia 30 de novembre de 1447, En Bernat ça Pila, En Pere Romeu, En Pere Serra de la Capella, En Berenguer Lull i En Felip de la Ferrera. Els rostres dels sis consellers que apareixen en la miniatura, així com el del frare mínim de vuitanta anys d'edat que els ofereix el llibre, hi estan tractats molt acuradament, notant-s'hi retocs que hom diria que hi són fets recercant la semblança material dels representats, contrastant amb el descuit amb què són pintats els dos personatges que seuen a l'esquerra del soli reial. Si recordem que en 1443 s'exigia d'En Lluís Dalmau que en la pintura del retaule de la capella de la Casa de la Ciutat els consellers hi fossin «efigiats segons proporcions e habituts de lurs cossos, ab les façs axi propries com ells vivents les han formades...»,[6] no se'ns farà gens estrany trobar uns quants anys més tard una nova sèrie iconogràfica dels consellers de Barcelona.

Costa d'explicar-se la presència de la reina Maria, lloctinent general en absència

1. Arx. Mun. Bar., *Llibre dels Quarters de la Ciutat*, 1448, f. 23 v.º.
2. SANPERE I MIQUEL, *Los Cuatrocentistas*, II, p. XVIII. Reclamacions pel salari degut a En Ramon Isern, el qual treballava en l'Obrador d'En Martorell. Aquest document sembla escrit poc després d'haver mort En Martorell; no hi consta la data. En Sanpere i Miquel li dóna la del *Manual* del notari Antoni Vinyes, en la bossa del qual fou trobat.
3. Arx. Mun. Bar., *Llibre del Quarter de Framenors*, 1460 (?), f. 48 v.º.
4. V. *Llibre dels Quarters*, citat en la nota 1.
5. La miniatura principal del primer foli de l'obra d'En Marquilles fou reproduïda en colors en la *Historia general de España*, d'En Lafuente (Barcelona, 1879, V, 11), d'on la copià En Carreras i Candi *La Ciutat de Barcelona*, p. 538) rectificant la identificació del personatge reial que hi apareix.
6. V. SANPERE I MIQUEL, *Los Cuatrocentistas*, I, 240.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

del seu marit el rei Alfons el Magnànim, presidint l'acte des d'un lloc d'honor. Hom pot pensar que En Bernat Martorell cercà amb la intervenció reial un major efecte de solemnitat; per altra part, no hem trobat en tot l'any 1448 cap indici d'haver estat la reina en la Casa del Consell. Cal recordar, però, que la reina Maria es trobava en aquest temps a Barcelona, on havia entrat el dia 13 de juny de 1446, convocant-hi Corts als catalans el dia 27 de juliol del mateix any. Aquestes Corts no foren clausurades fins el dia 11 de maig de 1448, i en elles pogué tal vegada En Martorell trobar alguna inspiració per a la seva obra. L'escrivà del Racional anotà en son *Dietari:* «Aquesta jornada (27 de juliol de 1446) fou assignat per la dita Senyora Reyna a proposar en les Corts. E de fet la present jornada la dita Senyora Reyna ... sehent alt en son tribunal reyal proposa dins la esglesia de Sancta Maria de Nazaret...»[1]

Podia també En Martorell conèixer el cerimonial seguit pels consellers en cas de visitar algun personatge reial la Casa del Consell.[2] El *Dietari* ens dóna alguns exemples de dates atançades a la nostra de 1448 Així veiem la rebuda que feren al rei de Navarra en l'any 1436:

«...E es cert que com lo dit Rey de Navarra lo dit dia [18 de gener de 1436] vench al dit Consell amb aquells qui l acompanyaven descavalcaren a la porta de la Casa de la Ciutat, e aqui foren los honorables consellers acompanyats de alguns notables ciutadans e reberen lo dit Rey de Navarra ab gran reverencia e honor, e tots ensemps pujaren en la casa on se acostuma de celebrar Consell de Cent jurats e lo dit Rey de Navarra se assigue en lo bancal qui es sobre aquell on acostumen de seure los Consellers en lo dit Consell, e fouli posat a les spatles un drap d or antich ab les orles de ceti blau ab senyals de la ciutat que si acostume de posar com lo Rey ve al dit Consell[3], e sobre lo bancal on seya lo dit Rey de Navarra era posat un bancal de drap de ras ab senyals de la Ciutat e sobre aquell un drap de seda antich e desobra un coxi de drap de seda en lo qual seya lo dit Rey...»[4]

En 15 de març de 1437 s'observà el mateix cerimonial amb la reina Maria. La sala del Consell de Cent fou guarnida igualment amb els bancals de drap d'Arras, el drap d'or antic posat a les espatlles del sitial i els coixins de seda. La disposició dels consellers i acompanyants de la reina queda també descrita detalladament:

«... E en altre bancal deius hon seyen los dits honorables Consellers foren posats dos altres bancals de drap de ras semblants als demunt dits e sobre aquells un coxi de drap de seda ab un senyal al mig de la ciutat en lo qual tenia los peus la dita senyora Reyna. E en terra eren posats tres draps verts de ras de peus ab senyals de la ciutat

1. *Dietari*, II, 2.
2. V. BRUNIQUER, *Rúbrica*, II, cap. XX.
3. «A 15 de Desembre 1343, los Consellers feren un drap de porpra, y coxí, que servis per quant lo Senyor Rey vindria al Consell, y pera tenirho ben guardat, hi feren una caixa de ciprés.» BRUNIQUER *Rúbrica*, II, 49.
4. *Dietari*, I, 337

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

e en mig de quescu havia un senyal reyal, los quals tres draps eren estats levats ço es la un de la taula de la Casa del Racional e l altre de la taula de la Scrivania del Consell e l altre de la taula qui es en la dita Casa de Cent jurats...»[1]

Un any més tard es repeteix novament el cerimonial per la rebuda que es féu a la mateixa reina Maria, el dia 4 de juny de 1438. El *Llibre de Solemnitats* ens diu aquesta vegada que el soli reial s'acustumava posar sota les imatges de santa Maria, sant Andreu i santa Eulària de la sala del Consell de Cent.[2]

No sempre, però, eren rebuts els personatges reials en la sala del Consell de Cent. De l'any 1451, ço és, tres anys després de la data de la nostra miniatura, tenim la relació d'una nova visita feta encara per la reina Maria a la Casa de la Ciutat, essent rebuda en l'hort de la casa, que estava ornat amb els bancals dels àngels i dels salvatges cobrint els pedrissos i el lloc destinat a la reina, que seia en una cadira de fusta daurada:

«...E apres intra en lo verger de la dita casa qui fou aparellat e ornat de dos bancals bells de drap de ras anomenats dels angels, clavats de front del dit verger a la part qui afronta al alberch den Sayol. a per los padrissos de costats de .iiii.° bancals de drap de ras vulgarment dits dels salvatges e baix en lo payment de molts draps de ras o sobrezembles vermells ab senyal de la Ciutat e una cadira de fust deurada posada sobre un cobertor de pells vermelles ab senyals de la dita senyora Reyna posats sobre los dits draps en que segue la dita senyora Reyna...»[3]

Trobem encara testimonis d'una tercera forma de rebuda feta pels consellers a personatges reials, la qual tenia lloc en la sala dita del Trentenari. La data d'aquestes noves solemnitats ens allunyen un xic més de l'any de la pintura d'En Bernat Martorell; és ben possible, però, que ens revelin consuetuds anteriors. Les relacions a què ens referim són de l'any 1461, en qual any per diverses vegades entrà en la casa del Consell el príncep Carles de Viana. La cerimònia no és aquí tan aparatosa com en la sala del Consell de Cent, sense que hi manquin. però. els draps imperials, els coixins i els bancals d'Arras:

«...lo inclit don Karles princep de Viana e primogenit e entra dret cami en la casa appellada de .xxx. la qual fonch parada de .ii. draps de ceda en lo hu dels quals ell seya e laltre servia per dosser ab .iiii. coxins de seda, los dos de vellut de grana e los .ii. de ceda ab draps de peus...» (31 març de 1461)[4]

Hem retret aquests exemplars per tal de posar de manifest com el cerimonial de rebuda de personatges reials a la Casa del Consell de Barcelona podia haver donat

1. Arx. Mun. Bar., *Llibre de Solemnitats*, III, 74.
2. COMPS, *Llibre de algunes coses asanyalades*, Barcelona, 1878, p. 89. En CAPMANY, *Memorias*, II, 113, diu erradament que aquesta visita tingué lloc l'any 1444.
3. Arx. Mun. Bar., *Libre de Sclemnitats*, III, 146.
4. *Dietari*, II, 355.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

el motiu principal i alguns dels detalls de l'obra d'En Martorell, sempre amb major precisió que el cerimonial de les Corts. No sembla, però, que En Martorell volgués reproduir cap fet concret tota vegada que durant l'any 1448 en què En Marquilles oferí son llibre als consellers no consta que la reina visités la casa del Consell, i si bé les solemnitats transcrites no s'allunyen gaire de la representació pictòrica, no per això hi coincideixen exactament en cap de les tres formes que trobem establertes.

«Lo dit dia [17 d'abril de 1461] lo inclit don Carles fill primogenit del senyor Rey vench entre x e xi hores ans de mig jorn a la casa de la Ciutat e ... intra, ensemps ab los honorables consellers qui li eran exits fora la casa, dins la casa de .xxx. que li fonch apparellada de draps d or coxins de ceda e draps de peus...»[1]

«Lo dit dia [25 de maig de 1461] lo Illustre don Carles primogenit nostro acompenyat de moltes insignes persones, nobles, cavallers, e gentils homens e altres intra ensemps ab los honorables Consellers qui li eran axits fora la casa en la casa de consell de xxxii la qual li fou apparellada ab drap d or a les spatles e al sitial un altre drap imperial, e tres coxins de seda no imperial, e los dos cuberts de seda de vellut carmesi, e drap de peus e bancals de ras al entorn ço es en los citials...»[2]

Darrera dels consellers es veuen en la miniatura els dos verguers amb llurs vergues d'argent daurat. Eren verguers aquell any En Pere Ferrer i En Pere Cabal; en els llibres de Clavaria s'anoten gairebé cada any les despeses ocasionades per refer i daurar de nou les vergues, essent llarga la llista dels argenters que intervenen en aquestes successives reparacions. La cadena de què les dites vergues estaven proveïdes, es pot apreciar clarament en la miniatura.

En l'orla del marge inferior del primer foli es veu un escut barrat i sengles escuts de Barcelona a ambdós costats. Aquesta disposició era freqüent, observant-se ja en el portal major de la Casa de la Ciutat, en el qual En Jordi Johan posà també els senyals de la ciutat a ambdós costats del senyal reial.

Un dubte essencial pot haver quedat respecte de l'atribució de la miniatura analitzada al pintor Bernat Martorell. En efecte : la nota del llibre de Clavaria ens diu solament que En Martorell pintà en el llibre d'En Marquilles «un principi d'una capplletra», expressió realment poc explícita si ha de compendre tot ço que hi trobem de la mateixa mà, perquè, ultra la miniatura que omplena el centre de la primera pàgina, tenim la capplletra amb el Crucifix i l'orla de fullatges, figures i escuts que rodeja tota la pàgina, i en el foli següent la capplletra amb el Crist de majestat i l'orla que volta els marges exteriors del primer corondell. Evidentment tot és obra d'un mateix artista, i aquest no pot esser altre que el Bernat Martorell del llibre de Clavaria, ja que ningú més intervé en la decoració del llibre, sinó un pintor, En Martorell, i un il·luminador, En Raurich, i la participació d'aquest està ben especificada en els comptes.

1. *Dietari*, II, 365.
2. *Dietari*, II, 371.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

La poca claredat de la nota relativa a l'obra d'En Martorell podria esser deguda al formulisme documental dels comptes del Consell barceloní del segle XV.è. El memorial dels treballs efectuats que era presentat als consellers, servia per a redactar l'albarà de pagament que els consellers enviaven al Clavari. Els albarans originals on estaven especificats els treballs i els salaris tatxats, s'han perdut, com també la majoria dels registres d'albarans. S'han conservat, en canvi, una bona partida dels llibres on el Clavari anotava la data resumint-hi el contingut de l'albarà, i algun registre d'àpoques, en la redacció de les quals no s'indicava el motiu del salari, sinó que es feia referència a l'albarà. Cap, doncs, suposar que l'anotació del Clavari no comprèn tots els extrems de l'obra executada, que tal vegada hauríem trobat més detallats en l'albarà. Per altra part, les miniatures del manuscrit d'En Marquilles no tenen la finor de les obres típiques dels il·luminadors, ans al contrari, revelen tot seguit la mà d'un pintor més fet a la pintura dels retaules.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

CATALEG DELS MANUSCRITS de la Biblioteca de Catalunya, fet de JAUME MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ I BALAGUER.

58

Introducció a la doctrina cristiana

256 ff. en paper, numerats de l'època fins al 232 i continuats amb llapis modernament (149 × 102 mm.). Lletra de principis del segle XIX.è, amb afegits i correccions als marges, de mà diferent. El text acabava en el f. 241 v.º, i dels últims fulls que quedaven blancs, se n'ompliren alguns amb exemples i notes de diverses mans, un xic més modernes que la que copià el manuscrit. Al contraplà es llegeix : «Ex libr. Congr. Miss. Domus Barcin.», seguint a sota unes instruccions religioses. Al primer foli de guarda hi ha l'*Indice de las Doctrinas*. Relligat en pergamí amb bagues.

(foli 1) *Introduccio â la Doctrina Cris-* | *tiana.* | Haec est vita eterna, vt cognoscant te Verum Deum. Comensava Moyses...

(f. 241 v.º, acaba) asso es lo proposit que us tinch etc. etc.

Segueixen les anotacions escadusseres, que ja s'han dit, en els ff. 243, 244, 245, 250, 251, 252, 253 v.º, 254, 255.

És el mateix text, però més complet, del ms. 51. Aquest acaba després de la rúbrica *Instrucció de la murmuració*, venint després tot seguit la *Selva de varios exemples*. En el ms. 58 hi ha encara una altra rúbrica entre mig, i altra al final.

59

P. F. A. Pouget, Doctrina christiana traduïda al català per un monjo benet

Lletra de la primeria del segle XIX.è, escrita sobre VI-259 pp. de paper, més 23 de blanques, i 3 d'escrites, de paper (150 × 120 mm.). Apareixen quatre títols que varien poc en les pp. I, III, V i 2, que indiquen potser diverses proves en cerca del títol definitiu. El més complet sembla el de la p. V, que és així : «Instruccions generals, y breus de Doctrina Christiana, del quint tomo del Pare [François Aimé] Puget y de altres tomos de son Catecisme traduhidas del Francés al Cathalá; é instruccions tretas de altres Autors, per

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

instruir als Christians en las maximas Christianas, y en lo que deu fer cada hú en la elecció de Estat, y després de elegit pera santificarse en ell. Es dir : que aquesta Doctrina ensenya, al Jove, al Casat, al Viudo, al Ecclesiastich, tant Secular com Regular. Obra, ordenada per un Monge de la Religió de Sant Benet, de la Congregació de Valladolid, y dirigida principalment per ensenyar la doctrina de Jesu-Christ als Habitants, y Feligresos de la Iglesia Monacal, y Parroquial de Sant Feliu de Guixols, Bisbat de Gerona». Moltes planes són ratllades de dalt a baix.

(pàg. 2) *Breu noticia de to- | ta la Doctrina Chris- | tiana, la que los Diu- | menges en la Missa major se llegeix | al Poble en la monachal y Parro- | quial Iglesia de Sant Feliu | de Guixols bisbat de Gerona.*

Tot Christià, y Christiana es tingut, y obligat á saber, y entendrer la Doctrina...

(p. 256, acaba) ...pues encaraque pot lo marit castigar á sa Muller ab causa grave, y legitima per rahó de la superioritat, deu ser ab molta moderació per lo fi de lograr la esmena. Echarri, p. 339.

Segueixen algunes notes que omplen les pp. 257-259.

La primera edició d'aquest llibre, del qual deriva la versió catalana, aparegué a París en 1702, amb el títol : *Instructions en forme de Catéchisme, composées par ordre de M. Joachim Colbert, Evêque de Montpellier*, i n'era autor En François Aimé Pouget, de l'Oratori de Sant Felip Neri. Se'n féu una traducció llatina a París, Simart, 1725.

60

Histories utils per la Predicació

Lletra del darrer terç del segle XVIII.è; 190 pp., més 2 de guarda al davant, de paper, de 150 × 103 mm. Paginació antiga fins a la p. 156. Relligat amb pergamí flexible; a l'esquena una estampeta retallada. Al foli de guarda es llegeixen els següents ex-libris de caputxins : «Es de fr. Francesch de Sanpedor», «Fr. Joseph Ignasi de Barcelona» i «Pare Joseph de Tortosa». Són blanques les pp. 5-8, 11-18, 151-156.

(pàg. 1) *Humanidats vtils | Pe la Predicació.* — Confes. La Sangonera te vna propriedat...

(p. 9) *Historias vtils Per | la Predicació.* — Mort. Del Rey Saladino...

(p. 157) Taula de tots los Exemples de aquest llibre, en forma de un Abecedari, pera trobarlos ab poc treball.

En la p. 169 comença una altra taula dels exemples per matèries predicables.

61

Directori de la Missió del P. fra Jaume d'Hostalrich
1789-1825

Llibre escrit quasi tot en l'any 1789, sobre 308 pp. de paper, més una contraguarda amb una estampa de la Divina Pastora, original d'en Tramullas i gravada per en Moles,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

i 2 pp. de títol (148 × 100 mm.). Fins a la p. 268 la paginació és antiga; són blanques les pp. 269-290 i la 308. Relligat en pergamí; al llom un rètol de paper : «Direct. | de la | Missió.»

(Títol) *Directori | De la Missió del P. fr. Jaume | de Hostalrich Ex-Guardiá, | y Missionista Caputxí. | Any 1789.*

Al verso hi ha un escrit en llatí que comença : «Venite mecum pii missionarii...»

(p. 1) Missions que vaig fent en varios Bisbats de Cathaluña.

La primera, diu : «1. En Sta Coloma de Farnés á 16 de 9bre. de 1789». La darrera, diu així : «39. En Tortellá a 5 de Janer de 1825». Aquest caputxí va predicar, doncs, durant un espai de trenta cinc anys. És interessant la següent data : «18. En Llagostera á 22 de 9bre de 1794. Aquesta missió la tinguí de deixar als vuit dias de comensada á causa de la revolució per haberse entregat als Francesos la Fortalesa de S.t Fernando de Figueras».

(p. 5) Benedictio Imaginum.

Des de la p. 32 fins a la p. 142 i de la p. 149-162 i 167-169, 189-191, 226-230, contenen obres poètiques pròpries per a cantar-se durant els dies de la missió. Per exemple (p. 32): «Lletras per la Proffessó, y per lo ultim del Sermó, que se fa en totas las nits»; (p. 167) «Validos, ó Suspirs de una Ovella arrepentida á sa Pastora María Sma.».

(p. 303) Taula del que conté est Llibre.

Aquesta taula acaba remetent al text de la p. 260; hi manca el text de les pp. 291-302.

62

Col·lecció de Còpies d'impresos i de poesíes
1813-1826

Llibre escrit tot d'una mà del primer terç del segle XIX.è, de 362 pp. (160 × 108 mm.), de les quals són blanques les pp. 123-126, 142, 308, 312-313, 317-318, 320-357, 360-361. Les pàgines útils 309-311, 314-316, 319 i 358-359 són d'una mà diferent. 2 pp. de guarda al davant. La paginació de tinta es detura a la p. 270, essent continuada amb llapis actualment. Va aprofitar-se la relligadura d'un altre llibre.

1 (p. 1) Extract. del Filosofo de antaño : Num. 18, fol. 281, reimp. de Palma, oficina de Brusi año 1813 lin. 7.

Segueixen extrets de diverses obres i periòdics, especialment del *Mercurio de España*.

2 (p. 143) Extracto de la Apologia del Ilmo. Santander Obispo Auxiliar de Zaragoza. — Despues de haber referido su vida publica en los 30 años de Religioso Capuchino, que á los 20 años de edad vistió en Alcalá de Henares dia 2 de diciembre de 1764; y la de Obispo Auxiliar hasta la entrada de los Franceses en Zaragoza, respondiendo al P. Callosa Capuchino Valenciano, que le acriminaba el haberse quedado y sometido á los Franceses, dice así : pag. 183, lin. 1.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 (p. 191) Para el consumo del Papel Sellado, salió en Madrid el siguiente Bando. — Manda el Doctor Salazar

4 (p. 192) *Al arribo de Volter á los Infiernos.* Soneto Italiano. — Giunto Volter alla Maggion del pianto

(p. 193) Se da la misma traducida al Espanol.—Puesto Volter en la casa del llanto.

5 (p. 193) *Carnestoltas.* Decimas. — Ja estam tots atolondrats

6 (p. 195) *Al chasco le sucedió al P. Pablo Puig Sebastianillo, que habiendo ido á predicar en un lugar de fuera, el Cura le dió pobrissima comida.* Decimas. — El sermon bien predicado.

7 (p. 197) *Sabios consejos para llegar á ser un fino Pisaverde, Currutaco, ó Libertino.* Decimas. — Pon tu cabeza pelada

8 (p. 209) D. Alonso Lobo. *Consejos Christianos, Morales, y Politicos que Hipolito dá á su hermano Clito, en ocasion que este vá á servir al Rey.* — No mi aplauso, hermano Clito,

9 (p. 253) *Avisos á un que tem la mort.* Decimas. Son de fr. Agustí Eura del Orde de Sant Agustí, Bisbe de Orense, algunas de ellas copiá D. Pau Ballot en la Gramatica Catalana. — ¿Que dolor, home, que mal?

Vegi's ms. 27, n. 92, i ms. 43, n. 1.

10 (p. 268) En las Conclusiones de Agricultura, que defendió en el teatro mayor dela Universidad de Cervera dia 20 de Marzo de 1817, el R. Dr. D. Antonio Vila y Noguer Pbro.: y presidió el Dr. D. Jayme Quintana Cathedratico de Leyes; y estaban dispuestos para imprimirse en quaderno con los siguientes Sonetos

(p. 269) *Ala Immaculada Patrona de la Universidad, y de toda España.* Soneto. — Afortunada España, si no ignora

(p. 270) *Ala España.* Soneto. — No de Neptuno en los profundos senos

11 (p. 272) Vide... Tom. 4 de las memorias para servir á la historia durante el Siglo 18...

Comencen notes i extrets de diverses obres i periòdics que acaben a la p. 307.

12 (p. 309) *Lamentos de las Almas.* — Desde el lugar de tormentos

Són 18 cinquenes numerades.

13 (p. 319) *Misterios Gozosos*

Consisteix en una llista dels quinze misteris, abreujada com si indiquessin làmines.

14 (p. 356) *A S. M. Carlos* 3.º. — Llenas del mayor rubor

Són 4 dècimes, més una intitulada «Respuesta». Vegi's el ms. 28, n. 95.

68

Llibret de cançonetes de Nadal i altres

Escriptura del darrer terç del segle XVIII.ª, de 292 pp. de paper, marcades actualment amb llapis, sense taules (105 × 78 mm.). Relligat amb pergamí flexible formant

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

bossa. Entre les pp. 148-149, rastre de quatre fulls arrencats. En l'última coberta hi ha el títol : *Canciones para el Nacimiento de Jesu Christo.*

1 (p. 1) ✠ *Cancion de Carlos Tercero.* — Los argullos del gallo sobervio, van aplacando su canto, y su voz

Acaba a la p. 6 : «Finis 1770».

2 (p. 6) *Lletra à St. Joseph.* — Es Joseph de los hombres
Vegi's ms. 49, n. 78, i ms. 57, n. 85.

3 (p. 11) *Lletra al Naixament.* — Allí en terra de Judea
Vegi's ms. 49, n. 20; ms. 52, n. 12, i ms. 57, n. 73.

4 (p. 14) *Siguidillas de Religiosos al Nacimiento.* — Esta noche dichosa

5 (p. 16) *Afectos de Sta. Teresa quando el Angel le traspassó con la lansa.* — Angel divino

6 (p. 18) *Cancion Espiritual.* — Atiende avecilla

7 (p. 20) *Cansó Francesa.* — Mucio lo Rey de Fransa

8 (p. 22) *Cansó al Naixament.* Janotet. — A Deu siau Nostramo
Aquesta cançó és dialogada.

9 (p. 30) *Otra al Nacimiento.* — Devall de una penya

10 (p. 33) *Otra al to del Fabio.* — Esta nit es nit de vetlla

11 (p. 36) *Al tono de la Marcha Espanyola.* — Tumben retumben caxas

12 (p. 39) *Al tono de la marcha que se toca à la noche.* — La amargura fuera

13 (p. 41) *Lletra al Naixament.* — A las mias ovellas

14 (p. 45) *Cançó burlesca de las pagesas.* — Una cançó vull cantar — solament per divertirme

15 (p. 47) *Lletra burlesca*, to de Camilleras. — Los Gavaigs venen de França

16 (p. 49) *Lletra al vi* to de Follías de Espanya. — Vocibus perennibus

17 (p. 51) *Canço de las tias.* — Si voleu saber las tias

18 (p. 58) *Cançó de Lloret.* — De la Vila de Lloret

19 (p. 60) *Lletra de Carnestoltas* to de depedida de musichs. — Ay quinas novas tan tristas

20 (p. 63) *Lletra de diversis.* — Follias ne son follias
Aquesta lletra apareix ratllada.

21 (p. 65) *Lletra del gat.* — Estava el senyor gato
Ms. 57, n. 44.

22 (p. 68) *Lletra burlesca.* — Sim feu merce de escoltar

23 (p. 71) *Salve á Maria SS.* — Salve Virgen pura

24 (p. 74) *Lletra de Sta. Madalena.* — Atended Madalena Divina
Al peu hi ha una nota que diu : «No esta acabada». Ms. 49, n. 70; ms. 52, n. 18, i ms. 57, n. 79.

25 (p. 75) *Lletra al Naixament.* — Amado pueblo mío
Ms. 52, n. 24; ms. 57, n. 8, i 24.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

26 (p. 77) *Otra á lo mesmo.* — No llores Manuelito
Ms. 49, n. 18, i ms. 57, n. 50.

27 (p. 78) *Otra al Nacim^to^.* — Pica Repica la Campanita

28 (p. 80) *Lletra á N. S^ra^. de Monserrat.* — Vn aucell canta alaguenyo

29 (p. 83) *Lletra á una Batalla.* — Salió Espanya en Campanya

30 (p. 85) *Lletra burlesca.* — A dit lo meu Petre

31 (p. 87) *Lletra al Nacimiento.* — Cupido no al tirano
Ms. 49, n. 6, ms. 57, n. 55.

32 (p. 92) *Lletra burlesca.* Metge. — Vn aprenent de Fisich
Ms. 49, n. 81, i ms. 57, n. 22.

33 (p. 97) *Lletra burlesca.* — Vn subjecta senyores
Ms. 57, n. 25.

34 (p. 99) *Lletra al Naixament.* — Lo desembre congelat
Ms. 49, n. 30; ms. 52, n. 11, i ms. 57, n. 53.

35 (p. 104) *Lletra de un Pastor.* — Bon offici es lo Pastor
Ms. 57, n. 64.

36 (p. 107) *Lletra al Naixament.* — Al veurer apuntar
Ms. 49, n. 14, i ms. 57, n. 29.

37 (p. 112) *Lletra al Naixament.* — Ninyo Dios recien nacido
Ms. 57, n. 7.

38 (p. 114) *Otra á lo mesmo.* — Pastors de Galilea

39 (p. 118) *Otra á lo mesmo.* — La mas hermosa y alegre Maria

40 (p. 120) *Lletra burlesca.* — Donselletas de aquest carrer

41 (p. 124) *Lletra burlesca.* — Comensemnos de alegrar

42 (p. 127) *Cansó burlesca.* — Vna cansoneta hoireu cantar
Tots els versos són ratllats.

43 (p. 130) *Gracias del bon Jesus.* — Qui vol ohir las gracias

44 (p. 131) *Lletra al Naxament de N. S. J.* — Baix lo portal de Betlem arribaren
Ms. 49, n. 23.

45 (p. 134) *Cansó Feta en ocasió de la Guerra de Givaltar.* — Fransa, Espanya, y lo Inglés
Ms. 49, n. 82.

46 (No començant pel rastre de quatre fulls arrencats; p. 139) à mitja nit sense dolor

47 (p. 143) *Lletra á la Encarnació.* — Baix la Zona en los jardins
Ms. 49, n. 22, amb variants.

48 (p. 146) *Lletra al Nayxament.* — No ploreu Videta mia
Ms. 57, n. 19 i 66.

49 (p. 148) *Cancion.* — A Dios Paula de mi vida

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

50 (p. 150) *Lletra.* — Gentil Senyora lo cel vos adora

51 (p. 154) *Letra al Nacimiento.* — Esta noche companyero
Ms. 49, n. 17, i ms. 57, n. 6.

52 (p. 157) *Siguidillas.* — La vandera de Cristo
Ms. 49, n. 68, i ms. 57, n. 17.

53 (p. 164) *Letra al Nacimiento.* — Quieres ver Pepe, esta notche
Ms. 49, n. 40, i ms. 57, n. 3.

54 (p. 166) *Letra al Nacimiento.* — Oy la Aurora Soberana
Ms. 49, n. 55.

55 (p. 167) *Otra al Nacimiento.* — Cortesanos del Cielo

56 (p. 171) *Letra al Rosario SS de la Virgen.* — Al rosario S^mo llaman
Versos escrits a tall de prosa.

57 (p. 173) *Letra al Nacimiento.* — Com es possible Reyet de la gloria

58 (p. 174) *Letra al tono del* rosario Santissimo llaman &c. — La Espadilla es un juego senyores

59 (p. 175) *Letra á la Concepcion* al tono de : llega glorioso &c. — Oy presurosa, corre gososa
Ms. 49, n. 47, i ms. 57, n. 78.

60 (p. 177) *Letra al Nacimiento* al tono de la Ave Maria glosada.—Ola ola pastores

61 (p. 180) *Lletra á M. SS.* — Dulce echisso del alma
Ms. 49, n. 59, i ms. 57, n. 13.

62 (p 183) *Lletra al Naixament.* — Vuy que contem 25 de Desembre
Ms. 57, n. 39.

63 (p. 187) *Lletra al Naixament.* — Al veurer resplandir
Ms. 49, n. 29.

64 (p. 191) *Cancion de quando urtaron el Sacramento* — Dime dime hombre perdido
Ms. 24, n. 3, i 57, n. 72.

65 (p. 194) *Cancion al Nacimiento.* — Llega glorioso
Ms. 57, n. 15.

66 (p. 195) *Otra al Nacimiento.* — Quieres ver Pepe esta noche
Vegi's el n. 53.

67 (p. 196) *Glosa de la Ave Maria.* — Atencion que a salido
Ms. 57, n. 11.

68 (p. 199) *Otra al Nacimiento.* — Llega glorioso
Vegi's el n. 65.

69 (p. 200) *Letra á lo humano.* — Ay que pena fuerte es amor
Ms. 49, n. 65, i ms. 57, n. 103.

70 (p. 202) *Siguidillas de Maria Pastora.* — Atencion que ya empiezan
Ms. 49, n. 45, i ms. 57, n. 51.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

71 (p. 205) *Letra al Nacimiento.* — Te conosco y adoro
Ms. 49, n. 2, i ms. 57, n. 65.

72 (p. 206) *Letra á la Circuncision de Senyor.* — Ay pobre pesebre
Ms. 49, n. 16, i ms. 57, n. 62.

73 (p. 207) *Cavallets de Tortosa.* — Los cavallos queridos del alma

74 (p. 207) *Lletra al Naixament.* — Infant mes hermos
Ms. 49, n. 3, i ms. 57, n. 86.

75 (p. 208) *Otra al Nacimiento.* — Aunque el ninyo en pajas nace

76 (p. 210) *Lletra á la Concepcion.* — Por rey immortal Virgen Celestial
Ms. 57, n. 10.

77 (p. 212) *Otra al Nacimiento.* — Ninyo mio de mi alma
Ms. 49, n. 15, i ms. 57, n. 14.

78 (p. 214) *Lletra de una alma Contrita.* — De un pecador arrepentido
Ms. 57, n. 40.

79 (p. 217) *Cancion al Nacimiento.* Tonadilla. — Es mi amante cuydado molinerito

80 (p. 219) *Balidos de la Divina Pastora.* — Yo triste oveja busco á Maria

81 (p. 221) *A los Dolores de la Virgen.* — Ay que desemparo
Ms. 49, n. 50.

82 (p. 223) *Representació del Naixament del Divino Verbo, Encarnat.* Personas que representan.

Segueix la llista dels personatges. Després:

Ix lo Astrolech, y donant una simpla vista als Cels comensa admirat. — Astrol. Cels, cels brillants, ques aço

Ocupa fins a la p. 282, que és la darrera.

84

La Passió de Christ

Llibre de 228 pp., més 2 de guardes a la fi, de 195 × 135 mm., relligat en pergami flexible; diversos traços caligràfics escampats pel text. Paginat amb llapis; entre les pp. 46 i 47 i 144 i 145 hi ha rastre d'haver estat arrencats uns fulls.

1 (p. 1) *Comensa la loa | y Argoment general | de la entrada | de Jerusalen.* — 1 O Alta y Inmensa Trinitat..

Són 47 cobles.

(p. 11) Assi Comensa la Entrada de Jerusalem. Personas... Jesus. — Deixebles meus y Cars y Amats...

2 (p. 29) *Loa de la Passio de Christo.* — I Crea Deu en lo principi...

Són 58 cobles.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(p. 41) Despediment de Jesus y de Maria. S^ma. Personas... — N^ra S^ra Filla mia Madalena

3 (p. 77) Canso de la Passio de N.^re S.^or — Puix per nos la mort sentia...

(p. 83) Presa y Pasio de Christo N.^re S.^or — Personas... Deixebles meus ja es arribat...

4 (p. 198) Devallament de la Creu. Personas... — Nicodemus. Queus aparegut S^r....

(p. 226) Fi de la Passió de Christo Nostre Señor Jesu Christ.

Ompla les pp. 227 i 228, darreres, una glosa de la Salve en vers castellà.

Dios te Salve Virgen Pura...

En molts indrets, s'assembla a la versió manresana de la *Gran Tragedia de la Passió*, que sembla esser més antiga que la de fr. Anton de Sant Jeroni. Les *loes* no es troben en les edicions impreses, i respecte d'elles presenta també moltes diferències l'*Entrada a Jerusalem* i la *Ultima Cena*.

65

Diverses poesies devotes

Reunió de set quaderns contenint poesies, quasi totes de les darreries del segle XVIII.[4] i algunes de la primeria del XIX.[4], degudes a cinc mans diferents. Els quaderns solen tenir 218 × 158 mm., exceptuat un de curt que en té 163 × 102. Tots s'han relligat plegats, i se'ls ha donat una paginació seguida amb llapis, formant 212 pp., essent blanques les pp. 36-40, 44-48, 56-60, 125, 156-160, 174-176, 178, 197, 200-210 i 212, que és la darrera. La p. 211 és l'última escrita i no conté sinó una cobla esborrada el primer vers de la qual és : «mes prest yo m'avindria».

1 (p. 1) *Lletras y Coplas al S^nt Naixament de N. S. J.* — Lo Desembre congelat.

Ms. 49, n. 30; ms. 52, n. 11; ms. 57, n. 53, i ms. 63, n. 34.

2 (p. 6) *Altre Letra.* — Digas xich com es que riuhen,

3 (p. 9) *Otra Letra.* — Vamos Pastorcillos — prontos a Belen,

4 (p. 12) *Otra Letra.* — La Sagrada Reyna sola

5 (p. 16) *Otra Letra.* — A que fin van los Pastores

6 (p. 18) *Otra Letra.* — Pastores del valle

7 (p. 21, cambi de mà i de quadern, tot continuant.) Un flubiol lo terser

8 (p. 23) *Altres Coblas.* — Vui que contam vin y sinch de desembre

Ms. 57, n. 39, i 63, n. 62.

9 (p. 27) *Altres Coblas.* — Puig la Verge a parit — esta nit

10 (p. 28) *Altres Coblas.* — Puix la Verge ha parit — un Fillet en la esteblia

11 (p. 30) *Altres Coblas.* — Al veurer apuntar

Ms. 49, n. 14; ms. 57, n. 29, i ms. 63, n. 36.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

12 (p. 32) *Lletrillas Al naxament de Nostre Senyor Jesucrist.* — Augusto dominan — nax lo mes bell ynfan

13 (p. 41, full de 4 pp.) *Canticos por las Fiestas de Navidad.* — Vamos en balem bamos

Ms. 49, n. 43, i ms. 57, n. 16.

14 (p. 43) *Coro de Angeles.* — Desde el Empireo Palacio

15 (p. 49, altre quadern i mà:) *el padre nuestro glosado.* — Felipe que el mundo aclama

16 (p. 53) *Ave maria glosada.* — Dos congregats esquadrons

17 (p. 61, altre quadern d'altra mà:) *Oracio Christiana preparatoria pera la hora de la mort.* — Desde aquest lloch hom me miro

Després de la p. 97 vénen oracions del Trisagi : Devocion para Muerte repentina, rayos, y otras tribulaciones.

18 (p. 97) [A] *Christo crucifi*t. Soneto traduyt de Portugues en &c. — [A] vos corriendo voy brazos Sagrados,

19 (p. 98) *Otro a vn hombre* hablando con su alma, y â [pun]to de muerte, con vn S^to^. X^to^, en las manos. — Alma buscad onde estar

20 (p. 99, canvi de quadern i de mà, que és la mateixa fins a la fi.) *Despediment dels gustos, y plahers mundans.* — Adeu plaher tant delectable

21 (p. 101) *Per adorar lo Santissim Sagrament y demanarly sa benedicció.* — Sobre eix altar, veig un Deu molt propici

22 (p. 101) *Per lo mateix.* — Sobre eix altar, Jesus amablel

23 (p. 102) *Per lo mateix.* — Crech Jesus present

24 (p. 103) *Sentiments devots de un christia que desitja unirse ab son Deu en la Sagrada Comunió.* — Anem al pa de vida

25 (p. 105) *Afectes amorosissims envés lo Santissim Sagrament.* — O que bondat, dols Salvador

26 (p. 106) *Actes que convé fer antes de combregar.* — ... O bon Jesus! O bondat inhoida

27 (p. 108) *Actes que convé fer després de haber combregat.* — ... O quin favor! que jo tant despreciable,

28 (p. 109) *Sentiments de amor per Jesus Salvador nostre en lo Santissim Sagrament.* — Quin prodigi!

29 (p. 110) *Actes antes de la Sagrada Comunió, en forma diferent dels antecedents.* — ... Jesus pa de vida

30 (p. 111) *Altres Afectes de la anima, després de la Santa Comunió.* — En est Sant moment

31 (p. 114) *Actes després de la Sagrada Comunió.* — .. O quina alegria!

32 (p. 116) *Actes de las principals virtuts, que convé repetir sovint.* — ... Jo crech Senyor, ab una fé somesa.

33 (p. 119) *Per adorar lo Santissim Sagrament quant lo portan en la professó* — En la hostia consagrada

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

34 (p. 123) *Suplica per implorar la misericordia de Deu.* — Ya que veyeu ma penitencia

35 (p. 124) *Sobre la passió de Christo Senyor nostre per lo dia del perdó.* — Clamen tots al Redemptor

36 (p. 126) *Alguns avisos als pares, y mares sobre la obligació de criar Santament, sos fills, y fillas.* — Pares, y mares deuhen

37 (p. 128) *Avisos als fills, y fillas.* — Fills teniu reverencia

38 (p. 129) *Avisos dirigits de un modo especial als pobres de tots los estats.* — Germans, que en la pobresa

39 (p. 139) *Per demanar los dons del Esperit Sant.* — Esperit Sant viva flama

40 (p. 140) *Perdó dels enemichs.* — Que escusa tindreu?

41 (p. 141) *Sentiments de la mes viva contrició.* — Jutge de ma conciencial

42 (p. 145) *Sobre los Manaments de la Lley de Deu.* Primer. — A Deu adorarás,

43 (p. 147) *Suspirs de una anima molt desitjosa de amar a Deu.* — Ahont sou, o divino amor?

44 (p. 149) *Sobre la Santa Creu.* — Celebrem la victoria

45 (p. 151) *Exhortació molt viva al pecador per excitarlo a convertirse promptament.* — Escolta, indolent pecador

46 (p. 152) *Sobre lo mateix asunto.* — Germà! Si en lo pecat

47 (p. 161) *Avisos a las mestressas de las pagesias.* — L'Esperit Sant nos pinta

48 (p. 177) *Avisos á la juventut sobre las balladas, en que se demostra per varios exemples trets de la Sagrada Escritura, y per la autoridat dels Sants Pares y Doctors de la iglesia, com també per la mateixa experiencia de las personas desengañadas del mon, quant perillosos son tals divertiments, y quant importa, particularment al jovent, abstenirse de ells, per no exposar la sua Salvació.* — (p. 179) Perillosas balladas

66

Vària dramàtica

Recull factici de quatre fascicles; els dos primers, amb lletra de les darreries del segle XVIII.è, i els dos últims, de la segona meitat del segle passat. El format del més gran és 226 × 160 mm.; cada fascicle porta paginació pròpia : el I, 24 pp.; el II, 52; el III, 122, mancant-hi les pp. 1-4, 7-14 i 103-118; el IV, 32 + 4 de coberta.

1 (p. 1) *Loa Para Una Comedia* (p. 3 es repeteix el títol) M.ca Des pierta ermoso Mansevo

Acaba a la p. 9 amb el mot «Fin».

2 (p. 11) *Passio de vn Reverendo Padre | Vna Señora y vna Criada | Secundum Bartranum.* — Flayre. En cierto tiempo, tuvo amistad vna Se.ra con vn flayre de vn convento...

Acaba a la p. 20 amb el vers : «y se fue con vn flevit amaré».

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

II 1 (les pp. 1-6 i 8 blanques, en les 7 i 9 notes sense importància; p. 11) *Versos dela segunda parte de los conceptos es | perituales, y morales de Alonso ledesma. | Romanse de alonso de ledesma | ala insigne y antiquissima | Ciudad de segobia su patria.* — Illustre y rica Ciudad,

Són 20 versos.

2 (p. 12) *Loa de la Pasio De nostre Sr.* — O homana y feliz naturalesa

(p. 13) *Pasio y Mort Del fill de Deu.* Los interlocutors son los seguents... Comensa la Obra. — Diu Jesús. Dexebles sens mes tardar...

(p. 31) Segon Acte de la Passio de Jesuchrist y los que parlan em ella son...

(p. 43) Tercer Acte De la Passio y mort Del Fill De Deu Jesuchrist lo qual conté lo Deuallament De la Creu y los que parlan en ell son los seguents...

(p. 51 acaba) Aqui faran acato y dona fi lo tercer acte del deuallament de la Creu y vltim de la passio de christo senyor nostre.

És difícil el referir els textos manuscrits de *La Gran Tragedia de la Passió*, fets per a esser representats, amb les moltes edicions que amb algunes variants la reprodulren en els segles XVIII i XIX. La del nostre manuscrit sembla correspondre a la versió de les edicions que segueixen la manresana de 1798. Cf. ms. 64.

III 1 (Per mancança de títol i de diverses planes es veu pel text i la rúbrica que el drama versa sobre la vida de Sant Martirià, patró de Banyoles. Pàg. 5, primera aparent:) La acció succeheix en Albiginia, ciutat d'una isla vehina a las costas de Florencia en Itàlia.

(p. 15, comença així ara el text, tot continuant:) Prim. sold. Hom sens honor, axis vilment s'estafa?

Segueix bé fins acabar a la p. 71.

2 (p. 72) *Capbreu | De la Vida de St. Marturià | Bisbe y Martre | Patró de Banyolas...* Pròlech. Com a corona del petit obsequi, que habem fet al Patró de Banyolas y á mos germans los banyolins, com explicació del argument del Drama relligiós sobre la vida del St. Martre...

Es trenca la vida en la p. 102, amb els mots : «En los llibres sagrats se fa so-».

3 (p. 119) *Acta Sancti Martyriani episcopi et martyris.* (Ex lectionibus breviarii Gerundensis.)

Acaba el llibret, p. 121, amb una : «Rubricas del drama y de la vida de Sant Martyrià b. y m.

IV (Portada) *Lo Senyor Vicari | Argument | de | Mrs Francesch Copée | desarrollat | per | G. S. P. | A. M. D. G.*

Al verso de la portada hi ha el Repartiment.

(p. 1) *Lo Senyor Vicari.* Escena I. Lo Dor. Romieux y Adolf. Adol. — ¿Com segueix la malalta, Doctor?

(p. 32, acaba amb la nota:) S'estrenà eix drama la nit del 26 de Janer en lo teatre del «Centre Angèlich d'Hostafranchs» en obsequi a son President D. Vicens M.ª Triadó, rector.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

67

Doctrina de les bones obres

Llibret de 18 pp. numerades, més 3 d'escrites davant i 3 de blanques a la fi, més un full curt de guardes; escrit al primer terç del segle passat en paper de 150 × 118 mm.; relligat en pergamí. En la primera llenca de guarda es llegeix : *Vltima part, delas virtuts, y vicis.*

(p. 1 prel.) Acte de Contrició. Senyor Deu meu Jesu-Christ...

Segueixen actes de Fe, d'Esperança i de Caritat.

(p. 1) *Doctrina de las bonas Obras.* — Que debém fer per alcansar la vida eterna, perdurable de la Gloria?...

(p. 18, acaba el llibret:) Lo quart defraudar la soldada als Treballadors.

68

Boeci, Llibre de Consolació de Filosofia traduït per fr. P. Saplana i fr. A. Ginebreda

Lletra del xv.^{da} segle, a dues columnes, títols vermells, capletretes blaves i vermelles alternades; Cxxj folis marcats antigament, taula compresa; de 290 × 212 mm.; relligatge en pergamí, amb rètol vermell al llom : «Boeci | de | Consolació | Traduccio | Catalana | de | A. Ginebreda».

(foli 1, vermelló:) En nom de deu sia | e dela verge molt | humil madona | s^{ta}. Maria — | Aci comença lo | prohemi del libre de Boeci | de consolacio en lo qual se | conte la Istoria de Teheodo | rich Rey dels Gots lo qual | libre ordona Ffrare Anthoni | Genebreda del orde dels | preycadors dela Ciutat de | Barchna.

(En negre; P gran, colorida:) Per ço que lo libre seguent lo qual feu lo glorios doctor Boeci sia mils entes com la maior raho que lom ha de planyer sa miseria...

Acaba el pròleg, pla o taula al f. xiij.

(f. xiij v.º, col. 2.ª, en vermelló:) En aquest primer metre tracta sots quina forma Boeci plora son treball...

(f. xiv, col. 1.ª, I grossa:) Io las qui solia esser en gran estudi e qui he fets molts e diuerses dictats..

(Acaba f. cxxj r.º, col. 2.ª) ... son enteniment en les coses terranals Mas entendre les sperituals

En el verso del mateix foli, un fragment de cinc línies de text escrit a tota plana.

Imprès per En Marian Aguiló en la *Biblioteca catalana*, Barcelona, 1873, segons el manuscrit de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. N'hi ha una edició incunable feta a Lleida en 1489 (Haebler, *Bibliografía ibérica*, n. 58). Sobre els autors d'aquesta traducció, vegi's Schiff, *La Bibliothèque du Marquis de Santillane*, París, 1905, p. 181.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

69

Poesies diverses

Col·lecció factícia de diverses poesies escrites o copiades en el segle XIX.[4]; 3 quaderns i 4 fulles soltes; paginades actualment amb llapis tots plegats, formant 162 pp. d'uns 150 × 100 mm.

I quadern.

1 (p. 1) *El amor y el campo.* Lidóra â Silvio. Cancion. — Sola y desamparada

2 (p. 8) *El Imposible.* Letrilla. — Si triste lloro

3 (p. 15) *La Primavera.* Letrilla â Dórida. — Ya tornan los dias

4 (p. 17) *A Estela.* Escrita por el caballero Florian. Letrilla. — Estela sensible

5 (p. 21) *Anacreontica.* — Yo vide el otro dia

6 (p. 23) *A los dias de Dórida.* Decima. — Sin que la vejez elada

7 (p. 23) *A una feliz mudanza de tiempo lluvioso.* Octava. — Triste hoy naciera el Sol; su rayo hermoso

8 (p. 24) *A los dias de Larisa.* Decima. — Desde el matutino albor

9 (p. 25) *A la Misma.* Soneto. — Ayl cual cantaba en ese mismo dia

10 (p. 26) *A las Bodas de Larisa.* Soneto. — Al templo santo, do feliz lazada

11 (p. 27) *Soneto.* — Cuando en afan contino el ambicioso

12 (p. 28) *Soneto.* — Qual grata es al viajante, que perdido

13 (p. 29) A mi amigo F. C. *Epistola Moral.* Cancion. — Quan bienaventurado

II plec, d'un full.

14 (p. 37) *Lletra â Nuestra Sra De Monserrat.* — Vn aucell canta alaguenyo
Poesia escrita per un ermità de S. Josep.

III plec, de 4 pàgines.

15 (p. 39, solament hi ha escrit el nom) P. P. Joan Pi.

(p. 40) Un canonge de la Seu qu'es vicari general
Es tracta del fet de pintar de blanc la Mare de Déu de Montserrat en l'altar de la Catedral; vegeu el ms. 22.

IV plec, de 4 pàgines.

16 (p. 43) *Versos,* 1º. — La dulce tirania
Comprèn 14 cobles amb correccions.

V plec, de 2 pàgines.

17 (p. 47, sense acabar:) Poesias varias | de La Venerable Madre Luisa | Magdalena de Jesus, Carmelita | Descalça en el Conuento | de Malagon Antes | Excelentissima | Condesa de | Paredes. | — *Romance De la Correspondencia Humana á los favores Diuinos.* — Peinçando esta el coraçon
No n'hi ha sinó 35 versos.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

VI plec.

18 (Les pp. 48 bis i ter. blanques, p. 49) *Sermó de Moda.* — Modam, modestis, nos diu

És el conegut Sermó d'en Robreño, imprès diverses vegades, i que es troba en la p. 262, vol. I de les seves *Obras.*

VII plec.

19 (Les pp. 80 bis i ter. són blanques i p. 87, portada i repartiment:) *Las noyas del dia ó el honor de un Atacunadó*

(p. 89) Lo teatro representa un carré llarg...

20 (p. 127) *La tentacion de Sn Antonio.* — El teatro representa un bosque...

21 (p. 139) Acto 2.º, vease la nota. *El Mágico.* Personas...

(p. 162, darrera, acaba amb els mots:) Ya bolbere algun dia — A todos mayor Placer.

70

Llibre de memòries, en taquigrafia, de Barcelona, anys 1799-1833

Llibre de memòries d'un curiós barcelonès que no es nomena enlloc i que sembla que mogui al seu autor un intent de passar desapercebut pel fet d'esser escrit, entre els anys 1830-1834, en taquigrafia de l'escola catalana; els fets ressenyats són personals; de les 16 làmines enganxades i compostes o completades amb retalls de gravats, n'hi ha 10 que porten una maneta assenyalant l'autor; la data més moderna és de desembre de 1833; en la descripció de la pesta de l'any 1821, inserta sencers, entre altres, la litografia de la ciutat d'en Nyoca, barriada formada a Montjuich, una estampa al boix representant els desastres de la pesta i un romanso. El llibre té 183 pp. marcades més 2 de portada i guarda escrita al principi i a la fi de 192 × 145 mm., sobre paper pautat de l'escola catalana. Són blanques les pp. 2 prel., 4, 13-14, 16, 28, 31-32, 34, 40, 42, 52, 54-56, 59-60, 72, 75, 80-80 dup., 81, 86-93, 95-109, 112-113, 123, 155-178 i 183. L'única cosa que s'aprèn és que l'autor era un mestre cerer afectat a les lletres i a les armes. Relligat en pergamí amb lligams de beta. (Guarda v.º, lema en llatí en cinc ratlles, traduït a sota taquigràficament:) Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua... (Salms, 39, 6).

(Portada en taquigrafia) Aquest llibre està escrid en temps de fam, guerra i pesta i tota classe de calamitads

Este libro está escrito en tiempo de hambre, guerra y peste y toda suerte de calamidades.

Está dividido en seis partes, todas adornadas con sus correspondientes láminas.

Pàg. 182, acaba amb les cobles 9 i 10 de la paròdia dels «Clamors dels mortals a les animes del purgatori».

Vegi's l'estudi que d'aquesta obra ha fet D. Sebastià Farnés en la *Revista de Taquigrafia*, del gener de 1918.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

71

Recull d'inventaris del segle XVIII

Ms. de 104 ff., numerats modernament, en paper (310 × 215 mm.), format per cinc inventaris diferents, que s'han relligat plegats. Són blancs els ff. 1 v.º, 85 v.º, 86, 87, 88, 89, 93 v.º, 96 v:º, 100, 101 v.º, 104 v.º

(f. 1) 1789 | *Inventari dels Bens que en | lo dia de son obit deixá la Sr.ª | D.ª Maria Raymunda de Valls y | de Gomar | En Poder de | Anton Vidal Notari publich | Rl. Colegt. de Cervera.*

(f. 2, en un full de paper sellat) En nom del Señor sia á tots notori: Que la Sr.ª Dn.ª Maria Theresa de Gomar y de Gomar Doncella...

(f. 85, acaba) y no las dos lineas tildadas.

(Segueix la subscripció del notari:) Sig ✠ num Antonii Vidal... die decima aprillis millessimi septingentessimi nonagessimi secundi requisitus clausi.

(f. 90, continua el segon inventari:) Relacio, dels Bens mobles de la difunta Antonia Masó que inseguint lo disposat en son testament que feu en poder del Notari avall escrit als 27 setembre 1793 han de vendrer en encant publich sos Marmesors los Rents. Francisco Carrió y Pujol, Capellaniu de S.ta Maria del Mar y Jaume Guilla que lo es de la Parroquia del Pi, continuats en lo Inventari que estos feren en poder del mateix Notari als 2 de octubre del mateix any.

Primo dos quadros medians...

(Acaba al f. 93) Lic.ª a 15 de Octubre de 1793.

El f. 94 conté la certificació del metge de què la propietària de les robes no havia mort de mal contagiós.

(f. 95, altre inventari) Nota dels mobles designats que foren de F.co Horta Apotecari de la present Ciutat.

Primo sinc cassas de Aram...

(f. 96 acaba, amb la certificació del metge) Dr. Joseph Ignaci Sanponts. Lic.ª a 18. octubre 1785.

(f. 97 altre inventari) Aranzel de las Robas, Trastes y Aparatos de Casa que se han encontrat proprias de Dn. Ramon de Gorgot y Geanini.

Primo. Un Baul Cubert...

(f. 99 v.º, acaba) ab sas garrafas. Lic.ª a 9 de Junio 1791.

(Al f. 101 el certificat del metge; f. 102, altre inventari) Bens Mobles que deven vendrerse en Encant publich; y foren de D.ª Theresa de Campredon Religiosa professa de N. S. de Alguayre del Militar Orde de S. Joan de Jerusalem; segons lo disposat en sa Ultima voluntat, y Desapropi que feu en mans de sa Llegitima superiora, y Prelada, firmat empero de la sua propria ma als 11 de Jener del any 1770.

Primo; Vna Venera de Diamans, y Rubins...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(f. 103 v.º, acaba) y una mitja cana. Lic.ª a 27 Nov.bre de 1787.

Al f. 104, el certificat del metge Dr. Benet Pujol de la mort de D.ª Theresa de Camprodon.

72

Poesies diverses : Poesies de fra Sebastià d'Olò

Recull factici de diverses composicions poètiques de poca valor degudes a mans diferents, format per sis plecs de diferents procedències, però tots escrits al primer terç del segle passat i formant un conjunt de 92 planes; l'últim recull porta vestigis de paginació; el de format més gran té 205 × 154 mm.

I fulla, de 2 pp.

1 *Oda.* — Noble y fuerte caudillo

Felicitació d'un capellà a un general.

II plec, de 8 pp., constituït per tres cartes de felicitació a un Josep Aymà.

2 *Al Señor Joseph Aymà en Barcelona.* — los Camalichs trobarà

3 (p. 5) De Sant Josef gloriosso el felis dia.

Dedicat també a Josep Aymà.

4 (10 p.) *Al Dn José Aymar y su nueva Parienta su mas atento Servidor Fr. Jaime Dalmau.* Non es bonum hominem esse solum. — Despues que lo predijo Dios,

III plec, de 4 pp.

5 (p. 11) *Al gran pensament de aumentarnos la Junta de Comers vint Corredors sobre los 40, dels quals la mitat viuhen ara sens respirar.* Decimas. — Alsi 'l cap sor Gassó,

IV full, de 2 pp.

6 (p. 15) *Decima.* — Ja ningú estiga ab recel

V plec, de 10 pp.

7 (p. 17) *Decima.* — ¿Perque 's fa la professó

Són 2 dècimes.

8 (p. 19) *Resposta álas decimas que entregaren á J. R. un diumenge al dematí en lo pla de la comedia.* — Sis decimas me han donat

9 (p. 21) *Ultima contextació ála part que la mereixian sis decimas.* — Si fou ab coneixement

10 (p. 23) *Decima que plantaren á la porta de la Quadra dels... en lo Hospital General de Barcelona.* Decima. — Son del contento trastorn

Apareix tota ratllada.

11 (p. 23) *Per dar los bons Dias al Sra Antonia Carreras se compongué la seguent.* Decima. — Antonia hermosa si fos

12 (p. 24) *Versos Amorosos.* — Per una no se qui es

13 (p. 24) Moltas queixas tinch de vos

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

VI plec, de 68 pp., no començant ni finint, anant ara de les pp. 46 a la 113, incompletes les deu primeres. Tot escrit pel caputxí fra Sebastià d'Olló, a darreries del segle XVIII.è, i primeria del XIX.è.

14 (p. 22) (Tot continuant) Vere digne y just es

15 (p. 30) [*La seguent*] *y Quarta : treballada en Gerona, ... dos dias de guanyada Bellaguarda, que ... lo Castell de San Joàn; per guañada ... La treballl. per tant que deyan Gallinas als Espanyols; y per honor dels Fusillers vermells que los deyan Rujus; y los feyan tremolá. Va á to dels Goigs de las Animas. La treballl dia de San Joàn y San Pau, a 26 de Juny de 93.* Persequor inimicos meos, ... — Lo valor mes singular

16 (p. 34) *La Seguént : treballada en la tarda de dia 22 de Juny de 1793. Dia de Sant Ancelme; que agonisaba Bellaguarda. Es la quarta y la antecedent es la Quinta; que me avia equivocat. Es contra del Luzbel de esta Senturia Voltier : y de sos infernals gats : Mirabó, Olavida, Nequer y &c. En elogi de Maria Santissima y en obsequi a mos adorats Augustos Carlos Tercer y Carlos Quart.* Ipsa conteret Caput tuum... — En alabansa de Maria — vull treballà,

17 (p. 45) *La Siguiente : es la Sexta que trabagé en Gerona, en el tiempo de la campanya. Dia del grande Doctor de la Iglesia y Aguila de los Ingenios San Agustin á 28 de Agosto de 1794. La trabagé contra aquellos que decian que Cathalunya quedaria rica con la España. La regalé á un Canonigo sabio de allá, y me lo agredeció, que consta en original.* No atiendes Rethorica — si la razon, — y de Cathalanes Heroica — la Funcion. — De los Ingenios Aguila

18 (p. 53) *El Papel siguiente lo trabagé en Gerona dia 17 de Setiembre de 1794. Lo queria regalar al Obispo de allá Dn Thomas de Lorenzana, y acertava; pues oy dia, su Hermano Arzobispo de Toledo y Cardenal. es el principal consuelo de mi adorado Pio Seis, que Dios guarde. Desterrado y &c. Mira Vida del Gal Union y obra : Destruccion de Judios. Pag. 206. — De no regalarcelo, que le abria gustado mucho; y la ultima vez que me vió, me hizo dende el coche especial cortesia; fueron causa, maquinas y &c. de hombres. De la misma suerte que lo tenia preparado; esta al ultimo de la Vida de mi Reverendo y rico hermano, que murió Economo de Sant Christoval de la Castanya en Monceny; y ella es en casa por bien de ella.*

Tota la p. 73 és plena d'explicacions semblants; per mancança de les pp. 74 i 75, comença, tot continuant, en la cobla 11, p. 76, entrega 58.

— Por malvado Judio — Jesus murió

19 (p. 67) *Exequias vienen ahora; del mas monstruozo General; por viveza, seduccion y valor que tuvo la Francia, Veace la Vida del General Union...*

Les notes curioses omplen fins a la p. 73, on comencen pròpiament les exèquies.

(p. 73) *...Las hice el dia 18 de Noviembre en Figueras; de 9 de noche, á dos quartos para las 11. muerto Dogomier el 17.* — Dies Iræ dies illa — cierto que fue

(p. 79) ***En Dicho dia 17, nuestro famoso General y eroe de España por Eternidad y Coluna de la Fe...***

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Les curioses explicacions arriben fins a la p. 84, de les que n'extraurem els dos paràgrafs següents:

(p. 81) *Exequias al Invicto Eroe de España; el Excellentissimo Sor Conde de la Union &c. General del Exercito del Roçellon &c. A contraposicion de las del tremendo terrorista y seductivo Dogomier. Trabajadas en Vich, en la tarda del Desposorio de la Virgen á 23 de Enero del Anyo 1795.*.

(p. 85) *Exequias á nuestro Eroe.* Qui se humiliat exaltabitur. Dice Dios. — La Verdad y el Echo.

Acaba tot el llibre amb una carta de fra Sebastià d'Oló endreçada al Duc de San Carlos.

78

Recull de poesies diverses

Col·lecció facticia de 21 plecs de poesies, escrites per diferents mans al primer terç del segle XIXe, exceptuat el darrer que és encara de lletra més moderna. S'han paginat, actualment, 198 pp. de diferent format, però generalment d'uns 205 × 146 mm., exceptuant el plec I que només té 75 mm. d'amplada. Algunes planes i cobertes són en blanc.

I plec, 16 pp., dintre una coberta de paper d'estrassa.

1 (p. 1) *Cuyna Filantropica.* Culinderopio. — Veniu cuynes y cuyneras

Després de la crida vénen els plats d'un dinar i d'un sopar i una oració. En la p. 16 hi ha la nota per a cantar-se les cobles, començant per : «Talla talls de cansalada».

2 (p. 17) Los macarrones

Son 3 cobles castellanes de 8 versos.

II plec, de 8 pp.

3 (p. 19) *Sermó sobre las modas y costums, escrit en lo Any 1810.* — Modam modernis nos diu

Sermó d'en Robreño, imprès en *Obras poéticas de José Robreño,* Barcelona, 1855, I, p. 462. (Incomplet a la fi.) Ms. 69, n. 18.

III plec, de 4 pp.

4 (p. 27) *La posada.* — Montado en su parda mula

Firma «Geronimo de Tapia», i se citen 2 obres de l'autor.

IV plec, de 4 pp.

5 (p. 37) *Dedicatoria al Il^{e} Capitol de Llevant, per lo mal que quedaren en las festas del Beato, tan ponderadas en aquella Parroquia.* — Decima 1^{a}.— ¡Quina festal quin Lluiment

Es refereix a les festes de Santa Maria del Pi per la beatificació de Sant Josep Oriol. Firma i rúbrica : Pub. de Vallfogona.

En les dues darreres dècimes s'al·ludeix a un Cau organista. En 1812, el prevere Josep Cau era reputat (Saldoni, *Diccionario*) com un dels millors mestres de capella del seu temps.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

V plec, 12 pp.

6 (p. 37) Si voleu sentí alegrias

Són uns Goigs de la Constitució en 20 cobles, essent incompleta la darrera. La tornada : «Cridem tots ab alegria — Viva la Constitució.»

VI plec, de 4 pp.

7 (p. 45) *Critica á las festas de la Beata Juana de Aza.*—Manel, no veus quanta gent

Es tracta de les festes celebrades al convent de Santa Caterina.

VII plec, de 8 pp.

8 (p. 49) *Origen de la Austera y Penitenta Vida dels Solitaris Cartuxos.* — Introducció. Decima. — Adverteix Piadós Lector,

A la dècima segueix un llarg «Romance».

VIII plec, de 20 pp.

9 (p. 61) 1ª. Almayna Vaixell racional las Velas

Són 40 octaves tractant del sepulcre, del P. Agustí Eura.

Vegi's ms. 27, n. 93.

IX plec, de 4 pp.

10 (p 77) *Dialogo.* — Amich Jaumet — Nos pot fer llufa ni pet — Que luego ho saps;

Diàleg entre Climent i Jaumet.

X plec, de 20 pp.

11 (p. 81) *Censura del llibre de Vallfogona.* — Teatro amarch de Naufragis

12 (p. 86) *Resposta á una filla Espiritual.* — Estraña es ta petició (filla charissima), ta instancia poderosa, ma inutilitat manifesta...

És obra en prosa, els títols de la qual són : «Amor a Deu», «Adoració de Jesu Christ», «Devoció a Maria SSma.», «Veneració al Angel de la Guardia», «Protecció dels Sants», «Imitació de las Virtuts», «Mortificació dels sentits», «Edificació del Proxim», «Moderació en los entretenimentsa», «Meditació de la Mort», «Ponderació de la Eternitat», «Oració y Contemplació», «Recopilació espiritual».

XI plec, de 32 pp.

13 (p. 101) *Sequencia Cantada por falsete de las Vozes altas del Pueblo, conlos Instrumentos del mayor Ruhido y que pensando hallar en el Sepulcro* : Surrexit *no han encontrado sino* Non est hic. — Por vn sujeto muy fiel

Ms. 28, n. 76.

14 (p. 110) *Partissipant lo estat de la Excabació, en que se pretén trobar lo Cos de Sᵗ Pere Nolasco, per las individuáls noticias doná, lo P. Pedralbas ex-Jesuhita Español, se fa ab las presents Dezimas.* — Sim veig ab precisió

Ms. 23, n. 4, i ms. 29, n. 28.

15 (p. 111) *Respuesta y Glosa de la Sequencia con los mismos pies.* Decimas. — Pedralves Hombre mui fiel,

Ms. 28, n. 77.

No varen acabar-se de copiar, deturant-se després de la cobla 11.ª, al capdavall de la qual hi ha escrit : «Faltan las demas á componer».

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

16 (p. 119) Lo ex-Jesuhita Pedralbas
Són 10 dècimes.

17 (p. 124) *Per las exprecions ab que fa mofa de la excabació, un Canonge.* Decimas. — Gran Canonge ple de vent,
4 dècimes.

18 (p. 126) *A vn Impressor de Barcelona, por aver dado en la Imprenta vn mal retrato, baxo el titulo de St Pedro Nolasco.* Dezimas. — Dime Impressor inhumano
Després de 4 dècimes hi ha el mot : «Fin», i en acabat, el rètol : «Ahun Hay mas.»
Ms. 23, n. 5.

19 (p. 129) 10ª. Esto es lo que yo entiendo
Són les cobles 10.ª, 11.ª i 12.ª d'una altra composició.

XI plec, de 4 pp.

20 (p. 131) *Tirana del Mogol.* — La cosa mas primorosa — Que â esta Ciudad ha venido

21 (p. 133) *Otra tirana del Mogol.* — La tiranilla que vino

XII plec, de 4 pp.

22 (p. 135) *Tirana del Mogol.* — La tiranilla que vino — de la toma de Mahon

23 (p. 135) *Seguidillas á solo mayor.* — Como tengo este aire

24 (p 136) *Tirana.* — Como â perdiz perdida

25 (p. 136) *Coplas â la tirana que mas quieres.* — Entre cadenas y grillos

26 (p. 137) *La Muerte y el entierro de la Tirana.* — La tiranilla Señoras

27 (p. 137) *Tirana de la tambora.* — Ninguna de las tiranas

28 (p. 137) *Tirana a Solo.* — Dueño de todo mi vida

29 (p. 138) *Tirana á solo.* — En mi vida supe yo

XIII plec, de 2 pp.

30 (p. 138) Tirana a Solo. — Ya no me asomo en la rexa

31 (p. 139) *Tirana del Mogol.* — La cosa mas primorosa
Vegeu el núm. 20; al verso hi ha dues cartes referents a Sant Pere Nolasc.

XIV plec, de 2 pp.

32 (p. 141) Vocibus perennis
Composició llatina en alabança del vi.

XV plec, de 8 pp.

33 (p. 143) *Couplets Sur le Globe Aërostatique.* — L'Empereur de la Chine

34 (p. 145) *Histoire de Malbroug, copiée le jour 10e Juin 1790.* — Venez savoir l'histoire

35 (p. 147) *La Fille de quatorze ans.* — A quatorse ans qu'on est novice

36 (p. 148) *Chanson Air : Al qu'il est dondon, &c.* — Il est una vielle Mamman

37 (p. 149) *Autre.* — Mon Pere je viens devant vous

XVI plec, de 8 pp.

38 (p. 151) Se viens toujours chercher vos charmes,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

39 (p. 151) *Romance.* Air : Tout est â la greque à l'éclipse. — Quand laissant la cité voisine

40 (p. 152) *Couplet chanté par deux enfans â la fête de leur Papa.* Air : Du Confiteor. — Puisque c'est enfin notre tour

41 (p. 152) *A Mlle. C.*** en lui portant un bouquet, le jour de sa fête.* Air : Sous le nom de l'amitié. — Sous le nom de l'amitié

42 (p. 153) *Romance de Blaise et Babet.* — Entends ma voix

43 (p. 154) *Impromptu Sur un Nœud d'epée donné à l'Auteur par une Dame.* Air : Reveillez-vous, &c. — C'est une faveur d'une belle,

44 (p. 154) Une jeune femme sachant que son epoux tachoit de la faire punir d'un crime dont elle etoit convaincue, elle se presenta au Tribunal Lorsque les Juges y estoient assemblés et leur parla ainsi. — Pour un crime d'amour dont je ne suis coupable

45 (p. 155) *Octavas de Perico y Juana.* — Vn dia con Perico riñió Juana

No hi ha copiades sinó 3 octaves i mitja d'aquesta obra d'Iriarte.

XVII full, de 4 pp.

46 (p. 159) *Autre.* — Pour moi l'amour n'a plus d'adresse

XVIII full, de 4 pp.

47 (p. 163) Admirez donc ma vigilance

XIX plec, de 30 pp.

48 (p. 167) *Lo Ruch Sufranori.* — En épocas no remotas

74

Capítols de la Confraria de Santa Maria de Betlem de la ciutat de València

Ms. de 2 ff. s. n. + XXXIII ff. numerats, en pergamí, l'últim dels quals va ésser enganxat a tall de guarda al relligar-se en la forma actual (294 × 212 mm.). Escrit a 2 cols. d'una mà de principis del segle XV.ª, poc posterior a l'any 1429, fins al f. 21 v.º. El f. 22 és escrit de mà posterior però del mateix segle. El f. 27 i ss. són en blanc, faltant els 29 i 30. És tot ell escrit delicadament amb capletres; orles en or i en color, portant una rica miniatura en el f. 1 v.º preliminar. Va actualment relligat amb unes boniques tapes del segle XVI.ª, de decoració puntillada amb fullatges daurats i una estrella de vuit puntes pintada en vermell al mig, petits ferros en la part del llom, d'aspecte més modern que les tapes; quatre claus a cada pla. Rastre de tanques perdudes.

f. 1 v.º, prel. Miniatura que ocupa tota la plana amb els dotze apòstols i Jesús en una glòria de núvols i àngels, molt fina de dibuix i tonalitats. Vestigis d'haver estat arrencada almenys una altra plana miniaturada.

(f. 2, prel., en blanc. f. 1 de la numeració del manuscrit, ricament orlat amb una capletra) Suplicando nobis humiliter ut eadem Capitula ex quibus unice idemptitatis oficium...

Segueix el document del rei Martí I d'Aragó, datat a València el 25 d'abril

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

de 1404, aprovant els capítols de la Confraria. Es veu que manca un foli, que probablement duia una altra miniatura, i en el qual devia haver-hi el començament del document.

(f. 1 v.º, *b*; comencen els capítols) lo primer capitol. Primerament que puxen fer confreria en tre si la qual sie apellada e nomenada la confraria de senta Maria de Betlem...

(Continuen fins al f. 11 v.º *a*, on acaba el cap. lxxvi. f. 12). Nos Ferdinandus dei gracia rex aragonum...

(f. 12 v.º, segueix l'exposició dels majorals de la Confraria demanant al rei Ferran la confirmació dels seus privilegis) : Molt alt e poderos princep Rey e senyor...

Al f. 15 *b*, comença l'aprovació del rei datada a València el 18 de juny de 1415, si bé per errada es diu 1315.

Al f. 16 segona columna vénen altres ordinacions de la Confraria, l'última de les quals correspon a l'any 1429.

(Acaben al f. 21 v.º *a)* lo restant pague la confraria de la caxa.

Continua assota una aprovació del Visitador general de València, Joan Bautista Borrell, datada el 18 de juny de 1566, amb la firma autògrafa del Visitador.

(f. 22 *a*, d'altra lletra) Rubrica. Com se deu rebre confrare o confraressa en la confraria. Primerament lo prior stant assegut... (S'interromp al foli següent) Saluum fac seruum

Manquen els folis restants.

75

Poesies devotes i amatòries

Col·lecció facticia de poesies de diferents mans del primer terç del segle XIX.[4] la majoria; formada per 14 plecs de 2 a 8 pp. cada un; els cinc primers llargaruts i ocupant la meitat interior dels altres; els estrets tenen uns 310 × 110 mm.; els normals, 310 × 220 mm. S'ha paginat amb llapis; són blanques les pp. 4, 8, 12, 16, 22, 31-36, 38, 41-42, 54, 58 i 66, que és la darrera.

1 (p. 1) *Tonadilla de la Pastoreta.* Galan. — Qual es sagala el Camino
És un diàleg en català i castellà entre un Galan i una Pastora.

2 (p. 2) *Quartillas.* — Soy Pastorcillo

3 (p. 5) *Cobles de dos a Mantes.* — Agila soi, del amor

4 (p. 9) Vull comensar en nom de Christo
És una passió.

5 (p. 13) Lany mil Buit sens y 5 — Canso noba se ha Dictada
Cançó interessant Cadaqués.

6 (p. 17) *Cansó de Fransa de la reina.* — Balgam Deu que tristesa
Escrita com a prosa. Sobre la mort de Maria Antonieta.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

7 (p. 21) *Desconsuelos de una tierna Esposa hallandose ausente su Esposo amado y expuesto a los riesgos de Marte.* — Fortuna esquiua

8 (p. 23) *Ynterrogacion del Fino amante.* — Querida mia inesplicable el zelo que tengo de for...

Respuesta de su Dama. — Querido mio es cierto que quisiera darte mi co...

Combinació obscena en prosa.

9 (p. 25) *Decimas que sobre la Beatificacion de los B^s Gaspar de Bono y Nicolas de Longobardis. Compuso el Padre Pablo Puitg de St Sebastian.* Decimas... — Con obsequio humilde, y terso

Col·lecció de dècimes i octaves en català i castellà.

10 (p. 37) *Prosa de Difunts.* — Dies ire dies illa

11 (p. 39) Diario de Madrid 9 Agosto 1793. *Soneto á los ojos de Doris.* — Ojos, que de explendor bañais la Esfera

12 (p. 39) *Letrilla.* — No hicieran algunos

Firmats : «Serrano Otacite».

13 (p. 43) Oyen son arriba yo y abaxo

Descripció en vers de les festes religioses i populars celebrades a Barcelona amb motiu de la dedicació de l'església de Sant Miquel de la Marina (del Port), a les darreries del segle XVIII.è; processons, castells de focs, cucanyes, per dies. Incomplet.

14 (p. 51) *Misericordias Domini in eternum cantabo.* — Vinch (Jesus meu) per romprer la cadena

Ms. 27, n. 86. Segueix la glosa : «El Mundo llego al estado»

15 (p. 53) Al entrar en el templo sacrosanto

Són 4 quartetes.

16 (p. 55) *Con motivo de la escazez del agua se le preguntó á un Eclesiástico la causa y respondió con la siguiente Décima, que despues Glosa.* Decima. — El mundo esta caducante,

Ms. 22, n. 12.

17 (p. 59) *Ala mestria del magnifich Francesch Camps en lo Colegi de Adroguers de Barcelona als 21 Juny de 1815, sen lo Padri lo Magnifich Joan Camps Adroguer y Jermá del dit Pasante residents enla mateixa ciutat.* — Decimas. — Lo concurs molt noble y honrat

Són 6 dècimes.

18 (p. 63) *En cierta ciudad que solo se le da el nombre de Pueblo por sus publicidades sucedió el siguiente Caso que un amigo dedica á d^n J. D.* Decimas. — ¿Que cuento tan singular

Són 12 dècimes.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

76

Poesies d'en Martí i d'altres en català i castellà

Col·lecció de diverses poesies originals i copiades escrites per una sola mà, d'un tal Martí, en diversos períodes de la vida, essent generalment de Barcelona, pel mateix autor del ms. 28. Van des del darrer terç del segle XVIII.[4] a la primeria del XIX.[4]; alguns quaderns tenen caràcter de borrador, altres són de la mateixa escriptura curosa del manuscrit esmentat; no s'han pogut disposar per rigurós ordre cronològic per haver-hi dates saltades en un mateix quadern. Formen un conjunt de 210 pp., marcades ara amb llapis, de 208 × 150 mm. Moltes poesies acaben amb el mot *Fi* o *Fin*.

Són blanques les pp. 75-76, 80, 102, 104, 106, 118, 160, 193-210, i ratllades les poesies de les pp. 139-143, 161, 167-170.

1 (p. 1) *Per las Festas de Iglesia nova de Sarrià.* Decimas. — Vicens que los cors arroba

En acròstic es llegeix *Viva Vicens.* A les dècimes segueixen uns *Ecos.*

2 (p. 2) *Comedia Famosa, breve, y compendiosa, Fiesta que se representó â SS MM. en ningun salon de Palacio. De un Eugenio de esta Corte.* Hablan en ellas las Personas Sig^tes... Jornada 1^a... Castejon. — Cielos que voces son estas

(p. 3) *Entremés Que se hizo en la Comedia de la Conquista de Argel.*

(p. 4) *Saynete*

(p. 5) *Tonadillas, ô seguidillas.* — De Argel dicen que vienen — Nuestros Soldados

(p. 6) Fin. Con licencia : en el Gran Mogol en la Imprenta de Bartolo-meteran donde se hallarán otros varios papeles sueltos â precios muy moderados.

3 (p. 6) *Definición dela calle de S^n Anton de Madrid.* Decima. — Perros, Borricos, y machos

4 (p. 6) *Explicase el modo de vestir de hombres y Mugeres en Madrid en general en las Sig^tes* Decimas. — Los Hombres â la Francesa

5 (p. 7) *Argumento á saver* : Del Bien y del Mal que no dura

Quarteta glosada.

6 (p. 8) *Estando preso en la Torre de la Ciudadela Mariano Joseph Sala hizo el sig^e Soneto.* — Asi que entres pisando de esta Torre

Marianus Josephus Sala oriundus Barcinone. — Amicus omnibus omnes amans,

Són 33 versos llatins.

7 (p. 9) *Vn cierto Hombre devia al Arzobispo de Toledo 6 m. rr^s, y le hizo Sig^e Memorial* en Decimas. — Vn año de dia en dia

8 (p. 11) *Elogia lo Autor las Poesias del Sor Franco Martí Comerciant Ab lo Seg^t.* — Ab gust etern — he llegit de son quadern — Señor Martí

Firma «Son servidor Oliver», i segueix una Dècima el primer vers de la qual és: «Vn Poeta sens igual».

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

9 (p. 12) Vn libro fue llevado

Es firma amb les inicials *R. Y.* i la rúbrica usual.

10 (p. 15) *Reconvencion y quexas de San Pedro Nolasco al Padre Pedralbes viendole llegar al otro Mundo muy satisfecho de haber descubierto en este, su sepulcro.* — Que mientras tu vivias

Ms. 29, n. 39.

11 (p. 18) *Se puso sobre la cubierta de un bacin que fué sepulcro de un Soldado el Sigᵉ Epitafio.* — Aquí yace un Soldado tan valiente

12 (p. 19) *Isla —. A D. Antonio de Oscariz tercer Diputado del Reyno de Navarra; en el anyo 1746.* Decima. — Que se alborote el Abismo,

13 (p. 19) *Sobre los varios meritos de las Mugeres.* — Del precio de las Mugeres

14 (p. 20) *Letrillas Satiricas imitando el Estilo de Gongora y Quevedo.* — Que dé la Viuda un gemido

15 (p. 21) *Argumento.* — Vn hombre embarcado estando

16 (p. 23) *Sonetos sacados del Pronostico de Dⁿ Diego Torres para el Año 1739.* Para la Primavera Soneto. — Vn Rico, ya no tiene que rascar,

Són 4 sonets, un dedicat a cada estació.

17 (p. 25) *Pasquin que se fixó en las Esquinas de Madrid el dia siguiente del bando sobre el Aumento del papel Sellado.* — Manda el Sᵒʳ Zalazar

Vegeu el n. 90 i Ms. 62, n. 3.

18 (p. 25) *Enigma.* — Todo Christiano me escuche

19 (p. 27) *Sobre las dos opuestas condiciones de la Muger.* Soneto. — Es la Muger del hombre lo mas bueno

20 (p. 27) *Vn Amigo que traté, poco antes de Morir dixo assi.* Decimas. — A la Cabezal ay de mi!

21 (p. 29) *Al Marques de la Mina.* Cancion. — Despues que se ha esparcido

22 (p. 31) *Coplas al tono de Té.* — Si en tu Jardin se criare

23 (p. 32) *Coloquio Castellano y Catalan esquibo Amoroso.*—Adorado Dueño mio,

Ms. 49, n. 31.

24 (p. 34) *Sentimientos de Mariano Sala à cerca la ingratitud de Josepa ... Objecte de sos amors.* Cansó. — Tu ets Poneta del meu cor.

25 (p. 35) *Goigs dels Sastres, que refereixen los laudables costums de ells.* —Com vos podem alabar,

26 (p. 37) *Demanant al Pare Mestre Fr. Lluis Verde Religios Agustino se servis de repente compondrer alguna Poesia, satisfé la solicitut component las seguents Decimas.* — Vn cert Deixeble amagat

27 (p. 40) *Enigma.* — Sinch Germans viuhen plegats

Segueixen 2 traduccions : *La misma en Castellano* i *En Latin.* L'endevinalla és la rosa.

28 (p. 40) *Per rahó de unas festas ques feren à la Vila de Reus à honor de Sᵗ Bernat Calvó se compongueren las Seguents Poesias.* — De Bernat la virtud bella

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

29 (p. 41) *El Sarrabal de la Ciudad de Barcelona para el año de 1792.* Noticia de las Fiestas y principales concurrencias que acontecen en la serie del año que para instruccion de los Jovenes Novicios da á luz Dⁿ. Veridico Claro Maestro Juvilado en la Practica y uso en la teorica de la Universidad del Desengaño. En la Ymprenta de la Verdad calle den Amargós. Por Juan de Buena-alma.

Resta encara sense acabar en la p. 48. Deu esser còpia de l'edició impresa.

30 (p. 49, tot continuant un text incomplet:) La Virtud es inmovible

En la p. 64 acaba la còpia amb aquests mots:

Estas cien y tres Emblemas y sus versos son Copiadas del Teatro Moral de Toda La Filosofía de los Antiguos y Modernos.

31 (p. 65) *Goigs de la Gloriosa Verge; y Martir Sta Oliva, Patrona de la Vila de Olesa y son Districte.* — Ja que en lo cel trasplantada

Impresos a Barcelona, en l'estampa de Bartomeu i Maria Àngela Giralt.

32 (p. 67) Deu terrible en ardent ira — farà al Mon tot cendra viva

Traducció adaptada del «Dies iræ, dies illa».

33 (p. 69) *Tretsenari de las Festas de Sⁿ Franco de Paula en la Beatificació dels Venerables Gaspar de Bono, y Nicolau de Longobardis, fetas lo dia 4 de Juliol de 1787.* — Estaba ja recullit,

34 (p. 77) *Discurs pronunciat per lo Magnifich Dr. Cayetano Pla, en una Sala de Casa lo Sor Bonaventura Font, ab motiu de donar la primera memoria, â una de las fillas de est.* — Sor Bonavra, Sora Maria, Vms. me donaran permis per parlar ab la Sora Roseta? Señoreta; agradat lo meu cosí Jph. Ignasi de las bellas prendas de Vm.

35 (p. 81) *Encarint un gran Amor.* Decima. — Que nous vulla mes que â mi

Dècima amb glosa. És d'en Vicens García, ed. de 1840, p. 50.

36 (p. 84) *A una hermosa Dama de Cabell negre, ques pentinava en un terrat, ab una pinta de Marfil.* Soneto. — Ab una pinta de Marfil pulia

Vegeu íd., ed. de 1840, p. 21.

37 (p. 85) *Encarint un Gran Amor.* Decima. — Que nou's vulla mes, que â mi

Igual que el n. 35.

38 (p. 86) *A una Mosa Gravada de Verola.* Soneto — Mala pasqua u's do Deu mossa corcada,

De Vicens García, ed. de 1840, p. 8.

39 (p. 87) *A Vna Dama, de la Qual, sols ab la Fama de sa hermosura, estava enamorat un Galan; y Veentla lo dia de Sant Pere, parlant ab ella advertí, que se tragué dels Pits uns Psalms Penitencials.* Decimas. — Be diuhen, Señora mia,

És de Vicens García, ed. de 1840, p. 46.

40 (p. 89) N.º 1. Diario de Barcelona de 16 Agosto de 1796. *Para defender la Ortografia de la Lengua cathalana se trasladaron las elegantes siguientes Decimas.* — Si mon cor observant vatx

Firma : «Henric Porug».

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

41 (p. 90) N.º 2. Diario de Barna 27 Agosto 1798. *Con motivo de festejarse el dia del glorioso nombre de la Reyna Nra. Sra. (que Dios guarde) se repartió antes de ayer en el Teatro de esta M. I. Ciudad de Barcelona, en la Opera intitulada : I traci Amanti: el siguiente Soneto.* — Lleno de honor, de gloria coronado

42 (p. 91) N.º 3. Diario de 5 Setiembre de 1796. *Letrilla.* — Penjaren senne jo xich,

Firma amb les inicials S. A. L. A., que formen el cognom Sala.

43 (p. 93) *Al sigilo sobre la Excavacion Para hallar el Cuerpo de San Pedro Nolasco.* Decimas. — Junta, di que te propones,

Després del mot «Fin», la data : «Barña y Junio à 10 de 1788».

Ms. 29, n. 5, 38.

44 (p. 94) *Sobre lo que se procura hallar el Cuerpo de Sn Pedro Nolasco.* Decimas. — Muere la incredulidad,

No hi ha sinó 3 dècimes.

Ms. 29, n. 3, 35.

45 (p. 95) Barcelona 13 de Mayo de 1800. *Presentanle à Feniza bella un tercero amante, coge la ocasion por los cabellos, y se casa en un momento.* Octavas. — Cesen ya Feniza bella tus recelos,

Després de les octaves ve una dècima. Escrit de través en la p. 97 es llegeix: «Copia J. Ramon Pujol y Pi».

46 (p. 99) Yo seré de Estalella. *Proposicion soltada por el Canonigo Doctoral de Barcelona Dn Ramon Sans antes de los concursos.* Parto Alegorico en Decima. — 1ª. ¿Porque el Doctoral un dia

Són 7 dècimes.

47 (p. 103) *Por haver muerto Dagowert en Jueves Santo.* Decima. — Mientras que el grande Vnion

48 (p. 105) *Con motivo de que el dia 14 de Octubre de [17]99 resbaló vn pié a la primera Baylarina al tiempo de salir a las Tablas causando en los circunstantes notable sentimiento presumiendo havia recibido grave daño le dedica un apasionado, las siguientes Decimas.* — La Espontini prodigiosa,

49 (p. 107) *A la Decima grosera y poco equitativa, que con ningun conocimiento del Pais intituló su autor, Definicion del Caracter Catalan. Vn Palafrenero que en los ratos desocupados habia procurado informarse a fondo del Pais, à peticion de la Sra Da V. M. hizo la glosa de ella, el dia antes de su partida, y un amigo suyo la ultima al acabar de leerla. Barcelona 7 de Noviembre de 1802. En obsequio de la verdad, contra la malicia y la impostura.* Decimas. — Mientras hay quien mal escriba

A la p. 110 es troba la sotscripció final següent:

«Vn Militar que tiene tanto amor à Minerva, como à Marte, haviendo visto estas Decimas à su despedida de Barña, (à pesar de no ser Patricio) ha cuidado de darlas à luz p.r efecto de su inclinacion al País y de su sincero interes por la R.l comitiva Tarragona 12 9bre. 1802 con Permiso.»

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

50 (p. 111) ✠ Muy serca de mi lugar

Personatges d'un poble, que cadascú és al·lusió a un personatge polític, Godoy I Napoleó entre ells.

51 (p. 115) *Decima.* — Todos hablan sin saber

Dècima glosada, amb la data : «Barcelona 29 Febrero 1808».

52 (p. 119) *Valencia.* — Valencia fuera de chanza

Una fulla que és un fragment en dècimes sobre el caràcter de diverses províncies d'Espanya; que no conté sinó les corresponents a València, Galícia, Montaña, Andalucía, Madrid, Castilla la Vieja, Alcarria i Aragón.

53 (p. 121) *Volero.* — Al alma del negocio

54 (p. 121) *Volero.* — Arbol del Paraiso

55 (p. 123) *Volero.* — La Dama que quisiera

56 (p. 124) *Volero à Duo.* — Si no hubiera hombres ciegos

57 (p. 125) *Novas Ordinacions, y Constitucions; Fetas, y publicadas ara novament en la Bordeta.* — Vistos los abusos tants

58 (p. 129) *Copias de las Decimas elusivas, á lo contengut lo dia 15 de Agost de 1797 en la Professó de la Festa major de la Ciutat de Mataró.* — 1. Que es esto Barcelonís — Com aquest any has faltat

59 (p. 131) *Lo Rt P. Puig de Sn Sebastiá de Barcelona en ocasió de embiar los Bons dias de St Antoni Abad à un Nebot seu, Advocat, feu las seguents Poesias, fent parlar las Bestias.* Porch Octavo — De eixa tropa que fa ronca talla

Les octaves són dedicades també a les bèsties : Ase, mico, mona, onso, senglà, rinoseront, gripau, escorpí, tortuga, camaleó, escarabat, serp, rata, conill, tigre i caragol.

60 (p. 135, full estret) ✠ *A la Amiga espiritual Divina Pastora de las Almas.* 1.ª — Prestadme vuestra atencion

Són 10 cobles.

61 (p. 139) *Pide à Dios le encienda el corazon à mas amarle.* Decimas. — Mi Dios no llegue à perderte

Ratllada. Ms. 28, n. 30.

62 (p. 139) *Al Retrato de mitg cos del Sr Ramon Ygual.* Decima. — Si qui té un poch tractat

Ratllada. Ms. 28, n. 31.

63 (p. 140) *Reconvencion y quejas de Sn Pedro Nolasco al Padre Pedralbes viendole llegar al otro Mundo muy satisfecho de haver dexado descubierto en este, su sepulcro.* — Que mientras tu vivias

Ratllada. Borrador de la poesia del n. 10. Ms. 29, n. 39.

64 (p. 141) *Respuesta, y Glossa de la sequentia con los mismos pies.* — Pedralbes hombre muy fiel

Ratllada. Ms. 28, n. 77.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

65 (p. 144) *A la Sora Cecilia de Florejats de edat de 15 añs.* Redondillas. — De tots los pams que ha posats

Vicens García, ed. de 1840, p. 61.

66 (p. 145) *Als Zelos de Sant Joseph, quant veu Preñada la Verge sa Esposa, y com volgué deixarla, fins que lo Angel li revelà lo Misteri.* Decima. — Un Nu macis, entre humana

Ratllada. És de Vicens García, ed. de 1840, p. 139.

67 (p. 146) *Retrato, que ab lo Valent pinsell de la sua ploma, fa de si mateix lo Autor.* Soneto. — O! tu, que de Cervera â Barcelona

Vicens García, ed. de 1840, p. 13.

68 (p. 146) *Al Cruel Mirar de una Dama.* Romans. — A la fe, Señora mia,

Vicens García, ed. de 1840, p. 108.

69 (p. 147) *A Vn Caballer Nomenat Geroni de... que eixint, lo Dijous Sant, de una Iglesia, donà un pesic al bras de una Miñona, y ella en retorn li pegà un puntapeu en un genoll. que l'obligà â estar alguns dias en lo llit, purgant lo excés de son Amor.* Romans. — Prop lo jorn que l'innocent

Vicens García, ed. de 1840, p. 77.

70 (p. 149) La que del Coche se apea

Són 2 cobles.

71 (p. 149) *Vn Home desengañat de las Vanitats Mundanas, se retira â la Soledat.* — Puig, Soledat apacible.

Vicens García, ed. de 1840, p. 145.

72 (p. 152) *Manaren al Autor fes un Soneto al Temps, en que hi hagues 26 vegadas Temps.* Soneto. — Temps, que sens temps passares com a temps,

Vicens García, ed. de 1840, p. 15.

73 (p. 152) *Manosos Documents.* Soneto. — Si voleu ser discret parlau a pler;

Vicens García, ed. de 1840, p. 118.

74 (p. 153) *A la Inconstancia de las donas.* Soneto. — Ab lo llarch temps lo tigre mes feros

De Vicens García, ed. de 1840, p. 118.

75 (p. 153) *Al Certamen Poetich que se celebrá en la Ciutat de Gerona per las festas de la Canonizació de Sant Ignasi de Loyola Fundador de la Religió de la Compañia de Jesus : essent Bisbe de la dita Ciutat, Jutge, y President del Certamen, Don Franco de Soaço.* Romans. — Vna Nimfa de Sagarra,

Vicens García, ed. de 1840, p. 140.

76 (p. 159) *Quartillas Amorosas.* — No lloreis ojos hermosos,

77 (p. 161) Con desmentir un Cuerpo duplicado;

Poesia ratllada.

78 (p. 162) *A Vna Sora que Regalá de una Cadenilla de Acer â son Amant.* Redondillas. — Com â Vostre Esclau humil,

Vicens García, ed. de 1840, p. 58.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

79 (p. 162) *A una Dama, que patint una gran sed, li dona son galan un Jarro de Aigua.* Decima. — De la Caritat vingui

Poesia ratllada. Vicens García, ed. de 1840, p. 24.

80 (p. 163) *A la Omnipotencia, Justicia, y Misericordia de Deu Infinit. Glosa à la Sequencia de la Misa de Difunts.* Decimas. — La voras activitat

Vicens García, ed. de 1840, p. 135.

81 (p. 166) *A Sant Llatzer resucitat, y tornat à morir.* Redondillas. — A Nova vida torní,

Vicens García, ed. de 1840, p. 138.

82 (p. 166) A Respongula V. S.ª

Quarteta en català.

83 (p. 166) Aquel que nunca pecó

2 quartetes.

84 (p. 166) *Al Glorios Sᵗ Miquel Arcangel.* Soneto. — Qui ab mes fort zel, al mes alt cel guardaba,

85 (p. 167) Vn libro fue llevado

Poesia ratllada; igual al n. 9 i firmada amb les inicials R. Y., Ramon Ygual?

86 (p. 169) *Lamentos del Autor à la ausencia de la Principal Matrona de la Tertulia lo dia 4 de 7ᵇʳᵉ. 1780.* Decimas. — Ja may aflicció tanta

Ms. 28, n. 33.

87 (p. 170) *Pondera lo Autor lo contento de la tertulia al temps de restituhir se sa Principal Matrona ab estas Decimas.* — Confus y atonit estich

Ms. 28, n. 33.

88 (p. 171) *A un Sᵒʳ de bastanta edat y atxacós que se está posat à la Torre companyia de set Señoras.* — Com estas tant afamat? — Casat.

Ms. 28, n. 9.

89 (p. 172) *Vn Arrendador de est terme per no volerse fiar de ningú al recullir los Grans deixà la pell en est poble.* — Caminant à ningu digas

Ms. 28, n. 10.

90 (p. 173) *Pasquin que se fixo en las Esquinas de Madrid al dia siguiente del vando sobre el aumento del papel Sellado.* — Manda el Sᵒʳ Zalazar

Vegeu el n. 17.

91 (p. 174) *Al Sapatero de bajo de la Carcel.* — De Nalasco el Gazetero,

Ms. 28, n. 83, i ms. 29, n. 4.

92 (p. 175) *Decimas à las Bastonadas y Cossas que en la Noche del dia 6 de Agosto de 1782. dio el Sᵒʳ D. Clemente de Acedo Espina à la Sᵒʳᵃ Dª ** en medio de la Rambla.* — O tu Valiente oficial. — Digno de eterna memoria

Ms. 28, n. 45.

93 (p. 180) *Soneto sobre el haver sacado unas Pobres Mugeres à la Verguenza en 18 Marzo de 1784.* — El ser puta infeliz es gran pecado,

Segueixen unes «Redondillas con cola» i una altra dècima. Ms. 28, n. 49.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

94 (p. 182) *Noticias que se deven añadir en la Gaceta al Capitulo de Barcelona son los Casamientos Siguientes.* Decimas. — La Sivil con Dardeñà
Ms. 28, n. 58.

95 (p. 183) *Con motivo de la invencion de los Serenos en Barcelona el dia 15 de Febrero de 1786 salieron à luz las siguientes Decimas.* — Este rumor esta bulla
Ms. 28, n. 51.

96 (p. 185) *Dedicatoria à Don Narciso de Sarriera.* Decimas. — De Sarriera la Vid,
Ms. 28, n. 52.

97 (p. 187) *Barcelona 4 Agost de 1789.* — Gran Falta buy se declara
Ms. 28, n. 63.

98 (p. 189) *Tretzenari de las Festas de Sant Franco de Paula en la Beatificació dels VV. Gaspar de Bono y Nicolas de Longobardis; festas en lo dia 4 de Juliol de 1787.* — Estaba ja recullit,
Vegeu el n. 33 i ms. 28, n. 62.

77

El Passio. Gamaliel. La Escala per pujar al cel, de Sant Geroni
Libre del plant del hom.

Volum escrit al XV.^en segle, a plana plena, amb epígrafs i capletretes en vermell6, sobre 237 folis de paper marcats d'ara, de 188 × 133 mm. Relligadura del XVI.^en segle amb gofrats i rastre de tanques. En la primera contraguarda es llegeix : «Este libro era de la Compañia del Colegio de Belen de Barcelona».

1 (foli 1) *Passio domini nostri Jhesu xristi secundum Matheum.*
(f. 7 v.º) *Passio domini nostri Jhesu xristi secundum Marchum.*
(f. 13 v.º) *Passio domini nostri Jhesu xristi secundum Lucham.*
(f. 19) *Passio domini nostri Jhesu xristi secundum Johannem.*

2 (f. 25) *Aci comença la vida de sant latzer | lo qual resusçita Jhesu xrist a prechs de | las suas sors Santa Maria magdalena e | santa Marta.* — [ ] ant Lazer fon de linatge reyal de part de son pare ac nom encari ela sua mare hauia nom na Vsta...

Aquest acte de Sant Llàtzer i les següents llegendes corresponen a la segona part de l'edició impresa de Gamaliel (Barcelona, ca. 1493; Haebler, 287).

(f. 41 v.º) *Aci tracta com per prechs dela verge Maria Jhesu xrist romas lo dimats a vespre e e lo dimecres sant tot lo die e parlaren dela passio.* — [ ]n dimecres sant en la nit per prechs dela gloriosa verge Maria...

(f. 56 v.º) *Quant Jhesu xrist fon presentat a pillat.* — Quant Jhesu xrist fon pres en poder de pilat gran avalot de jueus...

(f. 66 v.º) *Quant la verge Maria e lo seu fill Jhesus e Joseph fogiren en egipte per reuelacio del angel.* — [ ]vant la gloriosa verge Maria e lo seu glorios car fill...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(f. 78) *Com los tres Reys dorient vengueren adorar Jhesu xrist e com Erodes feu matar los Innoçents.* — [ ]pres la natiuitat de Jhesu xrist vengueren los tres Reys de Orient en Jherusalem...

(f. 88) *Quant la Verge Maria e Jhesu xrist sen tornaren de egipte e trobaren sant Johan babtista faent penitencia e com sent Johan dix ecce agnus dei.* — [ ]rimerament quant Jhesu xrist ela gloriosa verge maria e lo prom en Joseph...

(f. 104 v.º, acaba amb els mots:)

... en manera que lo glorios Jhesu xrist ne sia loat honrat Adorat beneyt e amat Amen.

3 (Rastre de 5 folis arrencats entre els 104 v.º-105. f. 105:)

Aci comença la escala per la qual tu cres | tia si vols pots pujar al regne del cel la | qual es composta e ordonada per lo glorios | doctor de santa mare esgleya mon senyor | sant Jeronim en la qual ha segons dejus | atrobaras xxx escalons.

[ ] o diu sant Pau que no pot esser que aquells que viuran segons la carn...

Acaba així al f. 162:

...per tal que tots anem a la tua gloria en la qual vius e regnes tots temps A honor sia de la santa Trinitat Amen. — Expliciunt gradus gradari sancti Jeronimi. — Finito libro sit laus et gloria xisto Amen.

Un altre text, incomplet del principi, es troba en el ms. 710, que conté, demés, la *Destrucció de Jerusalem.* El P. J. Casanovas, *Codecs de l'arxiu del Palau* (Rev. de Bibliogr. Cat., 1906, p. 11), senyala altra versió del mateix text al f. 62 v.º del ms. III.

4 (Entre els folis 162 v.º-163, rastre de 6 folis arrencats. f. 163:) *Del prolech del present libre E del plant | del hom qui ja com es nat a veure | e a soferir treball dol e consumir vergo | ya en tots los seus dies.* — [ ]er que son exit del ventre dela mia mare a ueure treball e dol...

Acaba al f. 235 d'aquesta manera:

...Amargor e espauent fum set e fret tremor foldre e foch ardent per tots temps sens fy. — Explicit liber iste ad laudem et gloriam domini nostri Jhesu xisti Amen.

En aquest darrer tractat no hi ha epígrafs, però aquests es llegeixen en la taula, que ocupa els ff. 235 v.º fins al 237, essent l'última rúbrica així:

Dels mals que soferran los malvats dampnats en Infern. — Explicit tabula ista qui ipsa scripsit semper scribat et cum Domino viuat Amen.

78

Josep Bori i Santinyà, Recull de poesies diverses, originals i còpies d'altres autors

Ms. del segle XVIII; lletra de diferents aspectes a una i dues cols.; 218 pp. numerades en part modernament, amb vestigis d'una trentena de fulls arrencats al final; paper; 205 × 150 mm. Relligadura en vell pergamí, amb restes de bagues. Sense títol.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

1 (p. 1) *Romance.* — Invicto carlos famoso
2 (p. 3) *Letra.* — Funestos y altos cipresses
3 (p. 4) *Letra.* — Ay de ti pobre cuydado
4 (íd.) *Letra.* — La perdida de vn jasmin
5 (p. 5) *Relacion que haze vn Amante A su Amada comparandose al fenix.* — No oistes dezir que el fenix
6 (íd.) *Otra Relacion de vn Amante que se compara a la Maripossa.* — No suele vna mariposa
7 (p. 6) *Letra con Ecos muy curiosa.* — Tanto en mi fuego amoroso — Zeloso
8 (p. 7) *Relacion latina y castellana.* — Yo soy aquel ego sum
9 (p. 8) *Letra.* — Desid zagales que muero
10 (p. 9) *Letra.* — Vnos ojos se me esconden
11 (íd.) *Letra.* — Ay que me matan tus ojos
12 (p. 10) *Letra.* — Oye el milagro de vna hermosura
13 (p. 11) *Letra.* — De estrellas, ni sol, ni luna
14 (íd.) *Letra.* — Quando mas digo mis penas
15 (p. 12) *Letra.* — Ay que ha venido a la villa
16 (íd.) *Letra.* — Hermosa y candida Rosa
17 (p. 13) *Letra.* — Que villano es el amor
18 (íd.) *Letra.* — Hermoso duenyo que adoro
19 (p. 14) *Letra con ecos.* — Hermossa y bella deydad
20 (íd.) *Letra.* — Ruysenyor que alegre cantas
21 (p. 15) *Amorosa Letra a la ausentia de vn amante.* — A las luses de N.
22 (p. 16) *Letra a tono de fantasmas.* — Porque amante Aurora
23 (íd.) *Letra.* — A la tu puerta animoso
24 (p. 17) *Letra.* — Vive vive con llanto Abrasado
25 (p. 18) *Letra.* — Por esclavo de cupido
26 (p. 19) *Letra al tono de : oye el milagro de vna hermosura.* — Es un Amant, Mariner que fluctua
27 (p. 22) *Letra.* — Vn retrato, vn bosquexo, vna copia
(p. 23 al terminar:) es al tono : Ia no flechas con puntas doradas, etc.
28 (p. 24) *Letra.* — stribillo. — La noble passion
29 (p. 25) *Letra.* — Senyora en vuestra bellesa
Al començament un altre títol esborrat.
30 (íd.) *Decima curiosa.* — Confiesso que algunas son
31 (p. 26) *Letra.* — Para que tanta crueldad
32 (íd.) *Letra.* — Herido va vn paxarillo
33 (p. 27) *Letra.* estrivillo — Piedad a vn arder
34 (p. 28) *Decima.* — No negare que te adoro
35 (íd.) *Decima.* — Disen algunos amantes
36 (íd.) *Declaracion de algunas curiosidades.* — Todo carinyo que quiere desir

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

37 (p. 29) *Letra.* — Para que tanto rigor.

38 (p. 30) *Titols de comedias o ditxos bons per conversations.* — Con amor no ay imposible...

39 (p. 32) *Glosa a vna ausentia de vn amante.* — Quartilla. Ojos mas de sentimiento.

Es glosada aquesta quarteta en quatre dècimes.

(p. 33) en blanc, amb notes per a escriure amb xifra.

40 (p. 34) *Relacion.* — Dos anyos ha que vna dama...

41 (p. 35) *Poesias del Rector de Vallfogona. Faula de Apolo y Dafne. Romans.* — Aquell Sr. resplandent

Poesías, Barcelona, 1840; p. 99.

42 (p. 40) *A Apolo quant Seguia a Dafne. Sonet.* — A Sr. Iluminos hahont anau

Id., p. 10.

43 (p. 41) *Faula de De Venus y Marte. Romans.* — Lo Pare de les Desgracies

Id., p. 104.

44 (p. 48) *Venus a Vulcano Sonet.* — Marit impertinent que preteneu

Id., p. 10.

45 (p. 49) *Faula Del robo De Europa.* — Tingue Agenor Rey fenicio

Id., p. 103.

46 (p. 53) *Sonet.* — Jo no se amor a que avem de parar

Id., p. 9.

57 (p. 54) *Faula de Jupiter y Dafne.* — En lo temps quel Rey Perico

Id., p. 102.

58 (p. 56) *Al Desden de una Donsella nomenada Coloma. Redondillas.* — Si sou Coloma y Sra

Id., p. 60.

59 (p. 58) *Garceni a Cicart Rector de odena millorat de Rectoria.* — A vos lo Pastor Emintas

Id., p. 95.

50 (p. 62) *A un zelós. Romans.* — A vos ho dich Bella filis

Id., p. 80.

51 (p. 64) *A una Sra Nomenada Serra. Redondilles.* — Dos mil voltes me ha tirat

Id., p. 59.

52 (p. 66) *Sonet.* — Desitjos una nit de calar brotja

53 (p. 67) *Al Abat Capons. Sonet.* — Entrant un cert Capo que no devia

54 (p. 67) *A un Pessich que Dona vn Cavaller a una Moça un divendres dematy y ella li respongue ab un punta peu.* — Prop lo jorn quel Innocent

Id., p. 77.

55 (p. 70) *A una Sra. Romans.* — Deu la guart Sra mia

Id., p. 91.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

56 (p. 72) *A una Dama que plorave.* — Reculliu eixos rubins
Id., *Suplement*, p. 24.

57 (p. 72) *A la Cuca fera de Tortosa que en la professo del Corpus ab un mos rompe unes regalies.*—Per cert Mado Cucafera
Id., p. 86.

58 (p. 75) *A un maravellos somni. Romans.* — Vestit de tan gran donaire

59 (p. 79) *A un Esquirol.* — No se yo amor que mes vol
Id., *Suplement*, p. 24.

60 (p. 79) *Romans A una que no li sabia lo nom.* — Per una no se qui es
Id., p. 57, però amb dues estrofes més.

61 (p. 80) *Quintilles.* — Si una vida de pesar

62 (p. 81) *Redondillas A un Galan tort de un vll.* — Fabi ab lo un ull tancat
Id., p. 62.

63 (p. 82) *A una Sª flaca Romans.* — Puig del cel de vostra gracia

64 (p. 84) *A la Sepultura del Profeta Espelt.* — Si pot jaure un cos rodo.
Id., p. 23.

65 (p. 85) *Quartilla.* — Rosa quit pogues gosar
Segueix després la *Glosa*.

66 (p. 86) *Romans.* — Vna margarida bella

67 (p. 93) *Cobles.* — Carideta mia

68 (p. 94) Solo el silencio testigo
Segueix la *Glosa*.

69 (p. 95) *Relacion de la Comedia del mas eroyco Silencio del Principe.* — Era la estacion primera

70 (p. 99) *Coblas a solo del Sr. Marques de cabregahaᵐᵒ.* — Risuenya fuentecilla

71 (p. 100) *Lletra.* — En fantasmas de vn somni

72 (p. 101) *Redondillas que embia vn Galan a vna Sʳª.* — A ti que dexas el dia

73 (p. 102) *Cobles de grandissim entretenimenl y pasatemps.* — Vna canso cantare

74 (p. 103) *Letra.* — Ala mas bella aurora

75 (p. 104) *Cobles.* — Na joana de na baranguera

76 (p. 106) *Letra.* — Tanta gloria en veros siento

77 (p. 107) *Letra.* — Calla y sufre corason triste mio

78 (p. 108) *Letra.* — Escucha hermosa. N.
Després de l'últim vers, porta la següent nota:
Esta letra dicha hize yo Joseph Bori en calella a los 8 de setiembre. finis.

79 (p. 109) *Letra.* Estrivillo. — Fuego de Dios que me quemo

80 (p. 110) *Coplas.* — Per declarar mon torment

81 (p. 111) *Decimas de entretenimenl y pasatemps de Vallfogona.* — No sera persona cuerda
Id., p. 36.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

82 (p. 115) *Letra ó Tono á solo.* — Ha del cahos horroroso
83 (p. 116) *Letra al glorioso san Antonio de Padua.* — Mi nueva letrilla
84 (p. 119) *Quartilla.* — Puix lo asumpto dona peu
Segueix la *Glosa* que comença : «Mogut de la admiració», i després la nota:

Estant un subjecte lo qual era vn jove notari badallant en una conversatio digue a una Sra que no cessarian fins que ella li fes vna creu ala boca, y vehent jo axo, compongui alli exa qartilla y lo endema la Glosi Ego Josephus Bori y Santinyà.

85 (p. 120) *Letra.* Estribillo. — Mi bien Sra mi Gloria
86 (íd.) *Decimas a vna Dama.* — Sera el suelo firmamento
87 (íd.) *Otra.* — Sera firme la muger
88 (p. 121) *Letra.* — Atended bellas nimphas de apollo
89 (p. 122) *Letra.* — Bello echiso de cupido
90 (p. 122) *Letra.* — La mossa que tiene fe
91 (p. 123) *Decimas A vna Ingratitud.* — Hermosa dama si el cielo
92 (p. 124) *Otras al mismo Intento, digo a vn Amor ingrato.* Decima.—Pues vn amor tan leal
93 (íd.) *Versos muy curiosos.* — Del ver procede el mirar
94 (p. 125) *Letra muy curiosa compuesta con ecos.* — Muerte me dan los enojos
95 (íd.) *Letra.* — Si faeton por atrevido
96 (p. 126) *Otra al mismo tono, y oposada.* — Piensa vste Sr Gavacho
97 (íd.) *Letra al tono de Marisapula.* — Sin razón pastorcillo te quexas
98 (p. 128) *Letra, o cancion a modo de dialogo.* — Escucha hermosa pastora
99 (p. 129) *Letra al humano.* — Tener fuerza reseruada
100 (p. 131) *Letra.* — Solias algun tiempo
101 (p. 133) *Letra.* — En roca transformada
102 (p. 134) *Letra.* — Ojos bien podeys llorar
105 (íd.) Estas decimas que se siguen hize Ego Josephus Bori.

(p. 135) *Decima a vna Sra que llevava vnas cintas encarnadas a los ojales del cuello de la camissa.* Decima. — Dichosa venus en quien

104 (íd.) *Decima que haze vn Sr porque estando entre vnas Sras salio el Rey Philipe V. a ver los navios que le venian a buscar y sintiendo los tiros dexo las Sras y subio al texado.* Decima. — Entre dones y cadires

105 (p. 136) *Decima a vna Sra que per renom li deyan flores.* — Puix vostre nom es en flor

106 (íd.) *A vna Sra donselleta Per sobrenom dita la vella la qual per aver estat desganada prenia axarops.* Decima. — Vos que sou vella, y donsella,

117 (p. 137) *Decima.* — A vna casa vaig entrar
108 (íd.) *Decima.* — No estigau axi espantada
109 (íd.) *Letra.* — Bella Serrana que aurora y temprana
110 (p. 138) *Lletra.* — En la soledad gustosa
111 (p. 139) *Lletra al to de Marisapula.* — A Aurelia la ninfa mes bella

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

112 (p. 140) *Letra.* — Marisapula linda muchacha
113 (p. 141) *Letra.* — Llora ruisenyor no cantes
114 (íd.) *Letra.* — Amante y Aborrecido
115 (p. 142) *Letra.* — Escuchame ninya atenta
116 (íd.) *Letra a tono de faeton.* — O senyor sacramentado
117 (íd.) *Letra.* — En el nacar desta rosa
118 (p. 143) *Letra.* — Ia no flechas con puntas doradas
119 (p. 144) *Hermosisima Letra, á tono de Marisapula.* — La Rosa hermosa mirando el clavel
120 (p. 145) *Letra.* — Con arrullos del Zefiro manso
121 (p. 146) *Quartilla feta y glosada per mi Joseph Bori sobre lo taulell de vn adroguer a la boqueria lo dia 16 de Agost 1703 a la festa de St Roc feta a la plasa nova lo dia 15 a la nit vigilia de dit S^t^* . — Puix lo asumpto dona peu
(La glosa comença) Temps festiu y de Alegria
(A l'acabar) Hodie 16 Augusti 1703 hora 9. matutina.
122 (p. 147) *Letra.* — Antonia de amar sus flechas
123 (íd., composició tota ratllada) Mirenme ya tus ojos alegres niña
124 (íd.) En fantasmas de un sueño
125 (p. 148) *Letrilla.* — Mirenme ya tus ojos
Cf. n.º 123.
126 (íd.) *Lletra al naxement de Christo S^r^ N^o^ . Letra al Nacimiento de Christo S^r^ N^o^ proprio labore meo.* — A donde bueno vas con el ganado
(A l'acabar:) Al tono de la Espanyoleta. Esta letra hise yo Joseph Bori dia 14 de Desiembre del anyo 1702, y el dia 8 antecedente de dicho mes hise estas decimas que se siguen
127 (p. 150) *Por Gloria tengo mi pena.* Glossa. — A vos contempla y adora
128 (íd.) *Mas ardiendo esta mi alma.* Glossa. — Este monte que esta ardiendo
129 (p. 151) *Decima.* — Vn home ab molt gran combat
130 (íd.) *Decima.* — Si lo amor de francisco
131 (íd.) *Letra en que vn Galan y vna Dama disen vna cobla cada vno.* — Ingrata fiera hermosa
132 (p. 152; el text és tot ratllat) *Letra.* — Con arrullos del Zefiro amante
133 (p. 153) *Letra al tono de la passada.* — Con suspiros de rendido amante
(A l'acabar, a la p. 154 :) Esta letra hize yo Joseph Bori y Santinya a los 27 de Julio en este presente Anyo 1703.
134 (Continua a sota:) *Entretenimientos para pasar tiempo.* — Estas tres tablas estan muy mal...
135 (p. 155) *Sermo en Alabança de las Donas.* — Vana et mutabilis semper femina ex viro : Garivay in cap. Lib. 13. Es donchs lo mateix que dir
A la segona columna torna a repetir-se el tema llatí, i després de set versos rimats com els anteriors en quartetes, comença un llarg sermó contra les dones

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

en codolades, aduint tot d'autoritats i cites llatines de to humorístic. Acaba al cap. 159.

136 (p. 159) *Breu despediment que passa entre dos germans.* — Puix la fortuna ha volgut

(Al final:) Est despediment me va demanar quel fes vna donsella que tenia vn germa soldat y sen anava de Barcelona a Maho y perso li fiu estos assonants Ego Josephus Bori

137 (p. 160) *Diversos entreteniments per passar temps.*

Són 7, per l'estil del n.º 137.

138 (p. 161) *Entremes intitulado el entremes de la corneta.*

Sols hi ha el repartiment dels personatges.

139 (íd.) *Mas arde en amor mi alma.* Glossa. — Este monte que está ardiendo

Vegi's n. 131.

(A l'acabar:) Glosado y hecho por mi Joseph Bori.

140 (p. 162) *Romance del cito de la Exma Ciudad de Barna del anyo 1697.* — Buele el rasgo de mi pluma

141 (p. 167) *Letra.* Por esperalle mejor — ningun gallardon espero. Glosa. Octava. — Quiere amor que satisfaga

142 (íd.) *Otra.* — Hasme solo un bien amor

(Segueix la glosa que comença:) No es poco justa querella

143 (p. 168) *Quartilla.* — Nadie jusgue mi passión

(Segueix la glosa:) Quien ignora el accidente

144 (p. 169) *Diferentes.* — Esta es accion de fortuna

145 (íd.) *Significado del color de rosa seca.* — Quien a rosa seca

146 (p. 170) *Letra.* — Marinero soy de amor

És l'inclòs en el Quixot de Cervantes, I part, c. 43.

147 (íd.) *Redondillas a vno que queria que vn su amigo provasse a su muger.* — Es de vidrio la muger

Vegi's Cervantes, *Don Quijote*, I part, c. 23.

148 (p. 171) *Letra con ecos muy curiosa.*—Quien menoscaba mis bienes? Desdenes.

149 (p. 172) *Letra en que artificiosamente se pinta el nombre de vna senyora y del compositor.* — Vna Deidad vna Venus

Els noms són: *Maria Francisca Llaris* i *Josep Bori.* Al final:

Hecha el dia 14 de Abril de 1704 por mi Joseph Bori y Santinya en Barcelona.

150 (p. 173) *Letra con Ecos muy curiosa.* — A quien adora el alma mia? A Maria

Els *ecos* diuen *Maria Francisca Llaris.* Al final:

Hecha el dia 16 de Abril de 1700 por mi Joseph Bori y Santinyà. Anagramma: Esta es Maria Francisca Llaris. O mi senyora. Crecen aora ya mis finessas, rayos y llamas.

151 (p. 175) *Letra muy artificiosa que contiene la pintura de vna Dama.* — Atiende humana belleza

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Sembla contenir també un anagrama. Al final:

hecha el dia 6 de Julio de 1704 por mi el Dr. Joseph Bori y Santinyà.

152 (p. 176) *Decima.* — Que quant apar en la esfera

(Acaba:) Esta decima fou feta en asumpto de que avent enviat jo lo baix escrit un ram a vn religios purgat estant jo despues a la celda entra vn home (lo qual y io preteniam tots en vna mateixa casa) y portave vn ram y al averlo presentat caygue lo meu sens tocarlo en terra. fonch compost y enviat per mi Joseph Bori apraticant de Medicina. any 1704.

153 (íd.) *Quintilla.* — Pues lo permiten los hados

(Acaba:) fou enviada ab vn ram fet de vn pensament rodat de violes blanques y lo restant del ram de cuydados guarnits de flors blavas fou enviat al mateix religios de la decima, passat 15 dias.

154 (p. 177) *Agena Quartilla.* — A tanto llega el dolor

(Ve després:) *Propria Glossa en Decimas.* — Herido del Dios Cupido

(Acaba:) essa glosa hize yo Joseph Bori alos 18 de Julio de 1704.

155 (p. 178) *Quartilla.* — Tal vez en grande aficion

(Segueix la glosa:) Mire vn dia vna belleza

(Acaba:) Glosada por el mesmo a los 19 del dicho mes y anyo.

156 (p. 179) *Decimas acrosticas donde en las primeras letras de los versos se pinta artificiosamente el nombre de vna Srª.* Decima. — Mire vna vez tu belleza

L'acròstic diu : *Marya Francyca Llarys.* Acaba:

Hechas por mi Dr. Joseph Bori y Santinyà dia 25 de Enero 1705.

157 (p. 180) *Glosa que se hizo sobre la siguiente quartilla en celebrar los anyos de vna Srª hecha por mi Dr. Joseph Bori i Santinyá dia 1 de febrero 1705.* Quartilla agena dada por assumpto. — Oy cumple treze y merece

(Segueix la) *Glosa Propria.* — Si a los mayos por floridos

158 (p. 181) *Romance a vn fraile que se assento en vn brasero por sentarse en el servicio.* — En fuen-mayor essa villa

159 (p. 183) *Corrido del Romance el personage se fue a Segovia dexando mil quexas del Poeta a las quales respondio con los siguientes versos.* — Muy bien hido seays, senyor,

160 (íd.) *Romans del Rector de Vallfogona.* — La senyora Primavera

Poesias, p. 97.

161 (p. 185) *Altre romans del dit Rector de etc.* — En un bosc de Guadarrama

Id., p. 98.

162 (p. 186) *Decimas a vna Srª febrosa, de Vallfogona.* — Diuhen ques cria vn ardor

Id., p. 47.

163 (p. 188) *Romans del Rector de Vallfogona.* — Adorava jo vna ingrata

164 (p. 189) *Romans a Dafne del Rector de Vallfogona.* — A vos la lletra ferida

Id., p. 78.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

165 (p. 190) *Dialogo entre vn Sr y vna Sra por haverse de mudar la Sra de las Beatas de san Domingo a las monjas de Alguayre, hecho por mi el Dr. Joseph Bori y Santinya a los 6 de Julio de 1705.* — Pregunta. Francisca porque te mudas

166 (p. 192) *Decimas acrosticas en que se pinta artificiosamente el nombre de vna Sra y por la Letra que empiessa el primer vocablo empiessan los demas del verso.* — Maria mira me matas

L'acròstic diu : Maria Francisca Llaris. Acaba:

Estas decimas fueron hechas a los 4 de Agosto por mi el Dr. Josep Bori y Santinyà. 1705.

167 (p. 193) *Versos de vnas senyoras y vn frare en asumpto de vn cas succehi lo die 25 de Mars de 1705 eixint elles de ohir lo sermó del Pe March religios de la Companyia. Fets per lo Dr Joseph Bori y Santinyá lo die 26 y los enviá a dit Frare.* — Estant al cap dels tallers

168 (p. 195) *Abecedari curiós per escriurer ab xifras.*

169 (p. 196) *Lletra.* — Ay Lisis bella divina homicida

170 (p. 197) *Letra.* — Entre el verdor destos prados amenos

171 (p. 198) *Matraca burlesca.* — Senyores estigan atents

172 (p. 202) *Letra.* — Humanidad y hermosura de Abril

173 (p. 203) *Letra a lo Divino.* — Fuesse Dios de su cabanya

174 (íd.) *Letra a lo Divino.* — Oid atended mirad

175 (p. 204) *Lletra al Divino.* — Ditxosos y humils pastors

Vegi's ms. 27, n. 63.

176 (p. 205) *Salve muy curiosa.* — A la aurora del sol de la gracia

177 (p. 206) *Cobles burlescas.* — Jo so la marieta

178 (p. 207) *Lletra catalana.* — Pastoreta galana

179 (p. 208) *Letrilla jocosa al Nacimiento en donde entran las mas Religiones.*— Esta noche mi niño con grande orden

Vegi's ms. 49, n. 9.

180 (p. 210) *Letra a lo Divino* — En fantasmas de vn suenyo

181 (p. 211) *Lletra catalana.* — Lo Desembre congelat

Vegi's ms. 49, n. 30; ms. 52, n. 11, i ms. 57 n. 53.

182 (íd.) *Letra castellana.* — Llorad ojos que es razon

183 (p. 212) *Confession Amorosa.* — Confiessome a vos Senyora

184 (p. 213) *Letra burlesca.* — Oyganme senyores picaros

185 (íd.) *Quartilla.* — No ay tormento como amar

186 (p. 214) *Letra.* — Rara beldad que de fuego y de nieve

187 (p. 215) *Letra.* — Mi bien adorado, mi etchizo, mi gloria

(Acaba:) Al tono de la que Dize entre el verdor de los prados amenos

188 (p. 216) *Cobles al Naxement de Christo.* — Acudiu pastors

(Acaba:) Fetes per lo Dr. Joseph Bori als 5 de 10bre de 1706. (L'any és ratllat.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

189 (p. 217) *Letra al Nacimiento de Christo.* — Escuchen senyores mios

(Acaba :) Es del mesmo Autor de la antecedente en el mesmo dia y anyo

190 (Id.) *Pregunta vn selós Amant á vna Sr^a^ ab la qual li demana la determinacio de son pit, y vn evident desengany en esta Decima.* — Senyora be sab lo cel

(p. 218) *Respon la Senyora a la antecedent pregunta ab vna Decima.* — A vos senyor Leonel

(Acaba i amb ella el manuscrit :) sercar qui vos ame a vos

15 9bre 1706.

79

Grases, Epítome de les diferències entre les Lleis generals de Catalunya i els Capítols del Redrès

Ms. de 1 f. s. n. + 117 pp. numerades; paper; 210 × 143 mm. Escriptura del segle XVIII. Relligat en pergamí amb títol al llom.

(foli 1 prel.) *Epitome, o compendi de | las principals diferencias | entre las Lleys Genes | de Catalunya | y los Capitols del Redrès, ô Or- | dinacions del General de | aquella, | que | Al Molt Ilustre Senyor D^n^ Ra- | mon de Vilana Perlas Mar | quès de Rialp, del Consell de S. M. | y son Secretari en lo Despaig Univ.l | consagra | Lo Dr. Francisco Grases y Gralla | Ciu. Hon. de Barcelona y Oidor | de la Rl. Audiencia del pre- | sent Principat de Cataluña. | Barcelona. | Per Rafel Figueró Estamper del Rey | Nostre Señor : Any* 1711.

(p. 1 comença:) Capitol I. De la significació de les paraules Cort y Corts, y del que en elles se resol y tracta. — 1. Com les Lleys Generals...

(p. 106 acaba:) tant racionals y fundadas. cedendo victor habibis.

(p. 107) Indice de las Proposicions mes principals del present Epitome, o Compendi.

És per ordre alfabètic, i acaba a la pàg. 117.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

NOTÍCIES DE MANUSCRITS

LES POESIES D'EN JOAN PUJOL, DE MATARÓ, per J. MASSÓ TORRENTS.

El manuscrit original de les poesies d'En Joan Pujol, prevere, de Mataró, es troba ara a la Biblioteca Mazarina marcat amb el n.º 4495 i formant part del fons dels papers d'En Josep Tastú (1787-1849) que varen ingressar-hi envers l'any 1888. Es troba inventariat en començant el suplement del *Catalogue de la Bibliothèque Mazarine*, publicat en 1898. Sobre el primer catalanista rossellonès convé consultar l'estudi de N'Amadeu Pagès, *Notice sur la vie et les travaux de Joseph Tastú*, aparegut en la *Revue des Langues romanes*, t. XXII (1888).

En Joan Pujol és autor d'un poema en tres cants sobre la Batalla de Lepant, que s'havia publicat en 1574, del vivent de l'autor, seguit d'algunes altres poesies; l'únic exemplar conegut d'aquesta impressió es troba en la BIBLIOTECA DE CATALUNYA. El mateix Tastú, ignorant aquella edició, va imprimir-ne una, sense data, però pels vols de l'any 1840, que ha esdevingut de la més gran raritat.

En Tastú, essent el principal i desinteressat col·laborador del bisbe Fèlix Torres Amat, aquest l'esmenta sovint en les seves *Memorias para ayudar á formar un Diccionario crítico de los Escritores Catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*, 1836. Tot l'article referent a En Joan Pujol i la còpia d'algunes de les seves composicions, es deu a En Tastú.

El manuscrit no comença ni acaba; havent desaparegut la relligadura, està bastant desfet; s'ha fet una foliació moderna amb llapis vermell que va de l'1 al 176 : té 204 × 138 mm. Al començament deuen mancar-hi alguns folis, que contenien tot el primer cant i part del segon. El fet d'haver-lo comunicat a En Torres Amat i publicat sencer, fa presumir que el manuscrit no es trobava mutilat en mans d'En Tastú.

1 (foli 1; poema de la batalla de Lepant, comença ara al punt:)

De Jupiter som filles molt eletes

Que és la sisena cobla del cant segon. Tot el poema apareix escrit en octaves, però hi ha trossos en una forma especial de codolada, com p. e., *Carta de Pio quint al Rey Phelip*, f. 10 v.º; el cant tercer comença al f. 17 v.º, i al 39 hi han escrits els mots : *Fi de la hystoria.* En els ff. 26 v.º, 27 i 28 s'escauen les cobles que tracten dels capitans catalans.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

2 (f. 39) *Introductio dels seguents versos llatins.*

Les Muses fan per si bell aposent

2 cobles de 8 versos, segueixen els llatins i la llur traducció i glosa en 19 cobles catalanes de 8 versos.

3 (f. 45 v.º) *Visió en somni.*

Lo que preten, l'autor en esta traça

Són 2 cobles de 10 versos i 40 de 8. — Elogi del Canonge Joan Vileta.

4 (f. 54; diverses gloses sobre versos d'Auzias March)

Qui no es trist

9 cobles de 8 versos.

(f. 56) Als fats coman

9 cobles de 8 versos i tornada de 4.

(f. 57) A mal estrany

9 cobles de 8 versos i tornada de 4.

(f. 59) Pus que sens tu

10 cobles de 8 versos.

5 (f. 62 v.º) *Cant en lahor de la gloriosa verge maria prouant per figures y autors aprouats com no fonch concebuda en peccat originat, en un libell posat en Barcelona en lo any M.DLxxxiij.*

Invocatio.

A vos qui creareu, ab gran providencia

2 cobles de 8 versos, seguits d'una *Narratio* de 13 de 8.

6 (f. 65 v.º) *En lahor de la verge maria de la soletat.*

Phenix etern, Deu eternal vos feu

5 cobles de 10 versos.

7 (f. 67) *En lahor de la verge maria dels angels.*

Mare de deu, qui en lo cel regnau

10 cobles de 8 versos.

8 (f. 69) *Lahors de sanct Johan batista.*

De vos qui al mon portareu bella nova

9 cobles de 10 versos.

9 (f. 71) *Lahors del glorios St. Johan euangelista.*

7 cobles de 10 versos.

10 (f. 73) *Lahors del glorios sant Pere.*

Vos qui portau del cel en vostra cinta

8 cobles de 8 versos.

11 (f. 74 v.º) *Lahors del glorios sanct Hieronim.*

A vos qui teniu ab gran fortalesa

8 cobles de 8 versos.

12 (f. 76 v.º) *Cant al deuot lector.*

Qualseuol persona que sera guarnida

6 cobles de 8 versos, una de 4 i altra de 8.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

13 (f. 78) *Carta a un religios amich del autor persuadint li que perseuere en la religio en la qual era entrat poch temps havia.*

Molt reuerent, puis es vostra ventura

6 cobles de 10 versos.

14 (f. 79 v.º) *A la esglesia catholica.*

Puis nos pot fer ninguna escriptura

Són 8 versos.

15 (f. 79 v.º) *Al lector.*

Ja coneix lautor no'sta com pertany

3 cobles de 8 versos, que formen l'acròstic de les primeres lletres de cada vers: *Joan Pujol prevere de Matero.*

16 (f. 80) *Elegia en la mort de Pere Alberch y Vila, canonge de la seu de Barcelona y organista, vnich en son temps en musica de tecla, segons clarament ho demostren les sues obres, soná l'orgue de dita seu quaranta dos anys.*

En lo dia de la sepultura.

Al setzen jorn del mes quis diu nouembre

Any mil sinch cents sobre vuytanta dos

2 cobles de 8 versos; *En lo segon dia*, 3 de 8, 1 de 10; *En lo tercer dia*, 9 de 8, 1 de 4.

17 (f. 83 v.º) *Cant del profit que s sol traure de les males lengues.*

A tots qui los versos presents legireu

11 cobles de 8 versos.

18 (f. 85 v.º) *Cant als folls servents de Cupido.*

Veniu, veniu, vosaltres qui sens manya

11 cobles de 10 versos.

19 (f. 88 v.º, tres gloses en català sobre els himnes:) Pange lingua

(f. 89) Sacris solemnijs.

(f. 90) Verbum supernum.

20 (f. 90 v.º) *Cant en lahor de la gloriosa verge maria prouant per autors catholichs y figures aprouades com no jonch concebuda en peccat original, en un libell ques posa en barcelona en lany mil cinch cents vuytanta quatre.*

A vos qui creareu ab gran prouidentia

14 cobles de 8 versos i 1 de 4. — Vegeu el n.º 5.

21 (f. 93 v.º) *Lo nom cuber del Autor*

Jo tinc temor queus pore molt offendre

Una cobla de 4 versos i 2 de 8, les primeres lletres de les quals diuen : *Francesc Anthonija.*

22 (f. 94; diverses gloses en castellà:) *Invocation, Pater noster, Ave Maria, Credo in Deum, Salve Regina.*

23 (f. 103) *Al Ilmo. y Rmo. señor Don Alonço Coloma Obispo emissimo de Barcelona* etc. Johan Pujol. — Bien creo que V. I. S. haura visto muchas trobas hechas en alabança de nuestro catalan el glorioso san raymundo de peñafort...

Datat : *De plegamans a 3 de julio 1603.* — Conté *Introduction*, 3 cobles de 8 versos; *Loores del glorioso san Raymundo de peñafort*, 12 cobles de 8 i tornada de 4.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

24 (f. 106 v.º) *Historia lamada viaje del hombre en la qual se introducen los interlocutores siguientes.*

Els interlocutors són : Entendimiento, Apetito, Sathanas, Lucifer, Bebzebu, Astarot, Memoria, Voluntad, Gula, Concupisentia, Desonestidad, Contento bono, Inspiration, Penitentia, Confusion i Angel. — És quasi tota l'obra en octosíl·labs, i acaba al f. 139.

25 (f. 139; villancets de Nadal, en castellà).

26 (f. 149 v.º) *Otra.*

Adorem tots christians Ab juntes mans

Són 31 cobles de 4 versos.

27 (f. 152) *Dialogo entre la inspiratio y lo peccador.*

Levet, peccador mesqui

Una cobla de 4, 15 de 8 i altra de 4.

28 (f. 155) *Lahors del nom de Maria.*

Vostre nom, senyora mia

Una cobla de 4 versos, 8 de 8 i altra de 4.

29 (f. 157) *Los goigs de la verge maria de les fexes.*

30 (f. 159 v.º) *En la natiuitat.*

31 (f. 160 v.º) *Lahors de sanct pere.*

32 (f. 162) *Lahors de sanct Johan euangeliste.*

33 (f. 163 v.º) *Lahors de sanch Johan baptista.*

34 (f. 164) *Los tres reys.*

35 (f. 167) *Lahors del Glorios St. simple.*

36 (f. 177, seguint a uns versos en castellà:) *Lahors del glorios St. esteue primer martyr.*

No acaben per ésser incomplet el manuscrit. El darrer vers és : *Procura cruel turment*, que és al f. 179 v.º.

El nostre n.º 1 va ésser imprès en 1574 i per En Josep Tastú, En Torres Amat (p. 516), donant-ne llargs extractes; els n.os 2, 3 (fragmentàriament) i 15, també per En Torres Amat; en la impressió de 1574, publicada pel mateix Pujol tres anys després de la batalla, va insertar-hi també les composicions anotades sota els n.os 2, 3, 17, 18, 4, en aquest ordre, restant en l'aire la penúltima glosa (última de les tres primeres) per no estar complet a la fi l'únic exemplar que es coneix d'aquesta impressió, deturant-se amb el f. 87. El títol és així : *La singvlar | y admirable victoria | qve per la gracia de N. S. D. | obtingue el Serenissim Senyor don Iuan Daustria dela | potentissima armada Turquesca. Composta per | Ioan Pujol Preuere de Mataro. | Dirigida al molt Illustre Senyor don Hyeronim de Pinos.* | [Armes dels Pinós] | *En Barcelona ab privilegi.* El pròleg que En Pujol dedica a En Jeroni de Pinós porta la data de 1.r de juny de 1573; algú que havia aconseguit veure un exemplar sencer o hi ha vist aquest mateix, va escriure al peu el mil·lèsim 1574.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

UN CONTRACTE DE MATRIMONI JUEU DE MALLORCA, per IGNASI GONZÁLEZ LLUBERA.

El document que publiquem, és (figs. 9 i 10) fragmentari[1] : les parts més interessants per a la història — les signatures i la data — hi manquen; de l'estat actual del text podem tan sols deduir-ne que fou redactat a Mallorca, que és posterior a l'any 1241, però anterior a la disolució de l'aljama balear, i que la seva ornamentació demostra que es tracta d'una família rica i d'importància. Es una *ketubah* — contracte matrimonial, — escrita com els documents semblants en un llenguatge barreja d'hebreu i arameu. Aquest gènere legal és d'institució molt antiga: el Talmud constata que «els savis, molt abans de Simeó b. Xettah instituiren la ketubah per a les filles d'Israel» (trac. *Ketubot*, pp. 10 a i 82 b). És evident la seva institució en temps pre-cristians, emperò ja dins del període greco-romà. (Vegeu ADLER en *Jewish Encyclopedia*, VII, 472-478.)

Manifesto el meu agraïment a l'amic, Prof. Dr. Ch. Bogratchow, per les seves aclaracions en la interpretació del document adjunt.

Traducció

En el jorn sisè de la setmana, onze del mes de kislev de l'any cinc [mil ..... de la creació del món, segons l'era que nosaltres contem ací], en la ciutat de Mallorca; Veus-aquí que el nuvi, el jove R. Salomó, fill de l'honrat R. ..... [ha dit a l'honrada N'Astruga], filla de R. Rafael, fill de R. Hayyim, jutge : sigues tu la meva esposa segons la llei [de Moisès i d'Israel, i jo et serviré i honraré, t'alimentaré, et mantindré, sostindré i vestiré segons el costum dels varons [jueus que serveixen i honren] a les llurs fembres amb fidelitat i jo et donaré per la teva virginitat 200 *zuzim*[2] [que et pertanyen, i l'aliment i els vestits i tot lo que et manqui, i jo viure conjugalment amb tu] segons el costum universal. I aquesta verge, N'Astruga consentí [i ella és la muller del nostre nuvi R. Salomó, i aquesta és] la dot que ella portà a la casa del seu marit, propietats ..... i una part i dret i submissió, i adquisició i herència que em pertany de totes les propietats ..... Ben el Azrak, segons es troba escrit i segellat en el seu testament en diners i ..... vuit mil dinars de *pexitim*,[3] de la moneda que en diuen *reals* ..... compra i venda. I ella consentí. El jove R. Salomó, el nostre nuvi, l'ha augmentada, ... dinars de la moneda ja mencionada, i ell, el jove R. Salomó, s'obligà encara ..... monedes mencionades, que cal que siguin com un regal per a ella, precisament per a ella i per als fills que d'ella [neixeran] ..... d'ella; i aquest regal m'obligo a pagar-lo, jo o els que sien els meus hereus després de mi; dels meus millors béns que jo públi-

1. Fou trobat en un munt de papers vells adquirits per la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, on forma part avui del ms. 254. Les fórmules que suplim són les d'una Ketubah, de redacció molt semblant a la nostra, datada a Mantua, 5398 (1638), que es troba a la Biblioteca de Nova York, reproduïda en la *Jewish Encyclopedia*, l. c.

2. *Zuzim* — זוזים, — és el denari de plata = 1/6 *xekel*. El שח corrent contenia 6 *me'ah*, i la me'ah = 1/6 de denari de plata. En el Talmud expressa «diners» en general. Equival, per tant, a uns 15 cts. (Vegeu KRAUSS, *Talmudische Archäologie*, II, 407.)

3. *Pexitim* — פשיטים o זוזפשיטי (vol dir *senzills*), — és a dir, la classe més inferior de moneda. (Vide *Op. cit.*, id., id.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Fig. 10. — Transcripció del fragment de *Ketubah* mallorquina

Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

cament posseeixo, que he adquirit o que adquiriré dels meus terrenys i dels meus mobles ..... seran les penyores, essent responsables [per a pagar la *ketubah*, la dot i el suplement ..... de cobrar-ho completament, i així mateix els vestits, que són sobre les meves espatlles, en vida meva, i després de la meva mort, des d'aquest dia per a sempre. I la responsabilitat i el pes d'aquest contracte i d'aquest dot i d'aquest suplement, l'ha presa sobre seu R. Salomó, el nostre nuvi, segons la responsabilitat i pes de tots els altres contractes de dots i suplements, com s'acostuma a fer entre les filles d'Israel modestes i pures, no com obligació il·lusòria ni com una forma de document. Nosaltres havem observat la formalitat legal del *kinyan entre R. Salomó, el nostre nuvi, i N'Astruga, per tot ço que és escrit i explicat més amunt amb un objecte vàlid per a dit *kinyan*. Tot resta fermament establert.]**

* *Kinyan* — קנין (compra, adquisició), — cerimònia mitjançant la qual a possessió d'un objecte és obtinguda. — קבלת קנין, cessió de l'objecte que determina l'adquisició; institució patriarcal que perdura en la legislació talmúdica. (Vide *Rut*, IV, 7-8.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

DOCUMENTS

NOTÍCIA DE LLIBRES EN INVENTARIS DE CERVERA, per A. DURAN I SANPERE. — En l'Arxiu Municipal de Cervera, al costat de la documentació que li és pròpia, s'hi ha anat reunint un fons d'origen notarial que per venir de diverses procedències no ha pogut ésser fins ara degudament classificat. Sense haver pogut fer, doncs, en aquest fons una investigació metòdica, avancem ara la publicació d'uns fragments d'inventaris del XV.^dn^ segle, que per la notícia que ens donen de llibres catalans tenen un interès ben marcat.

I. — *De l'inventari dels bens de Na Tomasa, sogra d'Azbert de Montergull**

14 octubre 1422

Item mes foren atrobats los libres de dret seguens, stimats per l onrat en Ramon Ffarrer, juriste de Cervera a les quantitats seguents:

1. Primo una Novella, scrita en paper ab posts e cubertes vermeylles sobre lo fust; no es acabat; fo stimat a desset florins.

2. Item altre libre stimat *(sic)* en pergami appellat Clamentines ab posts de fust, cubertes blanques, stimat a tres florins e mig.

3. Item altre libre de paper ab cubertes de fust vermeylles appellat Novella sobre lo quart de les Decretals, stimat a quatre florins.

4. Item altre libre scrit en pergami ab posts de fust appellat Distintions de mestre Pere sobre les Decretals, stimades a tres florins.

5. Item unes Istories troianes, en frances, scrites en paper, stimades a mig flori.

6. Item altre romanç de la taula redona, scrit en paper, stimat un flori.

7. Item altre romanç frances, scrit en pergami ab posts vermeylles, stimat dos florins.

8. Item un libre de praticha de la terra, scrit en paper appellat P. Albert, stimat dos florins.

* «Inventarium factum de bonis venerabilis domine Thomasie per venerabilem dominam Francesquinam eius matrem et Azbertum de Montergull eius heredes.» (Manual del notari Pere Noguers, 1420-1423, ff. 71-78 v.°.)

Na Tomasa havia fet testament en 22 de setembre de 1422 (v. ibidem, f. 21 v.°). Era filla d'En Joan Todo i Francesquina o Francina de Montreal, i vivia en l'alberc d'En Pere des Vall a la plaça de l'Olm, prop del call sobirà dels jueus.

8. PERE ALBERT o ARBERT, canonge de Barcelona (s. XIIIe), *Commemoracions* o *Costums de Catalunya entre senyors i vassalls.*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

9. Item altre libre scrit en pergami [appellat] Tancret, ab ses posts, stimat un flori.

10. Item altre libre scrit en pergami appellat Gracisime, ab ses posts, stimat un flori.

11. Item un libre de paper de formes de praticha e pracmatiques, stimat mig flori.

12. Item altre libre de Tristany scrit en paper, squinçat, stimat mig flori.

13. Item un Alexandre de paper, stimat tres sous.

II. — *De l'inventari dels bens d'En Berenguer de Copons, senyor del Llor**

24 desembre 1422—3 febrer 1423

1. Item un libre gran en pergami, scrit ab posts de fust cubertes de cuy[r] vermeyll ab dos gaffets e ab cinch platons de lauto lo qual comence en la taula de la primera fulla:

Titol de religio que vol dir servitut e honor feta a Deu

Comence en la primera pagina del libre:

Per socorrer e haiudar a trebayll dels homens etc.

E feneix en la derrera pagina de la derrera fulla del dit libre en lo vermeyllo:

Aci fenex lo nohe e ultimo libre de Valeri Maximo. Amen.

2. Item altre libre scrit en pergami ab posts e cuberta verda oldana e cinch bolletes de lauto a cada post, apellat Lançalot del Lach, limosi. Comence en la primera fulla:

En la marche de Gaule e de la petita Bretagne

E fenex en la derrera fulla, en la derrera pagina:

Mes a tant se test ore li contes de lui e retorne a parler de son frere Agramor.

12. Probablement deu tractar-se del text francès. V. A. DURAN I SANPERE, *Un fragment de Tristany de Leonis en català*, en Estudis Romànics, 2, Barcelona, 1917, p. 314.

13. No pot precisar-se si és l'obra jurídica d'Alexandre de Halle, el *Doctrinale* d'Alexandre de Villadei o el llibre cavalleresc de les *Histories d'Alexandre*. Cfr. amb el n.º 20 de l'inventari III.

* Inventari manat fer per Na Damiata, muller de N'Huc de Copons, dels béns d'aquest i dels d'En Berenguer de Copons i N'Elionor, sa esposa.

Els llibres eren en l'arquibanc, «que es en la reracambra apres de la cambra nova del cap de la sala» del castell del Llor.

Manual, sense indicació de notari, dedicat tot ell a dit document.

1. És la traducció feta en 1395 per fra ANTONI CANALS de l'obra de VALERI MAXIM, *Fets e dits dels romans*. El ms. de l'Arxiu Municipal de Barcelona (editat per MIQUEL I PLANAS en Nova Biblioteca Catalana, Barcelona, 1914), comença : *Per socorre e aiudar al treball dels homens*, i acaba : *aci fenex lo .ix. e ultimo libre de Valeri Maximo*, correspon, doncs, exactament amb el llibre de l'inventari; faltava, però, en aquest el pròleg, i segons la descripció començava amb el primer títol del llibre primer : *Titol de religio que vol dir servitut feta a Deu.*

2. *L'incipit* de l'inventari correspon exactament a la versió donada en l'edició de N. Oskar Sommer, *Le livre de Lancelot del Lac*, en *The vulgate version of The Arthurian Romances*, v. III, Washington, 1910. L'acabament retret en l'inventari deu esser la frase que En Sommer dóna com a final de la segona part : «Si se taist orendroit li contes a parler de lui & retorne a parler de son frere agravain.»

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

3. Item altre libre ab cuberta de pergami, scrit en paper, lo qual es apellat libre de remeys, fet per Senecha, lo qual comence en la rubrica de la primera pagina:

Comence lo libre dels remeys de les desaventures qui tots jorns sesdevenen, lo qual feu Senecha a un seu amich apellat Calion.

En negre comence:

Jat sie los dictats de tots los pueres (?)

E feneix en la primera pagina de la derrera fulla:

Je me tendray in liet ut supra.

4. Item altre libre ab cubertes de fust, cubertes de vert e cinch platons de lauto scrit en paper appellat libre del Sant Greal. Comence en la primera fulla en la rubrica:

En nom de Deu e de nostra dona santa Maria

Lo libre comence:

En aquell temps diu lo compte que en la vigilia de la festa

E fenex en la darrera fulla:

Per ço que no ploras car nol podie acadar, e com Merli viu l infant.

5. Item altre libre ab posts de paper cubertes d aluda blancha, apellat libre dels escachs.

Comence en la primera fulla:

Com per molts e divers frares de mon orde

E feneix en la derrera fulla en letres negres, grogues e vermelles:

Finito libro sit laus gloria Xpo. Amen.

6. Item altre libre gros de paper ab post de paper cubertes d aluda blancha appellat Papamundi, segons diem.

Comence en la primera fulla:

Apres que Deu hac creat lo cel e la terra e format Adam e Eva e totes les coses

E feneix en la primera pagina de la derrera fulla:

bisbe de Valencia ab tot son plen poder.

7. Item un libret scrit en pergami ab posts de fust cuberta vert apellat Cançoner.

3. Cfr. amb la versió castellana d'aquesta obra de Sèneca : *Los remedios de los contrarios de Fortuna.* «Este libro compuso Senecha muy noble e loquente para un hombre muy savio que auia nombre Galion contra todos los ingenios e adversidades de la fortuna...» (SCHIFF, *Bibliotheque du Marquès de Santillana*, Paris, 1905, p. 113). El final sembla acusar la presència d'un text francès.

4. En aquest llibre hi havia, segons la descripció de l'inventari, no solament la versió catalana de *La Demanda del Sant Greal* (v. text publicat per Crescini i Todesco en Biblioteca Filològica de l'Institut de la llengua catalana, X, Barcelona, 1917), sinó també un petit fragment del començ de la traducció catalana del *Tristany de Leonis*, al qual corresponen les paraules que l'inventari dóna per finals del llibre. V. A. DURAN I SANPERE. *Un fragment de Tristany...* ja citat.

5. És la versió catalana del llibre de Jaume Cessulis. El ms. de la Bibl. Nac. de Madrid (publicat a cura d'En Josep Brunet, Barcelona, 1900) dit *De les costumes dels homens e dels oficis dels nobles sobrel joch dels escachs*, comença en el pròleg : *Per prechs de molts frares de nostre ordre.*

El ms. de la catedral de Girona (publicat segons transcripció d'En Manel de Bofarull, Barcelona, 1902) comença : *Amonestat per pregaries de molts frares del nostre orde.* Cfr. amb el n.º 12 de l'inventari III.

6. Probablement una *Crònica Universal.*

7. No cal remarcar l'interès d'aquest llibre d'En Ramon Vidal de Besalú, les obres del qual són escampades per diversos cançoners. V. Massó : *Bibliografia dels antics poetes catalans*, en Anuari de l'I, d'E. C., 1913-14.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Comence en la rubrica:
Ayso son les noves rimades den R. Vidal de Bezaldu
E feneix en la darrera pagina de la darrera fulla:
A mes cobles.

8. Item altre libre de paper ab posts de fust cubertes blanques apellat Sidrach.
Comence en la primera fulla:
En aquell temps que l rey Botus regnave
E feneix en la darrera fulla:
haie misericordia e haiuda al cors e a la anima. Amen.

9. Item altre libret ab posts de paper en paper scrit apellat Boeci de consolacio.
Comence en primera fulla:
Molt alt, poderos e rarament amable senyor
E fenex en la darrera fulla:
lo qual Boeci es den Berenguer de Copons.

10. Item altre libre de paper ab posts de paper cubertes verts appellat libre del Gentil, lo qual dix madona Elienor que no ere seu ne sap de qui es.
Comence en la rubrica:
Aquest es lo libre del gentil e dels quatre savis
E feneix en la darrera fulla:
home Deus ver del pare e home ver de mare.

11. Item altre libre de paper gros ab posts cubertes blanques apellat Breviari d amors.
Comence en la primera fulla:
En nom de Deu e de la verge madona santa Maria
E feneix en la darrera fulla:
Finit[o] libro sit laus gloria Xpo. Amen.

12. Item un coern de paper apellat libre de confesions en paper scrit que comence en la primera fulla:

8. El text català del *Sidrach* començà a publicar-se com a fulletí de la *Revista Catalana*, Barcelona, 1892, extraviant-se poc després l'original. (V. *Bibliofilia*, 283.) El fragment publicat, comença : *En lo temps d'un Rey de lavant que hac nom Botius.*

El ms. de la Bibl. d'Oxford, que està faltat del començament, diu al final : *ço que est libre del savy philosoff mostra a honor del cors e proffit de larma amen.* (V. BATISTA I ROCA, *Catalech de les obres lulianes d'Oxford*, Barcelona, 1916, extret de *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, anys XV i XVI, n.os 60 i 61.)

9. Deu esser la versió dels frares Saplana i Ginebreda. L'*incipit* que dóna l'inventari ho és de la dedicatòria a l'infant En Jaume de Mallorca : *Molt alt e poderos e carament amable senyor infant en Jacme de Mallorca*, són les paraules del ms. de la Bibl. Universitaria de Barcelona, publicat en *Biblioteca Catalana*, Barcelona, 1873.

Cfr. amb el n.º 14 de l'inventari III.

10. De RAMON LULL, *Llibre del gentil e dels tres savis*, editat per Jeroni Rosselló i M. Obrador, Palma de Mallorca, 1901.

11. Probablement el *Breviari d'amor* de MATFRÈ ERMENGAUD DE BEZIERS, que en diversos mss. es troba traduit al català conservant la redacció mètrica, mentre que altres ens en donen una prosificació.
Cfr. amb el n.º 15 de l'inventari III.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Com segons testimoni de la santa scriptura
E feneix en la darrera fulla:
E puis la sua gloria della. Amen.

13. Item altre libre gros ab posts de fust e cinch bolletes en cascuna, apellat Stories troyanes, scrit en paper.

Comence en la rubrica vermeylla:
En nom de nostre senyor Deu Yhesu Xst.
E fenex en letres vermeylles:
Bartholomeus vocatur qui scripsit benedicatur.

14. Item altre libre en paper veyll ab posts tot descornat appellat libre del rey en Pere, de poca valor.

15. Item altre libret petit ab posts cubertes de pell vermeylla ab cinch plantons de lauto en cada post apellat libre dels gots.

Comence en la rubrica vermeylla de la primera fulla en pergami scrit:
Aquesta obra fou treta de les croniques de mestre Rodrigo
E fenex en la derrera fulla:
En Marti apres mort den Johan frare seu.

III. — *De l'inventari dels bens d'En Mateu Novella, mercader de Cervera**

1439

Item hun altre arquibanch gran de pi, ab son pany e clau en lo qual ubert foren atrobades les robes seguents:

1. Primo hun libret de pergami ab posts cubertes de vermell en que son scrits los set sams e la missa de la Verge Maria.

2. Item hun altre libret de paper sens cubertes en que ha moltes medecines e receptes. (f. 25).

Item una caxa de fust ab son pany e clau en la qual uberta fou atrobat lo que s segueix:

3. Primo hun libre de paper ab posts, petit, en que es scrita la vida de santa Margarida, ystoriat. (f. 29)

13. Deu esser la versió catalana de JAUME CONESA (any 1367) de l'obra de GUIDO DE COLONNE, puix el començament que indica l'inventari correspon al títol del pròleg que En Conesa posà a sa traducció. (V. edició de MIQUEL I PLANAS, en *Biblioteca Catalana*, Barcelona, 1916.)

Cfr. amb el n.º 5 de l'inventari I i amb el n.º 21 de l'inventari III.

14. No és possible reconèixer si és la *Crònica* d'En Desclot o la de Pere III.

15. Sembla que es tracta de la versió compendiada dels primers llibres de l'obra de l'arquebisbe de Toledo RODERIC XIMENEZ DE RADA, *De rebus Hispaniæ*, tal com es troba en el ms. 6 de la BIBL. DE CATALUNYA. El començament és el mateix : *Aquesta obra es estada treta de les croniques del Mestre Rodrigo...* El llibre de l'inventari sembla trobar-se truncat en el començ del regnat de Martí l'*Humà*, a judicar per les paraules que dóna com a finals. (V. MASSÓ I RUBIÓ, *Catàleg dels mss.*, en BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA, II, 2.)

* «Inventarium factum per venerabilem Gabrielem Novella de bonis venerabilis Mathei Novella quondam patris et heredis ipsius.» (Manual de Pere Joan Valentí, àlias Falcho.) Per les peces d'argenteria d'aquest inventari, v. A. DURAN I SANPERE, *Orfebreria catalana (Revista d'Estudis Universitaris Catalans*, 1914, pp. 169-170.)

En Mateu Noalla era ciutadà de Barcelona des de 1421 i botiguer de Cervera.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Item en 1 armari del scriptori ab son pany, forrellat e clau en lo qual ubert fou atrobat ço que s seguex:

4. Primo hun libre de paper ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto ab dos gaffets hon son scrits los evangelis en pla, en lo qual es lo compte primerament, apres comence ab letres vermeylles : libre de la fe catholica.
E feneix : iste liber est scriptus qui scripsit sit benedictus amen.

5. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella appellat Thesaurus pauperum.
E comence : donada a beure maravellosament.
E fenex : de clarifficar los pits e la veu.

6. Item un altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto e ab dos gaffets appellat Vicent istorial. E comença : que lavors termena la primera edat.
E fenex : de les monges que servexen aqui a Deu.

7. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda blancha, appellat Gamaliel.
E comence : aquest libre ha nom Gamaliel.
E fenex : finito libro sit laus gloria Xpo.

8. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella en que ha scrites moltes orations e epistoles en romanç.
E començe : ave Yhs. benedictus.
E fenex : dels .xii. articles.

9. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes engrutades de aluda vermella apellat libre de sermons e de taulegia, lo qual comence : cum in singulis. E fenex : explicunt consequele utilis Deo gratias, en lo qual fou atrobat hun scrit segons se seguex : «e sta penyora del lector de preycadors per .iiii. sous .iiii.»

10. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto e ab dos gaffets appellat libre de Deu lo qual comence : En nom de nostre senyor Deu. E fenex : Deo gratias amen.

11. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto e ab dos gaffets appellat axi matex libre de Deu lo qual comence : En nom de nostre senyor. E fenex: Deo gratias.

12. Item hun altre libre en lati scrit de pergami ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto e ab gaffets lo qual es appellat lo joch dels scachs.

5. Es tracta probablement del receptari dit *Tresor de pobres* de Petrus Hispanus (Papa Joan XXI), que ens dóna un ms. del Museu Episcopa de Vich, descrit per En MASSÓ TORRENTS en *Manuscrits Catalans de Vich (Revista de Bibliografia Catalana*, V [1902], p. 238). Aquest ms. havia començat a publicar-se en la *Revista Catalana* (any 1892).

6. Sembla esser el *Compendi Historial*, que per encàrrec del rei Per III havia començat a escriure en JAUME DOMENECH i que continuà fra ANTONI GINEBREDA (vers 1386). Estava tret del *Speculum Historiale* d'En VICENS DE BEAUVAIS. (V. RUBIÓ I LLUCH, *Documents*, especialment p. 321, nota).

7. Una versió catalana del *Gamaliel*, treta principalment de l'evangeli de Nicodemus s'havia ja imprès en el segle XV. (V. HAEBLER, n.º 287.)

10 i 11. *De Ramon Lull*, editat per J. ROSSELLÓ i Mn. COSTA I LLOBERA, Palma de Mallorca, 1901.

12. Vegeu la nota posada al n.º 5 de l'inventari II.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

E comence : incipit prologus in libro super ludo scacorum. E fenex : in secula seculorum amen.

13. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons de lauto e ab dos gaffets appellat libre de vicis e de virtuts. E comence : Axi comence lo libre. E fenex : la santa cort celestial amen amen.

14. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermeylla ab .x. platons de lauto e ab dos gaffets apellat Boeci de Consolacio. E comence: o tu honrador duch d Ormendia. E fenex : per infinida secula seculorum amen.

15. Item hun altre libre de pergami scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons e dos gaffets de lauto apellat lo breviari d amors. E comence: ayço es canços (?). E fenex : e deu l amor.

16. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab .x. platons e ab dos gaffets de lauto appellat libre de sent Bernat. E comence: comence lo libre de sent Bernat. E fenex : cum Domino vivat.

17. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vermella ab son gaffet de lauto, apellat libre de Isach. E comence : comence lo libre que ha nom Isach. E fenex : an devotio amen.

18. Item hun libre de paper scrit ab cubertes engrutades de aluda vermella appellat libre de proprietats e natures de les besties e libre de doctrina. E comence: aci comencen les proprietats. E feneix : cor hun anap d aygua per Deu donech.

19. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda blancha e negra ab .x. platons e ab dos gaffets de lauto appellat libre de suma de collacions. E comence : aquest libre es apellat. E fenex : mestre en taulegia.

20. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda groga ab x platons de dos gaffets de lauto appellat Alexandre. E comence : segons que recompten los philosoffs. E fenex : sit laus gloria Xpo.

13. És la traducció catalana de l'obra que fra Llorens escrigué en francès en 1279 i que és coneguda per diversos noms : *Somme des Vices et des vertus, Somme du Roi, Somme Lorens, Miroir du Monde.* Sobre els mss. de la versió catalana, vegeu MASSÓ TORRENTS, BUT. DE LA BIBL. DE CAT., n.º 3 (1914), p. 152.

14. Vegeu la nota posada al n.º 9 de l'inventari II.

15. Vegeu la nota posada al n.º 11 de l'inventari II. Cfr. amb la descripció d'aquest llibre de l'inventari d'Alfons V d'Aragó, publicat per GONZÁLEZ HURTEBISE en *Anuari I. d'E. C.*, vol. I (1907) p. 184.

16. Es tracta, potser, de la traducció del llibre de meditació de sant Bernat, que ens dóna el ms. N-I-16 de l'Escorial. (Vegeu CASTAÑEDA, *Indice sumario de los manuscritos lemosines... en la Real Biblioteca de San Lorenzo del Escorial*, en *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, 1916, I, 456.)

17. Podria comparar-se amb el ms. N.-I-16 de la Bibl. de l'Escorial, que comença : *En nom de Nostre Senyor Jhesus X. Amen. Son les rubriques del llibre de Isach que es molt profitos a vida contemplativa e a vida solitaria e reposada.* (Vegeu CASTAÑEDA, lloc citat, p. 298.)

18. El *Llibre de propietats e natures de les besties* podria esser un *bestiari* anònim o tal vegada el *Llibre de les Besties*, de RAMON LULL. El *Llibre de Doctrina* és probablement el *Llibre de la saviesa* que havia estat erròniament atribuït al rei Jaume I (publicat per En GABRIEL LLABRÉS, Santander, 1908.) Cabria també suposar que fos la *Doctrina pueril*, de RAMON LULL.

19. La *Suma de Collacions* era nomenada també *Comuniloquium*, traducció del llibre de Joan Gallensis, teòleg anglès, mort en 1303 (vegeu RUBIÓ, *Documents*, I, 216.)

20. Deu correspondre probablement a una versió de l'*Epitome* de JULIUS VALERIUS.

Cfr. amb el n.º 13 de l'inventari I.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

21. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes de fust guarnit de aluda vert ab .x. platons e dos gaffets de lauto appellat les istories troyanes. E comence : cove que les coses velles. E fenex : exie la sanc fins en terra.

22. Item hun altre libre de pergami scrit ab cubertes de fust apellat libre de sermons. E comence : incipit liber Lotarii. E fenex : magna virtutem.

23. Item hun altre libre de paper scrit ab cubertes engrutades de aluda blancha, appellat Galien. E comence : Anthonomia dicitur ab ana. E fenex : de costs la fenedura.

24. Primo hun libre de pergami scrit, ab posts de fust guarnit ab aluda vermella picat ab dos gaffets d argent apellat Liber excitatorium mentis ad Deum. E comence en vermello : incipit liber excitatorium. E fenex : explicat processus Deo gratias; dix que stave penyora. (f. 29 v.º-34)

25. Item unes beceroles capletrades d aur scrites en pergami. (f. 35)

26. Primo hun doctrinal, de pergami ab posts de fust, cubert d aluda blancha, ab son gaffet de lauto.

27. Item huns vesprals, de pergami ab posts, cubertes de aluda blancha, ab son gaffet. (f. 85)

28. ... hun libre de paper ab cubertes vermelles de parge engrutades apellat lo Codi en pla, lo qual te ell dit Gabriel. (f. 89 v.º)

IV. — *De l'inventari dels béns de N'Antoni Solà, apotecari de Cervera**

18 desembre 1483

1. Item un libre de paper cubert de pergami en que ha tres o .iiii. peces de libres ço es una Forma de praticar e troços de test de Sise e de Clementines; es de Guissona.

2. Item un libre en pergami qui s diu Ystories scolastiques.

3. Item un libret petit cubert de vermella aluda, diuse del bisbe de Gaent.

4. Item un libre en paper scrit cubertes de pergami apellat Report sobre lo primer de les Decretals.

5. Item un libre scrit en pergami apellat Decretals, ab cubertes de posts.

21. La frase inicial corrrespon al pròleg d'En Guiu de Columpnes, però redactada molt diversament a la del text editat (V. la nota del n.º 13 de l'inventari II). Representa tal vegada una versió distinta de la d'En Jaume Conesa.

23. GALENO, *Anatomia*.

24. De fra Bernat Oliver, bisbe de Barcelona i Tortosa († 1348). Edició, Madrid 1911.

28. Amb el nom de *Codi* és generalitzada i coneguda una obra jurídica provençal, de la qual se'n coneix una antiga versió llatina. El llibre de l'inventari devia esser la traducció catalana, en pla, que ja es trobava en la biblioteca del rei Martí. V. BROCÀ, *Juristes y jurisconsults catalans dels segles XI, XII y XIII*... en *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, MCMVIII, 433, amb indicacions bibliogràfiques.

* «Inventarium bonorum honorabilis Anthonii Sola, quondam apotecarii ville Cervarie.» Sens indicació de notari. Els llibres son en la cambra de l'estudi; en lo «perxo apres de les cambres de dalt» hi ha «unes premses de libres, de fust. La casa era en el carrer Major, prop la plaça del Blat.

3. Es tracta probablement de la *Historia i impugnació de la secta de Mahoma i defensió de la llei evangelica*, dit generalment *Llibre del bisbe de Jaen*, atribuit a Sant Pere Pasqual. Un ms. de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA (n.º 164) que conserva aquest llibre, comença : *Prolech del libre del bisbe de Jaen lo qual compongue stant en Granada catiu.*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

6. Item un libre de pergami apellat Sise, ab cubertes de posts.

7. Item altre libre ab cubertes de posts scrit en pergami, apellat Clementines.

8. Item set peces de libres de stampa de paper apellats Nicholaus o abbats, son sobre totes les Decretals; ten los quatre mossen Rog per acabar de ligar.

9. Item un libre de pergami apellat Ignocent, cubert de posts.

10. Item una sort de libres petits de dret e de logica, de paper e de pergami.

11. Item un libre scrit en paper cubert de pergami apellat de les dones; es de Guissona.

12. Item dos libres de paper, son dels deutes e censals de Guissona.

13. Item altres dos libres de paper cubertes engrutades lo hu lo Rollandi, Forma de contractes; son de Guissona.

14. Item un libre en pergami cubert de posts quis diu Suma de mestre Ramon de Penafort. (f. 4 v.º)

COPISTES, LLIBRETERS I IMPRESSORS A VALÈNCIA. Notes d'arxiu per J. SANCHIS SIVERA, prev.

Joan JULIAN. — Amb data 7 de desembre de 1405, consta que escriu i anota «unum librum vocatum Storiale responsorium de magna forma». (Arxiu de la Catedral de Valènciá, vol. 3,672.)

Jaume GISBERT. — Aquest «scriptor littere formate» es compromet, en 13 d'agost de 1411, a escriure un epistolari i un evangelistari. (Arx. de la Catedral de València, vol. 3,675.)

Pere CARDONA. — Aquest prevere contracta amb el prior de Porta Coeli, en 5 de febrer de 1422, «sobre lo libre de Vita xpti appellat del Cartoxa lo qual lo dit mosen Pere deu fer escriure en pergamins de cabrits per a obs del dit prior». (Arx. de la Catedral de València, vol. 3,666.)

Gonçal ROBIOLS. — Aquest «librerius, civis Valencie», ven dos mojades de vinya situades en la partida de la Rambla, en 22 de desembre de 1427. (Protocol d'Antoni Altavila, Arx. Gral. del Regne de València.)

Joan CARCASONA. — En 20 de juny de 1449 aquest «librerius» ven un captiu sarraí a Jaume Lombart, fuster. (Protocol de Bartomeu Tolosa, Arx. Gral. del Regne de València.)

Domènec ORTÍ. — En 14 de desembre de 1450, aquest «librerius» firma una àpoca. (Protocol de Berenguer Cardona, Arx. Gral. del Regne de València.)

Nicolau VALLES. — En 1458 escriu un llibre amb les benediccions de «naus galeres e banderes», i un altre de l'Ofici de S. Vicens Ferrer; en 1464 un capitolari que tenia 212 cartes; en 1465 les constitucions de Cor de la Catedral i en 1468 les «cobles de les reliquies».* (Llibre d'obres de la Catedral, anys corresponents, folis 22, 29, etc.)

11. Deu esser el d'Eximenç.

* En l'Arxiu de la catedral de València es conserva (perg. 0,544) una vitela, bellament copiada, amb les *cobles* que el poble repetia a l'esser-li mostrades les relíquies. Ha estat publicat el text per TEIXIDOR-CHABAS, *Antigüedades de Valencia*, II, 396. Cfr. altres pagaments relatius a l'escriptura de les *cobles* per aquest mateix Nicolau Vallès i Pere Crespi, en SANCHIS SIVERA, *La Catedral de Valencia*, p. 377.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Lluís VIVES. — Frare dominicà que en 5 de novembre de 1477 cobra de la Catedral 538 sous i sis diners «pro scriptura librorum dominicalis, diurnalis et aliorum officiorum novorum quos scripsit et notavit ad opus faristolis chori dicte sedis et primo pro duodecim duodenis pergaminorum que sunt... Item pro rasura dictorum duodecim duodenorum pergaminorum que sunt... Item lij. solidos vj. dns. pro scribendo et notando cclxxxij. cartas scriptas et notatas dictorum dominicalis et festorum novorum.»

En nota solta hem trobat el següent curiós document: «Mossen molt magnifich: placiaus rebre ápoca del venerable frare Anthoni Vives [la paraula Lluís està tatxada] que m ferme a mi com a sots obrer de cinch cents trenta e huyt sous e sis diners que ha rebut de mi per lo dominical, dihurn e officis nous que ha scrit e notat per al faristol del cor de la dita seu e pergamins e raure aquells ço es: Primo cent cinquanta sous per dotze dotzenes de pergamins que y ha comprat a raho de dotze sous e mig dotzena: cl. — Item trenta sis sous per lo roure de les dites dotze dotzenes de pergamins a raho de tres sous la dotzena: xxxiij. — Item mes trecents cinquanta dos sous sis diners per lo scriure e notar docentes huytanta dos cartes scrites e notades del dit dominical e festes noves: ccclij-vi...»

Jaume ROSELL. — En 16 de gener de 1487 es contracta amb aquest mercader, de València, no sabem si de llibres, la impressió a Nàpols o a Venècia de «cinchsents breviaris de la consuetut del bisbat de Valencia». (Arx. de la Catedral de València, vol. 3,685.)

Miquel ORTIZ. — Aquest llibreter, en 14 d'octubre de 1488, com a curador d'uns menors, paga el lloguer d'una alqueria situada a Ruzafa; en 3 d'abril de 1489, concedeix en enfiteusis un camp a l'horta de la partida de Rafalterrar, i en 25 de gener de 1491, com a tutor dels fills de Joan Camaleros, nomena procurador. (Protocol de Ausias Sanz, Arx. Gral. del Regne de València.) En 13 d'agost de 1510 cobra del Capítol l'import d'un llibre dels oficis de la Assumpció i de la Purificació de la Verge. (Arx. de la Catedral, vol. 3,698, foli 212, v.º)

Lambert PALMART. — En 24 de novembre de 1488, aquest «mestre de libres de emprenta alemany», confesa deure certa quantitat a Elionor Eximenix, i en la mateixa data aquesta col·loca un aprenent a la impremta de Palmart.[1] (Protocol de Nicolau Esteban, Arx. Gral. del Regne de València.) En 29 d'agost de 1489 firma àpoca a Francesc Corts, vicari general, i a Joan Pelegrí, canonge de València «ratione mille nonagentorum cartarum indulgentie»[2] (Arx. de la Catedral de València, vol. 3,685.)

Pere TRINCHER. — Aquest llibreter, en 9 d'abril de 1492, amb la seva muller Isabel, confessa deure al mercader Baltasar Sanfeliu, de València, 41 lliures i 6 sous per nou bales de paper que li compren. (Protocol de Jaume Salvador, Arx. Gral. del Regne de València.) En 6 de juliol del mateix any, ven una casa al carrer de Castellrius, parròquia de sant Tomàs. (Protocol de Mateu Gil, Arx. Gral. del Regne de València.) En 14 de desembre de 1499, confessa deure a Miquel Bonencontre «flaçaderio Valentie» la quantitat de sis lliures pel preu de «certes abeceroles» que li havia comprat, i promet pagar-

1. Han estat ja publicats aquests documents per SERRANO MORALES, *Diccionario de las imprentas en Valencia*, 451. Aquesta Elionor Eximeniz casà després amb En Palmart (loc. cit., 454).—N. de la R.

2. Fins ara només es té notícia per Haebler d'una butlla d'indulgències estampada per En Palmart vers l'any 1480 (*Bibliografía ibérica*, n.º 92); és la del monestir del Corpus Christi de Luchente. — N. R.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

les-hi en el terme de deu mesos. (Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València). També hem trobat el següent document referent al mateix:

«Die xxij. mensis martij m. quingentessimo. Ego Petrus Trincher, libratarius, Valentie habitator, ante solutionem et paccam per vos Petrum de Tença,[1] tintorerium, habitatorem dicte civitatis, de quantitate infrascripta, do, cedo vobis, dicto Petro de Tença, presenti etc., omnia jura michi pertinentia adversus seu contra Bartholomeum Seguer, mercatorem civitatis Barchinone Valentie, residentem ad exactionem viginti librarum». (Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València.)

Joan VIGUER. — En 24 de gener de 1492, aquest llibreter de Saragoça, ara resident a València, paga certa quantitat a Francesc Cortes. (Protocol de Mateu Gil, Arx. Gral. del Regne de València.)

Gaspar CREER. — En 2 de setembre de 1495 aquest «librarius alamanus, habitator Cesarauguste», confessa deure certa quantitat a un mercader de València com a valor de varis llibres que no cita. (Protocol de Francesc Soler. Arx. Gral. del Regne de València.)

Lupo de la ROCA. — En 22 de novembre de 1496, aquest «magister librorum d emprenta», i la seva muller Francisca, confessen deure a Jaume Almenara «botiguerio et mercatori civi Valentie», 106 sous i tres diners pel preu d'una bala de paper. (Protocol de Jaume Salvador, Arx. Gral. del Regne de València.)

Pere ROBIOLS. — En 6 d'abril de 1497, aquest «librerius» i la seva muller Isabel, com hereu del seu germà, atorguen un document públic. (Protocol d'Ausias Sanz, Arx. Gral. del Regne de València.)

Antoni RUINES. — Aquest «librateriu habitator Valentie», en 8 de desembre de 1497 confessa deure el preu d'una peça de «chamellot». (Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València.)

Gaspar TRINCHER.[2] — En 20 de novembre de 1498 aquest «libraterius civis Valentie» anomena procurador seu a Andreu Pérez, «librateriu alumnum meum sive criat». En 6 de novembre de 1499 nomena procurador a Sebastià del Castillo «librateriu criatum meum absentem»; en 4 de desembre del mateix any confessa deure certa quantitat al seu germà Pere Trincher. (Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València.)

Nicolau SPINDELER. — D'aquest cèlebre impressor hem trobat el següent document:

«Predictis die et anno [29 novembre de 1498]. Sit omnibus notum, quod ego Nicholaus Spindoler stampator residens Valentie presenti etc. et vestris quod dedistis etc. michi numerando etc. quatordecim libras terdecim solidos sepdenarios monete regalium Valentie per vos michi debitas per stampar lo sumari et setsans. que son xxij. raymes de paper, segons appar ab acte rebut per lo discret en Bernat Ferrer notari sots cert kalendari, quatenus renuntio scientes exceptione non numerate peccunie per me a vobis non habite etc. ffacio etc. Et cum presenti promitto vobis dicto Thome Perpinya presenti etc. et vestris quod hinch ad unum annum primo venturum non stampabo libros aliquos deductis sumam et setsans, prout obligatus sum virtute dicti instrumenti.

1. Era sogre d'En P. Trinxer (SERRANO, loc. cit., 559).—N. de la R.

2. No és mencionat aquest Gaspar entre els impressors de la família Trincher citats per SERRANO (loc. cit., 565).—N. de la R.

Biblioteca de Catalunya

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Quod si contrarium fecero incidi volo in penam viginti libras dicte monete ffiat executio etc. Et pro predictis etc. obligo etc. actum Valentie. Testes Jacobus Perez mercator Valentie et Ffrederico de Lamoreta mercator florentinus residens Valentie». (Protocol de Jaume Salvador, Arx. Gral. del Regne de València.)

Domènec, ORTÍ. — En un document amb data de 13 de març de 1499 venen uns censals «Marquesia Orti uxor Dominici Orti quondam libreri Miquael Orti librerius filius dictorum conjugum». (Protocol de Ausias Sanz, Arx. Gral. del Regne de València.)

Andreu PERIS. — Referent a aquest llibreter, hem trobat els següents documents:

«Die octava mensis martij anno quo supra [1499]. Notum sit cunctis quod ego Andreas Periz libraterius habitator civitatis Valentie gratis et ex mei oerta scientia confiteor et in veritate recognosco vobis honorabili Johanni Alberich libraterio habitatori civitatis Barchinone presenti etc. me tenere in comendam a vobis dicto Johanni Alberich libros infrascriptos estampatos quos michi realiter tradidistis in comandam, ut dictum est supra, ut ipsos pro vobis et loco vestri vendam quibusvis personis pro preciis expresandis in quodam memorali facto et scripto inter nos dictas partes, quod memoriale est tenoris sequentis: Primo vint foques[1] a raho de un sou la peça; — Item vint donats[2] a raho de huit diners la peça; — Item sis dialogus Laurenti a raho de hun real la peça; — Item dotze sarradels[3] a raho de sis diners la peça; — Item dotze consolats[4] a raho de deu sous la peça; — Item dotze Ruts a raho de sis sous la peça; — Item dotze frares Bernats[5] a raho de huyt diners la peça; — Item flors de la biblia en tosqua sis peçes a raho de hun real la peça; — Item ... de la vida cristiana de huyt peces a raho de set sous la peça; — Item trenta sis proprietats de la missa a raho de huyt diners la peça; — Item dotze regles de ben viure a raho de dos diners la peça; — Item trenta sis recomendacions a raho de dos diners la recomendacio; — Item nou Lebrixes[6] a raho de tres sous hi mig la peça; — Item nou partes a raho de sis diners la peça; — Item deu logiques de Aymerich a raho de tres sous la peça; — Item deu metaffisiques ab totes les obres a raho de nou sous la peça; — Item dotze paties a raho de huyt diners la peça; — Item cinquanta consagracions a raho de deu diners la peça; — Item vint e cinch kalendaris a raho de hun sou la peça; — Item morts cent a raho de diner e mealla la mort; — Item sis jochs de titols d especier a raho de tres sous hi mig lo joch; — Item cinquanta cornaixos a raho de hun sou la peça; — Item deu epistoles de Fran-

1. El tractat gramatical del Phocas, *De principalibus orationis partibus*, fou imprès a Barcelona en 1488 per Pere Posa (HAEBLER, *Bibliografía*, n.º 549). És l'única edició espanyola incunable que en cita aquest bibliògraf. — N. de la R.

2. Una edició feta a Burgos en 1498 cita En HAEBLER (n.º 236[5]) del *Donatus Minor*. És l'única coneguda feta a Espanya. Podria de totes maneres referir-se el document a l'edició de les Comèdies de Terenci amb el comentari del Donat impresa a Barcelona, també en 1498 per Rosenbach (HAEBLER, núms. 236, 634 [5]). — N. de la R.

3. Potser el *Testament den Bn. Sarradell* de Vich, del que no en coneixem edició incunable. — N. R.

4. Probablement l'edició de 1494 del *Consolat de Mar* (Barcelona, Posa, 1494). (V. HAEBLER, n.º 164).

5. El *Llibre de fra Bernat* d'en Francesc de la Via? cf. *Bibliofilia*, I, 579, 598. — N. de la R.

6. Són nombroses les edicions que del Nebrixa es feren a Espanya en el segle XV. Podria, emperò, referir-se aquesta indicació a l'única estampada a Catalunya que en menciona En HAEBLER (n.º 467), d'En Rosenbach, Barcelona, 1497. — N. de la R.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ciscus Niger a raho de quince diners la peça.* De laboribus quarum venditionum dictorum librorum tenemini michi dicto Andree Periç dare et solvere de precio que ex eis procedent unum reale monete Valentie pro una quaque libra, et quosquidem libros si venditi non sunt per me promitto vobis restituere quandocumque et qua loca a vobis fuerunt requisiti et si per me venditi fuerint, tali in casu promitto vobis restituere precia eorum contenta et expressata in supra dicto memoriali, detractis et deductis tamen pro me per prius salaris meis michi pertinentibus dictorum librorum per me venditorum pro laboribus meis in dictis libris venditis sustentis sub pena viginti solidorum dicte monete etc. facto pacto etc. Ad quorum omnium etc. fiat executoria cum ffori submissione et judici variatione. Et cum clausulis juratis de non proponendis rationibus contra mandatum executorium et de guidatico non adlegando et non impetrando etc. sub pena jam dicta. Renuntiando omni recursui et appellatione etc. Et pro predictis omnibus et singulis sich attendendis etc. obligo vobis et vestris omnia bona mea etc. actum Valentie etc.»

«Testes Johannes Lorenç barbitonsor habitator civitatis Valentie et Blascus Alama agricultor vicinus de Liria.»

«Dictis die et anno. — Notum sit cunctis, quod ego Gaspar Trincher libraterius habitator civitatis Valentie gratis et ex mei certa scientia me constituo comendatarium et principalem obligatum simul cum dicto Andrea Periç libraterio vobis dicto Johanni Alberch et sine ipso ach etiam in solidum me constituo principalem obligatum in quodam instrumento commande odierna die facto et firmato inter vos dictum Johannem Alberch et dictum Andream Periç certorum librorum per vos eidem Andree Periç traditorum, ut loco vestri eos vendat pro pecuniis contentis in quodam memoriali contento et descripto in dicto instrumento comande recepto per notarium infrascriptum, ut in eo latius continetur, promittens tanquam principalis obligatus et comendatarius et tenear vobis dicto Johanni Alberch presenti et acceptanti etc. solvere adimplere et solvere tenetur dictus Garcias Periç vobis dicto Johanni Alberch. Et sub illis pactis, penis et conditionibus contentis in dicto instrumento commande et apositis quos in hoc instrumento pro repetitis haberi vollo ad quorum omnium etc. ffiat executio cum ffori submissione et judicii variatione et cum clausulis juratis de non littigando et non impetrando sub dictis penis etc. Et pro predictis omnibus et singulis attendendis et complendis etc. obligo omnia bona mea etc. actum Valentie etc. — Testes predicti.»

«Dictis die et anno. — Sit omnibus notum, quod vos Gaspar Trincher libraterius habitator civitatis Valentie parte ex una et Andreas Periç libraterius dicte civitatis habitator parte ex altera, gratis et scienter cum presenti publico instrumento etc. firmamus societatem et companyiam inter nos dictas partes duraturam per tempus duorum annorum a die presenti in antea computandorum super quadam botigia librorum de stampa que inter nos dictas partes debet preparari nostris equalibus expensis; videlicet quod unusquisque nostrum debet ponere quinquaginta libras monete regalium Valentie pro mercandis libris de stampa ad sustentationem et comertium dicte botigie, et de hoc quod lucrum processerit equaliter, dividatur inter nos dictas partes, quam societatem juramus inter nos dictas partes bene fideliter et legaliter duraturam continue per dictum tempus

* El tractat *de modo epistolandi*, de Franciscus Niger, va estampar-se a Barcelona en 1493, 1494 i 1495 (HAEBLER, núms. 483-485). — N. de la R.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

duorum annorum complere omnia in ea contenta sub pena centum florenorum auri applicandorum etc. Rato pacto etc. ad quorum omnium etc. ffiat executio cum ffori submissione etc. et judicij variatione etc. Et cum clausulis de non littigando etc. Sub dicta pena etc. Et premissis omnibus et singulis etc. obligamus una pars nostrum alteri et altera alteri ad invicem et vicissim omnia bona etc. Actum Valentie etc. — Testes predicti.»

Al marge inferior de la plana del protocol on termina el segon document, es troba amb altra lletra la següent diligència:

«Die tertia mensis augusti anni jam dicti predictus Johannes Alberch confitens se fore contentum et satisfactum a dicto Andrea Periç, cancellavit preinserta instrumenta comande et fidaucie presentibus ad hec pro testibus Angelo Steve scriptore et Jacobo Cardona agricultore Valentie habitatoribus». (Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València.)

Joan ALBERICH. — Vegin-se els anteriors documents.

Joan PEREZ. — En 5 de juliol de 1499 «Johannes Pereç, Casala librarius naturaiis civitatis Panormi regni Sicilie Valentie pro nunch residens», confessa deure a Gaspar Trincher, «librarerio civi Valencie presenti etc. septem libras et decem solidos monete regalium Valentie nunch restantes ad solvendum de pretio certorum librorum d estampa quos a vobis habui et emi ac recipi de quorum bonitate sum contentus...» Protocol de Francesc Soler, Arx. Gral. del Regne de València.)

Joan SÁNCHEZ DE MONTALVA. — En 1502 i en 1507 treballava a la Catedral fent els llibres de chor i el de l'Assumpció. (Llibre d'obres de la Catedral, ff. 17 i 16 v.º respectivament.) En 12 de maig de 1510 cobra del Capitol per pergamins, escriure, notes, completes i pagar el llibre de l'Ofici de la Purificació. (Arx. de la Catedral, vol. 3,698, f. 175.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

BIBLIOGRAFIA

Filosofía y Letras. Madrid, 1917.

VALLS TABERNER, F. : *Una carta de Vicente Salvá a Libri* (pp. 15-17). — Publica una carta datada a París en 1844, treta dels mss. de la seva Biblioteca Nacional, proposant un canvi de llibres i mss. Els llibres són catalans en sa major part : Auzias March (ed. catalana i castellana antiga; cf. ed. Pagès, I, 59); disputa dels jueus davant de Benet XIII, un ms. del XV amb una obra *in limousin* del cardenal de Sant Marcos, un altre en id. del s. XVIII, Libre de Cavayleria català i castellà, de R. Lull. — J. R.

Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages. Manresa. Any XII. 1916.

SARRET I ARBÓS, J. : *El Cantoral de St. Joan de Vilatorrada* (pp. 193-197). — Dóna una reproducció d'una plana d'aquell manuscrit, transcrivint-ne la curiosa subscripció final. D'ella resulta que el llibre, copiat en 1352 per un religiós de Sant Agustí, anomenat Bernat de Puig, a Manresa, fou ofert per un ciutadà de Manresa a l'església, on es guarda encara avui dia. És de doldre que no s'hi afegeixi una descripció del manuscrit. — J. R.

Butlletí del Centre Excursionista de Vich. Volum II. Any 1915-1917.

PUJOL I TUBAU, Pere : *Els dos missals mixtes de la Seu d'Urgell. Les sues donacions* (pp. 49-55). — L'autor, ja conegut per altres afortunades investigacions en el ric arxiu de la Seu urgellesa, publica dos interessants actes de donació corresponents a altres tants missals del s. XIV, conservats encara avui a la biblioteca capitular de la Seu. El primer, fou comanat en 1380 per Guillem Staliera, rector de Alvers a Guillem Molner de Tarascó o a Antoni de Vallgrau, paraire de La Seu, per a ésser venut. Així consta en una nota manuscrita en dialecte llanguedocià, que porta el missal. Fou adquirit en novembre del mateix any per Guillem de Casanoves, teixidor de La Seu, pel preu de 40 florins, passant a la Catedral després de la mort d'aquest. Si es tracta d'un missal francès, no sorprèn que hi falti el res dels patrons del Bisbat. — L'altre missal sí que és escrit i il·luminat a Catalunya, ja que porta l'escut del bisbe urgellità Galceran de Vilanova que en 1396 en feu ofrena a La Seu. És ricament miniaturat, i l'acte de donació

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

que transcriu Mn. Pujol, en dóna una descripció completa molt interessant. El fet de poder-se'l datar amb prou precisió, augmenta la valor d'aquest còdex.

GUDIOL I CUNILL, Josep : *De bibliografia del Canonge Ripoll* (pp. 177-179). — Curiosa investigació sobre una obreta piadosa intitulada *Methodus vitae quotidianae*, estampada sense lloc ni any, però a Vich en 1813, que resulta ésser una adaptació d'un tractat d'igual títol imprès a València en el s. XVIII. Mn. Gudiol ha descobert també el principi d'una versió catalana del mateix llibre, feta igualment pel canonge Ripoll, a precs del P. Josep de la Canal. — J. R.

Martín Juan de Galba coautor de Tirant lo Blanch, por Francisco MARTÍNEZ Y MARTÍNEZ, abogado, Director de número del Centro de Cultura. Valencia, Imprenta Hijos de Francisco Vives Mora. 1916. — 87 pp., 1 fulla plegada i 1 làmina; tirada de 107 exemplars en paper de fil.

D'aquest estudi, publicat pel generós bibliòfil valencianista Sr. Martínez, el caràcter del nostre BUTLLETÍ sols ens permet ressenyar la part que es refereix a la història dels nostres llibres i biblioteques. Per tant, només podem assenyalar de passada la nova contribució que porta a la biografia del fins avui poc conegut col·laborador d'En Johanot Martorell. — De les planes preliminars, en dedica l'autor algunes a enfocar de nou la debatuda qüestió de l'orla que figura en dos dels exemplars coneguts de l'edició valenciana del *Tirant*. Les seves conclusions, exposades en un estil no sempre prou precís i científic, resulten oposades a les que proposà el Sr. Bonsoms en l'estudi bibliogràfic que en 1907 dedicà a aquella novel·la. El Sr. Givanel les ha discutides en aquest mateix BUTLLETÍ (III, pp. 61 i ss.) i no cal, per tant, de rependre-les, ni venir a complicar amb una nova hipòtesi la resolució tal volta impossible del problema. Observaré solament que al meu entendre, i coincideixo en això amb En Givanel, al traspassar la societat Cervelló, Bertran i Trinxer al llibreter Rix de Cura els seus drets editorials, Spindeler no havia començat encara la impressió. D'altra manera sembla que ja s'hauria indicat en el nou contracte. La presència o absència de l'orla, pot ésser deguda a causes molt accidentals, i tal vegada les explica l'escut dels Fieschi i Gonzaga que adorna l'únic exemplar conegut que no la porta. L'argument cronològic tret del diferent estil de les inicials (p. 38) no té, al meu entendre, prou força per a resoldre la prioritat de l'una respecte de l'altra. Ja és sabut, demés, lo sovint que es troben diferències en elements decoratius (orles, gravats, capitals, etc.) en exemplars d'una mateixa edició, en els primers temps de la impremta, quan el tiratge es verificava tan lentament. — En l'apèndix documental publica el Sr. Martínez, entre altres peces d'arxiu, l'inventari dels béns de Mn. M. J. de Galba. És particularment interessant, per la menció que s'hi fa dels llibres que constitueixen la seva biblioteca. Entre ells figuren dos Tirants, un d'ells *tot acabat, lo qual tenen per orichinal los stampadors*, el qual confirma com agudament observa el Sr. Martínez, l'afirmació del llibre d'haver estat escrita la seva quarta part per M. J. de G. S'hi mencionen catorze llibres més, tres dels quals almenys són cavalleresc *(Carles Maynes, Merli, flor de cavalleria)*. Podria tenir igualment tal caràcter un llibre *scrit en lengua francesa* mencionat en la p. 77. N'hi ha d'altres *(arderi, anderino mezquino)* que fóra interessant d'identificar. — J. R.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Botlletí de la Societat Arqueològica Luliana. Palma de Mallorca. Vol. XVI.

SAMPOL I RIPOLL, P. : *Algunas noticias bibliográficas de S. Alonso Rodríguez* (pp. 363 bis-371). — Dóna 270 indicacions bibliogràfiques d'altres tantes obres contenint biografies, relacions o noticies referents a aquest sant, recollides amb motiu del tercer centenari de la seva mort, i ordenades cronològicament. Sembla particularment complet el despull de les publicacions mallorquines. Hauria estat molt interessant l'incloure-hi la bibliografia de les edicions dels llibres del sant. — J. R.

Razón y Fe. Madrid. Vol. XLV (1916).

MARCH, J. M. : *Miniaturas españolas antiguas. Biblioteca Capitular de Tortosa, Códice núm. 20* (pp. 351-354; 4 làms.). — Denifle-Chatelain en son *Inventarium codicum manuscriptorum Capituli Dertusensis* assenyalaren amb el n.º 20 un manuscrit de la *Ciutat de Deu* de Sant Agustí, escrit al s. XII per un copista que es firma Nicolaus Bergedanus, mancat de les setze primeres fulles. El P. March, a qui devem l'haver cridat l'atenció primer que ningú sobre la insospitada riquesa dels manuscrits no catalogats de Tortosa, va tenir la sort de trobar quatre dels folis perduts d'aquell llibre, contenint altres tantes miniatures que el decoraven. Són les que reprodueix en aquest article, explicant-ne el significat. Em reconec incompetent en iconografia medieval, però m'atreveixo a observar que la làm. 2 no representa al meu entendre l'Ascensió, sinó un Pantocrator assegut, com és freqüent trobar-lo en els nostres absis policromats, la composició dels quals recorda molt la miniatura. (Anotem de passada a una observació del P. March, p. 354, que de les pintures murals publicades per l'Institut, sols les de Pedret corresponen al Bergadà.) Aquestes miniatures no són les úniques que decoraven el ms. de Tortosa. En una de les investigacions que per encàrrec de l'Institut vaig fer en el seu Arxiu Capitular amb l'amic Ramon d'Alós, tinguérem la sort de trobar els fulls inicials que mancaven al manuscrit; el primer d'ells té una miniatura del mateix estil que les altres, representant en la part central el caos, en forma de monstre, del que ix un riu amb peixos i ocells, a dreta i esquerra del qual hi ha les figures d'Adam i Eva. A dalt hi ha el sol i la lluna en forma humana, en dos cercles amb tres cavalls i quatre taurs respectivament, molt semblants a les miniatures del ms. vaticà. Reg. 123 (de 1055), escrit a Ripoll, i publicades per J. Pijoan *(Cuadernos de trabajos de la Escuela Española de arqueología e historia en Roma,* I). La representació del caos o *abyssus* és igual a la que trobem en les bíblies de Farfa i de Roda, també de mà catalana (Pijoan, *Les miniatures de l'Octateuch a les Biblies romàniques calalanes. Anuari de l'I. d'E. C.,* IV, 489; Sanpere i Miquel, *La Pintura mig-eval catalana,* I, làm. II). Aquesta representació ja féu observar en Berger que és típica dels manuscrits hispànics. Les cinc làmines són dibuixades a la ploma, en l'estil tan freqüent a França, i sobretot a Anglaterra, en els segles IX a XI, del que en tenim també una mostra en el ms. 26 de Ripoll (Beer, *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll,* II, làm. 6). Per si totes aquestes coincidències no fossin suficients, el nom del copista i el declarar-se *Bergedanus* ens afermarien en l'opinió de què ens trobem davant d'uns dels documents més indubtables de la miniatura catalana. — J. R.

FERRERES, J. B. : *El misal y las nuevas rúbricas* (pp. 239-243, 367-372). — En aquesta

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

monografia del savi jesuïta liturgista, que tantes investigacions de primera mà ha fet en les nostres biblioteques catedrals, s'estudia el ms. 10 de Tortosa, dit de S. Gaufrè d'Aviny6. L'autor n'assenyala particularitats molt interessants, abans no estudiades, i el judica un dels missals votius plenaris més antics que es coneixen. En el mateix article estudia els sacramentaris n.os 11, 34 i 56 (del s. XII), 13, 82 i 140 (del s. XIII) de la mateixa Seu. És una de les sèries més hermoses, fins per la seva caligrafia i miniatures, que poden estudiar-se en les nostres biblioteques. En les nostres investigacions trobarem encara un altre missal, molt posterior (del s. XV), que seriàrem amb el n.º 258. — J. R.

Archivo Ibero-Americano. Madrid. Vol. VII.

IVARS, Andreu, O. F. M. : *Inventario de los libros de D. Martín de Overna. Año 1416* (pp. 446-459). — És d'agrair la publicació d'aquest curiós inventari, en el que es descriuen un centenar de llibres que constitueïen la biblioteca del rector de l'església de Foyos, bisbat de València. Al donar-lo a conèixer, l'ha enriquit l'editor amb gran abundància de notes, de vegades fins excessives, que demostren l'amorós estudi que fra Ivars ha fet del document. Algun cop, en canvi, manquen indicacions útils. N'assenyalarem algunes. N.os 7 i 47 : el tractat *de bene vivendi* és de Bernat de Chartres, i la seva versió catalana fou publicada en les *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, II, 581, i *Documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, XIII, 416. ; n.º 20 : parlant dels *Evangelis* en català, es troba a faltar la cita de l'edició que féu Mn. Gudiol del manuscrit del Palau de Barcelona (Vich, 1910); n.º 10 : el *Breviari d'Amors* és de l'autor provençal Matfre Ermengau; en Castañeda no és guia de confiança; n.º 25 : les *Flors del Gay saber* o *Leys d'amors* són d'En Guillem Molinier de Tolosa; n.º 26 : és ben sabut que el *Grecisme* és d'Ev. de Bethune; n.º 29 : s'oblida de citar l'edició de la *Biblioteca Catalana* de l'Aguiló (1873); n.os 39 i 75 : l'identificació del Pontius Provincialis amb fra Pons Carbonell, que féu el P. García Villada, és fantàstica, i les objeccions cronològiques del P. Anton de Barcelona en els *Estudios Franciscanos*, no tenen volta de fulla; però no calia recórrer a elles, i és sorprenent que no conegués l'erudit jesuïta l'estudi sobre el Pontius Provincialis d'Orleans, que publicà en Thurot en les *Notices et extraits de manuscrits* (XXII). Pel contingut d'aquesta biblioteca es veu clarament que servia per a l'ensenyament, i que el seu propietari era mestre de gramàtica. Els llibres d'aquesta especialitat, més d'una vintena, són els que es troben en major nombre, i entre ells veiem al costat de les obres típiques dels rudiments gramaticals (entre elles algunes d'autor català, com el n.º 15, *Compendi magistri Petri Catalani*, i el n.º 79, *Cartapell de mestre Guardia*), llibres com els d'*ars dictaminis* que demostren la importància d'aquella escola. És particularment interessant el n.º 75, *Formes de processes e altres actes, segons costum de Cort Romana*, però el que més m'ha cridat l'atenció, i dóna un viu aspecte literari al material d'ensenyament de Mn. Overna, és el n.º 25 : *Ortografia, art de metrificar e Flors del Gay saber.* Hi havia també llibres de filosofia, lul·lians la major part d'ells (n.º 4, *Arbre de la Ciencia*, n.º 17, *Art general*, n.º 57, *Gramática e Logica den Luyll).* Aquest filòsof no escrigué, que sapiguem, cap gramàtica, però se'n coneix alguna de sos deixebles, per exemple la de fra Joan Ros de València, que vaig trobar en el ms. 10.544 de Munic. No porten res de nou els altres pocs autors catalans que es mencionen, llevat d'un desconegut comentari de Gui de Chauliac, fet pel metge valencià P. de Figue-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

rola (n.º 13), de qui en fa l'editor una erudita identificació, i del n º 55, *un libre en paper rimat que comença : En nom de Jesucrist.* Les traduccions catalanes dels llibres sagrats hi són ben representades : n.º 20, *Evangelis;* n.º 29, *Saltiri en plà;* n.º 62, *Genesi en pla.* El breu inventari de fra Miquel d'Eroles, del Sant Sepulcre (1411-1412) que es publica a continuació, és molt menys interessant. — J. R.

Marcelino GUTIÉRREZ DEL CAÑO. — *Ensayo bibliográfico de «Tirant lo Blanch».* (*Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Setembre-Desembre, 1917; pp. 239-269.)

Si els Srs. Amador de los Ríos,[1] Menéndez i Pelayo,[2] Bonsoms i Sicart,[3] Rubió i Lluch,[4] Nicolau d'Olwer,[5] Givanel Mas,[6] Martínez i Martínez[7] i Miquel i Planas,[8] no haguessin escrit quelcom referent a la novel·la *Tirant lo Blanch*, el treball del Sr. G. del C. pot esser que encara estaria per a fer. Tal és la impressió que n'havem tret després de llegit l'*Ensayo bibliográfico de «Tirant lo Blanch»*.

Comença amb unes poques pàgines destinades a assenyalar les *Fuentes del Tirant lo Blanch*, i aquestes són el *Libre de l'orde de Cavayleria* d'En Llull, l'*Expedición de Aragoneses y catalanes a Oriente* (d'En Moncadal) i la *Crònica* d'En Muntaner. Ens diu que són «producciones poco conocidas»; potser sí, però si troba que els esmentats llibres són poc coneguts, ¿què no dirà del poema bretó *Guy de Warwycke*, de la *Doctrina Moral* d'En Pax i dels *Proverbis* d'En Jahuda Bonsenyor, llibres aquests que, com han demostrat ja En Menéndez i Pelayo[9] i En Nicolau d'Olwer,[10] donaren materials a En Martorell per a la seva novel·la?

Segueix després l'*Argumento del Tirant*, tret de la *Historia crítica de la Literatura Española*[11] de N'Amador de los Ríos.

Ve a continuació l'*Opinión acerca del «Tirant»*, copiant uns quants paràgrafs d'En Menéndez i Pelayo,[12] i dient-nos després la seva opinió, ço és, que el dit llibre de cavalle-

1. *Historia Crítica de la Literatura Española*, VII, 385-391.
2. *Orígenes de la Novela*, I, pp. CCLI-CCLVII.
3. *La edición príncipe del «Tirant lo Blanch» cotejo de los tres ejemplares impresos en Valencia en 1490, únicos conocidos hoy día.* — Discurs llegit en la R. Academia de Buenas Letras de Barcelona el 9 de maig de 1907.
4. Contestació al discurs esmentat en la nota anterior.
5. *Sobre les fonts catalanes del Tirant lo Blanch*, estudi publicat en la *Revista de Bibliografia Catalana*. Barcelona, L'Avenç, 1907. Se'n féu un tiratge apart de 37 pp.
6. *Estudio crítico de Tirant lo Blanch* (Madrid, Suárez, 1912); però abans es publicà en l'*Archivo de Investigaciones Históricas*. Madrid, 1911.
7. *Martín Juan de Galba, coautor de «Tirant lo Blanch»*. Vaiència, Vives Mora, 1916.
8. *Bibliofilia*. Barcelona, 1911-1914; col. 455-461.
9. *Orígenes*, p. CCLIII.
10. *Sobre les fonts...* etc. Referent a la influència d'obres estrangeres en el *Tirant*, vegeu : FARINELLI, *Note sulla fortuna del Boccaccio nella Spagna nell'Età Media (Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen*, vol. CXVI), i BONILLA SAN MARTÍN, *Las novelas catalanas de caballerías y «Tirant lo Blanch» (Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, Barcelona, 1908; pp. 577-583).
11. Vegeu la nota n.º 1.
12. *Orígenes*, p. CCLI.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ries és «una sátira finísima de las costumbres y libros caballerescos,[1] no sólo por los nombres de los personajes, casi todos burlescos,[2] sino por las cómicas aventuras en que el protagonista llega a la realización de sus empresas, produciendo la hilaridad constante del lector». Aquest paràgraf d'En G. del C. ens fa pensar que no ha llegit cap obra cavalleresca i fins dubtem que ho hagi fet amb el *Tirant*, i si ha llegit tota la dita novel·la, ho ha fet tan de pressa, com En Freret, el prologuista de la traducció francesa de l'obra d'En Martorell i Galba, el qual escriu que el nom de Fonseca no figura en l'esmentat llibre de cavalleries.[3] Nosaltres creiem que En G. del C. no ha llegit la novel·la, per quant no hauria escrit que eren burlescos els noms de Tirant, Carmesina, Ipòlit, Adballa, Diafebus, D'Agramunt i altres. ¿Creu En G. del C. que són «burlescos» els noms dels reis d'Africa, Anglaterra, Bugia, Belamerin, Capadòcia, Canàries, Chipre, Domas, Egipte, Escòcia, França, Frisa, Fez, Granada, Indies, Jerusalem, Nàpols, Polònia, Pèrsia, Tunis i Tremicèn? Els noms de ducs d'Aigües Vives, Betafort, Bretanya, Calàbria, Clocestre, Danjou, Dorliens, Estelrich, Lencastle, Milà, Messina, Pera i Sinòpoli; els de marquesos de Bellpuig, Ferrara, Luçana, Montserrat, Montnegre, Prota, Posila, Sant Jordi i Sanct Marc; els de comtes d'Ayer, Aquino, Alveri, Bitinia, Burguença, Belloch, Capaci, Caserta, Flandes, Fundi, Malatesta, Muntoro, Noterbalam, Plegamans, Salasbery, Sent-Angel, Vilamur, Ventimilla i molts altres que podríem esmentar, tenen res de «burlescos»? Per En G. del C. ho són els de Viles-ermes, Kirieleison, Viuda Reposada, ciutat de Montagata i Plaer de ma vida? Doncs, si hagués llegit el *Cirongilio de Tracia* hauria topat amb els noms fantàstics d'Astromidar, Buzaratangedro, Tarpendosago i Taglatalazar; si hagués passat els ulls pel *Felix Marte de Hircania*, hauria vist que s'hi parla d'una insula que té per nom Ricosa, i personatges que es diuen Belsagina, Fulminan i Leonoriso, i en la *Demanda del Sancto Grial* hauria trobat noms tan estrafalaris com Atanabos i Guardacanales.

No trobem tampoc motivat que escrigui que la lluita de Tirant amb l'alà és ridícola; si hagués llegit no ja cròniques cavalleresques, sinó altres llibres en els que s'hi descriuen fets d'armes, altament meravellosos, no trobaria tan absurda l'esmentada lluita narrada per En Joanot Martorell. En *Diego García de Paredes y relación breve de su tiempo*,[4] trobaria un desafiament que fa el protagonista amb el coronel Palomino, on «salieron a combatir en camisa, sin otra defensa más que la espada...»; i si ens embranquéssim amb els llibres de cavalleries, principalment els del cicle greco-asiàtic, veuríem lluites de l'heroi amb dracs, aguilots i altres alimanyes, i a cada moment amb gegants i «descomunales jayanes».

Un altre punt de què tracta l'autor de l'*Ensayo* són les *Noticias biográficas* referents a En Joanot Martorell, En Martí Johan de Galba i Na Isabel de Loriç. De tots

1. Aquesta idea ha estat tractada per En J. M. Warren, en *A History of the Novel previous to the seventeenth century*, Nova York, 1895. No ho creiem i estem d'acord amb En Menéndez i Pelayo al dir que «no es el *Tirante* una parodia, sino un libro de caballerías de especie nueva» (*Orígenes*, p. CCLVI).

2. «Señor de las Villas yermas» (cap. LXV); «ciudad de Montagata» (cap. CCCLXXXIII); «don Kyrieleison de Montalbán, viuda Reposada, Placerdemivida», etc.

3. «Il faut que Cervantes se soit trompé en cet endroit, car le chevalier *Fonseque* ne se trouve pas dans ce roman» (*Tirant*, Londres, 1775, p. 4.)

4. Madrid, Sánchez, 1621.

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ells ens diu ben poca cosa; en quant al segon, s'aprofita del treball d'En Martínez i Martínez,[1] si bé sense esmentar-lo.

Comença amb un apartat, que no porta cap epígraf, les descripcions de les edicions rimeres del *Tirant*, i no ens diu si la que ens dóna dels exemplars de la primera edició tirada, és feta segons l'existent en la Biblioteca Provincial de València o el del British Museum de Londres; creiem que és el de València, perquè ens diu que hi manquen fulles. Descrivint els exemplars d'aquesta primera tirada i els de la segona, ço és, els de l'orla i el que no la té, que és l'exemplar del *Tirant* que es troba en The Hispanic Society of America, de Nova-York, entra a parlar de la tan debatuda qüestió de l'orla, ço és el magnífic gravat que tant ha donat que discutir; i tampoc ens diu res de nou, per quant no fa altra cosa que copiar a En Martínez i Martínez.[2] Les dades que ens dóna referents als antics posseïdors dels tres exemplars de la impressió d'En Spindeler, són tretes del treball d'En Bonsoms i Sicart.[3]

Fins aquí es veu que l'autor de l'*Ensayo* ha copiat molt d'altres autors, sense dir d'on ho ha tret; en canvi, hem d'assenyalar que la descripció que fa de l'exemplar de Nova York és ben propi, ja que ningú ho ha fet tan detalladament com En G. del C., així com també és d'alabar l'acarament de l'exemplar de València amb el facsímil del de Nova York.

Segueix després la descripció de l'edició barcelonina feta per En Pere Miquel i acabada en 1497 per En Diego de Gumiel, i a l'igual que tots els que han volgut descriure la portada de dita edició, ha tingut de contentar-se copiant a En Gayangos.[4]

Descriu també l'edició barcelonina feta per N'Aguiló, publicada en 1873-1879 i acabada en 1905, però hem de dir que si bé ho fa de manera detallada, no és cert que no es posà a la venda fins aquest últim any; ço que es feu en 1905 fou publicar les portades de dita edició i els preliminars, que es llegeixen en el volum primer.

Referent a la traducció castellana del *Tirant* impresa a Valladolid en 1511, segueix a En Givanel Mas, fent constar la font, i al tractar de les traduccions italianes i franceses ens ha semblat que les notes que dóna són tretes d'En Miquel i Planas.[5]

Potser moltes de les coses que diu En G. del C. no les hem enteses bé per la manera d'expressar-les, com per exemple : «La Expedición de aragoneses i catalanes a Oriente, y la Crònica de Ramon Muntaner, sirvió también a Martorell y a su continuador Martín de Galba para trazar la silueta...»; l'*Expedición* és obra d'En Moncada, i pertany al segle XVII, la *Crònica*, d'En Muntaner és del segle XIV, per tant, En Joanot Martorell podia inspirar-se, com s'inspirà tal volta, en la dita obra del famós historiaire, però és un gros anacronisme l'esmentar la coneguda obra d'En Moncada. I sembla que es refereix a aquest llibre i no al fet històric de l'expedició perquè posa entre cometes el títol.

Una altra observació hem de fer al Sr. G. del C. Al tractar d'En Martorell escriu (p. 244) que «por su nombre Joanot debía ser de recia complexión». En què es funda? En la terminació? El «Joanot» i «Perot» equival al «Joanet» i «Peret» de nostres dies.

1. Obra esmentada, pp. 21-23 i 60-73.
2. Obra esmentada, pp. 23-28 i altres.
3. Obra esmentada, pp. 34-36 i 41-49.
4. Gallardo, *Ensayo*, n.º 1218.
5. *Bibliofilia*, vol. I, col. 455-461.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

També volem aclarir un dubte que té En G. del C. al veure que no parlem d'uns exemplars del *Tirant* que es citen en el *Catàlech d'incunables catalans provinents de la Biblioteca de M. C.** Aquest *Catàlech* fou una broma feta pel llibreter N'Antoni Palau; per això anuncia la subhasta el dia 28 de desembre, ço és, la festivitat dels Sants Innocents.

I ja que tractem del *Tirant*, anem a donar a conèixer uns cinc fulls manuscrits, avui a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, de lletra de mitjans del passat segle, els quals, al nostre entendre, són interessants per les moltes dades que ens fan saber, no referent a edicions, però sí als preus que han tingut alguns dels exemplars posats a la venda, i que potser s'escrigueren pera algun estudi bibliogràfic referent a la primera edició italiana de l'esmentat llibre de caballeries:

«*Noticie Bibliografiche intorno alle edizioni originali in Ispagna, e traduzioni di questo libro di Caballeria Romanzesca prodotte in Italia, la prima delle quali è la presente rarissima.*

Il Romanzo fu scritto da prima in Catalano, ridotto poi in Castigliano ambi dialetti Spagnoli.

La prima e rara edizione di questa celebre opera cavalleresca nella sua lingua Catalana col titolo «Tirante el blanco: Libro del'admirable Cavaller Tirant le Blanc» fu impressa = en la Ciutat de Valencia a xx del mes de nohembre del any mil ccccIxxxx.= in fol.° picc. in goth. e venne fatta ed assistita dalle cure di *Gio: Martorell* e *Gio: de Galba*.

La seconda edizione di questa versione in Castigliano e di Barcelone 1497. in fol. rara anch'essa che fu venduta a Parigi dal librajo *Meyzieu* per 72 Franchi.

De Bure nella sua Biblioteca instruttiva annunzia questa seconda edizione come la prima e in castigliano originale, dacchè non è che una traduzione dal Catalano.

A capo di questa ricorda il *Brunet* nel suo *Manuel du libraire e de l'amateur* de Livres etc. Bruxelles 1839. 8.° gr. nel 4.° Vol. esservi un epistola dedicatoria di *Giannoto Martorell* al Principe D. *Ferdinando* di Portogallo, in fine della quale vi trancrive questa sottoscrizione = A honory y gloria de nostro Senyor deu Jesuscrit: Son principiat a stampar le present libre per mestre *Pere Miquel* condam y es acabat de Barcelona xvi de Setebre del any M.cccc.xcvii = il suo titolo è questo, ch'è lo stesso della 3ª seg. = Los cinco libros del esforçado et invencible cavallero Tirante el Blanco de Roca Salada, cavalro de la garotera el qual por su alta cavalleria alanço a ser principe y Cesar de l'imperio di Grecia = Fue impresso el presente libro ... en la muy noble villa da Valladolid per *Diego de Gumiel* acabose a xxviij de Maijo del ano MDXI. = in fol.° goth. di 288 fac. a 2 col.

E qui avverte di nuovo *Brunet*, «che cette édition précieuse ne contient point, comme nous l'avons dit par erreur, le texte original de ce roman, lequel a été d'abord écrit en catalan puis traduit en castillant.» Libro venduto per 36 franchi dal *Gaignat*.

Per ciò poi che riguarda alla presente mia prima edizione Italiana, meglio traduzione d'un Romanzo che in Ispagna si lesse a que'tempi come un utile e piacevole Romanzo, vien essa descritta dal *Brunet* nel cit.° suo *Manuel* etc. nel 4.° Vol. della 4.ta. ediz.ª alla pag. 366. che ne trascrisse il titolo per intero, come lo si può vedere qui appresso originalmente, e v'aggiunge quanto trovasi nell'ultima pagina = In Vinegia nelle case di

* Barcelona, 1908. Els exemplars del *Tirant*, 1490 i 1497, tenen els n.os 10 i 11.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Pietro di Nicolini da Sabbio : alle spese però del Nobile huomo *Federico Torresano* d'Asola. Nell'anno della salutifera redentione humana M. D. XXXVIII = non senza additare in 4.° picc. di pag. 4. non numerate e 283 num.e lasciandovi però quella che segue onde sarebbe la 284. che porta oltre il registro dal *Brunet* non citato la data, lo stampatore etc. come sop.a

Ripete il *Brunet* stesso esser questa una traduzione della quale si son fatti rari gli esemplari e va ricordando i varj prezzi convenuti nelle vendite fattene in Francia ed in Inghilterra per es. in quella di *Gaignat* 24. Franchi, del libraio *Floncel* 36. Fr., da *Blandford* 7. liv. 7. scell. e 6 d., da *Goldsmith* 6 liv. 8 scell. presso *Stanley* 14. liv. e scell. 14. per ultimo da Hibbert 12. liv. e 12 scell.

Renovard Agost.° negli *Annales de l'imprimerie des Aldes, ou Histoire de Trois Manuce et des leurs editions a Paris chez Jules Renovard libraire* 1834. 8.° comp.° 37 à edi.e alla pag. 117. descrive pur egli questo volume dicendolo *assai raro*, riportando del pari il testo come sta nel frontispicio tutto per intero (tutto per intero) anch'egli, lasciandovi però come fece *Brunet* il cenno del privilegio, cui mi piace soggiungere com'entro vi sta:

«Nessuno ardisca la presente opera sotto il dominio dell'Eccelsa Signoria di Vinegia stampare nè in altri luoghi stampata vendere sotto la pena che nel privilegio si contiene».

Ecco come il *Renovard* descrive il libro che riferisco in Italiano : «quattro pagine contengono il titolo con il contorno del precedente volume[1] e la tavola *al verso* una prefazione di *Federico Torresano*, ed altra di *Lelio Manfredi*[2] (che n'è il traduttore ambe indirizzate a *Federico* Duca di Mantova; una specie di prefazione od introduzione avendo a *verse* la dimanda di *Federico Torresano* al suo governo per il privilegio della stampa di quest' opera, e dell'altra di *Adriano Fini in Judaeos* di già annunziata[3]

1. L'incisione in legno che contorna il frontispicio, abbracciandosi due tronchi d'albero con fogliami sopra quali sta in cima una civetta, e di mezzo all'in sotto una Torre con le solitarie F. T. *Federico Torresano* sta pure per equal ornamento al titolo dell'opera del nostro *Adriano Fino* adriese e non *Ferrarese* come vien scritto in questa edizione se ... Elegia di *Daniele Fino* figlio di Adriano, ed editore di quest'opera ivi premessa oltre altre notizie intorno a suo Patre ha:

Inclyta navisrago nomen dedit *Hadria* ponto
Et solium summis regibus illa fuit:
Haec fuit auctoris genitrix Ferraria nutrix
Et genus et nomen *Fina* propago dedit.

e come provo con altre ragioni e documenti autentici nella mie biografie degli illustri scrittori di Rovigo e sua Provincia : El libro ha per titolo : *In Judaeos Flagellum ex sacris scripturis excerptum* avendo nell' ultima pag. 596 oltre il registro = Venetiis per Petrum de Nicolinis de Sabio : Sumptibus vero Nobilis viri Domini Federici Turrisani ab Asula. Anno Domini. M.D.XXXVIII. Mensis Januari. = questo libro come rarissimo ricordato da tuti moderni bibliografi, anche per aver parte e luogo tra le stampe Aldine datogli dal *Renovard* trovasi nella mia Raccolta degli scrittori e libri d'illustri Rodigini, ove potei descriverlo. Ved. le mie schede Bibliografiche.

2. Di *Lelio Manfredi* Ferrarese, che tradusse anche una Commedia dallo Spagnolo in Italiano publicata in Ven.a intitolata il *Carcere d'amore* vedi i Biografi Farraresi *Ughi* nel suo Dizionario, *Borzetti* pte 2. p. 375. *Baruffaldi* etc. *Cassio* da *Narni* nel canto 4. lib. 2. del suo licensioso Poema lo ricorda onorevolmente. Dicesi morto giovane di belle speranze.

3. A proposito dell'inserire che ha fatto il *Renovard* ne'suoi annali degli Aldi le produzioni Tipografiche del *Torresano* mi piace tener a memoria un brano di lettera del Cav. Ab. *Morelli* Bibliotecario della Marciana scritta al Dott. *Testa* di Vicenza, che avea tra i miei Augrafi, la qual lettera cambiai con altre e per altre

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Per ciò poi che spetta alle ristampe di questo libro del *Tirante* in *Bianco* tradotto e reimpresso trovansi memorie da più Bibliografi, e tutti danno questa prima edizione Italiana per rarissima sino a prezzi di ricerca e d'affetto.

Ricordasi il libro ristampato in Vinegia per Domenico Farri nel 1566 in 3 parti in 8.° ripubblicato con una terza edizione pur in Venezia per Lucio Spineda in tre volumetti in 8.° 1611.

Ricorda del pari il *Brunet*, che il conte *Caylus* ne ha data una traduzione in francese sotto questo titolo:

= Histoire du vaillant chevalier *Tiran* le *Blanc* = London (senza data) 2. vol. in picc. 8.° =

Il Cav. *Melzi Gaetano* di Mil.° nulla mi presenta d'aggiungere a quanto scrissi di questo mio libro nella sua diligentissima Bibliografia de' Romanzi, dicendo solo di questa prima edizione un esemplare magnifico, e nulla di più quanti altri ne potei consultare. Solo dirò che in Ispagna ristampavasi questo Romanzo alla lettura popolare come un tempo appresso di noi i *Reali di Francia, Guerin Meschino* etc.»

A l'anterior text manuscrit s'hi poden fer algunes aclaracions i observacions, per exemple: Al tractar d'En Meyzieu fa referència al *Catalogue de Livres...* (Paris, 1778); quant a En G. F: Debrere es tracta de la *Bibliothèque Instructive;* la descripció de la primera edició italiana és justa; deficient la francesa; mal copiada la castellana:—J. G. M.

BATISTA Y ROCA, J. M., *Catàlech de les Obres Lulianes d'Oxford*. Barcelona, MCMXVI. 4.°. 94 pp. Extret del *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, ns. 60 i 61.

Una nota en el BUTLLETÍ (II, 181) donava compte d'haver-se començat la publicació d'aquest Catàleg. Amb ell el Sr. Batista ha prestat a la Bibliografia lul·liana, nombrosa i de difícil fixació en alguns punts, un servei considerable, per tal com ens fa conèixer una sèrie de Mss. i d'estampacions massa importants perquè fossin desconeguts

col Sr. *Bartol.° Gamba* scrittore si benemerito della lingua e della Bibliografia Italiana. La data è del 13 Settembre.

«El libro del *Berengario* mi è noto, e mi è pur noto ch'egli fu ammaestrato da *Aldo:* la qual notizia ho messa nel mio copiosissimo apparato delle cose dei tre Manuzi, opera in cui ho lavorato sino dalla mia prima gioventù. Dei *Manuzi* il *Renovard* attualmente ristampa la sua opera, e già è avanzata la stampa. Quando era tempo opportuno io non sapea nulla di ciò; ora poi da tre mesi circa egli me ne chiese lumi, direzioni, consigli; ed io per farlo tacere gli scrissi due lunghissime lettere, e l'ho apertamente persuaso che deve riformare la sua opera, ridurla da bravo Bibliografo, e non come uomo di lettere : e che va spogliata di più cose specialmente delle notizie dei libri stampati da *Andrea Aselano*, le quali non hanno che fare con li *Manuziani*. Egli mi pare già persuaso e docile, e per ciò gli ho mandate più notizie nuove e correzioni, colle quali potrà migliorare il suo libro.»

Vedi più cose int.° agli *Aldi* non conosciute già dal *Brandolese* dall' . . . . . dal *Morelli*, ed altri ne miei Scartàfacci Bibliografici, e nelle schede. Ved. giudizi critici di nri. Ital'. intorno a *Renovard*.

L'esemplare di questa edizione, ch'era di Monsr. Libri, fu venduto per franchi 401. — Veggasi a pag. 351. sotto il N. 2230, del *Catalogue de la Bibliothèque de M. L****. etc. *A Paris, chez L. C. Silvestre et P. Jannet*, 1847, in 8.°. — L'esemplare *Blandford* fu venduto 7 lire sterline, 7 schellini. — L'esemplare *Goldsmith* 6 lire sterline 8 schellini, 6 denari. — L'esemplare *Stanley* 14 lire sterline, 14 schellini. — L'esemplare *Hibbert*, 12 lire sterline, 12 schellini. — Vedi *Brunet*.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

en l'actual florida dels estudis lul·lians. L'ordre que s'hi segueix, és aquest. Primerament són catalogats *Els manuscrits de la Bodleian Library* amb la classificació següent : *Obres autèntiques*, és a dir Mss. on predominen aquestes. Són nou, entre els quals convé anotar un Fèlix en llengua italiana del qual n'havia parlat en Zambrini (*Opere volgari*, 1878, p. 853). Fóra interessant saber si es tracta d'una versió diferent del text, de lletra posterior, que hi ha a la Marciana de Venècia. — Vint-i-vuit Mss. d'*Obres alquímiques*, les quals constitueixen la part més nombrosa dels Mss. lul·lians d'Oxford. Entre ells hi ha versions i comentaris en francès, en italià i sobretot en anglès, tant a fer veure l'existència d'una escola pseudo-lul·lista d'Anglaterra durant els segles XVI.è i XVII.èn, paral·lela a la que hi hagué pel mateix temps a Alemanya. La Bodleiana guarda, així mateix, una Art de l'alquímia o «Cantilena Raymundi» en català acompanyada de la versió llatina (s. XVI). — *Comentaristes de l'art luliana* : tres Mss., entre els quals un Comentari de Joan Bullons, barceloní, sobre la Lectura artis generalis (s. XV). — *Comentaristes d'Obres alquímiques* en nombre de set, contenint gairebé exclusivament tractats en anglès i que confirmen ço que hem dit sobre el predicament que les obres d'alquímia falsament atribuïdes a R. Llull, tingueren a Anglaterra.

Manuscrits de les Biblioteques dels Col·legis, ço és, el Merton, el Corpus Christi i l'All Souls College. Són, en total, set manuscrits amb diverses obres entre autèntiques i apòcrifes. Cal remarcar l'existència al Corpus Christi College d'un Antiquum Testamentum del XV.è segle, en català, que constitueix la principal novetat d'aquest Catàleg. En l'*explicit* de la versió llatina, que segueix, del darrer capítol, es diu : «translatum fuit presens testamentum de lingua cathalonicae in latinam anno gratie 1443 ... ». La importància d'aquesta versió catalana de l'obra cabdal entre les d'alquímia que s'han atribuït a R. Lull, està, com diu el Sr. Batista, en la «nova i desconcertant valor que aporta a l'estudi de la llegenda d'En Lull alquimista», perquè demostra com a Catalunya mateix aviat es va enterbolir la figura del seu gran escriptor. — Hi ha també al mateix Ms. la Cantilena en català i llatí.

Finalment, el Sr. Batista cataloga les *Edicions lulianes de la Bodleian Library*, havent-ne deu d'*Obres autèntiques*, disset d'*Obres alquímiques*, vuit de *Biografia* i tretze de *Comentaristes*. Entre aquestes edicions n'hi ha que no havien estat descrites encara i fins d'algunes no se sap pel moment que siguin en lloc més. Per exemple : Liber de secretis naturae seu de quinta essentia, Venècia, 1514; Compendium animae transmutationis metallorum..., de Francfort, 1550; Praxis Universalis ... amb la Clavicula, Leyden, 1602; VILETA, Vita Raymundi Lulii..., de Colònia, 1604, etc.

Al final, unes taules faciliten el maneig del Catàleg. En veient-hi reunits els noms dels diversos tractats, tot d'una, hom pensa que algunes descripcions haurien pogut anar acompanyades de lleugers comentaris d'identificació de les obres respectives, i fins potser hauria estat bo de detallar més alguna descripció. Per això no sortirem de dubtes en voler comparar les següents : Ms. *2. A* (p. 5). Ars generalis. Incipit Ars generalis. Ratio quare ponitur ista tabula... que no és precisament, segons em sembla, la Ars generalis ultima (Incip. «Quoniam multas artes...») com suposa el Sr. Batista en la taula del final. Pot esser la Tabula generalis ad omnes scientias applicabilis (Nàpols, 1292) d'igual començament? Una descripció més detallada ens ho diria. En el Ms. *24. D* (p. 22) hi ha un altra Ars generalis començant per «Alpha-

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

betum vocabulorum» que, donada la seva curta extensió, podria esser — i així és citada per En Batista en la taula final — l'Ars generalis ad omnes scientias d'atribució dubtosa *(Histoire Litt. France,* XXIX, n. XLIX); però una altra obra que sembla diferent malgrat el nom semblant, continguda en el Ms. *49. B* (p. 43); i la qual comença : Incipit Ars generalis Raymundi, In nomine sancte... (de Mallorca) és citada en aquella taula amb el mateix títol. — Comparin-se aquestes obres amb la del Ms. *5. D* (p. 10) Compendium artis generalis... que comença «Alphabetum tabulae generalis» i el Comentari citat de Joan Bullons sobre la Lectura Artis generalis que també per incipit «Incipit ars generalis. Alphabetum» Ms. *38 A* (p. 35). Les confusions que s'originen són encara majors si es té en compte que en altres catàlegs, com el d'En Salzinger, hi ha més obres semblants encara no identificades. — A aquesta empresa difícil i àrida hauria pogut aportar molt bé el Sr. Batista el seu adjutori valuós. La tasca que ha realitzat, però, és feta amb consciència. Tots els devots de Mestre Ramon li en sentim grat. — R. D'A.

Reseña Eclesiástica. Barcelona

Número extraordinario dedicado al Ilmo. Dr. D. José Torras y Bages, Obispo de Vich (corresponent a setembre-octubre de 1916). — A part d'altres treballs tractant de diferents cares de la personalitat rellevant de l'enyorat bisbe, s'hi troba al final, d'interès directe per al present BUTLLETÍ, una nota bibliogràfica de la seva producció, redactada por Mn. Jordi Canadell. Les obres del Dr. Torras — quasi totes escrites en català, com és sabut — són classificades de la següent manera : Pastorals, en número de 55 (anys 1899-1916); Instruccions i altres documents pastorals publicats en el *Boletín Oficial* de la diòcesi de Vich, 90 (1900-1915); *La Tradició Catalana* i *El Clero en la Vida social moderna*; Obres ascètiques, 15 (1883-1909); Llibrets de caràcter apologètic i filosòfic, 13 (1881-1915); Vària sobre Art, 9 (1892-1913); Treballs referents a institucions i personalitats, 18 (1880-1892); Cartes públiques (1892-1914). En cada grup es donen els noms de les obres per ordre cronològic i seguits de la data sempre que aquesta és segura. És clar que tractant-se d'un autor que va col·laborar en moltes publicacions periòdiques sovint en forma anònima o amb pseudònim, fóra tasca difícil poder-ne dreçar una bibliografia completa : Mn. Canadell sols ha volgut detallar les publicacions de caràcter indubitable. Tampoc s'hi precisen les diverses edicions d'una mateixa obra. Així i tot, sobre aquesta nota s'haurà de basar la bibliografia definitiva del Dr. Torras i Bages, la qual podria cloure l'edició en curs de les seves obres completes. Pel moment ja podem tenir una idea aproximada de les proporcions que va assolir la producció nombrosa de l'autor de la *Tradició Catalana.* — R. D'A.

Revista Popular. Barcelona.

Número extraordinario que la «Revista Popular» dedica a la veneranda memoria del Doctor D. Félix Sardá y Salvany, Pbro. (1841-1916), de 15 juny de 1916. — És aquest número parió del que *Reseña Eclesiástica* dedicà a la memòria del Dr. Torras i Bages. També aquí, al final, s'inclou una *Bibliografía orgánica* de l'autor d'*El liberalismo es pecado.* Els seus escrits s'ordenen així : *Colecciones. Biblioteca Ligera,* composta de

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

100 opuscles (anys 1876-1883); *Conversaciones de hoy sobre materias de siempre*, col·lecció de 76 números (1884-1889 i 1892-1897); *El buen combate* (1896-1900); *Opúsculos* (1871-1881); *Libros* (1881-1909); *Artículos (Político-religiosos)* (1869-1879); *Artículos de propaganda religiosa* (1871-1878); *Artículos apologéticos* (1883-1889); *Discursos y conferencias* (1883-1894 i 1908-1912); *Obres catalanes (Llibres i conferències)* (1881-1915); *Traducciones.* La major part d'aquests treballs han estat refosos en la col·lecció en dotze volums intitulada *Propaganda Católica.* Aquesta bibliografia és feta amb molta cura i fa l'efecte d'esser bastant completa. Va firmada amb les inicials J. T. que creiem corresponen a Mn. Joan Tarré, esperit inquiet i d'una activitat enorme. Ell ha fet un vertader servei a la bibliografia redactant aquesta nota sobre l'il·lustre sabadellenc, apologista popular que en certa manera ha fet reviure en nostres dies l'època del Pare Claret. — R. D'A.

La Prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliogràficos por LUIS DEL ARCO Y MUÑOZ, C. de la R. A. de la Historia.— Castellón, Imprenta de Joaquín Barberá. 1914-1916. 212 pp.

L'autor d'aquesta curiosa bibliografia, acreditat per altres treballs històrics i arqueològics referents a Tarragona, va proposar-se fer un estudi crític del periodisme espanyol durant els sis anys de la invasió napoleònica, redactant amb molta discreció la llista més nombrosa de les fulles soltes que sovint es publicaren per a enardir en aquelles crítiques circumstàncies l'esperit públic, ja per demés vivent en la copiosa sèrie de documents oficials i populars que integren el dietari polític d'aquella guerra que, segons En Balmes, va constituir l'única revolució espanyola verament nacional.

Consta d'un volum en 12.ª, de 212 pàgines, de les quals, fins a la 62 s'havien insertat en la *Revista de Castellón*, en l'Institut General i Tècnic de la qual ciutat hi exercia el professorat el Sr. del Arco, ressenyant 481 periòdics dels que en aquell temps de revolta exaltaven el patriotisme i, en llur majoria, protestaven de la invasió francesa.

Tot el llibre fa referència a una consemblant monografia intitulada *Los periódicos durante la guerra de la Independencia*, premiada en concurs públic per la Biblioteca Nacional de Madrid, a D. Manuel Gómez Imaz, venint a constituir un notable suplement a la mateixa, no sols pel seu contingut, amb uns dos cents títols novament descrits, sinó, àdhuc per la disposició sistemàtica de llurs descripcions, suprimint-ne tots els detalls en què coincideixen i esmenant-ne d'altres, conforme a una rigurosa revisió.

Com a més interessant per a nosaltres, hem de referir-nos a les publicacions periòdiques impreses a Catalunya, les quals, malgrat les disposicions governatives de llavors no foren pas gens migrades, sobressortint en primer lloc la ciutat de Manresa amb onze diaris, i havent-se'n publicat nou a Barcelona, vuit a Tarragona, set a Vich, quatre a Reus, tres a Girona, dos a Lleida, dos a Vilanova i Geltrú, i un respectivament a Cervera, a Figueres i a Torroella de Montgrí, sense comptar-hi els diferents llocs on s'estampà l'accidentada *Gazeta Militar y Política del Principado de Cataluña.*

Com diu el Sr del Arco, les fulles que tenien caràcter oficial estaven escrites a dues columnes en francès i en castellà, o bé en les pròpies llengües (no *dialectes*, Sr. del Arco) regionals, per a llur millor intel·ligència, i en aquell infaust període havem de fer constar

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

que únicament a Palma de Mallorca hi havia el nom de tres diaris catalans *(Diari de Buja, Lluna Patriòtica Mallorquina* i *Nou Diari de Buja)* destinats precisament a combatre un dels més famosos periòdics defensor del liberalisme constitucional, com era la *Aurora Patriótica Mallorquina.*

L'ordre de descripció és el cronològic des de 1808 a 1814, amb una taula alfabètica de periòdics i una llista dels noms de les localitats on s'estamparen.

En la important col·lecció *Andreu*, cedida generosament a aquesta BIBLIOTECA DE CATALUNYA pel patrici D. Isidre Bonsoms, s'hi contenen amb els n.os 1628 i 1629, dos títols que, encara que insignificants, per esser desconeguts per dits Srs. Gómez i del Arco, mereixen ressenyar-se com a complement a llurs respectives bibliografies, i són les següents fulles:

Extracto de los diarios de Cádiz de los días 10 y 12 de abril de 1912. Reimpreso en Vich, en la Oficina de Dorca, dia 4 de mayo de 1912.

Gaceta extraordinaria del Principado de Cataluña del miércoles 22 de enero de 1812. Impreso de orden de la Junta Superior.

Ambdues publicacions consten d'una fulla en foli, impreses solament d'una cara, i com ja ho diuen els respectius títols, són molt resumides les notícies que donaven. — J. M. DE M.

Anuario Eclesiástico. 1917. Año III. Barcelona, E. Subirana. — 8.º. 410 + 200 + 210 pp. i un mapa.

Aquest Anuari, bella mostra de l'esperit d'iniciativa i organització de sos editors, dóna molt més del que sembla indicar el títol. En la secció de *Cultura eclesiástica* s'hi publiquen estudis que li donen positiu valor científic. Dos d'ells cauen dins del marc d'aquesta bibliografia. El P. Joan B. Ferreres, S. J., publica amb el títol de *Tres misales ingleses del rito o uso Sarum existentes en Valencia*, una erudita nota (pp. 90-100 amb cinc il·lustracions), fruit de les seves fecundes investigacions en la nostra bibliografia litúrgica. Es refereix a tres manuscrits existents a l'Arxiu Metropolità de València, on porten els n.os 107, 93 i 90, el quals foren duts a aquella ciutat pel mestre Vicent Climent, canonge de la seva Seu, a mig segle XV, en tornant d'Anglaterra on havia fet sos estudis. El P. Villanueva n'havia ja donat una breu notícia, però un d'ells, bellíssimament il·luminat, el n.º 107, es creia perdut, i el P. Ferreres l'ha identificat i descobert novament, donant-ne una erudita descripció. — L'incansable Mn. Joan Tarré, publica (pp. 125-190) un nodrit *Repertorio ideológico* de les publicacions dels autors eclesiàstics espanyols apareguts des d'octubre de 1915 al setembre de 1916. És ordenat segons la classificació decimal de Brussel·les, i ha de prestar utilíssims serveis. És completat per un *Inventario de ediciones españolas de libros* en el ram de la cultura eclesiàstica, segons el mateix sistema. Tant de bo que tinguéssim un semblant instrument de treball en altres aspectes de la bibliografia nostra. — J. R.

Archivo de Arte Valenciano. Valencia, I, 1915.

T[RAMOYERES] B[LASCO], *La ilustración del libro en Valencia durante los siglos XV y XVI* (pp. 59-76; 24 il·lustracions). — L'erudit investigador de l'art valencià,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

publica un interessant article en el qual, després de passar revista als estudis fets fins avui per a la història de la il·lustració del llibre a Espanya, comenta breument algunes estampes que publica. Fóra ja temps d'empendre seriosament, secundant la iniciativa del Sr. Miquel i Planas en la *Bibliofilia*, d'una manera col·lectiva, el corpus dels nostres gravadors de decoracions de llibre. Aquest treball, en el qual s'haurà de tenir sempre present la influència que les estampes alemanyes exerciren en els nostres il·lustradors, educats en aquella escola en llur major part, crec difícil que es pugui fer d'una manera eficaç prescindint de les obres dels altres centres tipogràfics ibèrics. Moltes semblances que a cop d'ull s'observen entre les seves produccions, és aventurat de resoldre si són degudes a influències d'estampes estrangeres conegudes directament o a través de les imitacions que se'n feien a Espanya. En tot cas, caldria fixar primer el centre inicial de dispersió de cada una d'elles, anant seguint les rèpliques que d'elles escampaven els deixebles de cada impressor a l'establir-se pel seu compte. Per exemple : el gravat del Judici Final, publicat per Jordi Coci a Saragoça en 1506, (làm. 39 de Tramoyeres), és idèntic al del *Flos sanctorum* d'en Rosenbach (Barcelona, 1494), publicada en *Bibliofilia*, II, 102, i ja fa observar el Sr. T. que aquella sembla copiada de les que sovintegen en les edicions alemanyes del Voragire. La tregué d'elles En Coci o copià el gravat d'En Rosenbach? L'estampa dels turments dels condemnats (làm. 40), publicada per Coci en 1509, que T. creu d'autor espanyol, la trobem el mateix any, però invertida, en el llibre *Del temor de Deu* de l'Eximèniç, estampat a Barcelona, (*Bibliofilia*, II, 50). Tots els bibliògrafs saben lo freqüents que són aquestes coincidències. Per la nostra part, no deixarem de contribuir amb l'esforç de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA als treballs que paral·lelament han començat els Srs. Miquel i Planas i Tramoyeres. — J. R.

Una casa editorial barcelonesa. De Juan Jolis a Herederos de la Viuda Pla. Siglos XVII al XX. Notas Bibliográficas por el Dr. D. JAIME BARRERA. Barcelona, Herederos de la Viuda Pla. 1916. — 12.u, 136 pp. s. n., paper de Japó.

Amb unes notes que deixà escrites amb ingenuïtat D. Josep M.ª Bocabella, avi dels actuals propietaris de la casa Hereus de la Viuda Pla, i aprofitant igualment una relació de D. Àlvar Verdaguer, l'expert llibreter barceloní mort de fa poc, el qual n'era també parent, s'ha pogut bastir en aquest volum un historial breu, però ben curiós, d'una de les cases impressores més antigues de Catalunya. El primer impressor de la casa fou En Joan Jolis, de qui se sap que ja imprimia en 1660, per bé que la producció més antiga que ens en ha arribat, l'*Atheneo de Grandesa* obra d'En Romaguera, és de l'any 1681. Després la impremta Jolis canvià diverses vegades de nom, essent regentada successivament per Isabel Jolis, Hereus de la Viuda Jolis, Bernat Pla, Tecla Viuda Pla, i Hereus de la Viuda Pla. És interessant de retreure, d'altra part, que la història d'aquesta impremta va lligada estretament amb la d'altres establiments semblants de la nostra ciutat, com són les cases Joan Oliveres i Montmany, impremtes ja desaparegudes, la d'En Subirana (abans Magriñà i Subirana), la llibreria Verdaguer, i la Casa Brusi, per enllaços matrimonials de la família de Francisca Verdaguer i Bollic, la primera dels hereus de la Vda. Pla en ordre cronològic. Ella, en època de trasbals per a Catalunya, en temps de la invasió francesa, sapigué mantenir el prestigi de la casa, amb el seu

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

esforç personal. Perquè, demés de mestressa, féu el paper d'operari habilíssim, de tal manera que «anava tan llesta en cullir lletres que ningún caixista la pogué may adelantar». Així ha pogut arribar fins els nostres dies la impremta que, en l'actualitat, deu esser la més vella de Barcelona.

Els noms d'En Jolis i dels seus successors ens porten el record d'una bona partida de la producció catalana dels segles de decadència. Sobretot es va distingir la casa en dues especialitats, que són els Romanços, dels quals en el volum que ens ocupa s'anoten 80 o més, i els llibres de devoció, a part de bon nombre de fulles volanderes i obres de més importància.

Però tan interessant com les notes històriques i bibliogràfiques que s'apleguen en el volum, és el fet de reproduir-s'hi una col·lecció d'antics boixos que la casa, gelosa del seu passat, ha conservat religiosament junt amb tota la documentació antiga. Tot fa que ens trobem amb un bell llibre que és alhora un exemple que voldríem veure imitat. Quina llàstima només que no hagi estat redactat en nostra llengual

Tot donant les gràcies als senyors Hereus de la Viuda Pla que han enriquit la BIBLIOTECA DE CATALUNYA amb el donatiu d'un exemplar de l'obra, felicitem a ells i al recopilador del llibre. — R. D'A.

Revista de Filología Española. Madrid, IV (1917).

RUBIÓ BALAGUER, J., *Los Códices Lulianos de la Biblioteca de Innichen (Tirol)*, pp. 303-340. Descripció de catorze Mss. lul·lians desconeguts, a excepció de dues còpies, que es contenen en dos d'ells, de la Declaratio Raymundi per modum dialogi edita... finida en 1298, aprofitades per Keicher en l'edició d'aquest tractat (en *Raymundus Lullus und seine Stellung zur arabischen Philosophie...* Münster, 1909). Són, en total, una vuitantena de tractats lul·lians llatins, dels quals cinquanta vuit són diferents. Solen esser de caràcter filosòfic, mancant-hi les principals obres literàries, però també hi ha exclusió completa de llibres d'alquímia. Són relativament nombrosos (passen d'una dotzena) els deguts a comentaristes lul·lians.— Demés, cal fer notar que entre els tractats de R. Lull, que són quasi tots dels darrers anys de la seva vida, n'hi ha de poc corrents; entre altres: el Quomodo contemplatio transeat in raptum, 1297(?), L. de voluntate i L. de memoria, els dos de Montpeller, 1304; els De compendiosa contemplatione i De definitionibus Dei, que ho són de Messina, 1313, etc. Del tractadet rarissim L. propter bene intelligere, diligere et possificare, Messina, 1313, n'hi ha dues versions, l'una del tot desconeguda. No és estrany, doncs, que en aquests Mss. es trobin bastants tractats inèdits, a part de versions llatines que difereixen d'altres ja conegudes. — Del llibre De ente simpliciter absoluto, Vienne, 1313, del qual En R. diu haver trobat a Innichen les dues còpies més antigues, que són del s. XV, n'he vist un altre d'anterior a Roma, en el Ms. de la Vaticana, Ottob. lat, 396, de lletra del XIV.ème segle. — En R. recull tot el que se'n sap pertocant el fet d'anar a raure a la Col·legiata d'Innichen aquests Mss. lul·lians procedents del llegat d'un tal Nicolau Poli, mestre en medicina, i segons totes les probabilitats venecià. La procedència italiana dels Mss. lul·lians d'Innichen dóna ocasió, també, a l'autor, d'oferir una partida de notes sobre Mss. lul·lians que es troben en diversos fons alemanys. La bibliografia dels d'Innichen, conservats en un recó de món, ha estat força oportuna : un parell d'anys després d'haver-hi sojornat En

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

R., la guerra entre Austria i Itàlia els posava en perill imminent de perdre's. Si desgraciadament fos arribat aquest cas, almenys el Catàleg d'En R: hauria vingut a temps per conservar-ne un record. — R. D'A.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Anuari MCMXIII-XIV. Any V.*

MASSÓ TORRENTS, J., *Bibliografia dels antics poetes catalans*, pp. 3-276. *Addició a la Bibliografia dels antics poetes catalans*, pp. 738-740. Aquesta bibliografia respon a la següent divisió: I. *Els Cançoners Provençals.* Són trenta, els registrats pel senyor Massó Torrents, que no són tots els que se'n coneixen, perquè només s'hi tracta de descriure aquells que contenen poesies d'autor català i només aquestes poesies. Cada un és designat amb les mateixes sigles amb les quals són coneguts pels provençalistes. II. *Els Cançoners catalans*, en nombre de trenta vuit, dels quals n'hi ha onze a Barcelona (sis es guarden a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA). III. *Altres manuscrits contenint poesies*, que són cinquanta quatre. IV. *Els Impresos*, amb la descripció de vint-i-tres impressions incunables i del XVI.ª segle, i d'altres posteriors. V. *Els tractats gramàtics i poètics* escrits per catalans o endreçats a magnats catalans, que comprèn la descripció de quinze volums. Segueixen taules de Mss. i d'impressors i una llista alfabètica. És la primera vegada que s'ha fet un treball bibliogràfic de conjunt sobre els nostres poetes de l'època nacional. La utilitat que reportarà a tot aquell que es vulgui orientar tot d'una en aquesta branca poc estudiada de la nostra història literària, és ben manifesta. — D'aquesta bibliografia se n'ha fet un tiratge apart amb importants addicions fetes fins el juny de 1916. L'hem tingut en compte al fer aquesta nota.

VI.è Centenari de la mort de R. Lull. Investigacions bibliogràfiques lul·lianes a Palma de Mallorca (pp. 741-742). — S'hi dóna compte del resultat de les investigacions afortunades dels Srs. Estanislau Duran i Elies Rogent en la ciutat de Mallorca, on foren comissionats (del 9 al 18 de desembre de 1913) per l'Institut d'Estudis Catalans per a completar llur Bibliografia de les edicions lul·lianes, actualment en premsa. — R[UBIÓ] B[ALAGUER], J., *Investigacions lulianes en la Biblioteca de Innichen* (pp. 742-745). Inventari dels tractats lul·lians continguts en catorze manuscrits de la Col·legiata d'aquell poblet del Tirol. Més tard, En R. els ha descrit minuciosament en *Revista de Filología Española*. Madrid, 1917 (v. el present n.º del BUTLLETÍ, p. 156).

[RUBIÓ BALAGUER, J.] *La Biblioteca del Capítol Catedral de Tortosa* (pp. 745-757). — En el BUTLLETÍ (II, 122) es donà notícia del viatge d'investigació fet pels senyors Rubió i Lluch i Rubió Balaguer a Tortosa comissionats per l'Institut, en febrer de 1914. La curta estada de quatre dies a Tortosa, no va donar temps sinó per redactar una descripció breu de noranta nou manuscrits, els quals, sumats als que catalogaren Denifle-Chatelain, fan una col·lecció de dos cents quaranta sis. S'ha seguit, doncs, la numeració a partir del 148, fixant-se així aquesta sèrie inapreciable en el lloc on s'han conservat i facilitant la llur identificació. Més de la meitat dels ara catalogats pertanyen als segles XIV.è i XV.è, havent-ne també, en ordre de menys a més, dels segles XI.è, XII.è i XIII.è. Ells completen dignament els diversos fons de la sèrie dels cent quaranta set primers (Autors clàssics, Patrologia, *Libri Artium*, tractats sobre

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

l·*Ars Dictaminis*, etc.) i àdhuc n'hi ha que formen un sol cos amb d'altres ja vistos d'En Denifle. El conjunt de Mss. tortosins constitueix una de les col·leccions més importants i més nombroses existents a Catalunya. Almenys superen en nombre als que s'han conservat de Ripoll. — En R., tot donant una idea d'aquest tresor de la Seu de Tortosa, apunta relacions curioses entre aquella Seu i l'antic escriptori del famós monestir benedictí. — L'Institut ha contribuït també a la conservació i ordenació de la Biblioteca Capitular de Tortosa, així com de l'Arxiu enviant noves missions. Demés, a despeses seves, s'han relligat els nous Mss. que ho havien de menester i ha subvencionat aquell Capítol per continuar l'ordenació de l'Arxiu. — R. D'A.

Quaderns d'Estudi. Publicació mensual de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat de Catalunya i del Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona. Any III, vol. I.

HOMS, Eladi, *Ordenació de petites biblioteques* (pp. 106-117). — L'autor, l'home de les organitzacions d'espiritualitat i eficàcia, dóna en aquelles planes unes breus normes sobre el tema indicat en el títol, com a complement de la petita guia que publicàrem en la col·lecció *Minerva*.* El Sr. Homs és un entusiasta de la classificació Dewey i proposa diferents graus d'aplicació de la mateixa per a petites biblioteques, amb el propòsit de divulgar i facilitar el seu ús. Nosaltres, sense desconèixer els aventatges del sistema no el considerem l'únic, ni creiem tampoc del tot que amb la classificació decimal el catàleg d'una biblioteca passi a segon terme. Les biblioteques creixen i és indispensable que un catàleg de matèries les posi en condicions d'esser utilitzades sense necessitat de recórrer a la prèvia inspecció de les prestatgeries. Certes col·leccions particulars, si són molt especialitzades (les d'alguns bibliòfils per exemple), els fullets, etc., esdevindrien difícilment consultables amb una classificació decimal que no arribés als últims graus que donen les taules de Brussel·les, encara que es tracti de pocs centenars d'unitats bibliogràfiques. Endemés, convé recordar sovint, com fa el Sr. Homs, a la nostra gent, allunyada de la lectura per l'organització fòssil de moltes de les nostres biblioteques públiques, l'exemple de les llibreries nortamericanes, reduint tot lo possible els entrebancs burocràtics entre el lector i el llibre. — J. R.

ARCO, Angel del, *La imprenta en Tarragona.* Apuntes para su historia y bibliografía. Tarragona, Imprenta de José Pijoán, 1916. — 459 pp., trenta de les quals són facsímils.

Veus-aquí un esforç ben d'agrair del laboriós conservador del Museu Provincial de Tarragona, que ens inventaria la producció de les premses tarragonines des de la seva primera mostra d'activitat fins a terminar el segle XVIII. El llibre és dividit en tres parts : una històrica, en la qual l'autor comenta i exposa orgànicament i amb molta erudició els resultats de la segona, de caràcter purament bibliogràfic. En la tercera, s'hi reprodueixen en fotogravat les més importants estampacions de Tarragona. El Sr. Del Arco, que coneix perfectament i ha estudiat amb amor la història de la ciutat on resi-

* *Com s'ordena i cataloga una biblioteca.* Barcelona, 1917. (*Minerva*, vol. XX.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

deix, ens dóna una pintura animada de l'accidentada vida de la impremta tarragonina, nascuda quasi i reviscolada sempre sota la protecció dels arquebisbes. El més il·lustre de tots ells, D. Antoni Agustín, troba un eminent auxiliar en sos treballs en l'impressor Felip Mey, educat en la notable escola tipogràfica de València, de la que n'heretà el bon gust i la nítida sobrietat, i amb ell, i després de setanta sis anys d'interrupció, torna a reviure la impremta emmudida des d'en Rosenbach. Una nova llacuna s'observa des de 1640 a 1680, i encara una tercera després d'un curt parèntesi de pobre activitat des de 1683 a 1746, any en el qual; després de llarga decadència, s'estableix a Tarragona un consanguini dels Barber de Cervera. Aquesta vida tan desigual explica el curt número de cent setanta vuit llibres que el Sr. Del Arco descriu, després de pacients investigacions. L'extensió que es mereixen dedica l'autor als difícils orígens de la impremta tarragonina. En ells no s'ha dit encara l'última paraula i és probable que les conclusions del Sr. Del Arco puguin esser un dia rectificades, però hem de fer remarcar que el seu bon sentit el guia amb molta seguretat i troba la posició més lògica en mig de la vaguetat o incertitud dels testimonis. De vuit incunables dóna notícia, i d'ells són d'existència i característiques indubtables, per quedar-ne exemplars, el *Manipulus* (Spindeler, 1484), l'*Expositio Hymnorum* (Rosenbach, 1498) i el *Missale* (Id. 1499). S'han perdut, si és que existiren, el *Consolat de Mar*, el *Llibre de les Dones*, el *Partinobles* i el *Diurnale* d'en Rosenbach (n.os 2, 3, 4 i 8). El *Breviarium* (n.º 6) que es conserva a l'Arxiu Capitular de Tarragona, creu En Haebler; en el suplement a la *Bibliografia ibérica* novament publicat (n.º 87ª i 88), que fou imprès per Spindeler, amb lo qual està d'acord la data que porta el calendari. El Sr. Del Arco, sense apreciar prou al meu entendre aquest detall, creu que és el que segons els documents descoberts pel Sr. Gonzá'ez Hurtebise; estampà En Rosebanch. No pendré jo partit en favor d'una o altra opinió. En el seu llibre amunt esmentat, cita Haebler també vuit incunables de Tarragona, però com que suprimeix, per creure'ls apòcrifs, l'Eximèniç (la defensa del Sr. Del Arco d'aquest llibre és enginyosa) i el Partinobles, resulta que n'afegeix dos de nous : l'un és el Breviari del Spindeler de 1484; l'altre és indubtable i constitueix un llibre fins ara desconegut en la llista de les nostres impressions quatrecentistes : el *Carmen Paschale* de Seduli, imprès per Rosenbach a Tarragona en 1500 (Haebler, 615ª). Aquest preciós exemplar fou adquirit en 1911 per 4,000 marcs per la *Hispanic Society of America*, que fa una competència impossible de sostenir a les biblioteques i bibliòfils de Catalunya. En les descripcions dels llibres dels segles XVI al XVII s'hi troben sovint obres poc conegudes, descobertes per l'autor en les moltes col·leccions que ha examinat; ocupa entre elles lloc ben preferent la riquíssima biblioteca que té a Reus D. Pau Font de Rubinat, digne de posar-se al costat de les més famoses que mai s'hagin aplegat a Catalunya. El Sr. Del Arco sembla haver prescindit intencionadament de les fulles soltes de caràcter ritual, com, per exemple, els edictes eclesiàstics, en els que és tan pròdiga tota ciutat episcopal. A la nostra BIBLIOTECA, entre els fullets regalats pel Sr. Bonsoms com complement de la col·lecció Andreu, en tenim una dotzena que van des de 1759 a 1779. Cap d'ells porta peu d'impremta. — Al felicitar al Sr. Del Arco, n'esperem la continuació fins a 1900 de la seva útil bibliografia. — J. R.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

CRÒNICA

EUDALD DURAN I REYNALS. — El 24 de desembre moria sobtadament a París el jove amic, que des de l'obertura pública de la BIBLIOTECA n'havia estat son Adjunt segon. Pensionat en octubre d'enguany per la Comissió de Cultura del nostre Municipi per a fer estudis a França i Anglaterra, les actuals circumstàncies l'havien retingut a París i allí vivia en intensa frisança de treball i producció literària. Quan estava a punt d'acabar els seus cursos a la Facultat de Filosofia de la nostra Universitat, fou encarregat en 1911 per l'Institut de la catalogació del fons de llibres que posseïa; intervingué, doncs, des de bon principi en tots els treballs d'ordenació de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, i el seu pulcre temperament i sa gran lectura, el convertir en un de sos elements més útils i actius. La seva vocació, emperò, eren les lletres, i a elles es dedicà en les hores lliures, adquirint prèviament una forta preparació lingüística que la seva voluntat tenacíssima féu excepcionalment ràpida i eficaç. Era un jove que ocultava sota la seva freda apariència un esperit encès i altiu, refinat de gust i enèrgic en el propòsit, que feia sumament atractiva la seva conversa. La desgràcia ha volgut que, en plena realització de ses esperances, hagi esdevingut definitiva la separació temporal a què ens conformàvem. És la primera baixa que ha fet la mort en les nostres files. Sos companys servarem sempre d'ell un enyorat record.

FRANCISCO CODERA I ZAIDIN. — El 6 de novembre de 1917 morí a Fonz, son poble natal, aquest savi eminent i modestíssim, al mestratge del qual es deu en absolut l'escola arabista espanyola, una de les poques que fan honor a l'erudició peninsular. Home laboriós com un benedictí i sòlidament preparat en uns estudis en els quals la seva honrada tenacitat fou sovint son sostenidor únic, ha deixat una sèrie ben nombrosa de monografies sobre la història aràbiga espanyola, i molt especialment sobre l'aragonesa, algunes de les quals aparegueren en els *Anuaris* de l'Institut.

La nostra BIBLIOTECA li està especialment agraïda per la generosa donació que en 1911 li féu d'un manuscrit, que avui porta el n.º 150 en la llista dels mateixos, contenint la *Recopilación y resumen de los Instrumentos de la Iglesia de Mur*, fet en 1794 per Mossèn Josep Martí, l'abat de Bellpuig.

El Sr. Codera condicionà aquesta donació amb la següent clàusula, escrita per ell mateix un una de la primeres fulles del llibre : «El donante no sólo autoriza, sino que recomienda al Instituto de Estudios Catalanes a que con las garantías que crea convenientes facilite este manuscrito para que pueda ser aprovechado fuera de su Biblioteca. Madrid, 27 de Enero de 1911. Francisco Codera.»

Aquestes paraules pinten el sentit generós de treball que guià sempre a D. Francisco Codera, i féu d'ell un veritable mestre.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

BIBLIOTECA DE CATALUNYA : ESTADÍSTICA DE 1917 : *Llibres entrats.* — El total de llibres registrats el 31 de desembre pujava a 46,379. L'augment ha estat, doncs, durant l'any darrer, de 6,761 obres, de les quals 2,313 eren follets; es distribueixen en la forma següent:

Llibres :	Obres	Volums
Donatius.	1,228	1,789
Canvis.	208	283
Compra	2,967	4,545
Total. . . .	4,403	6,617

Follets :	Obres	Fascicles
Donatius.	961	2,217
Canvis	557	711
Compra	795	1,100
Total. . . .	2,313	4,028

Vegeu la comparació d'aquest resultat amb el de l'any anterior:

	OBRES		VOLUMS	
	1916	1917	1916	1917
Donatius.	3,087	2,189	5,060	4,006
Canvis.	223	765	357	994
Compra	2,194	3,762	3,614	5,645
Total.	5,504	6,716	9,031	10,645

Han ingressat, doncs, 1,212 obres i 1,614 volums o fascicles més que en 1916; corresponent l'augment a les adquisicions per compra i als canvis, mentre que hi ha hagut baixa en els donatius.

Entre els donadors més importants hi ha els següents:

	Volums		Volums
Albó Martí, F.	1	Blanc Benet, J.	1
Alcover, Mn. A. M.	7	Bofill Matas, J.	1
Alós, R. d'	2	Bo Singla,	1
Anglade, J.	1	Bonsoms, I.	1
Arau Puntí, J.	38	Bofarull, C. de	8
Arús, J.	4	Bofill Pitxot, J.	4
Aunós Pérez, E.	1	Bosch Gimpera, P.	1
Ayneto, J.	1	Botet, P.	11
Barberà, F.	1	Brocà, G. M. de	5
Barberà, M.	1	Castellà, G.	2
Bartrina Ayxemús, Hereus	250	Castillo López, A.	5
Bassa, A.	1	Cebrià, Lluís	5
Bassegoda, R.	1	Cerralbo, Marquès de	3
Bertran Pijoan, Ll.	1	Cervera Martí, E.	1

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

	Volums		Volums
Clascar, Mn. F.	11	Moragas, R.	1
Colominas, J.	1	Moragas Rodés, F.	1
Crescini, V.	11	Mugica, S. de	1
Diputació Provincial de Barcelona	21	Oliva, V.	12
Doña Marina, Comte de	1	Ors, E. d'	2
Duran Sanpere, A.	3	Palau, A.	1
Duran Ventosa, R.	17	Paluzie, J.	1
Ejarque, R.	1	Patxot, R.	75
Fabra, P.	1	Pereira da Silva, L. A.	1
Farnés, S.	2	Perels, L.	1
Faura, Mn. M.	19	Pey Ordeix, S.	4
Ferrer, J. de	3	Pla, Hereus Vda.	1
Ferrer Solé, I.	1	Pons Massaveu, J.	4
Folch Torres, J.	1	Pons Umbert, A.	1
Fornell, J.	2	Prat de la Riba, E.	4
Freixas, Dr. J.	1	Puig Cadafalch, J.	16
Furest, Dr. M.	7	Regné, J.	3
Gallardo, M.	1	Rendé, J. M.	1
García, Mn. F.	1	Retana, W. E.	1
García Faria, P.	8	Rius, E.	2
Gasol, V.	1	Rius Salvé.	4
Givanel Mas, J.	99	Roig Raventós, J.	1
Golferichs, M.	208	Roig Roqué, J.	14
González, A.	1	Royo Vilanova, A.	1
Guasch, J. M.	6	Rubió i Lluch, A	4
Güell, Mn. J.	1	Sanchis Sivera, Mn. J.	1
Henners, H.	2	Santamaria Monné, J.	1
Hernández Sanz, F.	5	Sardà, Vda. de J.	227
Llorente, T.	1	Sarret Arbós, J.	1
Macià, J. M. de	30	Schneider, P.	14
Maltese d'Alós, Maria	1	Segalà, Ll.	3
Maluquer, J. de	2	Serra Boldú, V.	26
Manlleu, F.	1	Serrallach, Dr. N.	1
Martorell Trabal, F.	3	Tarré, E.	1
Maseras, A.	4	Terradas, E.	152
Maseras, M.	11	Torrents Munner, A.	2
Massó Torrents, J.	1	Torres García, J.	1
Mélida, J. R.	1	Ureña, R.	2
Mesquita de Figueiredo, A.	7	Vallès, E.	21
Mestres Giralt, Mn.	15	Valls Taberner, F.	3
Miquel Planas, R.	16	Vallbé, Dr. I.	1
Miret i Sans, J.	2	Vidal Arxer, A.	2
Mohr, L.	4	Vidal, Ll. M.	4
Moliné Brasés, E.	1	Villalonga, I.	1
Monner Sans, R.	6	Vives Escudero, A.	1
Moragas, M.	1	Zárate, R.	1
		Zardoya Morera, J.	1

DONATIU NOVELLAS DE MOLINS. — Els Srs. D. Santiago Novellas de Molins i la seva germana la Sra. Novellas de Tell, hereus i descendents de D. Onofre Jaume Novellas (1787-1849), cediren generosament a la BIBLIOTECA els llibres que havien estat d'aquell antic i savi professor de la nostra Escola de Nàutica, els quals formen un conjunt de 630 volums i més de 400 follets. Algunes magnifiques edicions antigues d'obres clàssiques

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

de matemàtiques del segle XVIII (Monge, Laplace, Lacroix, i altres) formen la part més important d'aquesta donació. La completen molts escrits d'autors catalans de llibres de ciència del primer quart del segle XIX, alguns curiosos follets interessants per a la història de la nostra Junta de Comerç, autors francesos de literatura, entre ells una hermosa edició d'en Fontenelle, en onze volums (París, 1766), amb làmines, etc. Per a la nostra secció de documents barcelonins, són d'especial curiositat una col·lecció de programes de festivitats, dècimes, invitacions, bitllets d'entrada als balls de màscara, etc., etc., tot de la primera meitat del segle XIX. Alguns dels llibres entrats amb aquesta col·lecció, havien pertangut al fill del que la fundà, D. Alexandre Novellas, director que fou del nostre Institut de segona ensenyança.

La BIBLIOTECA DE CATALUNYA repeteix des d'aquest lloc el seu vivíssim agraïment als despresos donants.

DONATIU FELIP PEDRELL. — L'últim dia de desembre de 1917 es va donar compte al Patronat de la BIBLIOTECA de l'important donatiu que el fundador de la historiografia musical espanyola, l'il·lustre compositor mestre Felip Pedrell, li feia de la seva rica biblioteca. Amb el noble i desinteressat propòsit de contribuir al pogrés de la cultura musical catalana, el venerable mestre Pedrell cedia tots els seus llibres i escrits a l'Institut d'Estudis Catalans. No tenim espai de detallar ara el seu contingut. N'anirem donant compte en els números successius, quan se n'hagi terminat l'inventari, començant pel catàleg dels manuscrits que amb ella vénen a enriquir el fons de música de la BIBLIOTECA. Velles edicions de músics espanyols, entre elles una part de la rarissima impressió de les *Ensaladas* d'en Mateu Flecha, feta a Praga en 1581, nombroses partitures de música moderna, avalorades moltes d'elles amb dedicatòries autògrafes dels autors, obres de crítica, teoria i història musical, s'hi troben en nombre considerable. Però el tresor més important el constitueixen els manuscrits originals de les grans obres musicals del mestre Pedrell, i de transcripcions d'antiga música espanyola, que són el més eloqüent testimoni de la fecunditat d'una vida de treball abnegat i mai interromput.

DONATIU F. DE P. ALEU. — En el passat BUTLLETÍ (p. 149) donàvem compte del preciós exemplar que havia adquirit per a fer-ne present a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA. Avui publiquem, com a record, la carta de remerciament que, copiada en pergamí i firmada pel President, Secretari i Bibliotecari de l'Institut, li fou tramesa:

«A l'honorable Sr. Antoni de P. Aleu:

A nom i per acord de l'Institut d'Estudis Catalans li donem les gràcies pel generós donatiu amb què ha volgut honorar la BIBLIOTECA DE CATALUNYA.

La traducció catalana del Vocabulari d'Antoni de Nebrixa, feta per fra Gabriel Busa i estampada per Carles Amorós a Barcelona, l'any 1507, és una obra ben difícil de trobar i que té per a nosaltres el doble preu d'augmentar la nostra col·lecció d'antigues impressions catalanes i de servir d'element auxiliar de gran valer per a l'estudi de la nostra llengua.

Avui, aquest llibre de tanta utilitat com raresa, podrà esser posat a disposició dels estudiosos, mercès a la seva patriòtica donació, altíssim testimoni del seu interès

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

per la nostra cultura i de simpatia a l'obra de l'Institut, que aquest agraeix fondament.

Al comunicar-li aquest acord, ens és grat oferir-li el testimoni de la més alta consideració.

Barcelona, als vint-i-vuit dies d'abril de mil nou cents disset.»

DONATIU JOAN PONS I MASSAVEU. — Per la mediació afectuosa del Sr. Joan Almirall i Forasté, va rebre la BIBLIOTECA en donatiu la important col·lecció d'auques de redolins, formada amb molta cura i en molts anys de recerques, pel novel·lista català Sr. Pons i Massaveu.

La col·lecció la formaven tres gruixuts volums, on les auques hi eren enganxades seguint un ordre aproximat d'assumptes, i d'un centenar de peces soltes, amb les quals hem format un quart volum. El procediment començat a seguir en l'ordenació pel que formà la col·lecció, presenta alguns inconvenients, que es fan més notoris sempre que es tracta d'incorporar un número nou a alguna de les seccions, per no haver-se deixat fulls blancs al terminar cada una d'elles. El perill que es fes malbé el paper, poc consistent, propi d'aquesta classe d'impressions, si intentàvem desenganxar-les, ens ha mogut a respectar la disposició en què les auques eren col·leccionades. Per a facilitar-ne la consulta n'hem redactat un índex-inventari, del que n'extreiem les següents indicacions que donen idea de la riquesa del donatiu, que forma un conjunt de 894 auques.

Vol. I, 260 auques, distribuïdes en les rúbriques següents:

Jocs. — Sol i lluna. — Auquillas extravagantes. — Arts i oficis. — Abecedaris. — Tipus extravagants. — Carnaval. — Moros i cristians. — El Mon al revés. — Varietats. — Els fumadors. — La mesa revuelta del siglo. — Extravagancias del mon. — Excentricitats. — Aforismes. — Tipus socials. — La boda del Tio Carcoma. — Calles de Madrid. — Soldats. — Exercicis acrobatics. — Toros. — Processons. — Baladrers. — Fires i festes de Barcelona. — Fires de Valencia. — Edificis de Barcelona. — Montserrat. — Tipus i trajos nacionals. — Celebritats. — Teatre. — Costums espanyoles. — Tipus de Madrid. — Gitanos. — Ramillete de chistes. — Madrid pintoresco. — Peregrinacions. — Invents. — Guerra i política. — Centenari de Colon. — Societats. — Varia.

Vol. II, 288 auques.

Historia de Catalunya. — Don Joan de Serrallonga. — Cristofol Colom. — El Trovador. — Historia d'Espanya, guerra carlista, Revolució. — Historia de França. — Historia d'Italia. — Calderón de la Barca. — Gil Blas. — Rector de Vallfogona. — D. Quixot de la Manxa. — La Dama encantada. — La Redoma encantada. — Vida de Sanxo Pança. — Los Amantes de Teruel. — D. Juan Tenorio. — Los pobres de Madrid. — El Tanto por Ciento. — Comedies, zarzueles, noveles. — Vida de un criado de servir. — Desdichas de un hombre gordo. — Serafin el jorobado. — El gigante y el enano. — El Enano Barrabás. — El hombre cuchara. — Una carbonera. — Un espiritista. — Un soldado afortunado. — El gigante Goliat. — El basurero Pedro. — Historia de un sombrero. — Un Velocipedista. — Un gallo social. — El Marques Tronera. — En Bernat Xinxola. — Vida y estragos de un caracol. — Un negrito. — Don Espadon. — Un aprendiz zapatero. — La rueda de la fortuna. — El enano D. Crispín. — Historia de Don Perlimplin. — Vida de un pobre pretendiente. — Varia.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Vol. III, 252 auques.

Jocs. — Historia natural. — Mitologia. — Historia sagrada. — Vida de la Virgen Maria. — Vida de nuestro Señor Jesucristo. — Oracions. — Semana Santa. — La Missa. — Lletanies. — Sants. — Vides de Sants. — Refrans. — Medecina popular. — Faules. — Contes morals. — D. Quixot de la Manxa. — Baladrers. — Toros. — Teatre. — Obres de Juli Verne. — Processons. — Gimnasia. — Trajos nacionals. — Historia. — Pasqua.

Vol. IV, 94 auques.

Processons. — Lletanies. — Sants. — Festes de la Mercè. — Toros. — Guerra i política. — Varia.

DONATIU PRAT DE LA RIBA. — La Sra. Viuda de D. Enric Prat de la Riba tingué la bondat de manifestar al nou President de la Mancomunitat de Catalunya, que en memòria del seu difunt espòs, feia donació de la seva biblioteca a l'Institut.

Res pot honrar tant la BIBLIOTECA com l'estotjar amorosament els llibres en els quals es formà l'esperit del plorat plasmador de la Catalunya nova. La presència llur serà sempre un estímul i un exemple per als continuadors de la seva obra.

S'està procedint a l'inventari i catalogació dels volums, els quals, per a record, duran un ex-libris que perpetuï en ells el nom de son propietari.

ESTADÍSTICA DE LECTORS. — Durant l'any 1917 s'han facilitat 1,367 targetes d'admissió a altres tants nous llegidors, lo qual representa un augment considerable. damunt el nombre d'inscrits en 1916, que fou de 1,179. El nombre total dels matriculats des de l'obertura de la BIBLIOTECA fins el 31 de desembre ha estat de 4,258. Dels 2,890 inscrits abans de 1917, sols se n'han presentat 1,367 a renovar la targeta d'admissió, resultant així que el nombre veritable de lectors que han utilitzat la BIBLIOTECA l'any 1917 ha estat de 2,390, els quals han ocasionat un total de 28,874 assistències durant el mateix, contra 24,881 en 1916. El promig d'assistències per lector ha estat el següent:

En 1915 : 11'488
En 1916 : 14'143
En 1917 : 12'123

El nombre de lectors que en 1916 treballaren a la BIBLIOTECA, semblava haver assolit ja el límit màxim que permetia la capacitat de la Sala de Lectura, i en vista de la creixent afluència de públic, en juny de 1917 s'afegiren setze cadires més a les taules grans, estreyent una mica l'espai destinat a cada lector, i augmentant així fins a setanta dos els setis de la Sala. Amb tot i això, la baixa en el percentatge d'assistències, contrastant amb l'augment dels lectors que demanaren targeta d'admissió, demostra clarament la insuficiència del local de què disposem, ja que molts lectors tenen d'entornarse a les hores de major concurrència sense trobar lloc per seure. El Patronat de la BIBLIOTECA, comprenent la urgència del problema, s'ha ocupat ja de trobar la forma de dur a la pràctica la construcció d'un Palau de l'Institut, on la BIBLIOTECA DE CATALUNYA tingui espaiós hostatge. Mentrestant, el servei de préstec a domicili permet a molts lectors el consultar més còmodament els llibres, i prova de què així ho comprèn el públic, és l'augment observat aquest any en el moviment d'aquella oficina.

Ultra les festivitats de colre, la BIBLIOTECA ha estat tancada els dies 21, 27 i 28 d'abril, per a preparar el local per a la Sessió anual de l'Institut; el 19 de juliol, diada

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

de l'Assemblea de Diputats i Senadors, per haver prohibit l'autoritat l'accés al Palau de la Generalitat; 2 a 4 d'agost, amb motiu de l'enterrament del Sr. Prat de la Riba, membre de l'Institut i primer President de la Mancomunitat de Catalunya; 13 a 18 del mateix mes, per la vaga general; 11 de setembre, per celebrar-se els funerals del senyor Prat de la Riba, i els dies 24 a 31 de desembre, amb motiu del repàs de fi d'any de les prestatgeries. En el mes d'agost, fou sols oberta a les tardes per al públic.

Quadre comparatiu de lectors en 1916 i 1917:

	1916	1917
Gener	1,847	2,828
Febrer	1,980	2,382
Març	2,557	2,892
Abril	1,859	1,872
Maig	2,498	2,488
Juny	1,682	2,009
Juliol	1,653	1,755
Agost	1,108	1,624
Setembre	1,638	2,223
Octubre	2,810	3,501
Novembre	3,213	3,352
Desembre	2,036	2,543
Total.	24,881	28,874

LLIBRES LLEGITS. — El nombre d'obres demanades amb butlletí de comanda, ha estat el següent:

	1916	1917
Gener	824	830
Febrer	731	819
Març	907	907
Abril	677	727
Maig	743	885
Juny	569	721
Juliol	642	895
Agost	523	377
Setembre	654	931
Octubre	1,005	1,182
Novembre	969	1,203
Desembre	580	1,366
Total.	8,824	10,843

No es compten en aquesta estadística les obres de la Biblioteca de mà. Distribuïts per matèries, els llibres s'agrupen en la forma següent:

Obres generals, Bibliografia	318
Filosofia	710
Religió.	311
Dret i Ciències socials	1,086
Filologia	572
Ciències pures	2,114
Ciències aplicades.	2,038

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Belles Arts	818
Literatura	1,870
Història i Geografia	1,006

Ordre de preferència de les obres demanades:

1916	1917
Ciències aplicades	Ciències pures
Literatura	Ciències aplicades
Ciències pures	Literatura
Història	Dret i Ciències socials
Belles Arts	Història i Geografia
Filosofia	Belles Arts
Filologia	Filosofia
Dret	Filologia
Obres generals	Obres generals
Religió	Religió

Com es veu, les ciències pures i aplicades de la classificació decimal s'afermen en el primer lloc. La literatura, història, belles arts, filosofia i filologia perden un lloc, guanyant-ne quatre el dret i les ciències socials. Resten en últim lloc, com en anys anteriors, les enciclopèdies i obres generals i la religió.

SERVEI DE PRÉSTEC. — S'inscrigueren 179 nous lectors per a participar de sos aventatges, mentre foren sols 113 en 1916. El total de llibres deixats a domicili, a ells i als membres de l'Institut, fou de 1,605; en 1916 fou sols de 411. S'agrupen per mesos, com segueix:

	1916	1917		1916	1917
Gener	29	55	Juliol	11	135
Febrer	49	61	Agost	25	104
Març	33	147	Setembre	22	132
Abril	45	87	Octubre	28	185
Maig	27	200	Novembre	44	173
Juny	20	109	Desembre	78	217

Llur distribució per matèries dóna el següent resultat:

	1916	1917		1916	1917
Obres generals	16	26	Ciències pures	36	279
Filosofia	53	122	Ciències aplicades	54	349
Religió	22	44	Belles Arts	29	115
Dret i Ciències socials	44	116	Literatura	83	305
Filologia	19	52	Història i Geografia	55	197

CATALOGACIÓ. — Durant l'any 1917 s'han fet, per l'oficina de catalogació, 5,947 cèdules matrius d'altres tantes obres, i 10,795 de referència.

S'han incorporat, demés, als catàlegs, 269 volums de revistes i continuacions.

Les obres que, degudament catalogades, s'han posat a la disposició dels lectors, pugen a 5,830, distribuïdes per matèries en la forma següent:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Obres generals	210	Ciències pures	811
Filosofia	230	Ciències aplicades	959
Religió	485	Belles Arts	669
Dret i Ciències socials . .	648	Literatura.	1,007
Filologia	255	Història	556

RELLIGATGE. — Durant l'any 1917 s'han relligat 2,591 volums, havent-se invertit en aquest servei la quantitat de 7,107 ptes.

ADQUISICIÓ DE MANUSCRITS : *Donatius* :

678. Index d'edictes i pragmàtiques per ordre alfabètic. S. XVIII.

679. *Formulae variae ad praxim utriusque fori suis in materiis respective aplicande.* S. XVIII. En català, castellà i llatí.

Del Sr. J. Tarré.

681. *Compendio de matemáticas para uso de D. Juan Sardá, escrito bajo la direccion de Francisco Presas y Puig.* S. XIX.

Hereus de D. Joan Sardà.

683. *Introducció al art de llegir las Escripturas antiguas. Abreviats desdel any 800 al de 1600 que usaban en las Escripturas en Cataluña y signes de que acostumaban valerse ab la expressió de sa significació.* S. XIX.

Del Sr. J. Bofill i Matas.

684. Barenys i Casas, J. M., *Indice general de las materias, ya científicas, ya literarias, ya históricas que tratan los autores contenidos en el Indice.* 1848.

Del susdit senyor.

685. Llorens, F. X., *Ampliacion de la psicologia y logica. Apuntes dictados en el curso escolar de 1857 a 1858.* Copia de J. M. Barenys.

Del susdit senyor.

690. Guerea, J., *Libro de los hechos de los Apóstoles escrito por S. Lucas. Traducido al castellano conforme la Vulgata.* S. XIX.

De Mn. F. Clascar.

691. *Liber disputationum philosophiae naturalis.* S. XVIII. Amb gravats d'autor català intercalats.

Del susdit senyor.

692. Quadern d'apuntacions de ciències i filosofia en llatí. S. XVIII. Igualment amb gravats.

Del susdit senyor.

693. *Proyecto de conduccion de aguas para abastecer Barcelona y sus arrabales.* S. XIX.

Del Sr. J. Tarré.

694. Pere Porter, *Exemple raro y memorable cas de un home que entra e hisque del Infern en lo any 1608.* S. XVIII.

Dels Srs. Hereus de D. A. Novellas.

695. *Disertaciones que diran los discipulos de la clase de Matematicas de la Real Casa Lonja en los dias 21 y 22 de Junio. Año 1830.*

Dels susdits senyors.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

696. J. Permanyer, *Ampliacion de Derecho Civil.* Martí d'Eyxalá, *Derecho Civil, Mercantil y Penal*, etc. Apunts de classe trets per D. Alexandre Novellas, els anys 1843-1851.

Dels susdits senyors:

697. Vergés, F., *Derecho eclesiástico.* Apuntaments de classe del curs 1850-51 del mateix senyor.

Dels susdits senyors.

698. *Nobiliari català.* S. XVI. Amb bellíssims escuts colorits. Diu una nota de la guarda, que fou escrit per D. Bernat de Llupià l'any 1480. La data és evidentment equivocada. Conté també una Crònica fins al regnat de Pere el Catòlic, de caràcter nobiliari, que sembla seguir al principi la de l'arquebisbe D. Rodrigo, i un breu tractat del blassó. És molt semblant d'aspecte i de contingut al Ms. 301, si bé aquest és menys extens.

Del Sr. Manuel Fiol de Mallorca.

699. Maragall, J., *La Iglesia cremada.* Original de l'article que després, amb correccions de diverses mans, fou publicat en 1909 a *La Veu de Catalunya.*

De Mn. F. Clascar.

700. R. Lull. *L. de Doctrina pueril.* Fragment del s. XIV.

Del Sr. E. Arderiu de Lleida.

Compra:

680. Fragment, incomplet de principi i fi, d'un manuscrit aljamiat castellà de caràcter religiós. Comença : «que sus siervos le conozcan por señor y que le estén sujetos».

682. Lull, R., Recull de diversos escrits llatins de caràcter filosòfic copiat a Itàlia per un *presbiter* anomenat Guillem Nandi entre 1426 i 1438. Conté l'*Ars generalis ad omnes cientias* (?) (fragments), *Breve et utile artificium artis generalis, Liber clericorum, Liber super hoc quod cuilibet xpistiano secundum legem quam habet scire obligatus est, Liber confessionum, Liber de fide et intellectu, Liber natalis pueri parvuli Xpisti, Liber lamentationis philosophiae, Liber propositionum secundum artem demonstrativam* (fragments).

686. *Magna clavis illuminati Doctoris Beati Raymundi Lulli, alias intitulata Apertorium magnum. Testamentum. Codicillus.* Johannes Isaci Hollandi, *Opera vegetabilia.* Últims del segle XVII.

687. Fragments d'una comèdia catalana de l'emperador Octavià. S. XVIII.

688. Fragment de comèdia catalana de la vida del màrtir mallorquí Burguny. S. XVIII.

689. Còpies de diferents llibrets d'història valenciana, del s. XIX.

701. Aretí, L., *Comentarium rerum grecarum.* S. XV. Capletra il·luminada.

702. *Consuetudines Ilerde.* S. XV.

703. *Liber sive registrum privilegiorum Turolii.* S. XV.

LA CARTA DE NAVEGAR D'EN GABRIEL DE VALLSECA. — Aquesta famosa joia de la cartografia catalana, que repatriada pel cardenal Despuig, figurava en les riques col·leccions de son descendent, el Comte de Montenegro de Mallorca, va esser adquirida per la nostra BIBLIOTECA en el mes de novembre. Feta a Mallorca en 1439 per En Gabriel de Vallseca, segons diu la llegenda que l'il·lustra, fou més tard adquirida pel navegant

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Americo Vespuccio, del qual porta en el dors una inscripció que diu lo següent : «*Questa ampia pelle di geographia fue pagata da Amerigo Vespucci cxxx ducati di oro di marco*».

El mapa, pintat ricament damunt de pergamí, amb les llegendes i figures freqüents en les cartes catalanes de l'època, mideix 1,110 mm. per 752 mm. Conté Europa, l'Àfrica del nord i l'Àsia occidental. L'estat de conservació és molt bo, a pesar que la descripció que George Sand féu en son *Hiver à Majorque* de l'escena del tinter que ella i son company Chopin vegeren vessar-se al damunt, a l'esser-los mostrada a Palma, podria fer creure que sofrí danys irreparables. Sols perdé alguns detalls i quedaren un poc confosos els colors i les llegendes en una petita part de l'esquerra que conté les Azores, Madera i Canàries i la costa de ponent d'Espanya.

La carta no ha estat mai publicada encara, però fou estudiada en 1892 pel capità de navili D. Josep Gómez Imaz, Quefe de la Comissió Hidrogràfica d'Espanya (*Monografía de una carta hidrográfica del mallorquín Gabriel de Valseca*). Cf. també Kretschmer, *Die italienischen Portolane des Mittelalters*, Berlín, 1909; p. 133. Presenta molta semblança amb el mapa-mundi català de la Biblioteca Estense de Mòdena, publicat per Mario Longhena i Francesco L. Pullé, amb motiu del Sisè Congrés geogràfic italià.

Els monuments de la cartografia catalana requereixen una publicació documentada de conjunt, que serà d'alt honor per a la nostra cultura medieval. La BIBLIOTECA DE CATALUNYA en posseïa ja alguns exemplars, menys importants, que figuraren en l'exposició organitzada en 1913 per la Societat de Geografia Comercial de Barcelona. L'afortunada adquisició d'un dels mapes catalans de major prestigi, dóna valor excepcional a la nostra col·lecció.

ORGANITZACIÓ DE LA RESERVA I SECCIÓ D'INCUNABLES. — Enguany s'és constituïda aquesta secció, dividida en dues parts, segons que els llibres en ella ingressats siguin o no estampats en terres de llengua catalana. La secció catalana, formada principalment pel fons Aguiló, l'hem batejada amb el seu nom en memòria del gran bibliòfil. S'hi incorporen tots els incunables i gòtics d'autor català, impresos en català o en terres on la nostra llengua és parlada. L'altra secció l'integren tots els llibres gòtics i del cinccents i en general els exemplars que per un concepte o altre mereixen esser estotjats amb cura especial. Els volums de la secció no catalana van ordenats per formats amb un número correlatiu dins de cada un d'ells, portant-se'n sengles registres que en faciliten la consulta, demés de les cèdules corresponents del catàleg, d'autors i matèries.

Els incunables no catalans formen igualment una secció independent, disposada segons el mateix procediment que la Reserva. D'ells i dels gòtics se'n porta també un catàleg especial.

Donem nota a continuació de les adquisicions més importants que han enriquit enguany aquestes seccions:

Incunables.

Eximeniç, F., *Regiment de la cosa publica* (València, Cofman, 1499). — Una afortunada compra ens ha permès adquirir un magnífic exemplar d'aquest llibre. Haebler, número 708, sols en citava dos exemplars coneguts, un a Madrid i l'altre a la Biblioteca Provincial de Mallorca, per bé que d'aquest últim no en tenia cap notícia el seu biblio-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

tecari D. Estanislau Aguiló, quan el senyor Massó Torrents se n'informà al publicar la seva *Bibliografia de les obres de fr. Francesc Eximeneç (Anuari de l'I. d'E. C., 1909-1910)*. Avui, segons indica el mateix Haebler en la segona part de la seva *Bibliografia ibérica*, n'existeixen també exemplars al Museu Britànic i a la Universitària de València.

— Joannes Carthusiensis, *De humilitate interiori* — [f. a_2]: Frater Ioannes ad fratres suos Carthusienses Pa ‖ tauine cartusiae habitantes : de humilitate interio ‖ ri : & pacientia uera. [f. a_8] : Actū quogꝫ hoc opus Venetiis ex inclyta : famo - ‖ sagꝫ officina Nicolai Ienson gallici. Anno domi | nice natiuitatis. M. cccc. pridie nonas iulias.

Brunet, 534. La data veritable d'impressió és 1480.

— Lull, R., *Logica brevis et nova*.— [f. a_1]: Deus cum tua ſumma pfectione incipit logica breuis noua. [f. a_6 v.]: ... circa hoc de quo disputant. ‖ Deo Gratias. Sense l. ni d., però a Venècia en 1480 (Hain, 10320).

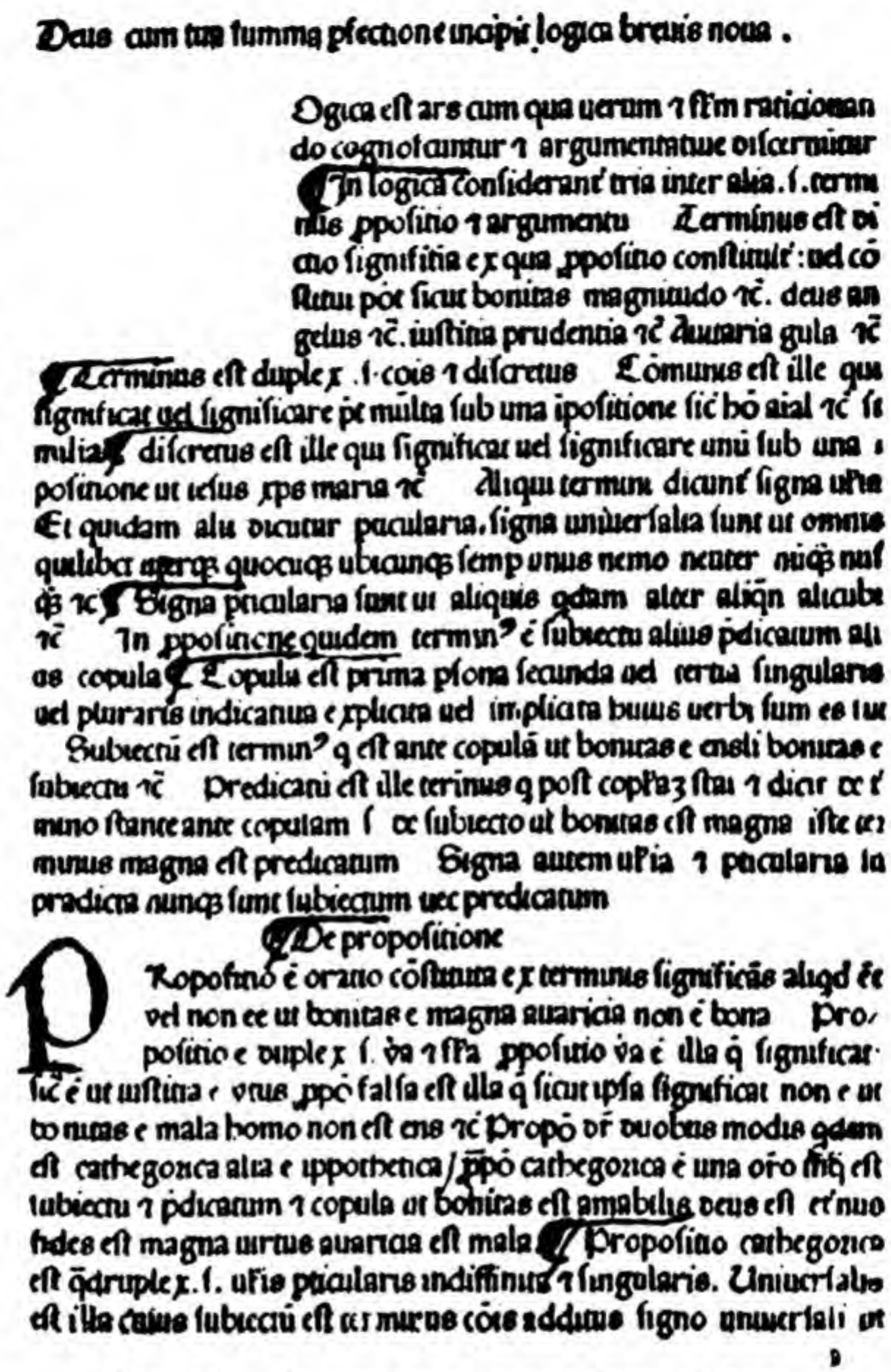

Deus cum tua ſumma pfectione incipit logica breuis noua.

Logica eſt ars cum qua uerum ꝛ fm raticinan do cognoſcimur ꝛ argumentatiue diſcurrimur ¶ In logica conſiderant' tria inter alia. ſ. termi nus ꝓpoſitio ꝛ argumentu ¶ Terminus eſt ui ox ſignificiua ex qua ꝓpoſitio conſtituit': uel cō ſtitui pōt ſicut bonitas magnitudo ꝛc. deus an gelus ꝛc. iuſtitia prudentia ꝛc̄ auaricia gula ꝛc̄ ¶ Terminus eſt duplex .ſ. cois ꝛ diſcretus ¶ Cōmunis eſt ille qui ſignificat uel ſignificare pt̄ multa ſub una ipoſitione ſic̄ hō aial ꝛc̄ ſi multa ¶ diſcretus eſt ille qui ſignificat uel ſignificare unū ſub una ꝓ poſitione ut ieſus xps maria ꝛc̄ ¶ Aliqui terminu dicunt ſigna ulſa Et quidam alii dicitur pticularia. ſigna uniuerſalia ſunt ut omnis quilibet uterq; quocuq; ubicunq; ſemp unus nemo neuter nūq; nul q̄s ꝛc ¶ Signa pticularia ſunt ut aliquis quidam alter aliq̄n alicubi ꝛc̄ ¶ In ꝓpoſitione quidem termin' ē ſubiectu alius p̄dicatum ali as copula ¶ Copula eſt prima pſona ſecunda uel tertia ſingularis uel pluralis indicatiua explicata uel implicata huius uerbi ſum es fui ¶ Subiectū eſt termin' q eſt ante copulā ut bonitas e eneſti bonitas e ſubiectu ꝛc̄ ¶ Predicatū eſt ille terminus q poſt copulā ſtat ꝛ dicit de ſu mito ſtante ante copulam ſ de ſubiecto ut bonitas eſt magna iſte ter minus magna eſt predicatum ¶ Signa autem ulſia ꝛ pticularia in predicta nunq; ſunt ſubiectum nec predicatum

¶ De propoſitione

Propoſitio ē oratio cōſtituta ex terminis ſignificās aliqd ēe vel non ee ut bonitas e magna auaricia non ē bona Pro poſitio e duplex ſ. va ꝛ ſſa ꝓpoſitio va ē illa q̄ ſignificat ſic̄ ē ut iuſtitia e virtus ꝓpō falſa eſt illa q̄ ſicut ipſa ſignificat non e ut bonitas e mala homo non eſt ens ꝛc̄ Propō dr̄ duobus modis eſt cathegorica alia e uppothetica ¶ ꝓpō cathegorica ē una oīo in q̄ eſt ſubiectu ꝛ p̄dicatum ꝛ copula ut bonitas eſt amabilis deus eſt et̄nus fides eſt magna uirtus auaricia eſt mala ¶ Propoſitio cathegorica eſt q̄druplex .ſ. ulſis pticularis indiffinita ꝛ ſingularis. Uniuerſalis eſt illa cuius ſubiectū eſt oēs termin' cōis additus ſigno uniuerſali ut

Fig. 11. — RAMON LULL, *Logica brevis et nova* (Venècia, 1480)

La secció lul·liana de la BIBLIOTECA, començada a organitzar en 1916, amb motiu de l'Exposició bibliogràfica celebrada a la Universitat (BUTLLETÍ, III, 168), era molt

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

pobre en edicions incunables del nostre filosof. Aquest any hem tingut el goig d'adquirir aquesta ben rara impressió, que és la segona en ordre cronològic en la nombrosíssima bibliografia lul·liana (fig. 11).

—Matheolus, *Tractatus de memoria*—[f. 1] : ¶ Tractatus clariſſimi philoſophi et ‖ medici Matheoli peruſini de memo ‖ ria augẽda ꝑ regulas et medicinas. [f. 6. v.] : Explicit tractatus de mẽoria editus in Italia ‖ a dno Matheolo medicine doctore famoſiſſimo. ‖ mortuo Anno dni milleſimo quadringenteſimo ſe- ‖ ptuageſimo. Hain, 10909.

—*Miraculi della Vergine* — [f. 1 v.] : [Q]vi cominciano alchuni miraculi della glo- ‖ rioſa uergine Maria : & primo chome ſcam ‖ pa una dona ſua deuota da le inſidie del de ‖ monio infernale. [f. 57] : ¶ Finiſcono li miraculi della uirgine Ma ‖ ria. Li quali ſono impreſſi Anno .M.cccc. ‖ lxxxx. A di .xix. de Aprile.

— Paulus Maurocenius, *De alterna temporalique Christi generatione in iudaicae improbationem perfidiae.* — [f. 1] : Pavli Mavroceni opvs de ‖ aeterna temporaliqve ‖ Christi generatione in ‖ ivdaicae improbationem ‖ perfidiae christianae ‖ qve religionis gloriam ‖ divinis envntiationibvs ‖ comprobata ad Pavlvm ‖ pontificem maximvm in ‖ cipit. [f. 78, colofó] : Patauii .iiii. kls maias. M.cccc. lxxiij. ‖ ... ‖ ... ‖ ... ‖ Et patauo qui nunc nobile preſſit opus. ‖ Bartholomæus Campanus ‖ Ponticuruanus. Hain, 1 924.

Repertorium haereticae pravitatis examinatum emendatumque per Michaelem Albert. València, 1494. Haebler, 573.

— *Usatges de Barcelona i Constitucions de Catalunya.* Barcelona, 1495. — Amb els incunables procedents de la famosa Biblioteca Dalmases, la importància de la qual, en tots conceptes, s'ha demostrat en el número 6 d'aquest BUTLLETÍ (any III, pp. 28-57), hi figura un magnífic exemplar de l'edició prínceps dels *Usatges de Barcelona i Constitucions de Catalunya*, acabada d'estampar en aquesta *insigne Ciutat de Barcelona, a 20 de Febrer de l'any 1495*, que ofereix una notable variant tipogràfica de la manera com ha estat descrita per En C. Haebler (*Bibliografía ibérica...*, n.º 652), i pel Sr. G. M.ª de Brocà (*Taula de les stampacions...*, pp. 4-14); diferència no esmentada encara en cap altre dels vint-i-cinc exemplars de qual existència se'n tenia notícia certa, inclòs el que ja posseïa aquesta BIBLIOTECA DE CATALUNYA, provinent del fons Aguiló (*Dictamen-acord de l'I. d'E. C.)*, i que consisteix en presentar estampat un colofó que excepcionalment demostra que va esser imposat solament en el present exemplar.

Aquest colofó, que tampoc és precisament el propi que, així en l'exemplar del Seminari de la present ciutat, descrit pel Sr. Brocà; qui, no obstant, al transcriure'l sufrí evidentment una sensible errada d'impremta; com en el de la llibreria Maisonneuve, citat per En Haebler, i el de l'Arxiu Municipal de Girgenti (Sicília), indica sortosament el lloc i l'any en què fou estampada l'edició — raó per la qual, ignorant-ne l'existència, l'havien considerada dubtosa En R. Floranes, copiant al canonge Ripoll, en les addicions d'En D. Hidalgo al P. Méndez (*Tipografía española*, 2.ª edició, pp. 265 i 397) i En Balaguer i Merino (*La Renaxensa*, any IV, n.º 25), a qui segueix el P. Fita (*Memoria histórico-jurídica...*, p. 35), — consta de sis ratlles, venint imposat, amb una gran separació, a l'acabament de la segona columna del foli CCXXXXVII verso, corresponent al plec signat amb H IIII, el qual en nostra paginació supletòria pertany al revers del f. 291; la seva transcripció textual és la següent :

«Acaben los vſatges de Bar- ‖ çalona, conſtituciõs, capitols ‖ de Cort, comemoracions de ‖ Pere Albert, e cõſuetuts ſcri ‖ tes de Cathalunya, ſituades ‖ en ſos propis títols.»

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Tenint això present, havem d'atemperar la fins ara innegada afirmació del senyor Brocà de què tots els exemplars coneguts, *en l'estampació són completament iguals*, com i també la de què *els estampats sobre paper no tenen colofó*, per més que, com deixem consignat, el que avui comentem no és pròpiament el que hi ha al final de l'obra, existent tan sols en els tres ja citats exemplars.

Així mateix ens plau fer constar en aquesta nota que En C. Haebler — qui en la transcripció dels *incipits* i *explicits* hi sofreix algunes incorreccions com són : *lō* per *cō; babtsima* (sic) per *babtisma*; *pratica* ? i tal—recentment *(Bibliografía ibérica..., 2.ª Parte, Leipzig, 1917*, n.º 652), i atenent-se a les recerques d'En Sanpere i Miquel *(Revista de Bibliografía catalana*, V, p. 131), atribueix la impressió d'aquest incunable barceloní tan solament a En Pere Miquel, amb completa exclusió d'En Didac de Gumiel, a qui en principi l'havia preferentment atribuït.

Demés, cotejant-lo amb l'altre exemplar ja pertanyent a aquesta BIBLIOTECA *(9-VII)*, resulta que el total de folis estampats, amb una foliació incorrectíssima, és exactament el mateix, o sigui en número de 389, descomptant-ne els fulls en blanc, per a major precisió, puix aquests, com s'ha fet notar sempre, és variable en cada volum i, per consegüent, si ja va equivocar-se en Salvà *(Catálogo...*, II, p. 688) consignant-li solament 356 fulles, àdhuc amb les tres que ell nota en blanc; tampoc ha estat ben encertat En Haebler, dient que constava de 392 folis, car en els nostres exemplars, resultaria, en aquest concepte, que en el de N'Aguiló el número de la paginació corrent manuscrita és de 394, per raó d'haver-n'hi cinc en blanc; mentre que en l'exemplar Dalmases, del qual avui en donem compte, és de 395, per contenir-ne sis que no són impresos, i descomptant-ne encara alguns fulls evidentment afegits amb gloses i repertoris d'ús exclusiu de llurs respectius possessors.

Amb aquests dos, són avui almenys vint-i-cinc els exemplars coneguts que, respectivament, es guarden en els Arxius de la Corona d'Aragó i del Municipi de Barcelona (amb-dós estampats en pergamí); en les biblioteques del Seminari, del Col·legi d'Advocats, de l'Ateneu Barcelonès i en les dels Srs. Siscar, Mata, Montaner, i Font de Rubinat (el qual en posseeix dos exemplars també amb algunes diferències tipogràfiques); en els arxius municipals de Girgenti (Sicília), Girona, Lleida i Cervera i en el museu que en la darrera ciutat hi tenen els PP. Missioners del I. C. de M.; en les biblioteques Nacional de París, Provincial de Tarragona, de la R. Academia Espanyola (Madrid), d'El Escorial, de la Colombina (Sevilla) i de la Universitat de Coimbra (Portugal); i els que varen anunciar-se en els catàlegs d'En Maisonneuve (París) i d'En Quaritch (Londres), que no tenim notícia d'on paren. — J. M. de M.

Gòtics i impressions del segle XVI. — Calliç, Jaume, *Extragrauatorium Curiarum*. — [f. A_1; portada orlada amb títol a dues tintes i gravat] : *Extragrauatorium* ‖ *Curiarum per do-* ‖ *minum Jacobum* ‖ *de calicio.* [f. E_3 v.] : ¶ Diuino auxilio fauente Explicit extragraua- || torium curiarum editum a domino Jacobo de ‖ calicio. Impreſſum Barchīn. per Petrum Poſa ‖ Anno a nati. domini M. D. xviij. die vero.iij. ‖ menſis Julij.

— Celaia, Joan de, *Dialectice introductiones* [f. 1] : «¶ Dialectice introductio- ‖ nes magiſtri Joannis a Celaia ‖ Valētini : doctoris Pariſiēſis cū nonnullis magiſtri Jo ‖ annis ribeyro Ulixbonē ‖ ſis ſui diſcipuli ‖ addi- ‖ tionib⁹ recente im- ‖ preſſe : z sue Itegri ‖ tati reſtitute.·.»

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

67 ff. s. l. ni d., però a València, per Joan Jofre, 1528 (Serrano, *Diccionario*, 240).

—Clictoveus, *Introductiones logicae.*—[f. A_1, portada amb gravat i orles] : ¶ In hoc opuſcu ‖ lo he continen- ‖ tur introdu- ‖ ctiones... ‖ [Segueixen a dues cols.] ‖ Anno M. D. 40. [f. O_4] : ¶ Abſolutum eſt hoc opus ‖ in Maiori. Per Ferdinā. ‖ Canſoles. Anno ſalutis ‖ noſtre. M.D.xli. ‖ Die .xviii. Mē ‖ ſis Junii. || +.

— *Concordia de la reina Elianor amb el cardenal de Comenge*, 2 ff. s. n. ni colofó, comencen : Ferdinandus .ij. Rex. ‖ ¶ Hoc eſt tranſlatum fideliter ſumptum ‖ Barchinone ꝛc. ...

Lletra gòtica. Aquesta curiosa impressió, que el Sr. G. M. de Brocà *(Taula de les Stampacions de les Constitucions...* Barcelona, 1909; p. 124) atribueix a l'Amorós, havia pertangut a D. Eudald Canibell, i essent més tard adquirida per D. Isidre Bonsoms, fou generosament cedida per aquest a la nostra BIBLIOTECA.

—Cucala, B., *Baculus clericalis*—[f. A_1, portada orlada] : ¶ Obra muy ꝓuecho ‖ ſa, no ſolo para los reuerēdos Sacerdo ‖ tes, Rectores, Curas, y Vicarios : mas ‖ tambien para los miſmos Penitētes, ‖ y en fin para todo fiel chriſtiano. En la ‖ qual ſe mueſtra como ſe haura el ſacer- ‖ dote en diſponer y ordenar ſu conciēcia ‖ y la del penitente para la adminiſtracio ‖ del ſanctiſſimo ſacramento. Llamaſſe || Baculus clericalis. ‖ ¶ Eſta mas aqui de nueuo añadido vn ‖ tratadico breue, para eſforçar a biē mo ‖ rir los q̄ eſtā in articulo mortis. Todo || cōpueſto por el muy .R. maeſtre Barto ‖ lome Cucala maeſtro ē ſacra theologia ‖ Anno. M.D.xxxix. [f. h_8 v.] : ¶ A loor y gloria de dios... ‖ ... ‖ ... Haze fin el preſente libro lla ‖ mado, Baculꝰ clericalis. Aora ꝺ nueuo cor ‖ regido, y añadido vn tratado para exhor || tar a biē morir. Impreſſo en la muy no || ble ciudad de Ualēcia: por Juā Na || uarro. En el año de .M.D.xxxix.

Gòtic. Portada a dues tintes. No el cita Serrano, *Diccionario*, p. 367. D'aquesta obra del prevere català, de la que se'n feren moltes edicions (cf. Sánchez, *Bibliografía aragonesa del s. XVI*, n.º 277), en posseeix la nostra BIBLIOTECA dues de catalanes, una de 1548 i l'altra de 1553 (Barcelona. Amorós) i una altra de castellana, estampada pel mateix C. Amorós en 1545. A la primera li manca la portada.

—Estanyol, A., *Opera logicalia* — [f. a_1] : Acuratiſſimi || artium interpretis magiſtri Angeli Stan || yol Ordinis predicatorum in viam beati || Thome Opera logicalia. [f. k_8]: ¶ Impreſſum Barcine per Carolum Amoros Anno || natiuitatis dñi milleſimo quingenteſimo quarto de || cimo die vero vigeſima prima Menſis Janua || rij ſolertiſſimum impreſſorem vt eius || caracteres demonſtrant.

Gòtic. Portada orlada, amb títol a dues tintes. No citat per K. Burger, *Drucker u. Verleger in Spanien u. Portugal;* cf. Torres Amat, 226.

—Eymeric, N., *Directorium inquisitorum* — [f. a_1] : Directorium inquiſitorū. || ¶ Sequuntur decretales tituli de || ſumma trinitate et fide catholica. || [f. $\overline{\text{v}}_8$ v.] : Explicit totum directoriū || inquiſitorum heretice pra- || uitatis cōpilatū Auinione p̄ fratrē || Nicholaū Eymerici... || ... || ... || ... Impreſſum barchinone || per iohānem luſchner... || ... || ... || ... Anno dñi .M.d.iij || Die. xxviij. Mēſis Septembris. [Segueixen 8 ff. de taula.]

Al f. a_1 v.º s'hi troba un gravat.

—Ferrer, S. Vicens, *Sermones*—[$\overline{\text{c}}_1$, portada amb gravats] : Sermones ſancti vincētij || ordinis p̄dicatoꝝ de ſāctis || Item ſuper oratiōe domi- || nica eiuſdē .vij. ſermones. || Item eiuſdē quidā alij fer *(sic)* || mones valde ſolennes. [f. YYY_3 v.] : Impreſſum eſt autem preſens opus an- || no domini. M. quingenteſimo nono die || xiii. octobris:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Gòtic, a dues columnes.

—Huarte, J., *Examen de ingenios para las Sciencias.* València, Pedro Huete, 1580.

—Laetus, Pomponius, *De romanorum magistratibus*—[f. A_1, portada gravada] : Pompo || Nij Laeti de Roma || norũ magiſtratibus : || Sacerdotijs : Iuri- || ſperitis : ꝛ Legibus || ad. M. Pantaga- || thum. || Libellus. [f. D_4] : ¶ Finis Põponii Læti de Romanoꝝ Magiſtratibus. || Sacerdotiis Iuriſpitis : & Legibus ad Pantagathũ : || Impræſſum Romæ apud Iacobum Mazochiũ. An || on Dñi .M.D.XV. Die .XV. Nouemb. [Segueix la marca de l'impressor.]

—Lanspergius, J., *Pharetra divini amoris*—[f. 1, portada amb 6 gravadets, portant al mig el títol] : Pharetra di- ‖ vini amoris, variis ora ‖ tionibus atque exercitiis referta ‖ Autore Ioanne Lanſpergio Car- ‖ thuſiano, nunc denuo ab eo- ‖ dem aucta & recognita. ‖ Hvic adiecimvs librvm ‖ D. Dionyſii Carthuſiani, de Remediis ‖ tentationum, admodum vtilem. [f. 388, s. n.]: Valentiae, Per Ioannem Mey, Flandrum, ‖ decimo quarto Februarij. ‖ An. M D xxxxvij. [Al verso la marca de l'impressor.] No citat per Serrano Morales; cf. p. 288.

—*La Regla y Vida de S. Benito*—[f. 1, portada orlada amb gravat]: La Regla y Vida ꝺ ſant ‖ Benito en romance ‖ y en latin. ‖ Impreſſa en Ualẽcia por Juã Nauarro. ‖ 1543. [f. lxvi v.º] Aqui feneſce la regla del bienauenturado padre | ſant Benito. La qual ſe ha impreſſo en | Ualẽcia a .xvi. de Agoſto. Año. | M.d.xxxxiii.

Gòtic. Altre gravat al f. 1 v.º, f. xv, i f. xxxj i xxxiii (manca el primer en el nostre exemplar). Serrano, *Diccionario*, p. 366, diu que no coneix cap obra impresa per Joan Navarro en aquest any. L'obra va endreçada a Dona Brígida de Fenollet, abadessa de la Çaidia per *un religioso monje de Benifaça.* Diu en la dedicatòria (f. ii) que ha fet la versió en *lengua castellana, pues que en nuestra Valencia se entiende y habla como la materna y natural, y tambien por ser en toda España la mas comun.*

—Magnini, *Regimen sanitatis*; A. de Vilanova, *De ſlebothomia, De vinis, De regimine senum* i altres autors — [f. 1] : Regimen ſanitatis Magnini mediola ‖ nenſis medici famoſiſſimi artrebatenſi ‖ epiſcopo directum. Inſuper opuſculũ ‖ de flebothomia editum a perſpicacis ‖ ingenij viro Magiſtro Reginaldo de ‖ villa noua. Additur quoꝫ aſtronomia Hippocra ‖ tis facile omnium medicorum principis de varijs ‖ egritudinibus et morbis. Item ſecreta Hippocra- ‖ tis. Item Auerrois de venenis. Itẽ quid pro quo ‖ apothecariorum nuperrime caſtigatum accuratiſſi ‖ meꝫ per peritiſſimum artis medice cultorem Ma ‖ griſtrũ Nicolaum Rabby recognitum. Cum nõnul- ‖ lis inſuper Auicenne: ac plerũꝫ aliorum auctorum ‖ in margine cartharum inſertis. (f. civ] : ¶ Finit regimen ſanitatis Magnini Medio- ‖ lanenſis. Impreſſum Ludguni per Jacobum || Myt. Anno ſalutis humane Milleſimo quin- || genteſimo decimoſeptimo. Die vero ſexta men- || ſis Februarij.

—Magnini, *Regimen sanitatis*, A. de Vilanova, *De ſlebothomia* i altres autors.—[f. 1]: Regimen ſanitatis magni ‖ ni mediolanẽſis medici famoſiſſimi attrebacẽſi epiſcopo directũ. ‖ Inſuper opuſculum de flegbotomia editum a perſpicacis ingenii ‖ viro magiſtro Reginaldo de villa noua. Addit˜ quoꝫ aſtronomia ‖ ypocratis facile omnium medicorum principis de variis egritudi- ‖ nibus et morbis. Item qui pro quo appotecareorũ nuperrime ca- ‖ ſtigatum accuratiſſimeꝫ ꝑ peritiſſimũ artis medice cultorẽ magi- ‖ ſtrum nicholaũ rabby Recognitum. Cum nonnullis inſuꝑ auicen ‖ ne ac plerorumꝫ alioꝝ auctorum in margine cartharum inſertis. [Segueix la marca de l'impressor, f. 124 v.º]: Pour Glaude Iaumar et ‖ Thomas Iulian. [Marca de l'impressor.]

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Relligats, amb una bonica enquadernació de l'època, en el mateix volum, amb les marques dels mateixos impressors i continuant per al primer la numeració : *Tractatus de vinis editus a Magistro Arnallo de Vilanova*, i *Libellus de regimine senum et seniorum Arnaldi de Villanova.*

—Marineu Sicul, L., *De primis Aragonie regibus.* Saragossa, Jordi Coci, 1509. (Sánchez, *Bibliografía aragonesa del siglo XVII*, n.º 28.)

—Muñoz, Jeroni, *Summa del Prognostico del cometa*—[f. 1 s. n.]: ¶ Summa del Prognoſtico ‖ del Cometa : y de la Ecclipſe de la Luna, que fue a los ‖ 26. de Setiembre del año .1577. a las .12. horas .11. minu ‖ tos : el qual Cometa ha ſido cauſado por la ‖ dicha Ecclipſe. ‖ ¶ Compueſto por el Maeſtro Hieronymo Muñoz ‖ Ualenciano, Cathedratico de Mathematica; ‖ y de Hebreo đ la Uniuerſidad đ Ualencia. [Gravadet representant el cometa] ¶ Hecha imprimir por Gabriel Ribas, ‖ Librero de ſu Excellencia. [f. 4 v. s. n]: ¶ Impreſſa en Valencia : || en caſa de Joan Nauarro. || Año. 1578. || S. D. H.

—Orti, M. A., *Siglo quarto de la conquista de Valencia*—[f. a_1, portada orlada amb les figures de Felip III i Jaume I]: Siglo || Qvarto || de la conqvista || de Valencia. ‖ A svs ‖ mvy illvstres || ſeñores Iurados, Racional, Sin- || dicos, y Eſcriuano. || Por Marco Antonio Orti || ſu Secretario, Eſcriuano, y Secretario del eſ- || trenuo braço Militar; de los Eletos de los || Eſtamẽtos; de las juntas de los 36. del ſeruicio || de ſu Mageſtad; de los 24. de la Coſta; || y vno de los tres Contadores || de ſu Milicia. || En Valencia, por Iuan Bautiſta Marçal, || Impreſſor de la Ciudat. 1640.

131 pp., amb gran nombre de gravats, representant els geroglífics, altars i catafalcs que es feren a València amb motiu de les festes del quart centenari de la Conquista. És llibre molt interessant per a l'estudi de la poesia castellana i catalana en aquella ciutat en el segle XVII. No la cita Serrano entre les produccions d'aquest impressor. La dedicatòria als Jurats de València, escrita en català, és interessantíssima i conté un gran elogi del valencià, tot excusant-se l'autor d'escriure en castellà el seu llibre. Conté observacions molt curioses sobre la situació de les dues llengues a València en aquella època.

Vegi's Ximeno, *Escritores del reyno de Valencia*, II, p. 26.

—Pérez, M., *Vida de S. Vicente Ferrer*—[f. A_1; gravat; a sota] : La vida de || ſant Vicente Ferrer : con mu- || chos milagros que obro : aſſi en ſu bienauentu- || rada vida, como deſpues de ſu || glorioſa muerte. || ¶ Impreſſa con licencia en Valẽcia por los herederos || de Joan Nauarro. Año 1589. [f. B_{12}] : ¶ Impreſſa en la inſigne ciudad de Valencia en caſa de los || herederos de Juan Nauarro. Año 1589. [Al verso un gravat representant el judici final.]

Serrano, p. 375, no la menciona. Gòtic, segurament segons ens feia observar el Sr. R. Miquel i Planas un dels últims llibres estampats a Espanya en aquest caràcter.

Va il·lustrada; demés del gravat ja indicat, té en la part superior de la portada la meitat inferior del gravat que decora els *Sermones festivitatum Virginis Marie* (València, 1512; *Bibliofilia*, II, 94 f.), però escurçat en l'amplada per exigències de la caixa. Al verso du l'estampa de Sant Vicens, molt semblant a la que es veu en l'edició del text original d'En Miquel Pérez (València, Jofre, 1510; reproduïda en 1911 a la mateixa ciutat; cf. *Bibliofilia*, I, 70). És més reduït de dimensions (si són exactes les de la reproducció) i hi falta la llegenda. En forma molt petita es veu també reproduït al final, f. B_{12}. El nom d'En Miquel Pérez ni el del traductor no consten enlloc en aquesta versió.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Cobles en labor dela Christianissima Pau final. Hermãdat:e Matrimoni. Dela qual ses feta la Crida en Barcelona a.xv.de Febrer del Any.Mil.D.xxvj

GEnt discreta Contemplau
y mirau la gran concordia
Car sempre sera memoria
his recorde desta pau

¶ Del dia que Jesu christ
prengue mort y passio
desijam lo que es vist
dela reyx esta vnio
Donchs christiãs p° a deuplan
aquesta gran germandat
pregau tots al increat
nos conserue esta pau

¶ La germandat es firmada
entre laltra magestat
ab França agermanada
obray deu per sa bondat
Barcelona Començau
pus sou vos la marc nostra
despeneu costa q̃ costa
lo au deu quins done pau

¶ Lo infern vehem tremole
desta sancta compãyia
ja la fama als çels vole
desta sancta germania

Fig. 12. — ROCAMORA, *Cobles en lahor de la christianissima pau*
(Barcelona, Amorós?, 1526)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

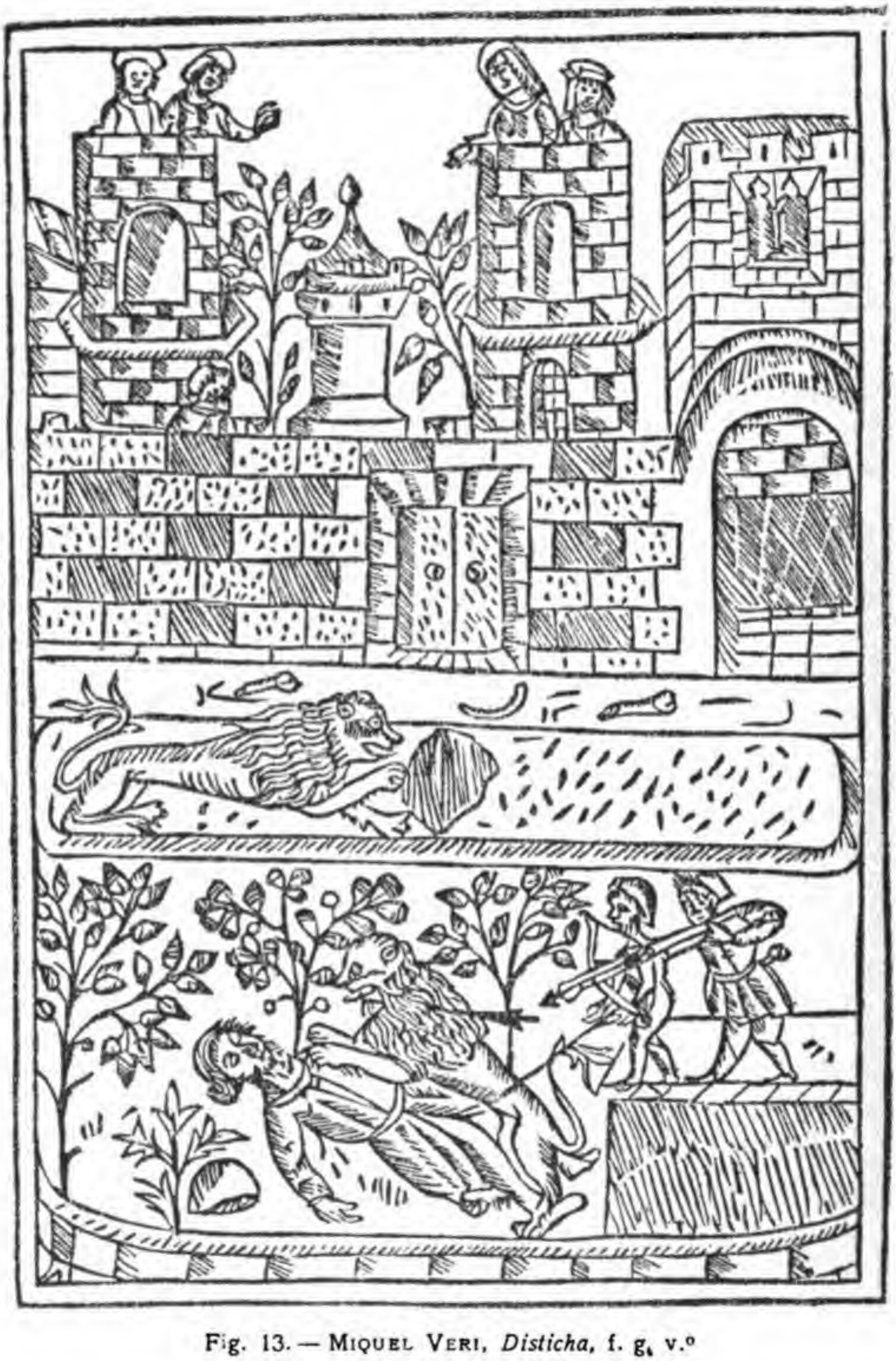

Fig. 13. — Miquel Veri, *Disticha*, f. g, v.º
(Barcelona, Amorós, 1512)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

—Proaza, Alfons de, *Oratio luculenta de laudibus Valentiae* [f. a_1] : Oro luculenta de || laudib⁹ Ualentie. [f. c_4] : In eadem inclyta vrbe Ualentia Per Leonardū hutz || alemanum impreſſorie artis virū nō mediocriter indu- || ſtriū accuratiſſime impreſſū explicit panegyricon anno || meſſie incarnati .M.ccccv. quarto idus Nouembres.

Serrano, p. 224, descriu amplament aquest notable panegíric de la ciutat de València, *que et Hispaniarum et prope tocius orbis vrbium regina est.* En el f. c_3 es conté el *Romance heroyco del mesmo Alonso de Proaza en lengua Castellana sacado de la ya dicha Latina oracion.* Comença:

Valentia cibdad antigua
roma primero nombrada...

—Rocamora, *Cobles en lahor de la christianissima pau.*— En les cobertes d'un recull de vària, dels adquirits amb la llibreria Dalmases, sortiren dos exemplars de les cobles de la portada de les quals donem un facsímil (fig. 12). Per desgràcia tots dos són mutilats en la meitat de la segona i última fulla, i quasi en els mateixos indrets, essent impossible llegir-ne complet el text, i quedant també partit un gravat que encapçalava la primera columna de la p. 4. Acaba en aquesta última amb els versos : «y guanyau || pus es cridada la pau || Finis. Per Rocamora».

No porta nom ni lloc d'impressor. El gravat amb l'escudet que es veu en la part inferior de la portada, el trobem, absolutament igual, en les següents impressions d'En Carles Amorós : Eximeniç, *Doctrina compendiosa* (Barcelona, 1509); Michaelis Verini, *Disticha* (id., 1512); Estanyol, *Opera logicalia* (id., 1514). L'havia usat també, però, Nicolau Spindeler, segons veiem en les *Elegantiole Augustini Dati* (Haebler, n.º 190), i en les *Notes* d'En Bernat Vilanova (València, 1500; id., n.º 683), havent pogut passar d'ell a l'impressor barceloní, lo mateix que la seva hermosa orla del *Tirant lo Blanch* fou adquirida per En Rosenbach qui l'empleà en 1494 en les dues edicions de les *Constitucions* de Ferran *el Catòlic.* Ja és sabut (Serrano Morales, p. 536) que a principis del segle XVI tornà a treballar a la nostra ciutat En Nicolau Spindeler. Tornant a la fulla que descrivim, l'estil dels gravats i de les orles així com els tipus d'impressió, ens fan creure que sortí de les premses de l'Amorós.

—Stella, J., *Vite ducentorum et triginta Summorum Pontificum.* Venècia, per Bernardinum de Vitalibus, 1505 (Brunet, V, 529).

—Vega, fr. Pere de la, *De vita et laudibus beatae Mariae.* Saragossa, Jordi Coci, 1534. (Sánchez, *Bibliografía aragonesa del siglo XVI*, n.º 194, sols en cita un exemplar, existent en la biblioteca de Franciscans de Castelló.)

—Veri, Miquel, *Disticha.*—[f. a_1, portada orlada a dues tintes] : Michaelis || Uerini po || etae Chriſtia- || niſſimi ꝺ pue- || roꝝ moribus || diſticha : cum luculento ac nouo || Martini Juarrae Cantabrici || Commentario. [f. g_7 v.] : Michaelis Uerini poetae Chriſtianiſ || fimi de puerorum moribus diſticha : cum luculento ac || nouo Martini Juarræ Cantabrici commenta- || rio. Pæterea eiuſdem Martini Juarræ || Cantabrici epigrammaton libellus ꝛ || lyrica : ꝛ Sylua : cum Joannis || Rollani Tamaritenſis fa || miliari expoſitioē: om || nia hæc opera nūc || primum bonis aui || bus per Charolum A || moroſium Anno Milleſi || mo ſupra Quingēteſimū Duo || decimū kalendis maiis Barcinone || quam emendatiſſime impreſſa explicita || ℭ abſoluuntur. + Deo Gratias. [Segueix la marca de l'Amorós i un gravat representant Sant Jeroni a l'ermitatge en el recto del f. g_8, essent

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

blanc el revers. Tres gravadets al f. a_1 v.º i un altre al f. a_3 v.º; al f. g_4 v.º, abans del començament de la *Sylva*, el gravat a ella al·lusiu i que en la mida original reproduïm en la fig. 13.]

Són molt nombroses les edicions fetes en els segles XVI i XVII dels dístics d'aquest poeta menorquí, mort a Florència en 1487, tan celebrat per l'Angelo Policiano, i citat també per Cervantes en el Quixot (II part, c. 33). L'edició que assenyalem és la més antiga que en menciona Bover (*Biblioteca de escritores Baleares*, p. 505), però Sánchez (*Bibliografía aragonesa del siglo XVI*, n.º 11) en cita, entre moltes altres, una de 1503.

El biscaí Martí Ibarra, mestre de retòrica a Barcelona, és un llatinista interessant com tots els que formaren els nostres cenacles humanistes en els segles XV i XVI. Tant la *Sylva* impresa en aquesta edició, com els epigrames, són plens d'al·lusions curioses als fets i personatges més sobressortints de la vida barcelonina en aquella època. Menéndez i Pelayo (*Antología*, XIII, 30) cita d'ell una obreta, avui perduda, en la qual es feia menció d'una mena d'acadèmia literària que es reunia setmanalment en 1511 en la nostra ciutat.

—Viciana, M. de, *Libro de alabanças de las lenguas hebrea, griega, latina, castellana y valenciana*. València, Joan Navarro, 1574. Gòtic.

—Vives, J.ª Ll., *Instruction de la muger christiana*. Zamora, 1539. Gòtic. Portada orlada a dues tintes.

COL·LECCIÓ DE DIARIS PUBLICATS A BARCELONA, CEDIDA PER L'EXCEL·LENTÍSSIM AJUNTAMENT DE LA CIUTAT (v. p. 192)

Diario Constitucional de Barcelona (una edició), 5 abril 1820 a 31 desembre 1821.

El Indicador Catalán (una edició), 14 març 1822 a 30 octubre 1823.

Diario de la Ciudad de Barcelona (una edició), 1 maig 1822 a 10 juny 1823.

Diario Constitucional (una edició), 3 gener a 30 octubre 1823.

El Vapor (una edició), 2 novembre 1833 a 28 febrer 1838.

Diario de la Administración (Madrid), 1 gener a 15 agost 1834.

Anales Administrativos (una edició), 17 agost 1834 a 30 juny 1835.

El Catalán (una edició), 17 abril 1835 a 5 gener 1836.

El Guardia Nacional (una edició), 15 octubre 1835 a 28 octubre 1841.

Diario Mercantil de Cataluña (una edició), 2 març 1836 a 30 abril 1837.

El Sancho Gobernador (una edició), 2 de novembre de 1836 a 16 de gener de 1837.

El Constitucional (una edició), 2 agost a 16 octubre 1837.

La Paz (una edició), 2 març a 30 novembre 1838.

El Constitucional (una edició), 23 juny 1839 a 24 novembre 1843.

El Popular (una edició), 2 abril 1841 a 19 gener 1842.

El Liberal Barcelonés (una edició), 31 octubre 1841 a 19 gener 1842.

La Ley (una edició), 1 gener a 6 setembre 1842.

El Imparcial (una edició), 19 juny 1842 a 31 desembre 1844.

La Verdad (una edició), 2 setembre 1842 a 31 desembre 1844.

La Corona (una edició), 13 febrer a 17 maig 1843.

La Prosperidad (una edició), 27 maig a 9 desembre 1843.

El Artesano (una edició), 28 novembre 1843 a 15 maig 1844.

El Pregonero (una edició), 13 agost a 30 setembre 1844. Segueix amb els títols *El Avisador Barcelonés* (una edició), 2 octubre 1844 a 11 gener 1845; *El Barcelonés* (una edició), 12 gener 1845 a 15 juliol 1852; *El Correo de Barcelona* (una edició), 20 juliol 1852 a 21 juliol 1854; *El Barcelonés* (una edició), 23 juliol 1854 a 1 setembre 1855; *El*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Centinela Barcelonés (una edició), 18 setembre a 20 octubre 1855; *El Progreso Barcelonés* (una edició), 4 novembre 1855 a 30 abril 1856.

El Fomento (una edició), 2 gener 1845 a 25 desembre 1849.

El Bien Público (una edició), 9 febrer 1849 a 16 setembre 1850.

El Locomotor (una edició), 15 març a 29 desembre 1849.

El Avisador de Cataluña (una edició), 31 octubre a 14 desembre 1849.

El Sol (una edició), 27 desembre 1849 a 21 juliol 1852.

La Opinión Pública (una edició), 1 gener a 7 maig 1850.

El Ancora (una edició), 4 gener 1850 a 29 febrer 1856.

La Actualidad (una edició), 3 febrer a 26 octubre 1852.

La Catalana (una edició), 5 abril a 18 maig 1852.

Presente (una edició), 29 octubre 1852 a 20 juliol 1854.

Diario de la Tarde (una edició), 26 abril 1853 a 4 agost 1854. Segueix amb el títol *Boletín de Noticias de la Tarde* (una edició), 5 agost a 31 octubre 1854.

Gaceta de Barcelona (una edició), 2 juny 1853 a 17 gener 1854.

El Constitucional (una edició), 23 juliol 1854 a 31 març 1856.

La Corona de Aragón (una edició), 3 novembre 1854 a 28 febrer 1857. Segueix amb el títol *La Corona*, 1 abril 1857 a 26 setembre 1868.

El Eco de la Actualidad (una edició), 1 novembre 1855 a 15 març 1856.

El País (una edició), 2 març a 22 agost 1856.

El Centro Parlamentario (una edició), 25 juliol a 25 agost 1856.

El Conceller (una edició), 1 desembre 1856 a 23 juny 1857.

La España Católica (una edició), 4 febrer a 15 agost 1857.

El Iris Catalán (una edició), 4 març a 14 agost 1857.

El Anunciador Catalán (una edició), 29 setembre a 12 octubre 1857.

El Avisador Catalán (una edició), 2 a 10 febrer 1858.

El Telégrafo (edició al matí i a la tarda), 1 novembre 1858 a 30 juliol 1866. El substitueix *El Principado* (edició al matí i a la tarda), 10 agost 1866 a 30 setembre 1868. Es restableix *El Telégrafo* (edició al matí i a la tarda), 1 octubre 1868 a 27 agost 1871. El substitueix *La Imprenta* (edició al matí i a la tarda), 29 agost 1871 a 30 novembre 1878; *El Teléfono* (edició al matí i a la tarda), 1 desembre 1878 a 4 gener 1879; *La Imprenta* (edició al matí i a la tarda), 5 gener a 8 febrer 1879; *El Diluvio* (edició al matí i a la tarda), 11 febrer a 26 agost 1879; *El Principado* (edició al matí i a la tarda), 27 agost a 25 setembre 1879; *El Diluvio* (edició al matí i a la tarda), 26 setembre 1879 fins al dia.

El Lloyd Español (una edició), 1 setembre 1861 a 1 juny 1867. El substitueix *El Lloyd de España* (una edició), 2 juny a 13 desembre 1867. Continua *Lloyd de España* (una edició), 12 gener a 11 febrer 1868.

El Debate (una edició), 7 febrer a 26 abril 1863.

El Comercio de Barcelona (una edició), 7 juliol 1864 a 26 gener 1866.

El Anunciador Catalán (una edició), 5 agost 1864 a 14 agost 1865.

La Correspondencia de España (Madrid) (una edició), 7 febrer a 12 agost 1865.

La Correspondencia de Barcelona (una edició), 30 maig a 15 agost 1865.

El Iris (edició al matí i a la tarda), 19 agost 1866 a 30 juny 1867.

La Ley (Madrid) (una edició), 8 gener a 28 febrer 1868.

La Ley (una edició), 10 gener a 6 març 1868.

El Progreso (una edició), 19 febrer a 12 abril 1868.

El Universo (una edició), 1 a 25 maig 1878.

Crónica de Cataluña (una edició), 30 setembre 1868 a 30 abril 1886.

La Alianza de los Pueblos (una edició), 23 novembre 1868 a 5 maig 1869.

El Protector del Pueblo (edició al matí i a la tarda), 15 febrer a 8 maig 1869; *El Protector del Pueblo* (una edició), 11 maig a 7 juliol 1869. El substitueix *El Fomento de la Producción Nacional* (una edició), 8 juliol 1869 a 16 abril 1870. El substitueix *La Producción Nacional* (una edició), 19 abril a 5 juliol 1870.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

La Publicidad (una edició), 26 febrer a 8 maig 1869.
La Voz de España (una edició), 8 març a 19 maig 1869.
La Organización Nacional (una edició), 10 maig a 5 juny 1869.
La Razón (una edició), 8 juliol 1869 a 20 juny 1870.
El Estado Catalán (edició al matí i a la tarda), 15 juliol 1869 a 18 juny 1870.
La Independencia Médica (quinzenal), 15 octubre 1869 a 11 abril 1872.
La Convicción (edició al matí i a la tarda), 18 març 1870 a 29 març 1873.
El Independiente (una edició), 21 juny a 31 juliol 1870; *El Independiente* (edició al matí i a la tarda), 1 agost 1870 a 1 febrer 1871. El substitueix *La Independencia* (edició al matí i a la tarda), 3 febrer 1871 a 27 juny 1875.
Gaceta de Barcelona (una edició), 28 juliol a 28 desembre 1875.
Gaceta de Barcelona (butlletí setmanal), 14 agost a 22 desembre 1875.
Gaceta de Barcelona (edició al matí i a la tarda), 4 gener 1876 a 31 juliol 1878.
El Anunciador de Cataluña (una edició), 16 setembre 1876 a 31 desembre 1877.
El Correo Catalán (una edició), 17 desembre 1876 a 23 abril 1880. El substitueix *El Eco del Milenario* (una edició), 24 abril a 1 maig 1880. Es restableix *El Correo Catalán* (una edició), 2 maig 1880 a 20 febrer 1881. Segueix *El Correo Catalán* (edició al matí i a la tarda), 21 febrer 1881 a 30 juny 1900. Segueix *El Correo Catalán* (una edició), 1 juliol a 4 novembre 1900. El substitueix *El fénix* (una edició), 6 desembre 1900 a 12 març 1901. Es restableix *El Correo Catalán* (una edició), 13 març 1901 fins al dia.
La Correspondencia de España (Madrid), 3 gener a 15 juny 1877.
La Correspondencia de Barcelona (una edició), 4 gener a 31 desembre 1877.
El Anunciador de Barcelona (edició al matí i a la tarda), 1 octubre a 17 novembre 1877; *El Anunciador de Barcelona* (una edició), 20 novembre 1877 a 15 febrer 1878. El substitueix *El Comercio de Barcelona* (edició al matí i a la tarda), 22 març a 13 abril 1878; *El Comercio de Barcelona* (una edició), 14 abril a 22 maig 1878.
El Anunciador de Cataluña (una edició), 1 gener a 22 de maig 1878.
La Correspondencia de Barcelona (una edició), 4 gener a 21 juliol 1878. El substitueix *La Estafeta de Barcelona* (una edició), 23 juliol a 30 agost 1878; *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 1 setembre a 1 novembre 1878. Es restableix *La Correspondencia de Barcelona* (una edició), 2 novembre a 2 desembre 1878. El substitueix *Diario de la Noche* (una edició), 13 desembre 1878 a 1 gener 1879; *La Revista* (una edició), 3 a 21 gener 1879. Es renova *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 22 gener a 30 juny 1879. S'hi inclou *El Progreso* (diari de la tarda), 5 a 28 juny 1879. Es renova *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 1 juliol a 29 agost 1879. Es renova *El Progreso* (una edició), 31 agost a 18 setembre 1879; *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 19 setembre a 24 octubre 1879; *El Progreso* (una edició), 25 octubre a 5 desembre 1879; *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 6 desembre 1879 a 12 febrer 1880; *El Progreso* (una edició), 14 febrer a 5 març 1880; *La Correspondencia de Cataluña* (una edició), 6 març a 8 juny 1880; *El Progreso* (una edició), 9 a 12 juny 1880. El substitueix *La Correspondencia Catalana* (una edició), 13 juny a 9 novembre 1880; *La Correspondencia Barcelonesa* (una edició), 10 a 13 novembre 1880; *La Marsellesa* (una edició), 16 a 23 novembre 1880; *La Correspondencia Ibérica* (una edició), 24 novembre a 6 desembre 1880. Es renova *La Correspondencia Catalana* (una edició), 7 desembre 1880 a 1 febrer 1881; *La Correspondencia Ibérica* (una edició), 2 febrer a 3 març 1881; *La Correspondencia catalana* (una edició), 4 març 1881 a 3 juny 1882; *La Correspondencia Ibérica* (una edició), 4 juny 1882 a 20 febrer 1884; *La Correspondencia de Barcelona* (una edició), 22 febrer a 2 març 1884; *La Correspondencia Ibérica* (una edició), 4 març a 28 abril 1884; *La Correspondencia Catalana* (una edició), 29 febrer 1884 a 5 febrer 1891. S'hi inclou *La Nación* (una edició), 13 maig a 27 juny 1891.
El Anunciador Catalán (una edició), 1 fe-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

brer a 1 abril 1878. El substitueix *La Publicidad* (una edició), 2 abril 1878 a 17 gener 1898. Segueix *La Publicidad* (edició al matí i al vespre), 18 gener 1898 a 31 desembre 1909. Segueix : 1 gener 1910 a 31 desembre 1911; *La Publicidad* (edició del matí), 1 gener 1912 fins al dia.

Lo poco y lo mucho (una edició), 11 juny a 31 juliol 1878.

El Anunciador (una edició), 1 a 30 agost 1878.

Gaceta de Cataluña (edició al matí i a la tarda), 1 agost 1878 a 31 maig 1879. Segueix *Gaceta de Cataluña* (una edició), 1 juny a 20 setembre 1879. El substitueix *Las Noticias* (una edició), 1 a 10 octubre 1879. Es restableix *Gaceta de Cataluña* (una edició), 11 octubre 1879 a 31 octubre 1883.

Diari Català (una edició), 4 maig a 24 juliol 1879. El substitueix *Lo Tibidabo* (una edició), 26 juliol a 18 agost 1879. Es restableix *Diari Català* (una edició), 19 agost 1879 a 29 juliol 1880. El substitueix *La Veu de Catalunya* (una edició), 30 juliol a 28 agost 1880. Es restableix *Diari Català* (una edició), 29 agost a 14 octubre 1880. El substitueix *Lo Catalanista* (una edició), 16 octubre a 29 novembre 1880. Es restableix *Diari Català* (una edició), 30 novembre 1880 a 29 juny 1881.

El Noticiero (una edició), 14 octubre a 27 novembre 1880.

La Vanguardia (edició al matí i a la tarda), 1 febrer 1881 a 31 desembre 1887. Segueix: 1 gener 1888 a 20 febrer 1890. Segueix *La Vanguardia* (edició matí), 22 febrer 1890 a 29 novembre 1896; 12 gener 1898 fins al dia.

La Renaixensa (edició al matí i a la tarda), 13 abril 1881 a 31 desembre 1891. Segueix *La Renaixensa* (una edició), 1 gener 1892 a 15 març 1897. El substitueix *Lo Somatent* (suplement) (Reus. — Una edició), 25 març a 17 abril 1897. Es restableix *La Renaixensa* (Vendrell. — Una edició), 18 abril a 27 juny 1897. Segueix *La Renaixensa* (Barcelona. — Una edició), 13 gener 1898 a 30 abril 1902; *La Renaixensa* (edició al matí i al vespre); 1 maig 1902 a 29 febrer 1904; *La Renaixensa* (una edició), 1 a 31 març 1904; *La Renaixensa* (una edició), 1 juliol 1904 a 9 maig 1905.

El Principado (edició al matí i a la tarda), 22 gener 1882 a 10 febrer 1883. Segueix *El Principado* (una edició), 11 febrer a 31 març 1883.

La Dinastía (edició al matí i al vespre), 22 octubre 1883 a 31 març 1887. Segueix *La Dinastía* (edició al matí i a la tarda), 1 abril 1887 a 30 desembre 1888. Segueix *La Dinastía* (una edició), 1 gener 1889 a 31 octubre 1895; 19 gener 1898 a 30 juny 1904.

El Barcelonés (edició al matí i a la tarda), 1 octubre 1884 a 11 març 1889. Segueix *El Barcelonés* (edició del matí), 12 març 1889 a 28 juliol 1890.

La Democracia (una edició), 5 gener 1885 a 10 setembre 1887.

El Suplemento de Barcelona (una edició), 1 gener a 31 desembre 1886. Segueix *El Suplemento de Barcelona* (una edició, format més gran), 2 gener a 31 desembre 1887. El substitueix *El Suplemento* (una edició), 1 gener 1888 a 6 novembre 1894; *La Opinión* (una edició), 7 novembre 1894 a 2 novembre 1896. Segueix : 19 gener 1898 a 31 desembre 1898. El substitueix *La Opinión de Cataluña* (una edició), 1 gener 1899 a 4 juny 1901.

La Península (una edició), 5 març 1886 a 28 octubre 1891. S'hi inclou *La Nación* (una edició), 2 juliol a 28 octubre 1891.

El Monitor (una edició), 11 agost 1886 a 31 desembre 1888.

Diario Mercantil (una edició), 8 gener 1887 a 2 novembre 1896. Segueix : 19 gener 1898 a 31 desembre 1909; del 1.r gener 1910 fins al dia.

El Noticiero Universal (edició de la tarda), 16 abril 1888 a 1 juny 1890. Segueix *El Noticiero Universal* (edició del matí), 2 juny 1890 a 26 abril 1896; *El Noticiero Universal* (edició del vespre), 2 maig a 25 octubre 1896; *El Noticiero Universal* (edició al matí i al vespre), 18 gener 1898 fins al dia.

Diario de Cataluña (una edició), 27 juliol 1888 a 30 juny 1891. El substitueix *El Diario Catalán* (una edició), 1 juliol 1891 a 12 juliol 1903.

La Correspondencia de Barcelona (edició del matí), 11 abril a 31 juliol 1890.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Segueix *La Correspondencia de Barcelona* (edició del vespre), 1 agost a 23 setembre 1890.
Diario del Comercio (una edició), 29 octubre 1890 fins al dia.
El Cronista de Barcelona (una edició), 25 desembre 1892 a 22 juny 1893.
Diario Republicano (una edició), 2 abril a 6 maig 1893; *La Concordia* (una edició), 24 abril a 29 juny 1893; *Ecos Telegráficos* (una edició), 23 abril a 6 maig 1894; *Heraldo de Barcelona* (una edició), 9 a 19 maig 1894; *El Diario del Pueblo* (una edició), 1 març a 6 agost 1896; *El Pabellón Nacional* (edició del vespre), 18 febrer a 22 abril 1898.
La Protección Nacional (desenal), 18 abril a 18 setembre 1893. Segueix *La Protección Nacional* (setmanari), 20 octubre a 19 novembre 1893; *La Protección Nacional* (edició del vespre), 8 desembre 1893 a 31 octubre 1896 i del 18 gener a 7 maig 1898. El substitueix *El Heraldo* (edició del matí), 8 maig 1898 a 3 febrer 1903; *El Heraldo de Barcelona* (edició del matí, 4 febrer 1903 a 31 octubre 1905.
Las Noticias (edició del vespre), 16 març a 19 octubre 1896. Segueix *Las Noticias* (edició del matí), 19 gener 1898 fins al dia.
La Voz de la Patria (una edició), 1 abril a 31 desembre 1898.
La Opinión Imparcial (una edició), 3 juliol a 31 desembre 1898.
La Veu de Catalunya (edició al matí i al vespre), 1 gener 1899 fins al dia.
La Lucha (una edició), 5 a 12 març 1899; *La Reconquista* (una edició), 14 març a 22 octubre 1894.
Diario Mercantil (edició de la tarda), 2 setembre 1900 a 31 juliol 1902.
La Patria (una edició), 14 octubre 1900 a 3 juny 1901.
El Liberal de Barcelona (una edició), 6 abril 1901 a 31 juny 1902.
El Liberal (edició al matí i al vespre), 7 abril 1901 fins al dia.
Diario Oficial (una edició), 6 setembre 1902 fins 20 gener 1916.
La Tribuna (edició del vespre), 3 abril 1903 fins al dia.
Diario de la Tarde, 23 abril a 20 agost 1904.
El Poble Català (una edició), 1 maig 1906 fins al dia.
El Progreso (una edició), 29 juny 1906 fins al dia.
El Intransigente, 27 març 1912 a 23 gener 1913.
El Día Gráfico, 12 octubre 1913 fins al dia.
La Libertad (edició del vespre), 6 desembre 1915 fins al dia.
Germinal, 7 octubre a 21 desembre 1915.
Solidaridad Obrera, 8 juliol a 30 desembre 1916.

BUTLLETINS, PERIÒDICS I REVISTES

Boletín Oficial de la Milicia Nacional (Madrid. — Publicació cada tres dies), 3 setembre 1839 a 31 juliol 1840. El substitueix *Eco de la Milicia Nacional* (Madrid. — Diari del migdia), 1 agost a 27 novembre 1840. S'hi inclou *El Vigía de la Milicia Nacional* (Madrid. — Setmanal), 2 maig a 20 juny 1869.
La Antorcha (setmanal), 16 setembre 1848 a 2 febrer 1850.
Guía del Magisterio (edició cada deu dies), 18 juny 1858 a 30 desembre 1863. S'hi inclou *La Correspondencia del Magisterio* (edició setmanal), 8 gener a 31 desembre 1863.
El Monitor de Primera Enseñanza (quinzenal i després setmanal), 1 desembre 1859 a 27 desembre 1873; 3 gener 1874 a 29 desembre 1898. Segueix *El Monitor* (revista setmanal d'ensenyança), 4 gener 1899 a 30 gener 1902.
El Pájaro Verde (setmanal), any 1860 a 1861. El substitueix *El Pájaro azul* (setmanal), 8 juny 1861 a 23 gener 1864; *El Periquito*, 6 febrer a 28 maig 1864.
La Gaceta Jurídica (edició del diumenge i del dijous), 15 abril 1860 a 31 gener 1861. S'hi inclou *El Faro* (edició del dilluns), 3 agost 1863 a 11 juliol 1864.
Boletín de Administración Local, Pósitos y Juzgados Municipales (revista setmanal), 19 maig 1861 a 20 abril 1890.
La Industria, periódico Científico Industrial (quatre números mensuals), 22 gener a 31 desembre 1862. S'hi inclou *Gaceta Universal* (setmanal), 6 abril 1862 a 29 setembre 1867.
La Notaría, órgano Oficial Autorizado y único de los Notarios de Cataluña

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

y de la Isla de Mallorca (setmanal), 15 setembre 1862 a 13 juny 1864. Segueix : 9 desembre 1872 a 26 desembre 1892.

El Clamor del Magisterio, periódico de Primera Enseñanza (setmanal), 5 juliol 1866 a 21 desembre 1897 i 1 gener 1898 a 29 desembre 1914.

El Porvenir de la Industria (revista setmanal), 8 abril 1875 a 31 desembre 1897.

Revista Tecnológico-Industrial de la Asociación de Ingenieros. Agrupación de Barcelona (mensual), any 1877-1878 a novembre 1913.

Revista Popular (Madrid. — Setmanal), 3 octubre 1880 a 29 desembre 1889.

La Unión de los Contribuyentes (revista setmanal), 5 juliol 1881 a 21 desembre 1884 i 25 gener 1885 a 23 gener 1896. El substitueix *La Protección de los Contribuyentes* (revista setmanal), 1 març 1896 a 19 juny 1898.

La Ilustración Española y Americana (setmanal), 8 gener 1882 (any XXXV) fins al dia.

La Gaceta de la Industria y de las invenciones (setmanal), 9 setembre 1882 a 27 gener 1883. El substitueix *Industria e Invenciones* (revista setmanal il·lustrada), 23 juliol 1887 a 28 gener 1893. Segueix *Industria e Invenciones* (revista setmanal il·lustrada), 2 gener 1909 fins al dia.

La Primera Enseñanza (setmanal), 20 octubre 1882 a 13 abril 1888. S'hi inclou *El Profesorado* (revista quinzenal), 15 novembre 1883 a 15 maig 1884. Segueix *El Profesorado* (revista mensual), 31 agost 1884 a 15 maig 1887.

Gaceta Mercantil e Industrial (setmanal), 1 juliol 1891 a 30 abril 1894.

El Trabajo Nacional (periòdic setmanal), 28 maig 1892 a 25 febrer 1893. Segueix *El Trabajo Nacional* (desenal), 10 març 1893 a 30 novembre 1894; *El Trabajo Nacional* (periòdic quinzenal), 15 gener 1895 a 30 desembre 1898. Segueix: 30 gener 1899 fins al dia.

Revista de la Asociación de Arquitectos (quinzenal), 15 maig 1893 a 15 desembre 1895.

El Defensor del Asegurado (setmanal), 1 juliol 1894 a 30 maig 1898. Segueix : 21 abril 1899 a 20 març 1903.

Revista General de la Marina Militar y Mercante Española (setmanal), 10 febrer 1895 a 31 març 1896. Segueix *Revista General de la Marina Militar y Mercante Española* (quinzenal), 15 abril 1896 a 30 octubre 1898.

Boletín del Ayuntamiento de Madrid (setmanal), 3 febrer 1897 a 25 desembre 1898. Segueix : 4 juliol 1910 a 25 desembre 1911.

Cu-Cutl (setmanal), 2 gener 1902 a 31 desembre 1908.

Mercurio, revista Comercial Ibero-Americana (setmanal), 4 març 1903 fins al dia.—*Mercurio*, revista Comercial Ibero-Americana. Edición Comercial y de Transportes (setmanal), 2 gener 1907 fins al dia.

Cámara Oficial de la Propiedad Urbana de Barcelona (revista mensual), 15 maig 1903 a març 1915.

La Campana de Gracia (setmanal. Des de l'any 34 de sa publicació), 13 juny 1903 a 25 desembre 1909. Segueix : 8 gener 1910 fins al dia.

La Tralla (setmanal), 31 octubre 1903 a 18 gener 1907.

Revista Musical Catalana (butlletí mensual de l'Orfeó Català), gener 1904 fins al dia.

El Diluvio (suplemento ilustrado) (setmanal), 7 gener 1905 a 24 desembre 1908; 2 gener 1909 a 26 agost 1911.

Industrias Modernas. Automovilismo, Electricidad, Maquinaria, Revista quincenal de Invenciones prácticas, 16 gener 1905 fins al dia.

El Filatélico Español, órgano Oficial de la Sociedad Filatélica Catalana (revista mensual), febrer 1905 a gener 1910.

L'Esquella de la Torratxa (setmanal. Des de l'any 28 de sa publicació), 5 gener 1906 a 31 desembre 1909. Segueix : 7 gener 1910 fins al dia.

Observatorio de Física Cósmica del Ebro (boletín mensual), gener 1910 a març 1915.

Renaixement (publicació setmanal), 27 maig 1911 fins al dia.

Ibérica, el Progreso de las Ciencias y sus Aplicaciones (revista setmanal il·lustrada), octubre 1913 a octubre 1915.

El Monitor, revista financiera (5 i 20 de cada mes), 20 setembre 1914 fins al dia.

Gazeta de l'Unió Catalanista (mensual), 10 març a setembre 1915.

La Piula, 23 març a 29 setembre 1916.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

REVISTES. — Havent-se augmentat el nombre de les revistes que rep la BIBLIOTECA per subscripció o en concepte de canvi o donatiu (v. BUTLLETÍ, I, 172), en donem la llista fins al 31 de desembre de 1917. Les presents circumstàncies i sobretot la inseguritat de les comunicacions derivada de la guerra, fan que de moltes d'elles no se n'hagi rebut quasi res des de 1914, i d'altres els números arribin amb molt de retard i intermitències. S'entén, doncs, que els títols que donem a continuació són de les revistes que en temps normal podrien trobar-se a la BIBLIOTECA. Passen de quatre centes i no comptem entre elles els periòdics i revistes de caràcter local inventariats en el BUTLLETÍ anterior (p. 149). Les hem disposades per ordre aproximat de matèries, per a major utilitat dels nostres lectors:

01. Bibliografia

Archivo Bibliográfico Hispano Americano. Suárez. Madrid.
Bibliografía Española. Madrid.
Bibliofilia. Barcelona.
Boletín Bibliográfico García Rico. Madrid.
Boletín Bibliográfico Molina. Madrid.
Boletín de la Biblioteca Municipal de Guayaquil.
Bollettino delle Publicazioni Italiane. Roma.
Bulletin mensuel des récentes publications françaises.
Bulletin of the John Rylands Library. Manchester.
Bulletin of the New York Public Library.
Bulletin of the Philippine Library.
Butlletí de la Biblioteca de Catalunya.
Chicago Public Library Book Bulletin.
Deutsche Literaturzeitung.
Die schöne Literatur.
La Bibliofilia. Florència.
Literarische Rundschau.
Literarisches Zentralblatt für Deutschland.
Monthly Bulletin of the Philippine Library.
Orthodoxon Biblion. Barcelona.
Revista de Bibliografía Chilena y Estrangera.
Revue des Bibliothèques.
Rivista delle Biblioteche e degli Archivi.
The Library World.
Zentralblatt für Bibliothekswesen.

05. Revistes generals

Atenea.
Butlletí del Ateneu Barcelonès.
Ciencias y Letras. Guayaquil.
Deutsche Zeitung von Spanien.
España e Italia.
Estudio. Barcelona.
Estudios de Deusto.
Euskalerriaren Alde.
Euskal Esnalea.
Hermes. Bilbao.
Ideas. Buenos Aires.
Ilustració Catalana.
Italia y España. Barcelona.
La Revista Quincenal. Barcelona.
Revista Castellana. Valladolid.
Revista Gráfica.
The Athenæum.
The New Country Life.
Abhandlungen der K. Bayerischen Akademie.
Abhandlungen der K. Preussischen Akademie.
Anales de la Academia Nacional de Artes y Letras. Habana.
Atti della R. Accademia dei Lincei.
Atti della R. Accademia Roveretana degli Agiati.
Atti del R. Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti.
Bulletin de l'Académia Royale de Belgique.
Mémoires de l'Académie des Sciences. Marseille.
Mémoires de l'Académie des Sciences. Toulouse.
Memoires de l'Institut National de France.
Rendiconti della R. Accademia dei Lincei. Roma.
Rendiconti del R. Istituto Lombardo di Scienze e Lettere. Milano.
Rendiconto della R. Accademia delle Scienze. Bologna.
Schriften der Wissenschaftlichen Gesellschaft in Strassburg.
Sitzungsberichte der K. Akademie der Wissenschaften. Wien.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Sitzungsberichte der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften. München.
Transactions of the Cambridge Philosophicale Society.
Transactions of the Royal Society of Victoria.

1. Filosofia

Archiv für Philosophie.
Archives de Psychologie.
Kantstudien.
Logos.
Mind.
Revue de Métaphysique et de Morale.
The british Journal of Psychology.
University of California publications in Psychology.

2. Religió

Analecta Bollandiana.
Butlletí de la Biblioteca Foment de la Pietat Catalana.
Estudios Franciscanos.
Études Franciscaines.
Ilustración del Clero.
Journal of Biblical Literature.
La Academia Calasancia.
La Veu de l'Angel de la Guarda.
Lo Missatger del Sagrat Cor de Jesús.
Reseña Eclesiástica.
Revista Calasancia.
Revista Montserratina.
Revue Bénédictine.
Revue de l'histoire des Religions.
Vida Cristiana.

30. Sociologia

Archives Sociologiques. Brusseles.
Butlletí del Museu Social. Barcelona.
Revue internationale de Sociologie.
Rivista italiana di Sociologia.

32. Política

Boletín Analítico de los Documentos Parlamentarios Extranjeros. Madrid.
Les Annales des Nationalités.
Political Science Quaterly.

33. Economia

The quarterly Journal of Economics.
Zeitschrift für Kommunalwissenschaft.

34. Dret

Harvard Law Review.
Revista Jurídica de Cataluña.

35. Administració i Estadística

Boletín de la Estadística Municipal de Barcelona.
Boletín Oficial de Barcelona.
Boletín Oficial de Lérida.
Boletín Oficial de Tarragona.
Boletín Oficial de Valencia.
Gaceta municipal de Barcelona.

355. Art militar

International Military Digest.

37. Ensenyança

Boletín de la Institución libre de Enseñanza. Madrid.
Quaderns d'Estudi. Barcelona.
Revue internationale de l'Enseignement.
The Journal of Educational Psychology.

38. Comerç

Boletín de la Cámara de Comercio de Barcelona.
Boletín de la Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación. Valencia.
Mercurio. Barcelona.

4. Filologia

Archiv für das Studium der neueren Sprachen.
Boletín de la R. Academia Española.
Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana. Palma.
Bulletin du Glossaire des Patois de la Suisse Romande.
Bullettino de la Società filologica romana,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Butlletí de Dialectologia Catalana.
Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie.
Literaturblatt für germanische u. romanische Philologie.
Mémoires de la Société Neo-Philologique. Helsingfors.
Modern Language Notes.
Modern Language Teaching.
Modern Philology.
Neuphilologische Mitteilungen. Helsingfors.
Philologus.
Revista de filología española.
Revue de Dialectologie romane.
Revue de Phonétique.
Revue des Langues romanes.
Rivista de filologia e istruzione classica.
Romania.
Romanische Forschungen.
Studi romanzi.
The american Journal of Semitic Languages and Literatures.
University of California Publications in Classical Philology.
University of California publications in Modern Philology.
University of California publications in Semitic Philology.
Vox.
Wörter u. Sachen.
Zeitschrift für deutsche Wortforschung.
Zeitschrift für romanische Philologie.
Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung.

405. Epigrafia

Revue Épigraphique.

5. Ciències : Revistes generals

Anuario de la Facultad de Ciencias de la Universidad de La Plata.
Arxius de l'Institut de Ciencies.
Atti della Pontificia Accademia Romana dei Nuovi Lincei.
Boletín de la Real Academia de Ciencias y Artes. Barcelona.
Bulletin de l'Académie des Sciences de St. Petersbourg.
Contribución al estudio de las Ciencias. La Plata.
Ibérica.
Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona.
Nature.
Proceedings of the Cambridge Philosophical Society.
Philosophical Transactions of the Royal Society. London.
Proceedings of the Royal Society of Victoria. Melbourne.
Revista de la R. Academia de Ciencias. Madrid.
Science.
Science Abstracts.
Scientia.
Smithsonian Institution. Bulletin.

51. Matemàtiques

Archiv der Mathematik u. Physik.
Arkiv för Matematik, Astronomi och Fysik.
Bulletin des Sciences Mathématiques.
Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik.
Jahresbericht der deutschen Mathematiker Vereinigung.
Journal des Mathématiques.
Mathematische Annalen.
Rendiconti del Circolo Matematico di Palermo.
Revista de la Sociedad Matemática española.
The quarterly Journal of Pure and Applied Mathematics.
University of California Publications of Mathematics.
Zeitschrift für Mathematik u. Physik.
Zeitschrift für Vermessungswesen.

52. Astronomia

Astronomischer Jahresbericht.
Barcelona Estación sísmica.
Boletín de la Sociedad Astronómica de Barcelona.
Boletín mensual del Observatorio del Ebro.
Bulletin astronomique.
The Journal of the Royal Astronomical Society of Canada.

53. Física

Anales de la Sociedad Española de Física y Química.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Annales de Physique.
Die Fortschritte der Physik.
Terrestrial magnetism and atmospheric electricity.
The Physical Society of London.

54. Química

Annalen der Chemie.
Annales de Chimie.
Archivio di Chimica Scientifica.
Chemical Abstracts.
Gazetta Chimica Italiana.
Journal of the Chemical Society.
The Analyst.
The Journal of Industrial and Engineering Chemistry.
The Journal of Physical Chemistry.
The Journal of American Chemical Society.
Zeitschrift für anorganische Chemie.
Zeitschrift für Elektrochemie.
Zeitschrift für physikalische Chemie.

549. Mineralogia

Bulletin de la Société française de Mineralogie.

55. Geologia

University of California. Bulletin of the Department of Geology.
Zeitschrift für Vulkanologie.

551.5 Meteorologia

Butlletí del Observatori meteorológic de Montserrat.
Meteorologische Zeitschrift.
Red Pluviométrica de Cataluña.

57-59. Ciències Naturals

Atti della Società dei Naturalisti. Mòdena.
Boletín de la R. Sociedad Española de Historia Natural.
Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural.
Butlletí de la Societat Protectora dels Animals i Plantes.
Memorias de la R. S. Española de Historia Natural.
Mitteilungen der Naturforschenden Gesellschaften in Bern.

572. Antropologia

Bulletin de la Société d'Anthropologie.
L'Anthropologie.
Revue anthropologique.

58. Botànica

Bulletin de la Société Botanique de France.

59. Zoologia

Bulletin de la Société Zoologique de France.
Mémoires de la Société Zoologique de France.
Proceedings of the Zoological Society of London.
Transactions of the Zoological Society of London.

59.57 Entomologia

Annales de la Société Entomologique de France.
Bulletin de la Société Entomologique de France.
The Review of applied Entomology.
The Transactions of the Entomological Society of London.

61. Medicina

Anals de l'Academia i Laboratori de Ciencies Mèdiques de Catalunya.
Annales de l'Institut Pasteur.
Annales de Médécine.
Annales of Surgery.
Archives d'anatomie microscopique.
Archivo de Anatomia e Anthropologia. Lisboa.
Biometrika.
Bios.
Boletín de la Sociedad Barcelonesa de Oto-rino-laringología.
Boletín Mensual del Colegio de Médicos de la Provincia de Gerona.
Bulletin de la Société française de Dermatologie.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Comptes rendus de la Société de Biologie.
Folia neuro-biologica.
Heart.
Il Policlinico.
Illinois Biological Monographs
Journal de Chirurgie.
Journal de Physiologie et de Pathologie Generale.
Journal de Radiologie.
Journal of the Royal Microscopical Society.
La Medicina de los Niños.
La Presse médicale.
La Semana Veterinaria.
Lo Sperimentale.
Pflüger's Archiv für die gesamte Physiologie des Menschen.
Recueil de Médicine Vétérinaire.
Revista de criminologia, psiquiatria y medicina legal.
Revista de Homeopatia práctica.
Revista de Higiene y sanidad pecuaria.
Revista de medicina y cirugia.
Revista vegetariana naturalista.
Revue de Chirurgie.
Revue de Zootechnie de l'Ecole d'Alfost.
The American Journal of Physiology.
The Journal of Physiology.
The Quarterly Journal of microscopical Science.
Therapia.
University of California publications in Pathology.
University of California publications in Physiology.
Zeitschrift f. die gesamte Neurologie u. Psychiatrie.
Zentralblatt für Biochemie u. Biophysik.
Zentralblatt für Psycho-analyse u. Psychotherapie.

62. Enginyeria

Der Motorwagen. Berlin.
Fortschritte der Elektrotechnik.
General Electrical Review.
Jahrbuch der drahtlosen Telegraphie u. Telephonie.
Metallurgical & Chemical Engineering.
Revista Tecnológica Industrial. Barcelona.
Revue générale d'Electricité.
Telephony.
The Engineer.
Zeistchrift für Transportwesen u. Strassenbau.

63. Agricultura

Revista del Instituto agrícola catalán de San Isidro.

653.1 Taquigrafia

Revista de Taquigrafía.

7. Arqueologia i Belles Arts

American Journal of Archaeology. Roma.
Amtliche Berichte aus den K. Kunstsammlungen. Berlin.
Annales du Service des Antiquités de l'Egypte.
Annales de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique.
Archivo de Arte Español.
Archivo de Arte Valenciano.
Art and Archaeology. Atenes.
Atti della Società Piemontese di Archeologia e Belle Arti.
Ausonia.
Boletín Arqueológico de la Sociedad Arqueológica Tarraconense.
Boletín de la R. Academia de Bellas Artes de S. Fernando.
Boletín del Museo Provincial de Bellas Artes de Zaragoza.
Bollettino d'Arte.
Bulletin de l'Académie Royale d'Archéologie de Belgique.
Bulletin archéologique du Comité des Travaux Historiques et Scientifiques.
Bulletin de Correspondance Hellenique.
Bulletin de la Commission Archéologique de Narbonne.
Bulletin de la Société archéologique du Midi de la France.
Bulletin de la Société de l'Histoire de l'Art Français.
Bulletin de la Société française des Fouilles Archéologiques.
Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de France.
Bulletin de l'Institut Egyptien.
Bulletin des Musées Royaux des Cinquantenaire. Brusseles.
Bulletin Monumental.
Coleccionismo.
Faenza.
Gazette des Beaux Arts.
Jahreshefte des Osterreichischen Archäologischen Institutes in Wien.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Journal International d'archéologie numismatique.
La Chronique des Arts et de la Curiosité.
Mainzer Zeitschrift.
Mélanges d'archéologie et d'histoire.
Mémoires de la Société archéologique de Montpellier.
Mémoires de la Société Nationale des Antiquaires de France.
Mémorie della R. Accademia di Archeologia. Societa Reale di Napoli.
Mitteilungen des K. deutschen archaeologischen Instituts. Roma.
Mitteilungen des K. deutschen archäologischen Instituts. Atenes.
Museum.
Nuovo Bullettino di archeologia cristiana.
O Archeologo Portugués.
Proceedings of the Society of Biblical Archaeology.
Rendiconto delle Tornate e dei Lavori dell'Accademia di Archeologia, Lettere e Belle Arti. Napoli.
Répertoire d'Art et d'Archeologie.
Revue de l'Art Chrétien.
Rivista d'Arte.
Sitzungsberichte der archäologischen Gesellschaft. Berlín.
The Burlington Magazine
The Journal of Roman Studies.
Transactions of the English Ceramic Society.
University of California publications in American Archaeology.
Vell i Nou.

78. Música

Revista Musical Catalana.

796.51. Excursionisme

Arxiu d'Estudis del Centre Excursionista de Terrassa.
Barcelona Atracción.
Boletín de la Sociedad de Atracción de Forasteros. Barcelona.
Butlletí de l'Agrupació Excursionista.
Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya.
Butlletí del Centre Excursionista de Lleida.
Butlletí del Centre Excursionista Barcelonès.
Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages.
Butlletí del Centre Excursionista de Vich. Excursions. Barcelona.

8. Literatura

Bulletin Hispanique.
Bulletin Italien.
Giornale Storico della Letteratura Italiana.
La Revista. Barcelona.
Mercure de France.
Ofrena. Barcelona.
Rassegna critica della Letteratura Italiana.
Revue catalane. Perpignan.
Revue Hispanique.
The Times Literary Supplement.

9. Història

Abhandlungen der Hist. Classe der K. Bayerischen Akademie.
Académie des Inscriptions et Belles-Lettres. Comptes-rendus.
Annales de Provence.
Annales du Midi.
Annuaire Bulletin de la Société de l'Histoire de France.
Annual Report of the American Historical Association.
Archives historiques de la Gascogne.
Archivio della R. Società Romana di Storia Patria.
Archivio Muratoriano.
Archivio Storico per la Sicilia Orientale.
Archivio Storico Lombardo.
Archivio Storico Siciliano.
Archivum Franciscanum Historicum.
Atti della Società Ligure di Storia Patria.
Atti e Memorie della R. D. di Storia Patria per la prov. Romagna.
Bibliothèque de l'Ecole des Chartes.
Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.
Boletín de la R. Academia de la Historia.
Bolletí de la Societat Arqueológica Luliana. Palma de Mallorca.
Bulletin de la Société Ariègeoise et de la Société des Etudes du Couserans. Foix.
Bulletin du Comité des Travaux Historiques et Scientifiques.
Bulletin Historique et Philologique.
Bullettino dell'Istituto Storico Italiano.
Byzantinische Zeitschrift.
Estudios Gallegos.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Estudis Universitaris Catalans.
Historische Zeitschrift.
Journal des Savants.
Le Moyen Age.
Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.
Memorie della R. Accademia delle Scienze dell'Istituto di Bologna. Classe Storico-Filologica.
Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften. Göttingen.
Νέος ἑλληνομνήμων.
Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde.
Nouvelles archives des Missions scientifiques et littéraires.
Nuovo Archivio Veneto.
Publications of the Academy of Pacific Coast History.
Quellen u. Forschungen.
Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos.
Revista de Menorca.
Revue de Gascogne.
Revue des Études Historiques.
Revue des Études Juives.
Revue des Études Anciennes.
Revue de Synthèse Historique.
Revue des Études Grecques.
Revue des Questions Historiques.
Revue Tunisienne.
Rivista degli Studi Orientali.
Roma e l'Oriente.
University of California publications in History.

91. Geografia

Beiträge zur Geophysik. Zeitschrift für physikalische Erdkunde.
Boletin de la Real Sociedad Geogràfica. Madrid.
Bulletin de Géographie historique et descriptive.
Bulletin de la Section de Géographie (Comité des Travaux historiques et Scientifiques).
Geographische Zeitschrift.
Mitteilungen aus Justus Perthes' Geographischer Anstalt.

PATRONAT DE LA BIBLIOTECA: Extrets de les actes — (Sessió d'11 de gener de 1917.) S'acorda enviar al Ministeri d'Instrucció Pública del Govern de la República francesa la col·lecció de publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans que la BIBLIOTECA ofereix, en agraïment del donatiu de la Ciència francesa, perquè sigui dipositada a la Biblioteca Nacional de París. Els llibres han estat relligats ricament per la casa Miquel i Rius d'aquesta ciutat en l'estil de les relligadures catalanes del segle XVII, en marroquí vermell.

En la mateixa sessió es donà compte de la col·lecció completa de la premsa periòdica barcelonesa, que es conservava en el nostre Arxiu Municipal i que l'Ajuntament de Barcelona va acordar entregar a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, amb la sola excepció del *Diario de Barcelona*. Aquesta col·lecció podrà formar el nucli d'una hemeroteca que funcioni com branca o sucursal de la BIBLIOTECA. Mentre arriba l'hora de fer-ne el catàleg detallat, publiquem (p. 180) la llista provisional de les col·leccions que l'integren.

— (Sessió de 29 de desembre de 1917.) En aquesta sessió, primera celebrada després de la mort del Sr. Prat de la Riba, s'acordà que constés en acte el gran sentiment del Patronat per la pèrdua de son fundador i primer president. S'acordà, igualment, publicar en un BUTLLETÍ pròxim la bibliografia dels escrits del Sr. Prat, per a la qual ja en vida d'ell havia recollit molts materials el Sr. J. Roig i Roqué.

Al donar-se compte de la cessió feta per la Sra. Vda. de Prat de la Riba de la llibreria del seu difunt espòs, s'acordà assenyalar amb un ex-libris els volums que la foren i estudiar la conveniència de publicar-ne el catàleg.

—En virtut de la generosa cessió que el gloriós músic català mestre Felip Pedrell ha fet de la seva rica biblioteca musical, s'acordà continuar el seu nom en la làpida dels

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Donadors a la Sala de Lectura. Essent desig de l'il·lustre donant que la seva cessió redundi en la major eficàcia dels estudis musicals a Catalunya, s'acordà procedir immediatament a l'organització del fons musical de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, encarregant de la seva ordenació i catalogació Mn. Higini Anglès, que fa temps es dedica a l'estudi del cant gregorià i de la musicografia catalana antiga, sots la direcció del mestre Pedrell.. Es pren també en consideració la idea d'anar publicant el text original i les corresponents transcripcions de les obres catalanes de major valor bibliogràfic i artístic de la secció musical de la BIBLIOTECA, indicant-se els madrigals del mestre Brudieu, cantor d'Auzias March, com els que podrien inaugurar la sèrie, donats els grans estudis que sobre ells porta fets el mestre Pedrell.

—En virtut de la renovació de l'Excma. Diputació cessà en el càrrec de representant d'ella en el Patronat el Sr. Albert Bastardas, que amb tant d'interès i entusiasme posà el seu intel·ligent consell al servei de la BIBLIOTECA. Ha estat substituït pel Sr. D. R. d'Abadal i Vinyals.

ARXIU.—Durant l'any 1917 s'han continuat els treballs previs d'inventari i ordenació dels documents arreplegats ja en nombre bastant crescut mercès a compres i a importants donatius registrats quasi tots en els números passats del BUTLLETÍ. Veus-aquí el procés seguit per la documentació un cop ingressada en l'Arxiu. Els pergamins, com indicàrem (II, 185), a mida que es van rebent són aplanats : després d'humitejar-los lleugerament pels dors — llevat aquells l'estat de conservació dels quals no ho permeti — es posen en premsa, i tot seguit s'aixuguen a fi que la humitat no els perjudiqui. Els de dimensions excessives cal deixar-los enrotllats. Els dos armaris de què parlàrem allí mateix, són els destinats a guardar tota aquesta documentació en pergamí. Són en forma de calaixera, amb persiana, com els arxivadors americans. Els calaixos de la primera que es va fer, són onze, amb les següents mides, aproximadament : 1'27 × 0'73 × 0'07 m. Els de la segona són deu de 1'17 × 0'67 × 0'07 m. Dintre dels calaixos els pergamins plans són col·locats en diverses carpetes (la més grossa de 0'80 × 0'68 m.), i capses tancades (la més petita de 0'375 × 0'20 m. interiorment). Cal observar que les mides que hem donat no responen a un criteri fixe, perquè sols s'ha tingut en compte les necessitats del local de què disposem, per bé que es poden considerar aproximades: Ja se sap que de pergamins n'hi ha de tota mena de mides. En aquests armaris s'hi conserven també, posats en marcs especials, alguns dels millors documents, tals com l'Acte de Consagració de Sant Benet de Bages, en 972, la Renúncia de Carles V dels estats de la Corona d'Aragó a favor del seu fill Felip, any 1556 (V. BUTLLETÍ, I, 171), el testament del comte Guinart de Rosselló, any 1172 (II, 185), etc. Els papers són posats en carpetes dels tamanys corrents, sobre prestatgeries, en les quals, si les condicions de local ho exigissin, podrien col·locar-se igualment les capses contenint pergamins.

Aquesta feina prèvia, amb la de tenir al corrent l'inventari-registre — on consten ja més de 3,000 pergamins i alguns volums i lligalls de papers, sense comptar tot el fons de documentació procedent de l'antiga Junta de Comerç (BUTLLETÍ, I, 21) — ha estat penosa per causa de la manca de local a propòsit i de les obres que s'hi han fet, la qual cosa ha dificultat els treballs d'ordenació. Quant a la manera de classificar adoptada, hem desistit aviat de seguir cap sistema dels posats en pràctica generalment. S'ha de tenir en compte que la nostra col·lecció no constitueix un arxiu pròpiament dit, responent

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

com tots a un antic ordre administratiu, sinó que és just un dipòsit on van a raure documents de totes procedències, dels llocs més allunyats i inconexes. Així, doncs, qualsevol classificació feta a priori, per exemple la cronològica, resta sempre subjecte a la contingència d'una nova entrada que trencaià fàcilment l'ordre preestablert. Hem pensat, també, que les dificultats que poden esdevenir pel fet de no subjectar-se a una classificació prèvia, no majors que les que poden ocórrer amb una qualsevol, segons les exigències d'un investigador, quedaran en bona part resoltes amb la catalogació, dintre la qual hi caben tota mena de referències.

Hem procurat solament reconstituir en lo possible els agrupaments que haurien de constituir les escriptures que van entrant, en els llocs d'origen, tal com feríem si tot un arxiu organitzat vingués a formar part integrant de la nostra col·lecció, que es respectaria la seva ordenació. I així les noves entrades mateixes ens donen la pauta a seguir, fent seccions que corresponguin a altres tantes procedències o arxius, i dintre cada una respectant els diversos fons, els quals, fora casos concrets, han de restar oberts a nous ingressos. És així que ja tenim ordenats els següents fons procedents de l'Arxiu de Casa Solterra i que responen a les diverses famílies, com Gurb, Pons, etc., que entraren a formar part de la dels Sarriera, i a les principals propietats d'aquests: Gurb, Pons (Torruella de Montgrí), Vulpellach, Vall d'Hostoles, Sant Hilari Sacalm, Girona, Mercedaris de Girona, Requesens (Girona), Torras de Palau (Girona), Argentona, Cruylles. Demés, s'han constituït els següents fons com els anteriors, de fàcil maneig: Organyà, Sant Cugat del Vallès, Seu d'Urgell, Terol, Terrassa, Sant Llorenç del Munt, Vall d'Andorra, Les Borges Blanques (Convent del Carme). S'ha iniciat igualment una col·lecció sigillogràfica.

Donatius. — Els principals es deuen al Sr. Miret i Sans, donador generós de prop de 200 pergamins, principalment dels segles x xii i entre els quals es compten 48 de relatius a la família Caboet en el s. xii (V. el seu treball *Notes i documents inèdits sobre la família senyorial de Caboet i la qüestió d'Andorra*, Barcelona, 1918, on els ha publicat quasi tots). També va donar un volum *Llibre d'anotació de les reformes acordades en la administració de la Generalitat de Catalunya en 1431* i el Testament d'Ermengol VI comte d'Urgell, de 8 febrer 1133 (e. n.) en còpia única existent, del s. xiv, paper (publ.: MIRET, *Investigación histórica sobre el Vizcondado de Castellbó*... Barcelona, 1900, i DELAVILLE LE ROULX, *Cartulaire générale de l'Ordre des Hospitaliers de S. Jean de Jerusalem*, París, 1894-1906). Altres donadors han estat els Srs. Llorenç Pérez Temprado de Maçalió i Lluís Nicolau d'Olwer. — R. D'A.

CONCURS D'ARXIUS, ORGANITZAT PER LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. — El Cartell de premis per la segona convocatòria va esser publicat en aquest BUTLLETÍ (III, 158). El veredicte va esser el següent: El primer premi fou assignat a D. Joaquim Sarret i Arbós per l'ordenació i estudi dels arxius de la Seu, Municipal i Notarial de Manresa. El segon s'adjudicà a D. Fidel de Moragas i Rubió qui va presentar un Catàleg dels llibres, pergamins, i documents antics de l'Arxiu Municipal de la ciutat de Valls (Valls, 1916). El tercer a Mn. Manuel Betí, arxiprest de Sant Mateu (regne de València), qui va ordenar l'arxiu Municipal d'aquella població, a més dels eclesiàstic i notarial de Morella. De les Memòries enviades pels tres arxivers extreiem les següents notes:

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

MANRESA. El Sr. Sarret i Arbós continuà la tasca d'ordenació dels Arxius manresans en la qual li havia iniciat el Sr. Leonci Soler i March, començant per l'ARXIU CAPITULAR. Aquest no està definitivament ordenat encara, per tal com el Sr. Sarret s'ha vist obligat, per raó del seu càrrec d'oficial de l'Arxiu Municipal, a cuidar de l'ordenació d'aquest. En el temps en què ha treballat a la Seu ha deixat enllestits i ordenats, a més dels llibres i pergamins, una sèrie de lligalls amb els títols següents : *Eclesiàstic*: Aniversaris, Causes pies, Beneficis, Fundacions de Misses, Bisbes i Pretensió de Bisbat, Canonges, Capbreus, Cartes, Censals, Consuetes i Cerimonial, Confraries, Convents, Escribania Pública, Plets entre Canonges i Beneficiats, Plets contra el Bisbe, Patrimoni del Capítol, Quotidianes, Rectorologi, Sant Ofici de la Inquisició, etc. — *Civil* : Acèquia, Batllia, Bandositats, Consellers, Corregiment, Encants, Inventaris, Vegueria, Pregons, Poblet, Sometent, Testaments, Judicial, Requestes, Apel·lacions, Sentències arbitrals, etcètera. — ARXIU MUNICIPAL. Heus-aquí els seus diversos fons : *Administració Municipal*: Clavari, Racional, Comptes antics, Comptes moderns, Pressupostos, Censos, Tabbas, Arrendaments, Taula de canvis o Comuns dipòsits, Àpoques, Majordomia, Consums, Escorxador. — *Arbitris Municipals* : Propis de la ciutat, Credenses, Carnicerles, Fleques, Pes de la farina, Vi i veremes, Forns, Molins. — *Regisme Municipal* : Privilegis, Acords, Llibre verd. — *Contribucions:* Catastre, Diverses contribucions, Subsidi de comerç, Amillaraments, Industrial, Comercial. — *Administracions de Patronat de l'Ajuntament:* Hospital, Acèquia, Aigües potables, Cementiri, Presons, Confraries. — *Guerra:* Documents dels segles XVII i XVIII, Id. de la Guerra de la Independència, Id. dels segles XIX i XX, Quintes, Allistaments, Expedients diversos, Subministres, Oficis rebuts i enviats, Sometent, Milícies, Allotjaments, Bagatges, Veredes, Revistes i transport militar, Avalots, Conspiracions. — *Correspondència:* Reials cèdules, Bands de l'Alcaldia, Registre d'oficis, Cartes enviades, Cartes rebudes, Memorials, Decrets. — *Estadística:* Padró de veïns, Cens de població, Registre civil (1841-1854), Cèdules personals, Cèdules electorals, Eleccions vàries. — *Vària:* Policia urbana, Foment, Judicial, Societats i gremis, Confraries, Cerimonial, Esglésies i convents, Impresos. Demés, el Sr. Sarret presenta algunes notes sobre la història d'aquest Arxiu. — ARXIU NOTARIAL. Consta de 3,817 manuals, corresponents a Manresa i a pobles de la Vegueria, Corregiment o partit, essent el més vell de l'any 1243. Cal remarcar entre els anteriors al s. XVI els llibres de Jueus i els de la casa Peguera. D'ençà d'aquell segle els volums són classificats per notaris. S'ha fet un Catàleg dels Notaris de Manresa amb notes biogràfiques i un àlbum de signes notarials de tots els segles.

VALLS. — L'ordenació del seu Arxiu Municipal respon als següents títols : Llibres, pergamins, privilegis, concessions, requestes, reconeixements, manaments, sentències, absolucions i preses de possessió, establiments, fundacions, capítols, procures, donacions, testaments, cessions, compres, àpoques i vendes, censals, varis, documents. Per acord d'aquell Ajuntament s'ha publicat en bell volum el catàleg, el qual ens relleva de fer un resum més detallat. (MORAGAS I RODÉS, Fidel, *Catalec dels llibres, pergamins i documents antics de l'arxiu Municipal de la ciutat de Valls*, ordenats i catalogats per D. .... — Valls, Castells, 1916.)

SANT MATEU. — ARXIU MUNICIPAL : Gran part dels seus fons antics s'ha perdut segurament. Ço que en queda es pot classificar de la manera següent : *Cartularis:*

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

(Llibre verd) : Són dos, el primer escrit en el segle XIV i continuat en els dos successius. El segon, del XV^ena segle, comprèn la major part dels documents de l'anterior. Ambdós han estat extractats íntegrament per Mn. Betí. — *Pergamins solts*, en nombre de 172 originals i còpies autèntiques. Cal citar, entre altres, el privilegi original de Joan I en 8 juliol de 1393 concedint punxó als orfebres de Sant Mateu. Entre Cartularis i pergamins sumen unes 300 escriptures. — *Documentació administrativa :* Llibres de clavariat, són dos, l'un del s. XV i l'altre del XVII, Lletres d'actes d'acords dels Jurats, un comprensiu de 1615 a 1628; Judiciaris, 28 volums dels segles XV-XVII, Catastre, Diversos des del segle XVII. — *Protocols notarials :* En nombre de prop de 200, dels segles XV-XVIII, amb llacunes entre mig.

MORELLA. — ARXIU ECLESIÀSTIC, instal·lat en l'Església. — La seva documentació es pot classificar en tres següents grups : *Arxiu de la Clerecia :* Llibres de caixa, fundacions piadoses, administració dels síndics, etc.; Pergamins, clàusules testamentàries, àpoques, actes de contractes, etc., en nombre d'uns 200; Lligalls de clàusules testamentàries : són una vintena; Diversos privilegis, còpies de documentació civil relacionada amb l'església, etc.; Còpies d'escriptures de fundació de beneficis, causes pies; Col·lecció de butlles; Llibres de visites episcopals; Confraries. — *Protocols notarials :* Són almenys 400 manuals dels segles XIV-XVII. — *Documents literaris :* Col·lecció de manuscrits, alguns dels quals són descrits en aquest mateix BUTLLETÍ (p. 60). — *Impresos*, entre els quals alguns d'incunables, com el Quart del *Cartoixà*, uns Comentaris de N. de Lira sobre la Bíblia, de les primeries del XVI^ena segle; Obres de Sant Tomàs i altres de patrologia. — *Arxiu Notarial :* S'hi han pogut salvar 500 volums si més no, dels quals el més vell és de 1326. La major part són de pobles del districte de Morella, això és, Vilafranca, Cinctorres, Portell, La Mata, Ares, Forcall, Zorita, Vallbona, Herbes, Castellfort, Catí. Són instal·lats en la Casa Comunal.

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA. INSTAURACIÓ DE BIBLIOTEQUES POPULARS : BIBLIOTEQUES POPULARS PROCEDENTS DEL PRIMER CONCURS (1915) : a) *Biblioteca popular de Valls.* — Prengué grat esment, el Consell, de l'ofici de l'Alcaldia de Valls comunicant el vot de gràcies acordat per aquell Municipi a la Mancomunitat amb motiu de la col·locació de la primera pedra de la Biblioteca popular, i de l'ofici de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País felicitant la Mancomunitat per la propulsió de les Biblioteques populars.

(Sessió del dia 9 de novembre de 1916.)

Féu el Consell l'adjudicació definitiva de les obres de construcció d'un edifici destinat a Biblioteca popular, a la ciutat de Valls, a favor de D. Salvador Serra i Porta. per la quantitat de 25,744 pessetes.

(Sessió del dia 15 de febrer de 1917.)

b) *Biblioteca popular d'Olot.*— Es donà compte al Consell d'un ofici de l'Alcaldia d'Olot contestant la comunicació que en son dia li fou enviada pel senyor Secretari interessant que fos remesa una certificació acreditativa que el referit Ajuntament es troba al corrent de pagaments exigibles o concertats en ço que respecta al Contingent provincial de Girona, requisit previ indispensable a la realització de tota mena d'obres per

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

.a Mancomunitat de Catalunya i, en aquest cas, a la construcció de la Biblioteca popular concedida a Olot.

Dóna l'Ajuntament, i en son nom l'Alcalde, completa garantia i seguretat al Consell que serà efectuat, en terme molt breu, el pagament de la quantitat que té pendent amb la Diputació de la Província de Girona, i promet, a l'efecte, posar-se en relació amb el senyor President de l'expressada Diputació. En virtut de la dita oferta, expressa l'Alcaldia la seva confiança que els tràmits de la subhasta de la Biblioteca no sufriran cap mena d'interrupció.

Vist l'anterior ofici, i atès que aquella subhasta està anunciada per al dia 30 propvinent, acord fou pres que es manifestés al senyor Alcalde d'Olot que el Consell pren bona nota dels seus oferiments i que, si bé no serà ajornada la subhasta de referència, no obstant no es procediri à a començar la construcció de l'edifici fins que el senyor President de la Diputació de Girona manifesti al Consell, per mitjà del corresponent ofici, que la ciutat d'Olot està al corrent de pagaments respecte de l'expressada Diputació.

(Sessió del dia 25 de gener de 1917.)

Acordà el Consell anul·lar l'adjudicació provisional de les obres de construcció d'un Biblioteca popular a la ciutat d'Olot, feta a favor de D. Francesc Sadurní, en la subhasta celebrada el dia 30 de gener proppassat en la Diputació Provincial de Girona, tenint present que la indicada subhasta no s'ha celebrat en els termes previnguts en el seu anunci, publicat en el *Boletín Oficial* de Barcelona i en el de Girona, tota vegada que, de conformitat amb l'art. 18 de la instrucció de 24 de gener de 1905, en les subhastes en què, com en la present, el tipus de contracte excedeix de 25,000 pessetes, el termini de presentació de plecs de proposició acaba el dia feiner anterior a aquell en què hagi de celebrar-se la licitació, i, per tant, no cap obrir licitació en l'acte de la subhasta.

(Sessió del dia 1.r de febrer de 1917.)

El Consell acordà anunciar immediatament la segona subhasta de les obres de construcció d'una Biblioteca popular a la ciutat d'Olot, sota el mateix tipus i les mateixes condicions que la celebrada amb data de 30 del proppassat mes de gener.

(Sessió del dia 15 de febrer de 1917.)

Adjudicà el Consell definitivament les obres de construcció d'un edifici destinat a Biblioteca popular, a la ciutat d'Olot, a D. Carles Capdevila i Llongarriu, per la quantitat de 25,993'40 pessetes.

(Sessió del dia 3 d'abril de 1917.)

c) *Biblioteca popular de Sabadell.* — Fou comunicat al Consell un ofici de l'Ajuntament de Sabadell pregant que, tota vegada que la Comissió especial nomenada per a portar a terme la instal·lació d'una Biblioteca popular en aquella població ha treballat activament, havent-se trobat, però, amb moltes dificultats per part del propietari dels terrenys, se li concedeixi una pròrroga en el termini concedit, abans de declarar caduca la concessió de la indicada Biblioteca, ja que espera arribar ben aviat a una intel·ligència amb l'esmentat propietari. El Consell, ateses les raons exposades per l'Ajuntament de Sabadell, acordà prorrogar fins el dia 28 del propvinent mes de febrer el termini prèviament concedit.

(Sessió del dia 10 de gener de 1917.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

d) *Biblioteca popular de Sallent.* — Adjudicà el Consell definitivament les obres de construcció d'un edifici destinat a Biblioteca popular, a la vila de Sallent, a D. Ramon Fontanet i Guiu, per la quantitat de 26,000 pessetes.

(Sessió del dia 7 de febrer de 1917.)

ESCOLA DE BIBLIOTECÀRIES : a) *Nomenament de nous professors.* — De conformitat amb la proposta del senyor Director de l'Escola de Bibliotecàries, i en virtut dei concurs celebrat a l'efecte, nomenà el Consell els senyors D. Lluís Nicolau d'Olwer, D. Carles Riba i Bracons i D. Joan Palau i Vera, per a professar, respectivament, les càtedres de Llengua grega, Història de la Literatura general i espanyola, i Geografia general, en l'esmentada Escola.

(Sessió del dia 9 de novembre de 1916.)

b) *Admissió d'alumnes a l'Escola.* — De conformitat amb l'informe del Tribunal que presidí els exercicis d'ingrés a l'Escola de Bibliotecàries darrerament celebrats, i havent estat aprovades totes les onze senyoretes aspirants, que excedeixen en una al nombre de les places ofertes; tenint en compte la violència que resultaria de l'exclusió d'una de les candidates aprovades, i atenent-se a la consideració que en el concurs d'ingrés celebrat l'any darrer no s'arribaren a cobrir sinó vuit places de les deu disponibles; acordà el Consell, per aquesta sola vegada, una ampliació de places fins al nombre d'onze, declarant admeses les senyoretes següents:

D.ª Modesta Casellas i Perpinyà.
D.ª Olga Kirchner i Catalán.
D.ª Mercè Farnés i Pagès.
D.ª Maria Solsona i Sufier.
D.ª Maria Lluïsa Pelegrí i Sáenz.
D.ª Concepció Pelegrí i Sáenz.
D.ª Teresa Hostalrich i Fa.
D.ª Magdalena Puig i Parcerisas.
D.ª Mercè Enrich i Otero.
D.ª Lluïsa Omedes i Hernández.
D.ª Concepció Sanmartí i Bosch.

(Sessió del dia 9 de novembre de 1916.)

c) *Nou concurs per a la provisió de places d'alumnes de l'Escola de Bibliotecàries.* — Acordà el Consell obrir el tercer concurs per a la provisió de deu places d'alumnes de l'Escola de Bibliotecàries, a ingressar el primer de novembre d'aquest any, amb sujecció a les següents *Bases*:

1.ª L'ensenyament a l'Escola Superior de Bibliotecàries durarà tres anys, acabats els quals l'alumna podrà esser admesa a examen de reválida. L'aprovació d'aquest examen dóna directament ingrés al Cos Especial de Bibliotecàries, en el qual s'entrarà amb la categoria de Directora d'una Biblioteca de tercer grau o d'Ajudanta en una Biblioteca de primer o de segon grau. El sou d'entrada serà superior a 1,000 pessetes, amb dret als augments per raó d'anys de servei i de categoria de la Biblioteca servida, que a son temps la Mancomunitat fixarà.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

2.ª Els ensenyaments que comprèn la carrera de Bibliotecària són els següents: Coneixements teòrics i pràctics sobre Bibliografia, Bibliologia, Biblioteconomia i Paleografia; Llengües llatina i grega; Teoria i història de la Cultura; Principis i desenrotllament històric de les Ciències físiques i naturals; Classificació de les Ciències; Ètica i Dret usual; Història de la Literatura general i espanyola; Història de la Literatura catalana; Història de l'Art; Gramàtica catalana; Geografia general; Pràctiques de servei de Biblioteques. Durant els anys d'estudi a l'Escola cursaran també una llengua estrangera moderna, distinta de les aprovades en l'examen d'ingrés.

3.ª La matrícula per a l'examen d'ingrés serà de 50 pessetes, i de 10 pessetes i 5 pessetes per assignatura de classe diària o alterna, respectivament. Per al certificat de reválida abonaran 150 pessetes.

4.ª Les aspirants a examen d'ingrés a l'Escola hauran de tenir més de disset anys. Hauran de conèixer les llengües catalana i castellana, posseir i demostrar en l'exercici d'ingrés els coneixements propis de l'Ensenyament primari, i saber traduir la llengua francesa i tenir nocions d'una altra llengua estrangera moderna, a elecció de l'aspirant.

5.ª L'examen d'ingrés compendrà tres exercicis : un d'oral contestant un interrogatori general sobre temes de Geografia, Història, Aritmètica i Geometria, dintre el tipus general de l'Ensenyament primari; un d'escrit desenrotllant, en el terme de dues hores, un tema escollit per la candidata entre tres temes proposats pel Tribunal; i un exercici de llengües.

6.ª Les sol·licituds hauran de dirigir-se, dintre la primera quinzena d'octubre, a la Secretaria de l'Escola de Bibliotecàries (Urgell, 187), d'onze a una del matí.

7.ª Els exàmens d'ingrés tindran lloc en la segona quinzena d'octubre, i el curs serà obert el primer dia feiner de novembre.

(Sessió del dia 18 de gener de 1917.)

CONSTRUCCIÓ DE BIBLIOTEQUES POPULARS PROCEDENTS DEL SEGON CONCURS. — El Conseller D. Josep Puig i Cadafalch donà compte al Consell de la solemne col·locació de la primera pedra de la Biblioteca popular de Canet de Mar, efectuada el dia 29 de juny darrer.

(Sessió del dia 4 de juliol de 1917.)

El Conseller D. Anselm Guasch donà compte al Consell de la solemne col·locació de la primera pedra de la Biblioteca popular del Vendrell, verificada el dia 29 de juliol darrer.

(Sessió del dia 26 de setembre de 1917.)

El senyor President, D. Romà Sol, donà compte al Consell de la solemne col·locació de la primera pedra de la Biblioteca popular de Pineda, efectuada el dia 29 darrer.

(Sessió del dia 31 d'octubre de 1917.)

TERCER CONCURS PER A LA FUNDACIÓ DE BIBLIOTEQUES POPULARS. — Acordà el Consell obrir un concurs per a la concessió de quatre Biblioteques populars, segons les Bases següents, que responen al mateix esperit de les Bases establertes per als concursos anteriors :

1.ª Els sol·licitants hauran de dirigir llurs peticions al Consell de la Mancomunitat, fins al dia 30 d'octubre inclusiu del corrent any.

2.ª Les Biblioteques populars que creï la Mancomunitat s'ajustaran a tots els

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

acords i bases del projecte aprovat per l'Assemblea de la Mancomunitat. Segons aquest projecte, les Biblioteques tindran, a més del caràcter de dipòsits de llibres, el de sucursals de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA; seran servides per personal proveït de títol facultatiu obtingut a l'Escola especial creada a l'efecte per la Mancomunitat; tindran un sistema comú de catalogació, i hauran d'estar instal·lades en locals construïts expressament.

Les Biblioteques de primer grau rebran un fons de llibres important almenys 5,000 pessetes; les de segon grau un fons de llibres de 3,000 pessetes; les de tercer grau un fons de llibres de 1,000 pessetes.

3.ª Les ofertes que es facin a la Mancomunitat hauran d'esser, com a mínimum, les següents:

a) El terreny per a la instal·lació.

b) Una subvenció anual que no podrà esser inferior al 10 per 100 del fons inicial que dóna la Mancomunitat, o sigui : una subvenció de 500 pessetes a les Biblioteques de primer grau; una de 300 pessetes a les de segon; una de 100 a les de tercer grau.

c) El servei material de llum, aigua, etc., que la instal·lació de la Biblioteca necessiti.

4.ª Essent els peticionaris els Ajuntaments, llurs oferiments hauran d'haver estat aprovats en sessió i per la Junta de Vocals associats.

En cas de tractar-se de Corporacions o particulars, l'oferiment haurà d'esser legalitzat en deguda forma, i garantitzat per mitjà de dipòsit o altra forma equivalent.

5.ª El Consell Permanent comunicarà les sol·licituds en les quals hauran de constar els oferiments que es facin, a la Direcció del Servei tècnic de Cultura i Instrucció de la Mancomunitat, perquè informi sobre elles, des del doble punt de vista de l'acceptació de cada una i de la gradació de llur importància.

6.ª En virtut d'aquest informe el Consell de la Mancomunitat escollirà fins a quatre dels oferiments, als quals correspondrà amb la instauració de les corresponents Biblioteques.

7.ª En cas de semblar anàloga la importància i facilitats de dos dels oferiments presentats, el Consell de la Mancomunitat procurarà, tan com pugui, distribuir les Biblioteques que es concedeixin entre les diferents comarques catalanes.

8.ª Aquesta selecció serà feta abans del 31 de desembre d'enguany.

9.ª Immediatament d'oberta la Biblioteca es constituirà un Patronat nomenat pel Consell de la Mancomunitat de Catalunya i en el qual haurà de designar-se lloc a un representant, almenys, de l'entitat que hagi fet la sol·licitud. Les funcions d'aquest Patronat es determinaran, en cada cas, per estipulació d'uns Estatuts, que no podran esser modificats sense aprovació del Consell de la Mancomunitat.

(Sessió del dia 19 de juliol de 1917.)

ESCOLA DE BIBLIOTECÀRIES : a) *Provisió de places d'alumnes de l'Escola de Bibliotecàries.* — Acordà el Consell anunciar novament el concurs (que amb data 18 de gener darrer resolgué obrir) per a la provisió de deu places d'alumnes de l'Escola Superior de Bibliotecàries, destinades a proporcionar personal facultatiu a les Biblioteques populars que han d'implantar-se en les localitats de Catalunya.

(Sessió del dia 5 de juliol de 1917.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Designà el Consell els Srs. D. Eugeni d'Ors, D. Joan Palau i D. Pompeu Fabra, per a formar part del Tribunal d'exàmens a l'Escola Superior de Bibliotecàries.

(Sessió del dia 18 d'octubre de 1917.)

El Consell, de conformitat amb l'informe del Tribunal que presidí els exercicis d'ingrés a l'Escola de Bibliotecàries, declarà admissibles les senyoretes següents:

D.ª Montserrat Comas i Corbera.
D.ª Maria Montaner i Serra.
D.ª Maria del Pilar Herp i Sanmartí.
D.ª Adelaida Casadevall i Duran.
D.ª Francisca Farró i Llorella.
D.ª Pilar Climent i Nolla.
D.ª Josefa Vives i Balanyà.
D.ª Dolors Sadurní i Vilardebó.

(Sessió del dia 31 d'octubre de 1917.)

El senyor Director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat, donà compte d'una comunicació del director de l'Escola Superior de Bibliotecàries on, en vista de la sol·licitud d'algunes localitats que han acudit al concurs de Biblioteques populars, es demana una ampliació del nombre de places d'alumnes en la indicada Escola, per cobrir les quals es convoqui immediatament un nou concurs. El Consell, escoltades les explicacions del Sr. d'Ors, acordà, de conformitat amb l'esmentada proposta, obrir nou concurs per tres places suplementàries, concedint-se per la presentació de les instàncies el terme de 15 dies i havent de verificar-se tot seguit els exàmens d'ingrés.

(Sessió del dia 31 d'octubre de 1917.)

b) *Nomenament de nous professors.* — D. Eugeni d'Ors, nomenat Director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat, presentà al Consell la renúncia de la Direcció de l'Escola, que li fou acceptada, amb acord que constés en acte la satisfacció del Consell per la brillant gestió que hi ha realitzat; nomenant-se per desempenyar interinament la Direcció de l'Escola el Vice-director D. Joan Palau i Vera.

(Sessió del dia 5 de juliol de 1917.)

Havent de procedir-se a la constitució dels ensenyaments del tercer curs a l'Escola de Bibliotecàries, el Consell acordà modificar els termes de l'acord d'organització de l'Escola en el sentit que l'assignatura d'Ètica i Dret usual, corresponent a aquest curs, tingui el caràcter d'alterna, i que l'assignatura de Literatura catalana sigui dividida en dues : una amb el títol de Literatura catalana antiga, de lliçó bisetmanal; i l'altra amb el títol de Literatura catalana moderna, de lliçó setmanal. S'acordà atribuir a la càtedra d'Ètica i Dret usual la retribució de 750 ptes. anuals, a la de Literatura catalana antiga la de 625, i a la de Literatura catalana moderna la de 500 ptes.

S'acordà igualment designar, per a desempenyar el segon curs de Grec, el senyor D. Lluís Nicolau, titular actualment del primer curs; nomenar pel curs de Bibliografia i Paleografia, el Sr D. Jordi Rubió, titular actualment dels cursos de Bibliologia i Biblioteconomia; sol·licitar del senyor Director de l'Escola dels Bells Oficis l'admissió de les alumnes del tercer curs de l'Escola de Bibliotecàries al curs d'Història de l'Art, que forma part del quadro d'ensenyaments d'aquella Escola; i que l'Escola de Bibliotecàries obri concurs per a la provisió de les càtedres d'Ètica i Dret usual, Literatura catalana

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

antiga i Literatura catalana moderna; proposant els que resultin guanyadors d'aquest concurs a la nominació del Consell.

(Sessió del dia 12 de juliol de 1917.)

De conformitat amb la proposta de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat i en virtut del concurs celebrat a l'efecte, nomenà el Consell els Srs. D. Jaume Massó Torrents, D. Manuel de Montoliu i D. Josep Martí i Sabat, per a professar respectivament, les càtedres d'Història de la Literatura catalana antiga, Història de la Literatura catalana moderna i Ètica i nocions de Dret usual, en l'Escola Superior de Bibliotecàries.

(Sessió del dia 18 d'octubre de 1917.)

El senyor Director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat donà compte d'una proposta del Director de l'Escola Superior de Bibliotecàries, interessant que es convoqui un concurs per la càtedra de Bibliografia i Paleografia de l'esmentada Escola, en virtut d'haver renunciat a la mateixa el professor dels anteriors cursos de Bibliologia i Biblioteconomia, al·legant manca de temps per desempenyar-la degudament; acordant el Consell, de conformitat àmb el que interessava el Director de l'Escola de Bibliotecàries, convocar un concurs per a la provisió de la càtedra vacant, amb subjecció a les mateixes condicions dels altres concursos celebrats.

(Sessió del dia 31 d'octubre de 1917.)

En virtut del concurs va esser nomenat per a exercir aquesta càtedra el Sr. D. Ramon d'Alós i de Dou, Adjunt de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA.

SEGON CONGRÉS DE METGES DE LA LLENGUA CATALANA : EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA DE LA MEDICINA CATALANA. — Per iniciativa del seu entusiasta President Dr. J. Freixas i Freixas i amb l'activa col·laboració del Dr. J. M. Roca i altres metges i bibliòfils catalans, s'inaugurà el 24 de juny, a la Facultat de Medicina, aquesta interessant Exposició. De les obres exposades se'n publicarà un detallat catàleg que està redactant el benemèrit bibliotecari de l'Arús, D. Eudald Canibell. Amablement invitada a pendre-hi part, la nostra BIBLIOTECA hi presentà dues vitrines, en les quals s'exposaren, entre altres de menys importància, les obres següents:

Manuscrits:

181. Roig, *Cirugia.* 1726.

341. *Curs de anathomia segons las Circulacions de la Sang,* 1732.

392. Letamendi, *Anatomia.* (Apunts de classe presos pel Dr. B. Robert.)

404. *Physiologicus Tractatus. Elementa, humores, temperamenta et functiones in se continens et explanans.* 1769.

423. S. Vila, *Tractat de menescalia.* S. XV.

Incunables i gòtics:

Alcanyis, *Regiment preservatiu de la pestilencia.* València, Spindeler, c. 1490.

A. de Vilanova, *De somnorum interpretatione* (s. l. ni d., però incunable).

Argelata, *Cirugia.* Perpinyà, Rosenbach, 1503.

A. de Vilanova, *Regimen sanitatis.* París, 1505.

— *Le regime tres util et tres profitable pour conserver et garder la sante* (s. l. ni d.)

Carbon, *Arte de las Comadres.* Mallorca, Campsoles, 1541.

A. de Vilanova, *Regimen sanitatis, De vinis, De regimine senum.* C. Iaumar.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

J. Alemany, Dr. en medicina, *Lunari o reportori del temps.* Barcelona, 1580.

Altres impressions dels segles XVI-XVIII:

A. de Vilanova, *Medicina Salertitana.* Ginebra, 1538.

Girauld, *Utilissim remey per a preservarse de la peste.* Perpinyà, 1587.

Moix, *Llibre de la peste.* Barcelona, 1587.

Mas, *Orde breu per a curar de la peste.* Barcelona, 1625.

Advertiments pera lo govern politich de la ciutat de Barcelona en precaució de la peste. Barcelona, 1652.

Fornés, *Tractatus de peste.* Barcelona, 1725.

Ferreras, *Reflexiones sobre la curación de la hidrofobia.* Barcelona, 1737.

Clarassó Vilar, *Tarifa o nueva instrucción en la que estan notados los precios de las medicinas.* Barcelona, 1752.

Gazola, *El mundo engañado por los falsos medicos.* València, 1765.

Prats, *Carta en la cual vindica las dificultades propuestas acerca de la osteologia.* Tarragona, 1769.

Salvat Campillo, *Proceso sobre la inoculación de las viruelas.* Barcelona, 1777.

Oliva Torres, *Descripción de la epidemia de Sampedor.* Barcelona, 1783.

Salvat Campillo, *Carta sobre la inoculación de las viruelas.* Barcelona, 1785.

Dictamen de la Academia médico-práctica de Barcelona sobre la frecuencia de muertes repentinas. Barcelona, 1784.

Noticia de la epidemia de tercianas que se padeció en varios pueblos de Urgel. Barcelona, 1785.

Piquer, *Obras póstumas.* Madrid, 1785.

Galli, *Observación de una niña que nació viva sin cerebro.* Barcelona, 1786.

Balaguer, *Tarifa sobre la venta de medicamentos simples y compuestos.* Barcelona, 1795.

Estatutos de la Real Academia Médico-Práctica de Barcelona. Barcelona, 1797.

Tarifa e nou redres en los preus de las medecines feta per los Consols y Collegi de Apothecaris de Barcelona. Barcelona, Ferrer.

BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS (Passeig de Sant Joan). — Moviment de la Biblioteca:

	1916		1917	
	Lectors	Llibres	Llibres	Lectors
Gener.	823	1,033	909	712
Febrer	702	910	819	614
Març	799	1,002	1,000	742
Abril	644	828	859	652
Maig	985	1,221	847	688
Juny	822	1,044	799	637
Juliol	946	1,116	1,044	853
Agost.	1,018	1,309	1,124	943
Setembre	945	1,242	1,046	841
Octubre	934	1,134	928	761
Novembre	857	1,076	945	787
Desembre	856	1,107	879	679
Total.	10,331	13,022	11,199	8,909

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

BIBLIOTECA DEL CONSELL DE PEDAGOGIA (Urgell, 187). — Moviment de la Biblioteca durant l'any 1917.

Llibres extrets de la Biblioteca amb especificació de llurs matèries:

Matèries	Gener	Febr.	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Sbre.	Oct.	Nbre.	Dbre.	Total
Obres generals.	43	18	27	15	22	20	25	32	35	20	20	22	299
Filosofia. . .	32	33	32	40	35	52	50	24	20	26	42	44	430
Religió . . .	8	14	13	8	10	5	10	15	9	7	8	5	112
Ciències socials i pedagogia .	197	222	244	186	200	224	189	203	195	182	185	200	2,427
Filologia. . .	30	22	43	20	18	15	50	52	28	31	50	48	407
Ciències pures.	105	85	110	92	100	96	90	102	85	102	107	105	1,179
Ciències aplicades. . . .	34	26	33	30	42	50	58	30	25	45	38	39	450
Belles Arts. .	22	32	24	38	29	40	63	40	29	20	34	36	407
Literatura . .	86	68	152	100	86	98	124	108	94	76	82	99	1,173
Història . . .	82	76	72	80	58	60	58	38	42	50	70	73	759
Sumes . .	639	596	750	609	600	660	717	644	562	559	636	671	7,643

— Ha continuat publicant aquesta Biblioteca en els *Quaderns d'Estudi* les seves *Fulles especials* d'informació, totes elles de caràcter eminentment pràctic. La que porta el n.º 3 (any II, vol. I) dóna unes breus indicacions sobre el sistema Dewey de classificació de llibres. El n.º 4 (any II, vol. II) dóna les subdivisions de psicologia i educació, per a facilitar als mestres l'ordenació del llur material bibliogràfic. El n.º 5 dóna compte dels llibres de recent adquisició que puguin interessar als professors, omitint en general els follets i opúscols. Aquestes llistes, acompanyades de sòbries indicacions sobre el contingut dels llibres, es continuen en les fulles 6 i 7.

INSTITUT DE CULTURA I BIBLIOTECA POPULAR PER A LA DONA. — Del seu *Report* corresponent a 1917, extreiem les següents indicacions sobre el moviment de la Biblioteca:

«La Biblioteca Popular per a la Dona en la missió que s'ha inspirat de dirigir a ses associades proporcionant-los així les obres que millor els puguin servir d'estudi i consulta en les qüestions científiques, pedagògiques, d'apologètica i artístiques, ha fet valuoses adquisicions d'aquests tractats (que no detallem per constar en el catàleg), interessant-se també molt especialment per l'adquisició de quantes obres facin referència a economia domèstica, amoblament, indumentària, cuina, higiene, etc., o siguin tots els coneixements de més cabdal interès per tota dona de sa casa.

El funcionament de la nostra Biblioteca, si bé en son treball mecànic no es diferencia amb el de cap altra Biblioteca, té no obstant sa major característica en l'estudi psicològic de ses lectores, influint, per aquest mitjà, d'una manera directa, ensems que amigable, dins el treball de direcció de ses lectures, en lloc de deixar-les soles davant d'un catàleg del qual moltes d'elles amb prou feines en coneixen el nom de ben pocs autors. Car hem de fer present que el major nombre de les nostres associades, ocupades durant tots els dies feiners en tallers, despatxos i un nombre exigu a estudis, acuden, especialment els dies festius, a la nostra Biblioteca les unes, i al matí i al vespre dels dies feiners les altres, en busca del llibre que els ha de proporcionar l'aliment per a la

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

intel·ligència i l'expansió de l'esperit en els moments de repòs de ses tasques quotidianes.

Per això no és d'estranyar que la Literatura obtingui una gran preponderància sobre les altres matèries, com podrà observar-se en les dades estadístiques. I com ja hem dit abans que la nostra missió era la de dirigir-les, procurem formar son bon gust literari amb obres de sana moral, tot iniciant-les de tant en tant en els coneixements històrics, artístics i elementalment científics.

Amb satisfacció podem fer constar que els llibres d'especialització són ja directament sol·licitats per les estudioses, que tampoc en manquen entre les nostres associades i a les quals ens plau altament poder posar a sa disposició quantes obres d'interès vénen publicant-se de les diferents branques del saber.

Aquesta és la tasca que tan admirablement ve coronada pels resultats que consten en les gràfiques anuals del moviment de Biblioteca i de les quals en detallem a continuació les que corresponen a l'estadística de 1916 i 1917.

Moviment de la Biblioteca:

Distribució per matèries:

	BIBLIOTECA CIRCULANT Llibres deixats a domicili		BIBLIOTECA PÚBLICA Llibres llegits en la mateixa	
	Any 1916	Any 1917	Any 1916	Any 1917
Treballs generals i Bibliografia .	431	486	118	69
Filosofia.	251	352	41	38
Religió-Teologia	364	360	28	30
Ciències Socials-Dret	1,031	1,253	111	113
Filologia.	317	387	107	113
Ciències naturals.	249	342	54	61
Ciències aplicades	303	416	55	82
Belles Arts.	160	182	81	119
Literatura.	9,188	10,586	486	525
Història i Geografia.	643	920	100	112
Total. . . .	12,937	15,284	1,181	1,262

Nombre de llibres llegits:

	BIBLIOTECA CIRCULANT Llibres deixats a domicili		BIBLIOTECA PÚBLICA Llibres llegits en la mateixa	
	Any 1916	Any 1917	Any 1916	Any 1917
Gener	1,338	1,439	112	145
Febrer	1,291	1,259	109	112
Març	1,076	1,811	89	118
Abril	900	1,193	94	90
Maig.	818	1,356	110	94
Juny	903	1,180	95	68
Juliol	839	1,164	86	63
Agost	776	877	45	25
Setembre	926	1,053	36	40
Octubre	1,242	1,239	167	152
Novembre	1,376	1,431	134	195
Desembre	1,452	1,282	104	160
Total.	12,937	15,284	1,181	1,262

Any 1916. — Total de llibres llegits. 14,118
Any 1917. — Total de llibres llegits. . . . . 16,546.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

CENTRE DE NOSTRA SENYORA DEL CARME I SANT PERE CLAVER. — Aquesta entitat ha establert una petita biblioteca circulant, composta de revistes de caràcter religiós i moral, de les quals els inscrits poden servir-se a domicili, abonant, amb una rebaixa per als socis, el preu de subscripció d'una d'elles. Ve a constituir, doncs, com una mutualitat establerta per a formar un nucli de publicacions periòdiques. El *Centre* n'ha publicat un catàleg (*Almanac-catàleg de la Secció de la Biblioteca circulant*. 1917). No sabem el nombre dels inscrits ni els resultats de la iniciativa.

CANET DE MAR

COL·LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DE LA BIBLIOTECA POPULAR DE LA MANCOMUNITAT. — Fou celebrada aquesta festa el 1.r de juliol, amb assistència del Conseller de la Mancomunitat Sr. Puig i Cadafalch, el Director d'Instrucció Pública Sr. E. d'Ors, el secretari del Consell de Pedagogia D. A. Galí, el diputat D. J. Ragué, l'arquitecte D. Lluís Planas i altres personalitats. A l'estació de Canet foren rebuts els expedicionaris per l'alcalde, regidors i autoritats de la vila i les representacions de les societats i entitats de la població.

La comitiva es dirigí cap als terrenys on s'ha d'aixecar la biblioteca, situats sota la Misericòrdia. Allí s'alçava una estrada en la qual prengué lloc l'element oficial. Tot el poble assistí a la festa. L'Alcalde féu el seu parlament, oferint a la Mancomunitat el terreny de la futura biblioteca.

El Sr. Puig i Cadafalch contestà agraint les paraules de l'Alcalde:

«A mi — diu — em cap l'honor de respondre, en nom de la Mancomunitat de Catalunya, a aquest oferiment, que és testimoni d'un bell esdevenidor per aquest poble.

Abans, els que volien captar-se la voluntat dels pobles i els pobles mateixos, sols es preocupaven de carreteres, i els camins materials eren el pretext dels polítics per afalagar les comarques. Però ara Catalunya emprèn noves vies.

Si al cap d'avall d'un camí no s'hi troba res, el camí és estèril. Perquè un camí material sigui font de riquesa, calen vies que portin a l'esperit.

Amb la biblioteca de la qual posem avui la primera pedra, sabreu del món i sentireu les aures del pensament dels savis de tot arreu que vivificaran el país. Anem a fer una cosa aparentment petita, però hem de pensar amb el cant que entonaven ara mateix els nens de les vostres escoles. Som petits com la llavor, però com una llavor que ha d'esclatar en l'esdevenidor. Pensem que això és un esqueix que florirà. Gràcies a ell en serà dut el tresor de la ciència de tot el món.

Els estudiosos trobaran en la biblioteca els viaranys de l'ideal. Hi vindran llibres escollits pel nodriment de tothom. Anys enrera, massa sovint a casa nostra, una biblioteca no solia esser de cap eficàcia per l'estudiós. Això s'ha acabat. Nosaltres volem que la biblioteca floreixi entre jardins; hi volem una noia ben preparada que la dirigeixi i hi dugui la delicadesa femenina; volem que l'edifici sigui blanc i que hi floreixin llibres que tinguin encís per tot lector, tant el que hi cerqui, en altes especulacions, la síntesi del saber humà, com el que hi cerqui esplai eficient per l'esperit.

La Mancomunitat tindrà cura que el tresor vagi creixent. Vosaltres heu de posar tot l'esforç perquè sigui una cosa viva, perquè hi hagi cua de lectors, com succeeix en la biblioteca mare, la BIBLIOTECA DE CATALUNYA. Cal que vagin a la biblioteca el

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

lector que hi cerqui coses de la seva carrera, el nen, el vell, el jove; que tots hi trobin dolça estada. Aquest és el vostre deure ciutadà; aquest és el deure de tots. Així farem Catalunya, car la terra no és materialment la terra, sinó el pensament, l'esperit mirant fit a fit el saber de tothom. Aquesta primera pedra ho serà d'un edifici petit, però serà a la vegada la pedra angular d'un gran edifici. I aleshores viurem la visió del profeta: Els ossos secs s'hauran cobert de carn; al costat del progrés material viurà esplendent la institució d'aquesta biblioteca, una de les primeres que s'hauran aixecat a Catalunya.»

Parlà després el Sr. E. d'Ors, pronunciant paraules semblants a les següents:

«És la segona vegada que assisteixo a un acte similar complint un encàrrec honorosíssim. La primera era al migdia de Catalunya; avui és a llevant. Aleshores era a la tarda i amb un temps emplujat; ara és en ple istiu i en dia esplèndid. Tantseval: migdia o llevant, pluja o sol, terra de vins o terra de pesca, tot és Catalunya, tot ens interessa i a tot arreu sentim l'esperit. La divisió que separa la ciutat del camp ja no pot seguir. No pot subsistir la divisió en metròpoli amb tots els gaudis i províncies sense participació en ells. Les comunicacions aboleixen les distàncies. I aquesta mateixa facilitat de comunicacions fa necessari trobar a tot arreu ciutadans complets, homes formats del regne de la competència. Per això l'obra de les Biblioteques populars és destinada no sols a la formació de dipòsits de llibres, sinó a la de sucursals on tot llibre pugui arribar en préstec perquè en frueixi tothom a tot arreu on sigui. Aquesta obertura de la competència estem segurs que aquí serà l'obertura dels esperits i donarà òptims resultats. Teniu les belleses naturals, però aquestes no són prou. Mai no dominarà la terra el que s'alabi únicament del cel blau o del bell paisatge. Per això vosaltres heu creat una indústria. Però aquest segon moment d'un poble també produeix una certa vergonya quan se'n fa objecte d'alabança única. Aquest segon moment pot esser i ha d'esser superant pel gran monument de la cultura. Però fins les mateixes tasques de la cultura, de l'esperit han d'esser coronades per un nou moment de fruïció de poder i llibertat.

Aquest edifici serà coronat per una bandera que és testimoni dels nostres anhels, de les nostres esperances. Pausanias explica que la primera cosa que s'obirava a l'acostar-se a Atenes era la llança de Minerva lluint en l'aire pur damunt del Partenon. Per ella el hel·lens coneixien la proximitat de la pàtria... Coronarem l'edifici amb una bandera. Que els pescadors al venir de mar endins, que els terrassans al tornar de les treballades, que tothom que vingui de lluny vegi primer que tota altra cosa el símbol de la pàtria. I que el vegin no sols els vostres mariners i els vostres terrassans, sinó tot Catalunya i tot viatger que segueixin els mars de totes les nacions.»

Clogué els parlaments el diputat provincial pel districte, felicitant al poble i als oradors, i desitjant que la Biblioteca de Canet sigui exemple dels altres pobles per a arrodonir l'esperit de Catalunya.

Beneïda la primera pedra, fou col·locada en mig d'una ovació del poble.

GIRONA

BIBLIOTECA DEL SEMINARI. — En la secció de préstecs que hi ha muntada, durant el curs de 1916-1917 s'han deixat 204 obres.

El promedi diari de llegidors que han acudit a la Biblioteca, és de 8.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ha quedat feta la tria de llibres que han d'integrar la Sala Gironina, els quals, junt amb els que generosament han donat llurs autors, han passat a ocupar el lloc que els hi pertoca en escaients llibreries de rescent construcció. El nombre de volums de la Sala Gironina arriba ja a 800. Entre ells hi lluiran alguns llibres de mestre Eximeniç (manuscrits i incunables) i una nodrida col·lecció miscel·lània de manuscrits quasi inexplorada.

Es ja començada, també, la col·lecció de *goigs* diocesans i la de publicacions periòdiques, la qual es desitja devingui lo més completa possible.

En la Biblioteca general, a base de la col·locació preestablerta, s'hi treballa amb delit per a la confecció del Catàleg alfabètic, seguint el sistema de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA.

PINEDA

COL·LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DE LA BIBLIOTECA POPULAR DE LA MANCOMUNITAT. — El 29 d'octubre tingué lloc aquesta solemnitat. Sortiren de Barcelona, per a assistir-hi, el President accidental de la Mancomunitat D. Romà Sol, el Diputat Provincial pel districte Sr. Ragué, el Director d'Instrucció Pública de la Mancomunitat D. E. d'Ors, l'arquitecte provincial Sr. J. Bori, el quefe de cerimonial de la Diputació Sr. Utrillo, el secretari particular de la Presidència de la Mancomunitat Sr. R. Cunill i representants de la premsa. Durant el viatge s'incorporà a la comitiva l'alcalde de Canet de Mar Sr. Busquets.

En arrivant a Pineda foren rebuts per l'alcalde Sr. Serra Moret, els regidors i secretari, el jutge municipal i altres il·lustres personalitats i representacions. Organitzada la comitiva, de la qual formaven part també els nois de les escoles de la vila, es dirigiren a la nova casa de l'Ajuntament, on voleiava la bandera catalana, i es celebrà l'acte. Sota la presidència de l'Alcalde, s'obrí la sessió, llegint el Secretari de l'Ajuntament els actes referents a la implantació a Pineda de la biblioteca, firmant-se tot seguit el pergamí que havia de col·locar-se en la primera pedra. Organitzada de nou la comitiva, es dirigí al carrer de Camp d'en Bruch, on s'alçarà la nova Biblioteca. Col·locada la primera pedra, retornà la comitiva a la Casa de la Vila, des d'on l'Alcalde féu un discurs enaltint l'acte celebrat, que obre nous camins als catalans per a aconseguir ses aspiracions, i oferint a la Mancomunitat el solar on s'alçaria el nou edifici. El diputat provincial Sr. Ragué acceptà l'oferiment en nom de la Mancomunitat, felicitant al poble per l'obra de cultura i civilitat que celebrava, i terminà sol·licitant perseverància en tan noble camí. D. Eugeni d'Ors digué que després d'en Clavé, l'obra més important d'educació popular que s'havia realitzat a Catalunya, la duia a terme la Mancomunitat amb la implantació de les biblioteques populars, de les que ja n'hi ha dotze de concedides. Les localitats que les hagin merescudes, constituiran l'aristocràcia de les poblacions catalanes. El Sr. Sol manifestà que si la Mancomunitat sols dongués als pobles vies de comunicació o es limités a fer obra administrativa, no compliria el seu deure. Amb l'amor a Catalunya, obtindrem la Catalunya gran que tots somiem.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

VENDRELL

PRIMERA PEDRA DE LA BIBLIOTECA POPULAR DE LA MANCOMUNITAT. — Fou posada el dia 26 de juliol, al passeig del 4 de març. Hi assistiren el Conseller de la Mancomunitat Sr. Guasch, el Director d'Instrucció Pública D. E. d'Ors, els diputats provincials per Tarragona Srs. Folch i Juncosa, el cap de cerimonial de la Diputació, l'alcalde del Vendrell D. Francisco Fernández, els regidors D. Joan Boixadós, D. Llorenç Buvé i D. Francisco Pagès, el secretari de l'Ajuntament, l'arquitecte Sr. Puig Gairalt i altres distingides personalitats. Llegits els actes relatius a la concessió de la popular, l'alcalde oferí a la Mancomunitat el solar cedit per D. Joan Ferrer Nin per a edificar-hi l'edifici. Després d'altres parlaments del Sr. Guasch i de D. E. d'Ors, fou baixada la primera pedra i es donà per terminat l'acte.

Biblioteca de Catalunya

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Índex de noms propis

Abadal i Vinyals, Ramon, 193.
Abderramen, III, califa de Còrdoba, 13.
Abiniano de Rajas, P. P., 33.
Acadèmia de Bones Lletres, Barcelona, 28, 29, 32.
Acadèmia de la Història, Madrid. — V. *Biblioteca de la.*
Acadèmia Espanyola, Madrid. — V. *Biblioteca de la.*
Acadèmia Médico-Práctica, Barcelona, 203.
Acedo, Clemente de, 108.
Adler, M. N., 124.
Advertiments pera lo govern polítich de la ciutat de Barcelona en precaució de la peste, 203.
Àfrica, 146, 170.
Ager. — V. *Arxiu Parroquial de Sant Pere.*
Aguiló, Estanislau, 171.
Aguiló, Marian, 90, 144, 147. — *Biblioteca Aguiló.* V. *Biblioteca de Catalunya.*
Agustí, Sant, 55. — *Ad monachos*, 50. — *Ciutat de Déu*, 143.
Agustín, Antoni, 159.
Ajuntament de Barcelona, 180, 186. — V. *Arxiu Municipal*, Barcelona.
Alama, Blascus, 139.
Alberch, Joan, 138-140.
Alberch Vila, Pere, 122.
Albert, Miquel, 172.
Albert, Pere. — *Costums de Catalunya*, 127, 172.
Albertà. — *Summa*, 50.
Albó i Martí, F., 161.
Alcalá de Henares, 40, 80.
Alcanyis, Lluís. — *Regiment preservatiu de la pestilencia*, 202.
Alcarria, 106.
Alcover, A. M., 161.
Alcuinus, 6, 7.
Alemany, J. — *Lunari*, 203.
Alemanya, 63.
Aleu, F. de P., 163.
Alexandre. V. *Histories d'Alexandre.*
Alexandre, argenter, 38.
Alexandre de Halle, 128.
Alexandre de Villa Dei, 128.
Alfons IV el Magnànim, 68, 69, 74, 133.
Alguayre, 93, 118.
Allepuç, Joan, 49, 50.
Almenara, Jaume, 137.
Almirall Forasté, J., 164.
Alomar, Guillem, 57.
Alonso Rodríguez, Sant, 143.
Alós, R. de, 28, 35, 57, 143, 152, 153, 156-158, 161, 202.
Altavilla, Antoni, 135.
Alvers, 141.
Amador de los Ríos, J., 145.
Amello, Joan, 42.
Americo Vespuccio, 170.
Amorós, Joan Carles, 38, 163, 174, 177-179.
Andalucia, 106.
Anderino mezquino, 142.
Andorra, 194.
Andreu, Jaume, 154, 159.
Anglada, Contesina, 42.
Anglada, Francisca, 42.
Anglada, Onofre, 42.
Anglade, J., 161.
Anglaterra, 146, 151, 154, 160.
Anglès, Higini, 193.
Angula, Antoni, 43.
Angula, Francesc, 43.
Angula, Maria, 43.
Anselm, Sant. — *Imago mundi*, 61.
Anticha, Miquel d', 57.
Antoni Abad, Sant, 92.
Antoni de Padua, Sant, 114.
Antoni, mestre naiper, 38.
Antonio, Nicolàs, 30.
Anzizu, Eulària, 69, 71, 73.
Apocalipsis. — V. Joan, Sant; Beatus.
Apolònia, Santa, 57.
Aragó, 17, 39, 106.
Arau Puntí, J., 161.
Arberti, Bertrandus, 57.
Arco, Angel del, 158, 159.
Arco Muñoz, Luis del, 153.
Arderi, 142.
Arderiu, E., 169.
Ares, 196.
Areti. — *Commentarium rerum graecarum*, 169.
Argel, 102.
Argelata, P. — *Cirugia*, 202.
Argemí, Mariana, 40.
Argentona, 194.
Arnal de Foratata, 17.
Arnal Mir de Tost, 17.
Arnal Trasbere, 17.
Armandis, Elisabet, 39.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ARMANDIS, Francesc, 39.
ARNAU DE VILANOVA. — *De adventu Antechristi*, 57. —*De flebothomia*, 175. — *De regimine senum*, 175, 176, 202. — *De somnorum interpretatione*, 202. — *De vinis*, 175, 176, 202. — *Medicina Salernitana*, 203. — *Regimen sanitatis, Regime pour conserver la santé*, 202. — *Sermó*· 67.
ARRAS, bisbe de, 175.
Arras, 74, 75.
Ars Dictaminis, 158.
ARÚS, J., 161.
Arxiu Arxiprestal, Morella, 47, 194, 196.
Arxiu Capitular, Barcelona, 29, 34, 37-46.
Arxiu Capitular, Seu d'Urgell, 6-11.
Arxiu Capitular, Tarragona, 34, 159.
Arxiu Capitular, València, 135, 136, 140, 154.
Arxiu de la Corona d'Aragó, Barcelona, 173.
Arxiu de la Seu, Manresa, 194, 195.
Arxiu de Sant Just, Barcelona, 38-40.
Arxiu General del Regne de València, 135-138, 140.
Arxiu Municipal, Barcelona, 34, 68-73, 75, 128, 173, 192.
Arxiu Municipal, Cervera, 127. — *Biblioteca de l'Arxiu*, 173.
Arxiu Municipal, Girgenti, 172, 173.
Arxiu Municipal, Girona, 173.
Arxiu Municipal, Lleida, 173.
Arxiu Municipal, Manresa, 194, 195.
Arxiu Municipal, Sant Mateu, 194, 195.
Arxiu Municipal, Valls, 194, 195.
Arxiu Notarial, Manresa, 195.
Arxiu Notarial, Morella, 194, 196.
Arxiu Parroquial, Sant Pere d'Ager, 29, 34.
Arxiu Parroquial, Vilanova de la Sal, 29.
ASELANO, Andrea, 150.
Àsia, 170.
ASLOR, Artau de, 57.
Asola, 149.
ASPANDUS, 9.
Associació Catalanista d'Excursions Científiques, Barcelona, 29.
Astorga, 20.
ASTRUGA, Jueva, 124, 126.
Astúries, 6.
Ateneu Igualadí de la Classe Obrera, Igualada, 29.
AUDIVERT, Dionís, 43.
AUDIVERT, Susana, 43.
AUNÓS I PÉREZ, E., 161.
Austria, 157.
Aux, 39, 40.
AUZIAS MARCH, 121, 141, 193.
AVERROIS. — *De venenis*, 175.
AVICENA, 175.
Avinyó, 52, 144, 174.
AYMAR, Josep, 94.
AYMERICH. — *Lógica*, 138.
AYNETO, J., 161.
AZORES, 170.
Babilònia, 24.
BALAGUER, Gaspar, 203.
BALAGUER I MERINO, Andreu, 172.
Balaguer, 28.
BALDUBIN GUADAL, 17.
BALLOT, Pau, 81.
BALMES, Jaume, 153.
BALTASAR, 22.
Banyoles, 89.
BARBER, impressor, 159.
BARBERÀ, F., 161.
BARBERÀ, Joaquim, 153.
BARCELONA, Anton de, 144.
BARCELONA, fra Josep Ignasi de, 79.
Barcelona, 29, 39-44, 52, 45, 57, 69-72, 74, 78, 90, 92, 94, 96, 101, 102, 104-106, 109, 115, 116, 119, 121-123, 127, 134, 138, 139, 148, 153, 155, 157, 163, 164, 172-174, 177-180, 194, 197, 203, 204 — V. *Acadèmia de Bones Lletres, Acadèmia Médico-Pràctica, Ajuntament, Arxiu Capitular, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu de Sant Just, Arxiu Municipal, Associació Catalanista d'Excursions científiques, Biblioteca Arús, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca de l'Ateneu, Biblioteca del Centre de Nostra Sra. del Carme i Sant Pere Claver, Biblioteca del Consell de Pedagogia, Biblioteca del Palau, Biblioteca dels Caputxins, Biblioteca del Seminari, Biblioteca Universitària, Casa del Consell, Catedral, Ciutadella, Col·legi d'Apotecaris, Col·legi de Betlem, Congrés de Metges de la Llengua Catalana, Escola de Bibliotecàries, Escola de Nàutica, Hospital General, Institut d'Estudis Catalans, Institut de Cultura, i Biblioteca popular de la Dona, Junta de Comerç, Retaule dels Sabaters, Santa Caterina, Santa Maria del Mar, Santa Maria del Pi, Santa Maria de Nazaret, Sant Miquel del Port, Seminari, Societat de Geografia Comercial, Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del país.*
BARENYS CASAS, J. M., 168.
BARRAQUER, G., 29.
BARREDA, Joan, 49.
BARRERA, Jaume, 155.
BARTHOLOMEUS CAMPANUS, 172.
BARTRINA AYXEMÚS, Hereus, 161.
BARUFFALDI, 149.
BASSA, A., 161.
BASSA, Ferrer, 69.
BASSEGODA, R., 161.
BASTARDAS, Albert, 193.
BATISTA, Joan, 39.
BATISTA ROCA, J. M., 130, 150-152.
BEATUS de Lièbana. — *Apocalipsis*, 6, 7, 14, 15, 18, 20.
Beceroles, 134, 136.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

BEER, R., 143.
BELENGER BURELLI, 17.
Bellaguarda, 95.
BELLET, Joan, 62.
Bellpuig de les Avellanes, 30, 32, 33, 160.
BENBUI, Eulària, 40.
BEN EL AZRAK, jueu, 124.
BENET, Sant — *Regla*, 175.
BENET XIII, antipapa, 53, 54.
Benifaçà, 175.
BERGER, Samuel, 143.
BERNARD GALINDO, 17.
BERNARD GIGELMI, comte, 17.
BERNARD RAIMON, 17.
BERNARDUS DE ADVERSERE, 57.
BERNAT CALVÓ, Sant, 103.
BERNAT DE CHARTRES, Sant. — *Modus bene vivendi*, 144. — *Litterae*, 53.
BERNAT DE CLARESVALLS, Sant, 64. — *Libre de Sant Bernat*, 133. — *Tractatus de contentione corporis et animae*, 60.
BERNET, Dionísia, 45.
BERNET, Isidre, 46.
BERTAUX, E., 68.
BERTRAN, Lluís, 142.
BERTRAN I PIJOAN, Ll., 161.
Besançon, 40.
BETHUN, Everart de. — *Grecisme*, 128, 144.
BETÍ, Manuel, 47, 194, 196.
Bíblia, 49, 65.
Biblioteca All Souls College, Oxford, 151.
Biblioteca Arús, Barcelona, 202, 203.
Biblioteca Bodleiana, Oxford, 130, 151.
Biblioteca Capitular, Tortosa, 143, 144, 157, 158.
Biblioteca Capitular, Vich, 30.
Biblioteca Colombina, Sevilla, 173.
Biblioteca Corpus Christi College, Oxford, 151.
Biblioteca Dalmases. — V. *Biblioteca de Catalunya*.
Biblioteca de Catalunya, 5, 6, 28, 29, 35, 78, 120, 124, 131, 134, 143, 148, 154, 156, 157, 160, 164, 165, 170, 172, 192, 200, 206, 208. — *Arxiu de la*, 193. — *Biblioteca Aguiló*, 170, 172, 173. — *Biblioteca Dalmases*, 172, 173, 179. — *Catàleg de Revistes*, 186. — *Col·lecció de premsa barcelonina*, 180. — *Patronat de la Biblioteca*, 192. — *Servei de préstec*, 166.
Biblioteca de l'Acadèmia de la Història, Madrid, 28, 29, 32, 33.
Biblioteca de l'Acadèmia Espanyola, Madrid, 173.
Biblioteca de la Hispanic Society of America, Nova York, 147, 159.
Biblioteca de l'Arxiu Municipal, Cervera. — V. *Arxiu Municipal de Cervera*.
Biblioteca de l'Ateneu, Barcelona, 173.
Biblioteca del Centre de Nostra Senyora del Carme i Sant Pere Claver, Barcelona, 206.
Biblioteca del Consell de Pedagogia, Barcelona, 204.
Biblioteca de l'Escorial, 66, 133, 173.
Biblioteca del Museu Britànic, 147, 171.
Biblioteca del Palau, Barcelona, 144.
Biblioteca dels Caputxins, Barcelona, 30.
Biblioteca del Seminari, Barcelona, 172, 173.
Biblioteca del Seminari, Girona, 207, 208.
Biblioteca dels Franciscans, Castelló, 179.
Biblioteca dels Missioners de l'I. C. de Maria, Cervera, 173.
Biblioteca de l'Universitat de Coimbra, 173.
Biblioteca de Montserrat, 30.
Biblioteca de Nova-York, 124.
Biblioteca de Sant Cugat del Vallès, 30.
Biblioteca d'Innichen, 156, 157.
Biblioteca Estense, Mòdena, 170.
Biblioteca Font de Rubinat, Reus, 159, 173.
Biblioteca Marciana, Venècia, 149, 151.
Biblioteca Mazarina, París, 120.
Biblioteca Merton College, Oxford, 151.
Biblioteca Nacional, Madrid, 30, 129, 153.
Biblioteca Nacional, París, 141, 173, 192.
Biblioteca Popular de la Dona. — V. *Institut de Cultura i Biblioteca...*
Biblioteca Popular, Olot, 196, 197.
Biblioteca Popular, Pineda, 199, 208.
Biblioteca Popular, Sabadell, 197.
Biblioteca Popular, Sallent, 197.
Biblioteca Popular, Valls, 196.
Biblioteca Popular, Vendrell, 199, 202.
Biblioteca Provincial, Tarragona, 173.
Biblioteca Reial, Madrid, 30, 31, 34.
Biblioteca Universitària, Barcelona, 36, 90, 130.
Biblioteca Universitària, València, 147, 171.
Biblioteca Vaticana, 66, 143, 156.
BLANC BENET, J., 161.
BLANDFORD, llibreter, 149, 150.
BOCABELLA, Josep M., 155.
BOECI. — *Llibre de Consolació de Filosofia*, 90, 130, 133.
BOFARULL, C. de, 161.
BOFARULL, Manuel de, 129.
BOFARULL SANS, F. de, 18.
BOFILL I MATAS, J., 161, 168.
BOFILL PITXOT, J., 161.
BOGRATCHOW, Ch., 124.
BOIL, fra Bernat, 32, 33.
BOIXADÓS, Joan, 209.
BONAFORTUNA, fra P. de, 66.
BONENCONTRE, Miquel, 136.
BONIFACI VI, 55.
BONILLA I SAN MARTÍN, Adolf, 145.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Bonsoms, Isidre, 142, 145, 147, 154, 159, 161, 174.
Borges Blanques. — V. *Convent del Carme* de...
Borgonya, 40.
Bori, J., 208.
Bori i Santinyà, J., 110, 113-118.
Borrell, Joan Babtista, 100.
Borrellus, scolasticus, 17.
Borzetti, 149.
Bosch Gimpera, P., 161.
Bo Singla, I., 161.
Botet, P., 161.
Botin, Pere, 38.
Bové, Joaquim M.ª, 180.
Brandolese, 150.
Brèscia, 40.
Breviari del bisbat de València, 136.
Breviarium Tarraconense, 159.
Brocà, Guillem M.ª de, 134, 161, 172-174.
Brudieu, Joan 193.
Brunet, Josep, 129.
Brunet, J.-Ch., 148-150, 171-179.
Bruniquer, E. G. — *Rubrica*, 74.
Brusca, Violant, 48.
Brusi, casa, 155.
Bruxel·les, 154, 158.
Bugia, 146.
Bullons, Joan, 151, 152. — *Comentari sobre la lectura artis generalis de R. Lull*, 151, 152.
Bunnus, clergue, 10.
Burger, K., 69, 174.
Burnam, J. M., 7, 8.
Busa, Gabriel, 163.
Busquets, 208.
Butinyà, Joan, 44.
Butinyà, Maria, 44.
Buvé, Llorenç, 209.

Caball, Pere, 76.
Cabot, família, 194.
Cadaqués, 100.
Cais, Benet, 45.
Cais, Calino, 45.
Calderon de la Barca, P., 164.
Calella, 113.
Callosa, P., 80.
Calliç, Jaume: — *Extragravalorium curiarum*, 173.
Camaleros, Joan, 136.
Campins, Francesc, 45.
Campins, Pau, 45.
Campos, Valero d'en, 38.
Campredon, Teresa de, 93, 94.
Camps, Francesc, 101.
Camps, Joan, 101.
Campsoles. — V. Cansoles.
Canadell, Jordi, 152.
Canals, Antoni, 128. — *Sermó*, 63.
Canàries, 146, 170.
Cançoner, 129.
Canet de Mar, 199, 206, 207. — V. *Biblioteca Popular*.
Canibell, Eudalt, 174, 202.
Cansoles, Campsoles, Ferran, 174, 202.
Canovellas, Jerónima, 40.
Cantarell, Ferran, 39.
Cantilena Raymundi, 151.
Cartoral de Sant Joan de Vilatorrada, 141.
Canyelles, Gabriel, 72.
Capadòcia, 146.
Capdevila Llongarriu, Carles, 197.
Capitolari, 135.
Capitols de la Confraria de Betlem de la ciutat de València, 99, 100.
Capmany, A. de, 28, 30, 33, 34, 75.
Carbon. — *Arte de las comadres*, 202.
Carcassona, Joan, 135.
Cardona, Jaume, 140.
Cardona, Pere, 135.
Cardona, 41.
Caresmar, Jaume, 28-36. — *Carta al Baron de la Linde, Disertación histórica sobre la antigua poblacion de Cataluña*, 31, 32, 34-36. — *Copia de los Apuntamientos...*, 30. — *De rebus Ecclesiae Stae. Mariae Bellipodiensis Avellanarum*, 29. — *Discurso sobre la Agricultura, Comercio e Industria*, 31. — *Disertación apologética acerca del uso de la Cruz Pectoral*, 32. — *Extracto de varios privilegios de Reyes de Aragón*, 34. — *Historia Universal de España*, 29. — *Indice del Archivo del Maestro Racional de Cataluña*, 31, 34. — *Lista de los pueblos y parroquias actuales del Obispado de Barcelona*, 31, 34. — *Memorias cronológico-históricas*, 31, 33. — *Noticia del V. P. Fr. Bernardo Boil*, 32, 33. — *Razón del arreglo del Archivo de la Colegiata de Ager*, 29. — *Santos que no están descritos en el Martirologio romano*, 29.
Carles III, 81, 82, 95.
Carles IV, d'Espanya, 95.
Carles V, emperador, 193.
Carles, Joan, 38.
Carles Maynes, llibre de, 142.
Carles, mestre estamper, 38.
Carles, príncep de Viana, 75, 76.
Carreras, Antònia, 94.
Carreras, Ursola, 37.
Carreras Candi, Francesc, 70, 73.
Carrió i Pujol, Francisco, 93.
Cartoxà, 135, 196.
Casa del Consell, Barcelona, 72-75.
Casadevall i Duran, Adelaida, 201.
Casanovas, Guillem de, 141.
Casanovas, Ignasi, 110.
Casanyes, Francesc, 45.
Casanyes, Isidro, 45, 46.
Casanyes, Paula, 45.
Casanyes, Teresa, 46.
Casellas i Perpinyà, Modesta, 198.
Cassà, monestir de, 57.
Cassanyas. — V. Casanyes.
Cassiodor, 55.
Castañeda, Vicente, 133, 144.
Castella, 17, 39, 106.
Castellà Raich, Gabriel, 29, 161.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Castellfort, 196.
CASTELLÓ, Àngela, 39.
CASTELLÓ, Bartomeu, 73.
Castelló. — V. *Biblioteca dels Franciscans, Institut General i Tècnic.*
CASTILLO, Sebastià del, 137.
CASTILLO LÓPEZ, A., 161.
CASTROUMBROSO, Ramon de, 53.
Catalunya, 5, 6, 31, 80, 119, 138, 141, 151, 153, 155, 158, 159, 164, 206-208.
Catedral de Barcelona, 68, 73, 91.
Catedral de Girona, 129.
CATERINA, Santa, 55, 57.
Catí, 196.
Cató moralisat, 50.
CAU, Josep, 96.
CAYLUS, comte, 150.
CEBRIÀ, Lluís, 161.
CELAIA, Joan de. — *Dialecticae introductiones*, 173.
CENDRAT, Jaume, 39, 40.
CERRALBO, Marquès de, 161.
CERVANTES, 116, 146, 180. — *Quixot*, 116, 164, 165, 180.
CERVELLÓ, Joan, 142.
Cervera, 81, 93, 107, 127, 131, 134, 153, 159. — V. *Arxiu Municipal, Biblioteca dels Missioners de l'I. C. de Maria.*
CERVERA MARTÍ, E., 161.
CESSULIS, Jaume de. — *Libellus de moribus hominum, De les costumes dels homes, Joch dels Scachs*, 61, 62, 129, 132.
CHATELAIN, E., 143, 157.
CHAULIAC, Gui de. — *Gramatica*, 144.
CHOPIN, Frederic, 170.
Cirongilio de Tracia, 146.
Cinctorres, 196.
Ciutadella de Barcelona, 102.
CLARASSÓ VILAR, 203.
CLARET, Antoni M.ª, 153.
CLARI, Martí, 38.
CLASCAR, Frederic, 162, 168, 169.
CLAVÉ, J. A., 208.
CLEMENT V, 51.
Clementines, 127, 134, 135.
CLICTOVENS. — *Introductiones logicae*, 174.
CLIMENT, Vicent, 154.
CLIMENT NOLLA, Pilar, 201.
Cobles de les relíquies de la Catedral de València, 135.
Coci, Jordi, 155, 176, 179.
CODERA ZAIDIN, F., 160.
Codi, 134.
Codicillus, 169.
Codinet, Coteneto, 10.
COFMAN, Cristòfol, 170.
Coimbra. — *V. Biblioteca de la Universitat.*
COLL, Elisabet, 41.
COLL, Pere, 41.
Col·legi d'Apotecaris, Barcelona, 203.
Col·legi de Betlem, Barcelona, 109.
COLMELLES. — V. CORMELLAS.
COLOM, Cristòfol, 164.
COLOMA, Alonso, 122.
COLOMINAS, J., 162.
Colònia, 151.
COMAS CORBERA, Montserrat, 201.
COMENGE, Cardenal de, 174.
Comentaris sobre els Usatges. — V. MARQUILLES.
COMES — *Llibre de algunes coses asanyalades*, 75.
Commemoratio Beati Francisci, 57.
Compendium animae transmutationem metallorum, 151.
Concordia de la reina Elionor amb el cardenal de Comenge, 174.
CONESA, Jaume, 131.
Congrès de Metges de la Llengua Catalana, Barcelona, 202.
Consolat de Mar, 138, 159.
CONSTANS, Maria, 42.
Constitucions de cor de la Catedral de Valencia, 135.
Constitucions de Ferran el Catòlic, 179.
Consuetudines Ilerde, 169.
Convent del Carme, Borges Blanques, 194.
COPEROT, Martí, 40.
COPEROT, Munda, 40, 41.
COPONS, Berenguer de, 128, 130.
COPONS, Damiata de, 128.
COPONS, Elionor de, 128, 130.
COPONS, Huc de, 128.
COPPÉE, François, 89.
Corbera, 41.
Còrdoba, 13.
CORMELLAS, Sebastià, 40, 42.
CORTADA, Lluïsa, 40.
CORTES, Francesc, 137.
CORTS, Francesc, 136.
COSTA I LLOBERA, Miquel, 132.
Costums de Catalunya. — V. PERE ALBERT.
Coteneto — V. Codinet.
CREER, Gaspar, 137.
CRESCINI, Vincenzo, 129, 162.
Cronica Universal, 129.
Cruylles, 194.
CUCALA, B. — *Baculus clericalis*, 174.
CUNILL, R., 208.
CUXÀ, Sant Miquel de, 33.
Cuyna filantropica, 96.
ÇA PILA, Bernat, 73.

DAGOWERT, 105.
DALMAU, fra Jaume, 94.
DALMAU, Joan, 41, 42.
DALMAU, Joana, 42.
DALMAU, Lluís, 73.
DALMAU, Pau, 42.
DALMENAR, Joan, 49.
DANIEL, 26, 27.
DARIUS, 22, 27.
Darnius, 41.
DATI, Agustí. — *Elegantiolae*, 179.
DAVID, 20, 21.
DEBRERE, G., F. 150.
DE BURE, 148.
Decretals, 51, 59, 127.
DELAVILLE LE ROULX, J., 194.
DELISLE, L., 6, 8, 18.
DELVANT, Jaume, 39.
Demanda del Sancto Grial, 146.
DENIFLE, H., 143, 157, 158.
DESCLOT, Bernat, 131.
De secretis naturae, 151.
DESPUIG, Cardenal, 169.
Destrucció de Jerusalem, 110.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

DES VALL, Pere, 127.
DEU, Caterina, 42.
DEU, Llorenç, 42, 43.
DEU, Maria, 42.
DEWEY, M., 158, 204.
DEXEN, Pere Joan, 44.
Dietari del Consell de Barcelona, 74-76.
DIEULAFOY, M., 68.
DIMAS. — V. DIMARS.
DIMARS, Joan, 41, 42.
DIMARS, Josep, 42.
DIMARS, Margarida, 42.
Diurnale, de Tarragona, 159.
Doctrina de les bones obres, 90.
Doctrinal, 134.
Domas, 146.
DOMENECH, Jaume. — *Compendi Historial*, 132.
Dominical, 136.
DOMNULUS, 9.
Donatus minor, 138.
DOÑA MARINA, comte de, 162.
DOTIL, Bernat, 39.
DOTIL, Garau, 40.
DOTIL, Jerónima, 39.
Dudon, 41.
DUGOMMIER, J. - F., 95, 96.
DUMAS, Joan, 41, 42.
DUMAS, Josep, 41.
DUMAS, Margarida, 41.
DURAN I REYNALS, Estanislau, 157.
DURAN I REYNALS, Eudalt, 160.
DURAN I SANPERE, Agustí, 68, 127-129, 131, 162.
DURAN I VENTOSA, R., 162.

Efeso, 22, 23.
EGIDI ROMÀ, 59.
Egipte, 110, 146.
EJARQUE, R., 162.
ELENA, Santa, 55.
ELIAS, 9.
ELIAS DE MOLINS, A., 28, 29, 34.
ELIPANDUS, 6.
Elna, 40.
El Sarrabal de la ciudad de Barcelona, 104.
ENRIC I OTERO, Mercè, 198.
Entrada de Jerusalem, 85, 86.
Epistolari, 135.
ERIVALL, bisbe, 16.
ERMENGOL, Mestre, 57.
ERMENGOL VI, comte d'Urgell, 194.
ERNEMIRUS, sacer, 17.
EROLES, fra Miquel, 145.
Escòcia, 146.
Escola de Bibliotecàries, Barcelona, 198-201.
Escola de Nàutica, Barcelona, 162.
ESCOLANO, Gaspar, 55.
Escorial. — V. *Biblioteca de l'*.
Espanya, 6, 7, 10-12, 81, 83, 106, 138, 148, 150, 164, 170, 176.
ESPELT, profeta, 113.
ESTANYOL, Àngel. — *Opera logicalia*, 174, 179.
ESTEBAN, Nicolau, 136.
ESTEVE, Elionor, 41.
ESTEVE, Joan, 70.
ESTEVE, Sant, 123.
ESTRADA, Cristòfol, 38.
ESTRADA, Joan, 38.
EURA, fra Agustí, bisbe d'Orense, 81, 97.
Europa, 8, 170.
Evangeliari, 135.
Evangelis, en català, 132, 144, 145.
EXIMENIÇ, Francesc, 64. — *Cerca pou*, 50. — *De natura angelica*, 50. — *Doctrina compendiosa. Del temor de Deu*, 155, 179. — *Llibre de les Dones*, 135, 159. — *Regiment de la cosa pública*, 170.
EXIMENIX, Eleonor, 136.
EXIMINUS, scriptor, 17.
Explanatio Danielis. — V. GERONI, Sant.
Expositio hymnorum, 159.
EWALD, P., 7, 8, 10.
EYMERIC, Nicolau. — *Directorium Inquisitorum*, 174.

FABRA, Pompeu, 200.
FAORS, P., 54.
Farfa. — *Biblia de*, 143.
FARINELLI, Artur, 145.
FARNÉS, Sebastià, 92, 162.
FARNÉS I PAGÈS, Mercè, 198.
FARRER, Ramon, 127.
FARRI, Domenico, 150.
FARRÓ I LLORELLA, Francisca, 201.
FAURA, M., 162.
FAYOL, Salvador, 43.
FELIP II d'Espanya, 120, 193.
FELIP III d'Espanya, 176.
FELIP V d'Espanya, 114.
FELIX D'URGELL, 6.
Felix Marte de Hircania, 146.
FENOLLAR, Bernat de, 57.
FENOLLET, Brígida de, 175.
FERNÁNDEZ, Francisca, 209.
FERRAN I d'Aragó, 100.
FERRAN II el Catòlic, 174, 179.
FERRAN DE PORTUGAL, infant, 148.
FERRER, Bernat, 137.
FERRER, J. de, 162.
FERRER, P., 76.
FERRERA, Felip de la, 73.
FERRERAS, Martí, 203.
FERRERES, J. B., 143, 154.
FERRER NIN, J., 209.
FERRER SOLER, I., 162.
FERRER I VIDAL, J., 69.
Fez, 146.
FIESCHI, família, 142.
FIGARÓ. — V. FIGUERÓ.
FIGUERAS, P. de, 144.
Figueres, 80, 153.
FIGUERÓ, Caterina, 44.
FIGUERÓ, Josep, 45.
FIGUERÓ, Pere, 44, 45.
FIGUERÓ, Rafel, 44, 119.
Filadèlfia, 22.
FINO, Adriano, 149.
FINO, Daniel, 149.
FIOL, Manuel, 169.
FITA, Fidel, 28, 33, 172.
Flandes, 72.
FLECHA, Mateu. — *Ensaladas*, 163.
FLONCEL, llibreter, 149.
FLORANES, R., 172.
Flor de cavalleria, 142.
FLOREJATS, Cecília de, 107.
Florença, 68, 89, 180.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

FLOREZ, Enric, 7, 29.
FLORIAN, J.-P. Claris de, 91.
Flors de la Biblia, 138.
Flos Sanctorum, 155.
FOLCH, Emili, 209.
FOLCH I TORRAS, Joaquim, 162.
FONT, Bonaventura, 104.
FONT, Eulària, 43.
FONT, Pau, 43.
FONTANA, Miquel, 43.
FONTANET GUIU, Ramon, 198.
FONT DE RUBINAT, Pau. — V. *Biblioteca Font de Rubinat.*
FONTENELLE, Bernard de, 163.
Fonz, 160.
Forcall, 49, 196.
FORÉS, Pere, 48, 49.
Formes de processes segons costum de Cort romana, 144.
FORNELL, J., 162.
FORNÈS. — *Tractatus de peste*, 203.
FOYOS, 144.
França, 7, 10, 12, 40, 41, 55, 82, 83, 100, 146, 149, 160.
FRANCESC D'ASSIS, Sant, 48, 50, 51. — *Epistola ad universos fratres Ordinis Minorem*, 51. — *Exortationes*, 51. — *Expositio super Pater noster*. 51. — *Regula*, 50, 51. — *Testamentum*, 51,
FRANCESC DE PAULA, Sant, 104, 109.
FRANCESCH, Joan, 39.
Francfort, 151.
FRANCH, Joan, 70, 71.
FREDERIC, duc de Màntua, 149.
FREIXAS FREIXAS, J., 162, 202.
FRERET, 145.
FREXES, Esperança Magdalena, 39.
Frisa, 146.
FUENTES, Hieronima, 39.
FUENTES, N., 38.
FUREST, M., 162.

GAIGNAT, llibreter, 148, 149.
GALBA, Martí Joan, 142, 146-148.
GALEN. — *Anatomia*, 134.
GALÍ, A., 206.
Galícia, 106.
GALINDONUS, monjo, 17.
GALLARDO, B. J., 176.
GALLARDO, M., 162.
GALLART, Joan, 41.
GALLI, Lleonard, 203.
GALVAN, Anna, 41, 42.
GALVAN, Jaume, 41, 42.
GALVAN, Onofre, 42.
GALVANY, Elisabet, 40.
GALVANY, Eulària, 38.
GALVANY, Joan, 38, 40.
Gamaliel, 66, 109, 132.
GAMBA, Bartolomeo, 150.
GARCÍA, F., 162.
GARCÍA, Vicens, rector de Vallfogona, 97, 104, 107, 108, 112, 113, 117, 164.
GARCÍA FARIA, P., 162.
GARCÍA DE PAREDES, Diego, 146.
GARCÍA VILLADA, Z., 8, 144.
GARCIE DE GUDILI, 17.
GASCON, Jaume, 44, 45.
GASCON, Ventura, 45.
GASOL, V., 162.
GASPAR DE BONO, Beat, 101, 104, 109.
GASSÓ, 94.
GASULL, Gabriel, 49.
GAUFRÈ, Sant, 144.
GAVALDÀ, notari, 48.
GAYANGOS, P. de, 147.
GAZOLA, Josep, 203.
GENART, Andreu, 40, 41.
Gènesi, en pla, 145.
Gibraltar, 83.
GIGELMI APO, 17.
GIL, Mateu, 136, 137.
GILI, Isabel, 38.
GILI, Joan de, 38.
Ginebra, Josep, 203.
GINEBREDA, fra Antoni, 90, 130, 132.
GIRALT, Bartomeu, 104
GIRALT, Maria Àngela, 104.
GIRAULD, Antoni. — *Utilissim remey per preservarse de la peste*, 203.
Girgenti. — V. *Arxiu Municipal de.*
Girona, 6, 62, 79, 95, 107, 153, 194, 196, 197, 207. — V. *Arxiu Municipal, Catedral, Biblioteca del Seminari.*
GIRY, A., 7, 11.
Gistau, Gestabiensem, 16.
GIVANEL, Joan, 142, 145, 147, 150, 162.
GODOY, C., 106.
GOLDSMITH, llibreter, 149, 150.
GOLPERICHS, Macari, 162.
GÓMEZ IMAZ, J., 170.
GÓMEZ IMAZ, Manuel, 153, 154.
GÓNGORA, Lluís de, 103.
GONZAGA, família, 142.
GONZÁLEZ, A., 162.
GONZÁLEZ HURTEBISE, E., 133, 159.
GONZÁLEZ LLUBERA, Ignasi, 124.
GORGOT I GEANINI, Ramon de, 93.
GOTAR, Francesc, 40.
GOTAR, Maria, 40.
GOTARET, Maria, 39.
GOTARET, Francesc, 39.
GOTARET, Umbert, 39, 40.
GRAELLS, Gabriel, 41, 42.
GRAELLS, Marianna, 42.
GRAHELLS. — V. GRAELLS.
Granada, 134, 146.
Gran Tragedia de la Passió, 85, 86, 89.
GRASES I GRALLA, Francisco. — *Epitome de les diferencies entre les lleys generals de Catalunya y el redrés*, 119.
GRASSIA, Jerònima, 43.
GRASSIA, Joan, 43.
GRASSIA, Miquel, 43.
GRAU, Joan, 48.
Grècia, 148.
Grecisme. — V. BETHUN.
GREGORI, Sant, 51. — *Diàlegs*, 12.
GROSET, Bonaventura, 42.
GROSET, Esperança, 42.
GROSET, Joan, 42.
GROSET, Noé, 42.
Guadarrama, 117.
GUARDIA, mestre. — *Cartapell*, 144.
GUASCH, Anselm, 199, 209.
GUASCH, Ignasi, 46.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

GUASCH, J., 162.
GUDIOL, Josep, 142, 144.
GÜELL, Josep, 45.
GÜELL, Mn. J., 162.
GUERRA, L., 168.
GUIDO DELLE COLONNE, 131.
GUILLA, Jaume, 93.
GUILLEM, presbiter, copista, 169.
GUIMERÀ, Comte de, 33.
GUINART DE ROSSELLÓ, comte, 193.
Guissona, 135.
GUMIEL, Didac de, 147, 148, 173.
GURB, família, 194.
GUTIÉRREZ DEL CAÑO, M., 145-148.
Guy de Warwycke, 145.

HAEBLER, K., 90, 109, 136, 138, 139, 159, 171-173, 179.
HAIN, L., 171, 172.
HAYYIM, jutge jueu, 124.
HENNERS, H., 162.
HERBERT, J. A., 7.
Herbes, 196.
HERNÁNDEZ SANZ, F., 162.
HERODES, 110.
HERP SANMARTÍ, Maria del Pilar 201.
HIBBERT, 149, 150.
HIDALGO, D., 172.
Hispanic Society of America. Nova York. — V. *Biblioteca de la...*
Historias utils per la Predicació, 79.
Histories d'Alexandre, 128, 133.
Histories Troianes, 127, 131, 134.
HOLLANDI, Joan I. — *Opera vegetabilia*, 169.
HOMS, Eladi, 158.
HORTA, Francisco, 93.
Hospital General, Barcelona, 94.
HOSTALRICH, fr. Jaume d', — *Directori de la Missió*, 79, 80.
HOSTALRICH FA, Teresa, 198.
HUARTE, J., 175.
HURTE, Pedro, 175.

IBARRA, Martí, 179, 180. — *Epigrammaton libellus*, 179. — *Lyrica*, 179. — *Sylva*, 179, 180.
IGLESIAS, Magí, 45, 46.
IGLESIAS, Maria Teresa, 45, 46.
Ignocent, Llibre appellat..., 135.
IGUAL, Ramon, 106, 108.
Igualada, 29. — V. *Ateneu Igualadí de la classe obrera*.
Indies, 146.
Innichen. — V. *Biblioteca de ...*
INOCENÇ III, 55, 58. — *Tractatus super psalmos penitentiales*, 55.
Inscripciones sepulcrales de... Barcelona, 34.
Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona, Barcelona, 204, 205.
Institut d'Estudis Catalans, 5, 160, 163-166, 192, 194.
Institut general i tècnic, Castelló, 153.
Introducció a la doctrina cristiana, 78.
IPÒCRATES. — *Secreta*, 175.
IRIARTE, Tomàs, 99.
ISACHS, Benet, 43.
ISACHS, Gabriel, 43.
ISACHS, Maria, 43.
ISERN, Ramon, 73.
Israel, 126.
Itàlia, 10, 89, 156, 169, 172.
IULIAN, Tomàs, 175.
IVARS, Andreu, 144.

JACOB, 20.
Jaen, 50, 134.
JAHUDA BONSENYOR. — *Proverbis*, 145.
JANNET, P., 150.
JAUMAR, Claudi, 175, 202.
JAUME I d'Aragó, 133, 176.
JAUME II d'Aragó, 57.
JAUME DE MALLORCA, infant, 130.
JENSON, Nicolau, 171.
JEREMIAS, 26.
JERONI, Sant, 21, 22, 64, 121, 179. — *Dels senyals de la fi del mon* 58. — *Escala per pujar al cel*, 109, 110. — *Explanatio Danielis prophetae*, 122.
JERUSALEM, Patriarca, 72.
Jerusalem, 26, 110, 146.
JESÚS, Luisa Magdalena de, Comtessa de Paredes, 91.
Jo, Eleonor, 39.
JOACHIM DE FIORE. — *De tempore Antichristi*, 53.
JOAN I d'Aragó, 131.
JOAN XXI, 132. — *Tresor de Pobres*, 132.
JOAN apóstol, Sant, 21, 22, 24, 26. — *Apocalipsis*, 21.
JOANA D'ARC, 48, 54.
JOAN ARMENGOL, bisbe de Barcelona, 55.
JOANA D'AZA, Beata, 97.
JOAN BABTISTA, Sant, 110, 121, 123.
JOAN D'AUSTRIA, 123.
JOAN DE GALES, 133. — *Suma de collacions*, 133.
JOAN EVANGELISTA, Sant, 121, 123.
JOANNES CARTHUSIENSIS, 171.— *De humilitate interiori*, 170.
JOFRE, Joan, 174, 176.
JOHAN, Jordi, 76.
JOLIS, Francisca, 44.
JOLIS, Joan, 44, 155.
JOLIS, Maria, 44.
JOSEP, Sant, 82, 107, 110.
JOSEP ORIOL, Sant, 96.
JUDÀ, 21.
JULIÁN, Joan, 135.
JULIUS VALERIUS. — *Epitome*, 133.
JUNCOSA, Nicolau, 209.
Junta de Comerç, Barcelona, 94, 163, 193.

Kalendari, 138.
KALORTUS, abat, 8, 9.
KEICHER, O., 156.
KIRCHNER CATALAN, Olga, 198.
KRAUSS, J., 124.
KRETSCHMER, Conrad, 170.

La Bordeta, 106.
LA CAVALLERIA, Joan de, 43.
LA CAVALLERIA, Maria, 43.
LA CAVALLERIA, Pere de, 43.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

LACRUZ, Maria, 40.
LAETUS, Pomponius, 175.
LAFUENTE, Vicente, 73.
LA LINDE, Baró de. — V. TERAN, Manuel de.
La Mata, 196.
LAMORETA, Frederic, 138.
Lançalot del Lach, 128.
LANSPEROIUS, J., 175.
Laodicea, 22, 23.
LAPEDRA, Robert, 46.
La Quers, 16.
LA ROCA, Francisca de, 137.
LA ROCA, Lupo de, 137.
LASTANOSA, J. V., 33.
Lauda Sion, 56.
LAURENTIUS. — *Dialogus*, 138.
LAURICUS, 10.
LA VIA, Francesc de. — *Llibre de fra Bernat*, 138.
LEDESMA, Alonso de, 89.
LEONOR, reina d'Aragó, 174.
Lepant, 120.
LERA, Antoni, 44.
LERA, Jerónima, 44.
LERA, Josepa, 44.
LETAMENDI, Josep de, 202.
LETORT, Gaspar, 41.
LETORT, Salvador, 41.
Leyden, 151.
Liber privilegiorum Turolii, 169.
LIBRI, Francesc, 141, 150.
Lièbana, 6.
Lillet, Castrum Lilieto, 8, 10, 11.
Lló, 41, 175.
LIRA, Nicolau de, 196.
Líria, 139.
Llagostera, 80.
LLARIS, Maria Francisca, 116-118.
LLÀTZER, Sant, 109.
Lleida, 90, 153, 169. — V. *Arxiu Municipal*,
LLIBERÓS, Agapit, 42.
LLIBERÓS, Angela, 42, 43.
LLIBERÓS, Esteve, 42, 43.
LLIBERÓS, Filiberto, 43.
LLIBERÓS, Maria, 43.
Llibre de Clavaria, de Barcelona, 70-72, 76.
Llibre de la Saviesa, 133.
Llibre de les reformes de la administració de la Generalitat de Catalunya, 194.
Llibre de Solemnitats, de Barcelona, 75.
Llibre Verd, de Barcelona, 69.
LLINELL, Francesc, 44.
LLINELL, Jerònima, 44.
LLINELL, Maria Anna, 44.
LLOBET, Pere, 57.
LLOPIS, Josep, 45.
Llor, castell de, 128.
LLORENS, Francesc X., 168.
LLORENS LE ROY. — *Llibre de vicis e virtuts*, 133.
LLORENTE, Teodor, 162.
Lloret, 82.
LLUÍS EL PIADÓS, 8, 10, 11.
LLUNA, Pere de, 48.
LLUPIÀ, Bernat de, 169.
LOBO, Alfonso, 81.
LOEW, E. A., 8, 10, 11, 13-16.
LOEWE, G., 7, 8, 10.
LOMBART, Jaume, 135.
LONCH, fra Ramon, 47.
Londres, 150, 173. — V. *Biblioteca del Museu Britànic.*
LONGHENA, Mario, 170.
LONGOBARDIS, Nicolau de, 101, 104, 109.
LONGOBARDUS, 9.
LOPE, 17.
LORENÇ, Joan, 139.
LORENZANA, Tomàs, Cardenal, 95.
LORIÇ, Isabel de, 146.
LOYOLA, Sant Ignasi de, 107.
Luchente, 136.
LULL, Berenguer, 73.
LULL, Ramon, 151, 152, 156, 157. — *Arbre de la ciència*, 144. — *Ars generalis*, 151. — *Ars generalis ad omnes scientias*, 152, 169. — *Ars generalis ultima*, 151. — *Art general*, 144. — *Breve et utile artificium artis generalis*, 169. — *Compendium artis generalis*, 152. — *Declaratio Raymundi*, 156. — *Doctrina Pueril*, 133, 169. — *Gramatica e Logica*, 144. — *Lectura artis generalis*, 152. — *Liber clericorum*, 169. — *Liber confessionum* 169.—*Liber de compendiosa contemplatione*, 156. — *Liber de deffinitionibus Dei*, 156. — *Liber de fide et intellectu*, 169.— *Liber de Memoria*, 156. — *Liber de voluntate*, 156. — *Liber lamentationis philosophie.*, 169. — *Liber natalis pueri parvuli Xpristi*, 169. — *Liber propter bene diligere, intelligere et posificare*, 156. — *Liber super hoc quod cuilibet xpristiano secundum legem quam habet scire obligatus est*, 169. — *Liber propontionum secundum artem demonstrativam*, 169. — *Llibre de Cavalleria*, 141, 145. — *Llibre de Deu*, 132. — *Llibre de les Besties*, 133. — *Llibre del gentil*, 130. — *Logica brevis et nova*, 171. — *Quomodo contemplatio transeat in raptum*, 156. — *Tabula generalis*, 151. — V. *Cantilena Raymundi, Codicillus, Compendium animae transmutationis metallorum, De secretis naturae, Praxis Universalis, Testamentum.*
LUSCHNER, Joan, 69, 174.

MACIÀ, J. M. de, 154, 162.
Maçalió, 194.
Madera, 170.
Madrid, 81, 101. — V. *Biblioteca de l'Acadèmia de la Història, Biblioteca de l'Acadèmia Espanyola, Biblioteca Nacional, Biblioteca Reial.*
Magalon, 91.
MAGDALENA, Santa, 55, 109.
Magna Clavis, 169.
MAGNINI. — *Regimen sanitatis*, 175.
MAGRIÑÀ I SUBIRANA, 155.
Mahó, 116.
MAISONNEUVE, llibreria, 172, 173.
Mallorca, 57, 124, 157, 169, 174, 202. — V. Palma de Mallorca.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

MALO, Pere, 39.
MALUQUER, J. de, 162.
MALTESE D'ALÓS, Maria, 162.
MANCIO, 9, 10.
Mancomunitat de Catalunya, 165, 166, 196-201, 208, 209.
MANFREDI, Lelio, 149.
Manipulus, 159.
MANLLEU, F., 162.
MANRESA, Celestina, 47, 48.
MANRESA, Francesc, 47-49, 56.
MANRESA, fra Guillem, 48, 49.
MANRESA, Jaume, 48.
MANRESA, Pere, 48.
Manresa, 29, 141, 153, 195. — V. *Arxiu de la Seu*, *Arxiu Municipal*, *Arxiu Notarial*.
Màntua, 124.
MARAGALL, Joan, 169.
MARCA, P. de. — *Marca Hispanica*, 16.
MARCH, Josep M.ª, 143.
MARCH, Sant, 55.
MARCHA, Bartomeu de, 57.
MARÇAL, J. B., 176.
MARESCOT, Fermí, 41.
MARGARIT, Ana Maria, 43.
MARGARIT, Jeroni, 43.
MARGARIT, Mossèn, 42.
MARGARIT, Vicenta, 42.
MARIA DE CASTELLA, reina d'Aragó, 73-75.
MARIA ANTONIETA, reina de França, 100.
MARINEUS SICULUS. — *De primis Aragoniae regibus*, 176.
MARQUES, Andreu, 71.
MARQUILLES, Jaume, 69, 70, 73, 76, 77. — *Manna* o *Comentaris sobre els Usatges*, 69-71, 73, 76.
Marsella, 40.
Marta, Santa, 109.
MARTÍ, Bernat, 57.
MARTÍ, F., 102.
MARTÍ, Joan, 49.
MARTÍ, Josep, 28, 30, 160.
MARTÍ D'EIXALÀ, R., 169.
MARTÍ l'Humà, 68, 99, 131, 134.
MARTÍNEZ I MARTÍNEZ, Francisco, 142, 145, 147.
MARTIRIÀ, Sant, 89.
MARTÍ SABAT, Josep, 202.
MARTORELL, Bernat, 68, 69, 71-77.
MARTORELL, Bernat, fill, 73.
MARTORELL, Joanot, 146-148. — *Tirant lo Blanch*, 142, 145-148, 150, 179.
MARTORELL TRABAL, F., 162.
MAS, Bernat — *Ordre breu per curarse de la peste*, 203.
MAS, Josep, 37, 69, 71, 73.
MAS ARNAU, Antoni, 40.
MASCHARELL, Dionís, 49.
MASDEU, Eulària, 39.
MASERAS, A., 162.
MASERAS, M., 162.
MASSÓ TORRENTS, Jaume, 50, 78, 120, 129, 131-133, 157, 162, 171, 202.
MATA, Lambert, 173.
Mataró, 40, 120, 121, 123.
MATAS, Josep, 29.
MATEU, Sant, 55.
MATEVAT, Jaume, 43.
MATFRE ERMENGAU DE BEZIERS, 130, 144. — *Breviari d'amor*,* 144.
MATHEOLUS. — *Tractatus de moria*, 172.
MAYNOU, Margarida, 41.
MAZOCHIUS, Jacobus, 175.
MEDIONA, Albert de, 57.
MÉLIDA, J. R., 162.
MELZI, Gaetano, 150.
Memorias de las pestes y contagios de Barcelona, 34.
MÉNDEZ, F., 172.
MENÉNDEZ I PELAYO, Marcel·lí, 145, 146, 188.
MERELLI, bibliotecari de la Marciana, 149.
MERLÍ, 129, 142.
MESQUITA DE FIGUEIREDO, 162.
MESSINA, 156.
MESTRES GIRALT, Mn., 162.
METGE, Benet, 42.
METGE, Francesc, 42.
METGE, Joana, 42.
MEY, Felip, 159.
MEY, Joan, 175.
MEYZIEU, llibreter, 148, 150.
Milà, 150.
Ministeri d'Instrucció Pública de França, 192.
MIQUEL ARCÀNGEL, Sant, 108.
MIQUEL, Pere, 147, 148, 172.
MIQUEL I PLANAS, R., 66, 128, 131, 145, 147, 155, 162, 176.
MIQUEL RIUS, Vda., 192.
MIRABEAU, O., 95.
Miracula beatissime virginis Mariae, 62.
Miraculi della Vergine, 172.
MIRET I SANS, J., 13, 18, 29, 32, 37, 162, 194.
Missal, 143, 144.
Missal de Sant Gaufré, Tortosa, 143.
Missale, de Tarragona, 159.
Missal Mixte de la Seu d'Urgell, 141.
Missals del rito Sarum, 154.
Mòdena. — V. *Biblioteca Estense*.
MOHR, L., 162.
MOIX. — *Llibre de la peste*, 203.
MOLES, Pere Pasqual, 79.
MOLINÉ BRASÉS, E., 162.
MOLINER, Guillem, 141.
MOLINIER, Guillem. — *Les Flors del Gay Saber*, 144.
MONCADA, F. de, 145, 147.
MONCADA, Guillem de, 57.
MONELLS, Pere de, 57.
MONFERRIS PERALTA, Elisabet, 39.
MONMANY, imprenta, 155.
MONNER I SANS, R., 162.
MONPESAT, Eulària, 38.
MONPESAT, Pere, 38.
MONSARRAT, Pere, 38.
MONTADO, Joana, 39.
MONTADO, Pereta, 39.
MONTADO, Tomàs, 39.
MONTAGUT, Anna, 41.
MONTANER, Joaquim, 173.
MONTANER I SERRA, Maria, 201.
MONTENEGRO, comte de, 169.
MONTERGULL, Azbert de, 127.
MONTOLIU, Manuel de, 202.
MONTREAL, Francina de, 127.
Montseny, 95.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Montserrat, 33, 83, 91, 164. — V. *Biblioteca de.*
Montjuich, 92.
Montpeller, 156.
MORAGAS, M., 162.
MORAGAS, R., 162.
MORAGAS I RODES, F., 162, 195.
MORAGAS RUBIÓ, Fidel, 194.
Morella, 48, 49, 67. — V. *Arxiu Arxiprestal, Arxiu Notarial,*
MORELLI, 150.
MUGICA, S. de, 162.
MUNTANER, Ramon. — *Crònica,* 145, 147.
MUÑOZ, Jeroni, 176.
MUÑOZ, 33.
Mur, 160.
Museu Episcopal, Vich, 132.
Museu Provincial, Tarragona, 158.
MYT, Jaume, 175.

NABUCODONOSOR, 22, 26.
NANDI, Guillem, 169.
NAPOLEÓ, 106.
Nàpols, 136, 146.
NARNI, Cassio da, 149.
NARREN, J. M., 146.
NAVARRA, rei de, 74.
Navarra, 103.
NAVARRO, Hereus de Joan, 176.
NAVARRO, Joan, 174, 175, 180.
NEBRIXA, Antoni de, 138. — *Vocabulari,* 163.
NECKER, Jacques, 95.
NICASI, Sant, 54.
NICOLAU D'OLWER, Ll., 6, 145, 194, 198, 201.
Nicholaus, llibre apellat, 135.
NICHOLAUS BERGEDANUS, 143.
NICHOLAUS RABBY, 175.
NICOLINIDA SABBIO, Pietro, 149.
NIGER, Franciscus. — *De modo epistolandi,* 139.
NOGUER, Gabriel, 43.
NOGUER, Mariana, 43.
NOGUERA, Galceran de, 57.
NOGUÉS, Gabriel, 44.
Nova York. — V. *Biblioteca de..., Biblioteca de la Hispanic Society of America.*
NOVELLA, Gabriel, 131, 134.
NOVELLA, Mateu, 131.
Novella, 127.
NOVELLAS, Alexandre, 163, 168, 169.
NOVELLAS, Onofre Jaume, 162.
NOVELLAS DE MOLINS, Santiago, 162.

OBRADOR, M., 130.
Odena, 112.
ODIGER, Joan, 38.
Ofici de l'Assumpció i Purificació de la Verge, 136.
Ofici de Sant Vicens Ferrer, 135.
Officium ad honorem Angelis Custodis, 55.
OLAVIDE, 95.
Olesa, 104.
OLIVA, Àngel, 38.
OLIVA, Àngela, 38.
OLIVA, Antoni de, 38.
OLIVA, Eulària, 41, 42.
OLIVA, Santa, 104.
OLIVA, V., 162.
OLIVA TORRES, Manuel, 203.
OLIVER, 102.
OLIVER, Bernat. — *Excitatorum mentis ad Deum,* 134.
OLIVER, Joaquim, 29.
OLIVERES, Joan, 155.
OLMEDES I HERNÁNDEZ, Lluïsa, 198.
OLÓ, fra Sebastià d', 94-96.
Olot. — V. *Biblioteca Popular.*
Orense, 81.
Organyà, 194.
ORIGENES, 22.
Orleans, 49, 144.
ORS, Eugeni d', 162, 200, 201, 206-209.
ORTÍ, Domènec, 138.
ORTÍ, M. A., 176.
ORTÍ, Marquesia, 138.
ORTÍ, Miquel, 138.
ORTIZ, Miquel, 136.
Osca, 33.
OSCARIZ, Antonio de, 103.
OSMA, Heterius de, 6.
OUALLER, Dominga, 41.
OVERNA, Martin de, 144.
Oxford, 150, 151. — *Biblioteca All Souls College, Biblioteca Bodleiana, Biblioteca Corpus Christi College,* 151. — *Biblioteca Merton College.*

Pàdua, 172.
PAGÈS, Amadeu, 120, 141.
PAGÈS, Francisco, 209.
PALAU, Antoni, 148, 162.
PALAU I VERA, Joan, 198, 200, 201.
Palerm, 140.
Palma de Mallorca, 80, 143, 154, 169.
PALMART, Lambert, 136.
PALOL, Anna Maria, 44.
PALOL, Jeroni, 44.
PALOL, Jerònima, 44.
PALOU, Pere, 42.
PALUZIE, J., 162.
Papamundi, 129.
PAREDES, comtessa de. — V. JESÚS, Lluïsa Magdalena de.
París, 55, 60, 79, 148-150, 160, 173, 202. — V. *Biblioteca Mazarina.* — *Biblioteca Nacional.*
Partinobles, 159.
PASQUAL, Francesc, 44.
PASQUAL, Jaume, 28.
Passio Domini nostri Jhesu Christi, 109.
Patronat de la Biblioteca de Catalunya. — V. *Biblioteca de Catalunya.*
PATXOT, R., 162.
PAU, Sant, 53, 110, 121.
PAULUS MAUROCENIUS. — *De christi generatione,* 172.
Pax. — *Doctrina Moral,* 145.
PEDRALBES, P., 97, 98, 103, 106.
Pedralbes, Monestir de, 69, 73.
PEDRELL, Felip, 163, 192, 193.
Pedret, 143.
PEGUERA, casa, 195.
PELEGRÍ, Joan, 136.
PELEGRÍ I SAENZ, Concepció, 198.
PELEGRÍ I SAENZ, Maria Lluïsa, 198.
PERE II, d'Aragó, 131, 169.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

PERE III, d'Aragó, 131, 132.
PERE LOMBART, 55.
PERE, Mestre, 127.
PERE, Sant, 123.
PÉREÇ, Joan, 140.
PERELS, L., 162.
PERE NOLASCH, Sant, 97, 98, 103, 105, 106, 108.
PERE PASQUAL, Sant, 50, 134. — *Impugnació de la secta de Mahoma*, 134.
PEREYRA DA SILVA, L. A., 162.
PÉREZ, Andreu, 137.
PÉREZ, Jaume, 138.
PÉREZ, Miquel, 176. — *Vida de S. Vicens Ferrer*, 176.
PÉREZ TEMPRADO, Llorenç, 194.
PEREZO, Martí, 40.
Pergamo, 22, 23.
PERIÇ, Garcia, 139.
PERIS, Andreu, 138-140.
PERMANYER, Joan, 169.
PERPINYÀ, Tomàs, 137.
Perpinyà, 40, 55, 202, 203.
Pèrsia, 146.
PERUY, Josep, 42.
PERUY, Miquel, 42.
PETRUS CATALANUS. — *Compendium*, 144.
PETRUS HISPANUS. — V. JOAN XXI.
PEXANO, Joan de. — *Versus pulcherrimi de corpore Christi*, 60.
PEY ORDEIX, S., 162.
PHOCAS. — *De principalibus orationis partibus*, 138.
PI, Joan, 91.
PIJOAN, Josep, impressor, 158.
PIJOAN I SOTERAS, Josep, 143.
Pineda. — V. *Biblioteca Popular*.
PINÓS, Jeroni de, 123.
PIQUER, Andreu, 203.
PIUS II, 58.
PIUS V, 120.
PIUS VI, 95.
PLA, Bernat, 155.
PLA, Cayetano, 104.
PLA, Hereus Vda., 155, 162.
PLA, Tecla, 155, 156.
PLANAS, Lluís, 206.
PLANTADA, Antoni, 43.
PLANTADA, Francesc, 43.
PLANTADA, Jaume, 44.
PLANTADA, Maria, 43.
Plant de l'Hom, 110.
POLI, Nicolau, 156.
POLICIANO, Ángel, 180.
Polònia, 146.
PONÇ CARBONELL, 144.
PONS, família, 194.
PONS I MASSAVEU, J., 162, 164.
PONS UMBERT, A., 162.
PONT, Anna, 42.
PONT, Gaspar, 42.
PONT, Sebastià, 42.
PONTIUS PROVINTIALIS, 144.
PORFIRIUS, 22.
Portaceli, 67, 135.
Portell, 196.
PORTER, Pere. — *Viatge a l'infern*, 168.
Portugal, 7.
PORUG, Henric, 104.
POSA, Pere, 37, 138, 173.
POU, Josep M.ª, 29.
POUGET, F. A. — *Doctrina christiana*, 79, 80.
Praga, 163.
PRAT DE LA RIBA, E., 5, 162, 165, 166, 192.
PRATS, LL., 203.
Praxis Universalis, 151.
PRESAS PUIG, F., 168.
PROAZA, Alfons de. — *Oratio de laudibus Valentiae*, 179.
Propietats de la misa, 138.
PROU, Marcel, 7, 8, 10, 11, 18.
Psalms, 66.
PUIG, Bernat de, 141.
PUIG, Pau, 81, 101, 106.
PUIG I CADAFALCH, Josep, 162, 199, 206.
PUIG GAIRALT, R., 209.
PUIGGARÍ, Josep, 68, 71, 73.
PUIG PARCERISAS, Magdalena, 198.
PUIX, Aldonsa, 38.
PUJOL, Benet, 94.
PUJOL, Joan, 120, 122. — *Batalla de Lepant*, 120. — *Poesies*, 120-123.
PUJOL I PI, Ramon, 105.
PUJOL I TUBAU, Pere, 6, 8, 141, 142.
PULLÉ, F. L., 170.

QUARITCH, Bernat, 173.
QUERALT, Pere de, 57.
QUEROL, Ramon, 67.
QUEVEDO, Francisco, 103.
QUINTANA, Jaume, 81.

RABASSA, Mossen, 37.
RAFAEL, Jueu, 124.
Rafalterrar, 136.
RAGUER, J., 206, 208.
RAMIR, rei d'Aragó, RANIMIRUS, 16, 17.
RAMON DE PENYAFORT, Sant, 122, 135. — *Summa*, 135.
RAMSAY, H. L., 18.
RAQUEL, 20.
RAURICH, Bernat, 70, 71.
Regla de ben viure, 138.
REGNÉ, J., 162.
REIMON DACO, 17.
REMON LORECIO, 17.
RENDÉ, J. M., 162.
RENOVARD, Jules, 149, 150.
REPAPIN, Arnau, 40.
Requesens, 194.
RETANA, W. E., 162.
Retaule dels Sabaters, Barcelona, 73.
RETESTRIES, Joan de, 38.
RETESTRIES, Joana, 38.
Reus, 103, 153, 159.
RIALP, Marquès de. — V. VILANA PERLAS, Ramon.
RIBA BRACONS, Carles, 198.
Ribagorça, Riparcucense, 16.
RIBAS, Gabriel, 176.
Ribas, 41.
RIPOLL, Asbert, 70.
RIPOLL, Jaume, 172.
Ripoll, 143.
RIQUER, Joan Andreu, 69.
RIUS, E., 162.
Rius, 40.
RIUS SALVÉ, 162.
RIVEYRO, Joan, 173.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

RIX DE CURA, 142.
ROBERT, Bartomeu, 202.
ROBIOLS, Gonçal, 135.
ROBIOLS, Isabel, 137.
ROBIOLS, Pere, 137.
ROBREÑO, Josep. — *Obras poéticas*, 96. — *Sermó sobre les Modes*, 92, 96.
RODRIGO, Joan, 70.
Roc, Sant, 115.
ROCA, J. M., 202.
ROCAMORA. — *Cobles en lahor de la christianissima pau*, 177, 179.
Roda. — *Bíblia de*, 143.
RODERIC DE TOLEDO. — *Crònica*, 169.
ROGENT, Elias, 157.
ROIG, — *Cirurgia*, 202.
ROIG RAVENTÓS, J., 162.
ROIG I ROQUÉ, J., 162, 192.
Rollandi, 135.
ROLLANUS, Johannes, 179.
Roma, 175. — V. *Biblioteca Vaticana*.
ROMAGOSA, Anna, 39.
ROMAGUERA. — *Atheneo de Grandesa*, 155.
ROMEU, Pere, 73.
Ros, Joan, 144.
Ros, Pere, 48.
ROSEL, Antiga, 38.
ROSEL, Nicolau, 38.
ROSENBACH, Joan, 37, 138, 155, 159, 179, 202.
ROSSELL, Francesc, 40.
ROSSELL, Jaume, 136.
ROSSELLÓ, Jeroni, 130, 132.
Rosselló, 33, 193.
Rota, 17.
ROYO VILANOVA, A., 162.
RUBIÓ, Jordi, 66, 78, 131, 141-145, 154-159, 201.
RUBIÓ I LLUCH, Antoni, 69, 132, 133, 145, 157, 162.
RUINES, Antoni, 137.
Ruth, llibre de, 138.
Ruzafa, 136.

Sabadell. — V. *Biblioteca Popular*.
SADURNÍ, Francesc, 197.
SADURNÍ VILARDEBÓ, Dolors, 201.
SALA, Mariano Josep, 102, 103.
SALDONI, Baltasar, 96.
SALINER, Antoni, 39.
Sallent. — V. *Biblioteca Popular*.
SALOMÓ, 20, 21.
SALOMÓ, Jueu, 124, 126.
Saltiri, 49.
Saltiri en pla, 145.
SALVÀ, Vicens, 141, 173.
SALVADOR, Jaume, 136-138.
SALVAT CAMPILLO, F., 203.
SALZINGER, Iu, 152.
SAMBORAY, Guillem, 41.
SAMORA, Gràcia, 38.
SAMPOL I RIPOLL, P., 143.
SAMPSÓ ARGUÉS, Narcís, 40.
SAMUEL RABÍ, 50.
SANÇ APO, 17.
SAN CARLOS, Duc de, 96.
SÁNCHEZ, Juan Manuel, 174, 176, 179, 180.
SÁNCHEZ DE MONTALVÀ, Joan, 140.
SANCHIS SIVERA, J., 55, 135, 162.
SANCIO FORTUNIONES, 17.
SANCROMÀ, Montserrada Francina, 40.
SAND, George, 170.
SANPELIU, Baltasar, 136.
SAN MARCOS, cardenal de, 141.
SANMARTÍ BOSCH, Concepció, 198.
SANPEDOR, fr. Francesc de, 79.
Sanpedor, 203.
SANPERE I MIQUEL, Salvador, 68, 69, 71, 73, 143, 173.
SANPONTS, Josep Ignasi, 93.
SANS, Ramon, 105.
Santa Caterina, convent, Barcelona, 97.
Santa Coloma de Farnés, 80.
Santa Coloma de Queralt, 41.
Santa Maria del Mar, Barcelona, 93.
Santa Maria del Pi, Barcelona, 93, 96.
Santa Maria de Natzaret, Barcelona, 74.
SANTAMARIA MONNÉ, J., 162.
SANTANDER, bisbe auxiliar de Saragossa, 80.
Sant Benet de Bages, 193.
Sant Cristòfol de la Castanya, 95.
Sant Cugat del Vallès, 55, 194. — V. *Biblioteca de...*
Sant Feliu de Guixols, 79.
Sant Greal, Llibre del, 129. — V. *Demanda del Sancto Grial*.
Sant Hilari Sacalm, 194.
Santiago de Compostela, 64.
SANT JERONI, Anton, 86.
Sant Joan de Vilatorrada, 141.
Sant Llorenç del Munt, 194.
Sant Llorenç Savall, 41.
Sant Mateu, 47, 194, 196. — V. *Arxiu Municipal*.
Sant Miquel del Port, Barcelona, 101.
SANXO, el Major, de Navarra, 16-18.
SANZ, Auzias, 136-138.
SA PLANA, fra Pere, 90, 130.
Saragossa, 49, 62, 67, 80, 137, 155, 175, 179.
SARDÀ I SALVANY, Fèlix, 152.
SARDÀ, hereus de, 168.
SARDÀ, Joan, 168.
SARDÀ, Viuda de, 162.
Sardis, 22, 23.
SARRADELL, Bernat. — *Testament de...*, 138.
SARRET I ARBÓS, J., 141, 162, 194, 195.
SARRIÀ, Bernat de, 57.
Sarrià, 102.
SARRIERA, Narcís de, 109.
SASTRE, Bàrbara, 38.
SASTRE, Joan, 38.
SAYOL, 75.
SCHIFF, M., 90, 129.
SCHNEIDER, Pau, 162.
SCONA, Francesc, 44.
SCONA, Martí, 44.
SCONA, Oliva, 44.
SEBASTIÀ, Sant, 54.
SECH, Francisca, 38.
SEDECIAS, 27.
SEDULI. — *Carmen paschale*, 159.
SEGALÀ, Ll., 162.
Segòvia, 89, 117.
SEGURA, Andreu, 67.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

SEGURA, Josep, 47.
SEM, 20.
Seminari de Barcelona, 29. — V. *Biblioteca del...*
SENDRAT, Jaume. — V. CENDRAT.
SENECA. — *De remediis*, 129. — *Proverbia*, 53.
SENTALINEA, Joan, 47.
SERATA, Ellonor, 39.
SERATA, Guillem, 39.
SERATA, Joan, 39.
Sermones festivitatum Virginis Mariae, 176.
Sermons, Libre de, 132, 134.
SERRA, Esperança, 38.
SERRA, Pere, 73.
SERRA BOLDÚ, V., 162.
SERRALLACH, N., 162.
SERRALLONGA, Joan de, 164.
SERRANO MORALES, J. E., 136, 137, 174-176, 179.
SERRA I MORET, 208.
SERRANO OTACITE, 101.
SERRA PORTA, Salvador, 196.
SERRAT, Joan, 39.
SERVUS DEI, SERBUS, 8-11.
Seu d'Urgell, 6, 8, 9, 11, 14, 16-19, 41, 194. — V. *Arxiu Capitular*.
Sevilla. — V. *Biblioteca Colombina*.
Sicília, 140, 172.
SIDILA, prevere, 9, 10.
Sidrac, 130.
SILVESTRE, L. C., 150.
SIMEÓ b. XETTAH, 124.
SIMON, Jaume, 44.
SIMON, Jerònima, 44.
SIMON, Joan, 44.
SIMPLE, Sant, 123.
SINTEFREDUS, prevere, 10.
SIRÉ, Antoni, 41.
SIRÉ, Arnau, 41.
SIRÉ, Magdalena, 41.
SISCAR, Ramon M. de, 173.
SISEBUT, bisbe d'Urgell, 8, 9.
Smirna, 22, 23.
SOAÇO, Francisco de, bisbe de Girona, 107.
Societat de Geografia Comercial, Barcelona, 170.
Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del país, 196.
SOL, Romà, 199, 208.
SOLÀ, Antoni, 134.
SOLDEVILA, Esperança, 45.
SOLDEVILA, Francesc, 45.
SOLER, Francesc, 137, 140.
SOLER, Josep, 44.
SOLER, Maria, 44.
SOLER I MARCH, L., 195.
SOLSONA I SUÑER, M., 198.
SOLTERRA, Casa, 194.
SOMMER, N. O., 128.
SPESAFERRO. — V. SPETEAFERRO.
SPETEAFERRO, Mateu, 40, 41.
SPINDELER, Nicolau, 137, 147, 159, 179, 202.
SPINEDA, Lucio, 150.
SPONTINI, bailarina, 105.
STALIERA, Guillem, 141.
STANLEY, llibreter, 149.
STELLA, J. — *Vite ducentorum et triginta Summorum Pontificum*, 179.
STEVE, Ángel, 140.
Storiale responsorium, 135.
STROLLA, Anna, 38.
SUBIRANA, Eugeni, 154.
SUBIRANA, llibreria, 155.
Sumari et Sensans, 137.
SUNIEFREDE DE CASTELLOGALEF, 17.
SUNIEFREDUS, comte, 11.
SURIÀ, Vicens, 44.
Susa, 27.

Talmud, 124.
Tancret, 128.
TAPIA, Geroni de, 96.
Tarascó, 141.
Tarragona, 49, 105, 153, 158, 159, 203. — V. *Arxiu Capitular, Biblioteca Provincial, Museu Provincial*.
TARRÉ, E., 162.
TARRÉ, J., 168.
TARRÉ, Joan, prevere, 153, 154.
TASTÚ, Josep, 120, 123.
Taula Rodona, 127.
Taust, 10.
Tavernoles, 8.
TENÇA, Pere de, 137.
TEODORIC, rei dels Gots, 90.
TERAN, Manuel de, Baró de La Linde, 32, 34-36.
TERENCI, 138.
TERESA, Santa, 82.
Terol, 169, 194.
TERRADAS, E., 162.
Terrassa, 194.
TESTA, Dr., 149.
Testamentum, 151, 169.
THOMAS, Andreu, 39, 40.
THUROT, Ch., 144.
Tiathire, Thyàtira, 22, 23.
Tirol, 156, 157.
TODESCO, V., 129.
TODO, Joan, 127.
Toledo, 6, 95, 102, 131.
TOLOSA, Bartomeu, 135.
Tolosa, 144.
TOMÀS, Sant, 196.
TOMÀS DE CANTORBERY, Sant, 57, 58.
TORAS, Anna, 42.
TORAS, Jaume, 42.
TORAS, Joan, 42.
Torras de Palau, 194.
TORRAS I BAGES, Josep, 152.
TORRENTS MUNNER, A., 162.
TORRES, Anna, 41.
TORRES, Diego, 103.
TORRES, Joan, 41.
TORRES, Rafel, 41.
TORRES AMAT, Fèlix, 28, 30, 69, 120, 123, 174.
TORRESANO, Federico, 149.
TORRES GARCIA, J., 162.
Torruella de Montgrí, 153, 194.
Tortellà, 80.
TORTOSA, fra Josep de, 79.
Tortosa, 47-49, 52, 62, 113, 134. 144. — V. *Biblioteca Popular*.
Tractat de la Sagrada Concepció de la Verge, 47, 49, 64.
TRAGGIA, Joaquim, 33, 35.
TRAMOYERES BLASCO, LL., 154, 155.
TRAMULLAS, Francesc, 79.
Tremissen, 146.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Tremp, 29.
TRIADÓ, Vicens M., 89.
TRINCHER, Gaspar, 137, 139, 140.
TRINXER, Pere, 136, 137, 142.
Tristany, Llibre de, 128.
Tunis, 146.

UGHI, 149.
UNION, General, 95, 96, 105.
URBÀ V, 57, 63.
UREÑA, R., 162.
Urgell, 203.
Urgellet, 8.
Usatges, 69, 172.
USTA, mare de Sant Llàtzer, 109.
UTRILLO, Miquel, 208.

València, 63, 99, 100, 106, 135-140, 142, 144, 158, 164, 172, 174-176, 179, 180, 194, 202, 203. — V. *Arxiu Capitular, Arxiu General del Regne de València, Biblioteca Universitària.*
VALENTÍ, Pere Joan, 131.
Valeri Màxim, 128.
Valladolid, 79, 147.
VALLBÉ, I., 162.
Vallbona, 196.
Vall d'Hostoles, 194.
VALLÈS, Emili, 162.
VALLÈS, Nadal, 70.
VALLES, Nicolau, 135.
Vallfogona, Rector de.— V. GARCIA, Vicens.
VALLGRAU, Antoni de, 141.
VALLRELLS, Joana, 37.
Valls. — V. *Arxiu Municipal, Biblioteca Popular.*
VALLS I DE GOMAR, Maria Raimunda, 93.
VALLSECA, Gabriel de. — *Carta*, 169.
VALLS TABERNER, F., 141, 162.
VANTALLOLS, Joan, 38.
VANTALLOLS, Joana, 38.
VATXER, Joan, 44.
VEGA, Pere de la. — *De vita et laudibus beatae Mariae*, 179.
VEGA I SENTMENAT, Josep, 33.
VENDELI, N., 37.
Vendrell. — V. *Biblioteca Popular.*
Venècia, 40, 41, 136, 148, 150, 151, 171, 179. — V. *Biblioteca Marciana.*
VERDAGUER, Alvar, 155.
VERDAGUER BOLLIC, Francisca, 155.
VERDAGUER, llibreria, 155.
VERDE, Lluís, 103.
VERGÉS, F., 169.
VERI, Miquel. — *Disticha*, 178-180.
VERNE, Juli, 165.
VICENS, Guillem, 62.
VICENS DE BEAUVAIS. — *Speculum historiale*, 132.
VICENS FERRER, Sant, 49, 53, 54, 56, 59, 66, 67, 176. — *Collatio presbyterorum*, 58. — *Sermons*, 50, 52, 66, 67, 174. — *Tractatus de Antichristo*, 54.
Vicenza, 149.
Vich, 38, 142, 152, 153. — V. *Biblioteca Capitular, Museu Episcopal.*
VICIANA, M. de. — *Libro de alabanças de las lenguas...*, 180.
Vida de Santa Margarida, 131.
VIDAL, Antoni, 93.
VIDAL, Lluís M., 162.
VIDAL ARXER, A., 162.
VIDAL DE BESALÚ, Ramon, 129, 130.
Vienne, 51, 156.
VIGUER, Joan, 137.
VILA, Salvador. — *Tractat de Menescalia*, 202.
Vilafranca del Cid, 196.
VILA I NOGUER, Antoni, 81.
VILALLONGA, Esteve, 41.
VILALLONGA, I., 162.
VILALLONGA, Jaume, 41.
VILALLONGA, Maria, 41.
VILAMAR, Elisabet, 41.
VILAMAR, Francesc, 41.
VILAMAR, Valentí, 41.
VILANOVA, Bernat. — *Notes*, 179.
VILANOVA, Galceran de, 141.
Vilanova i Geltrú, 153.
VILANA PERLAS, Ramon, marquès de Rialp, 119.
Vilanova de la Sal.— V. *Arxiu parroquial de...*
VILASER, Antoni, 45.
VILBA, Pere, 48, 49.
VILETA, Lluis Joan, 120, 151. — *Vita Raymundi Lulli*, 151.
VILLANUEVA, J., 6, 8, 9, 13, 16, 18, 28, 33, 154.
VIÑAS, Tomàs, 60.
VINYALS, Elisabet, 41.
VIOLANT, reina d'Aragó, 72.
VITALIBUS, Bernardinus de, 179.
VIVES, Antoni, 136.
VIVES, Joan Lluís. — *Instruccion de la mujer cristiana*, 180.
VIVES, Lluis, 136.
VIVES I BALANYÀ, Josefa, 201.
VIVES ESCUDERO, A., 162.
VOLTAIRE, 81, 95.
Vulpellach, 194.

WIFREDUS SALA, 17.

XARMES, Margarida, 41.
XIMENEZ DE RADA, Roderic. — *De rebus Hispaniae*, 131.
XIMENO, Vicens, 176.
Xipre, 146.

Zaida, 175.
ZAMBRINI, 151.
Zamora, 180.
ZÁRATE, R., 162.
ZARDOYA MORERA, J., 162.
Zorita, 196.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ERRADES

Pàg.	Ratlla	Diu	Ha de dir
85	19	50	60
116	13	131	128

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

PAGE NOT AVAILABLE

Digitized by Google Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

ERRADES

Pàg.	Ratlla	Diu	Ha de dir
33	15	Lastanxsa	Lastanosa
43	penúltima	MALEVAT	MATEVAT
50	40	lateram	laterani
57	21	adverɛus	adventus
68	última	PUGGARI	PUIGGARÍ
73	22	sis	cinc
110	20	J. Casanovas	I. Casanovas
129	31	*Marqués*	*Marquis*
130	32	Bibl. d'Oxford	Biblioteca Bodleiana d'Oxford
131	última	Noalla	Novella
144	16	*de bene vivendi*	*Modus bene vivendi*
146	15	Montserrat	Montferrat
155	17	Voragire	Voragine
160	10	convertir	converti

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Índex general

	Pàgs.
L'Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba.	5
De paleografía visigòtica a Catalunya : *El Còdex de l'Apocalipsi*, de Beatus de la catedral d'Urgell, per Mn. PERE PUJOL I TUBAU	6
Contribució a la bibliografía del P. Jaume Caresmar, per RAMON D'ALÓS . .	28
Notes sobre estampers antics a Catalunya, per Mn. JOSEP MAS	37
Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu de l'Arxiprestal de Morella, per Mn. MANUEL BETÍ	47
En Bernat Martorell, il·luminador de llibres, per AGUSTÍ DURAN I SANPERE . .	68
Catàleg dels manuscrits de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA (núms. 58-79), fet de JAUME MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ I BALAGUER. (Continuació.).	78

NOTÍCIES DE MANUSCRITS

Les poesies d'En Joan Pujol, de Mataró, per J. MASSÓ TORRENTS	120
Un contracte de matrimoni jueu de Mallorca, per IGNASI GONZÁLEZ LLUBERA.	124

DOCUMENTS

Notícia de llibres en inventaris de Cervera, per A. DURAN I SANPERE . . .	127
Copistes, llibreters i impressors a València. Notes d'arxiu per J. SANCHIS SIVERA, prev.	135

BIBLIOGRAFIA

Martín Juan de Galba coautor de Tirant lo Blanch, por Francisco MARTÍNEZ Y MARTÍNEZ	142
Marcelino GUTIÉRREZ DEL CAÑO : *Ensayo bibliográfico de «Tirant lo Blanch»*.	145
BATISTA Y ROCA, J. M., *Catàlech de les Obres Lulianes d'Oxford*	150
La Prensa periódica en España durante la guerra de la Independencia (1808-1814). Apuntes bibliográficos por LUIS DEL ARCO Y MUÑOZ.	153
Anuario Eclesiástico. 1917. Año III	154

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

Pàgs.

Una casa editorial barcelonesa. De Juan Jolis a Herederos de la Viuda Pla. Notas bibliográficas por el Dr. D. JAIME BARRERA 155

ARCO, Angel del, *La imprenta en Tarragona* 158

Revistes : *Filosofía y Letras*, p. 141. — *Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca de Bages*, p. 141. — *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, p. 141 — *Razón y Fe*, p. 143. — *Archivo Ibero-Americano*, p. 144. — *Reseña Eclesiástica*, p. 152. — *Revista Popular*, p. 152. — *Archivo de Arte Valenciano*, p. 154. — *Revista de Filología Española*, p. 156. — Institut d'Estudis Catalans. *Anuari MCMXIII-XIV. Any V*, p. 157. — *Quaderns d'Estudi*, p. 158.

CRÒNICA

Eudald Duran i Reynals, p. 160. — Francisco Codera i Zaidin, p. 160. — BIBLIOTECA DE CATALUNYA, p. 161. — Arxiu, p. 193. — Concurs d'Arxius, organitzat per la secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, p. 194. — Mancomunitat de Catalunya. Instauració de Biblioteques Populars, p. 196. — Segon Congrés de metges de la llengua catalana, p. 202. — Biblioteca pública Arús, p. 203. — Biblioteca del Consell de Pedagogia, p. 204. — Institut de Cultura i Biblioteca popular per a la dona, p. 204. — *Canet de Mar* : Col·locació de la primera pedra de la Biblioteca Popular de la Mancomunitat, p. 206. — *Girona* : Biblioteca del Seminari, p. 207. — *Pineda* : Col·locació de la primera pedra de la Biblioteca Popular de la Mancomunitat, p. 208. — *Vendrell* : Primera pedra de la Biblioteca Popular de la Mancomunitat, p. 209.

Índex de noms propis 210

Errades 225

Índex general 227

GRAVATS

Fig. 1 : *Didlegs de S. Gregori*, f. 19 v.º. — Fig. 2 : Dedicació de Lillet. — Fig. 3: Evaquació feta pel rei Ramir dels drets episcopals de Ribagorça. — Fig. 4: *Apocalipsi de Beatus*, f. 1 (VIII v.º). — Fig. 5 : *Tractat de la Concepció de la Verge Maria*. — Fig. 6 : MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 1. — Fig. 7 : MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 2. — Fig. 8 : MARQUILLES, *Comentaris sobre els Usatges de Barcelona*, f. 398 v.º (fragment). — Fig. 9 : Fragment de *Ketubah* mallorquina. — Fig. 10 : Transcripció del fragment de *Ketubah* mallorquina. — Fig. 11: RAMON LULL, *Logica brevis et nova*. — Fig. 12 : ROCAMORA, *Cobles en lahor de la christianissima pau*. — Fig. 13: MIQUEL VERÍ, *Disticha*, f. g_4 v.º.

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF MICHIGAN

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

	Ptes.
Butlletí de la Biblioteca de Catalunya	
Preu de la subscripció anual : 5 pessetes.	
Any I, 1914. n.º 1 (gener-abril)	1'50
n.º 2 (maig-agost)	3
n.º 3 (setembre-desembre)	1'50
» II, 1915. n.º 4 (gener-agost)	4
n.º 5 (setembre-desembre)	2
» III, 1916 n.º 6 (gener-desembre)	5
» IV, 1917. n.º 7 (gener-desembre)	10
Catàleg de la Col·lecció cervàntica Bonsoms, per JOAN GIVANEL I MAS.	
Vol. I (anys 1590-1800)	20
Edició de 40 exemplars numerats en paper de fil	40
Vol. II	*En premsa.*

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans.	
Anuaris MCMVII-MCMXIV. 5 volums. Cada un.	30
Les Pintures Murals Catalanes.	
Fascicle I. — Pedret	10
» II. — Sant Martí de Fenollar i Sant Miquel de la Seu	10
» III. — Taüll i Boí, Santa Maria d'Aneu i Sant Pere del Burgal	10
» IV. — Ginestarre, Ager, Esterri de Cardós i Mur.	*En premsa.*
Les Monedes Catalanes, per JOAQUIM BOTET I SISÓ.	
Volum I	10
» II	12
» III i darrer	20
Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ I LLUCH.	
Volum I, contenint més de 500 documents	16
» II i darrer	*En premsa.*
L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG I CADAFALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.	
Volum I. — Precedents : L'Arquitectura romana; l'Arquitectura cristiana preromànica	20
Volum II. — Des del segle IX a les darreries del segle XI.	25
» III i darrer. — Els segles XII i XIII.	35
Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits i totes les edicions, per AMADEU PAGÉS.	
Volum I. — Introducció. Text de les poesies I-LXXIV.	12
» II i darrer — Poesies LXXV-CXXVIII. Glossari	12
Edició de 40 exemplars en paper de fil	50
Itinerari de Jaume «el Conqueridor», per JOAQUIM MIRET I SANS. *En premsa.*	

ESTUDIS DE BIBLIOGRAFIA LULLIANA

I. — **L'edició maguntina de Ramón Lull**, pel Doctor A. GOTTRON.	5

Google

Ptes.

II. — **Bibliografia de les Impressions lul·lianes,** per ELIES ROGENT i ESTANISLAU DURAN . . . . . *En premsa.*

En dipòsit:

Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Barcelona, per FELIP PEDRELL. (2 vols.) 05

SECCIO FILOLÓGICA

Himnes Homèrics. Traducció en vers de JOAN MARAGALL i text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Edició en paper de fil de 50 exemplars 15

El Gènesi, versió de l'hebreu segons els textos originals, i amb anotació, de MN. FREDERIC CLASCAR.

Edició en paper de fil. 20

Museu : Hero i Leandre. — Text grec amb la versió literal en prosa de LL. SEGALÁ i en hexàmetres d'AMBROSI CARRIÓN, duent en apèndix les traduccions inèdites, en vers, de P. BERTRAN I BROS i J. M. PELLICER I PAGÈS. 2

Edició en paper de fil. 5

Mireia. Poema provençal de Frederic Mistral. Traducció catalana de Maria-Antònia Salvà 5

Edició en paper de fil 15

El Càntic dels Càntics de Salomó. Versió segons els textos originals i amb anotació de MN. FREDERIC CLASCAR 3

Edició en paper de fil. 10

Normes ortogràfiques. (Agotades.)

Ortografia Catalana, segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans . . . . . 0'25

Butlletí de Dialectologia catalana.

Preu de subscripció : Espanya, 4 ptes.: Estranger, 4'50 ptes.

Vol. I (abril-desembre 1913). 3
» II (gener-juny 1914). . . . . 1'50
» II (juliol-desembre 1914) 2
» III (gener-juny 1915) . . . . . 2'50
» III (juliol-desembre 1915) 2
» IV (gener-juny 1916) 3
» IV (juliol-desembre 1916) 3
» V (gener-desembre 1917) . . . . . *En premsa.*

BIBLIOTECA FILOLÓGICA

I. — **Documents en vulgar per a l'estudi de la llengua** (segles XI, XII & XIII), per MN. PERE PUJOL 2

II. — **Die Mundart von Alacant. — Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen,** von DR. PERE BARNILS GIOL. 4

III. — **Diccionari Aguiló.** Fascicles I a IV. Cada un 4

IV. — **La Frontera catalano-aragonesa,** I, per ANTONI GRIERA. 5

V. — **Textes catalans avec leur transcription phonétique,** précédés d'un aperçu sur les sons du catalan, par J. ARTEAGA PEREIRA, ordenats i publicats per P. BARNILS 4

VI. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. I. 8

VII. — **Vocabulari català-alemany** de l'any 1502, edició facsímil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS. 12

Google

Ptes.

VIII. — **Diccionari Aguiló.** Fascicles V a VII. Cada un 4
IX. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. 2 12
X. — **La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal,** secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano I. 79 sup., pubblicata da VINCENZO CRESCINI e VENANCIO TODESCO 10
XI. — **Diccionari ortogràfic,** precedit d'una exposició de l'ortografia catalana segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans. Redactat sota la direcció de P. FABRA, membre de la Secció Filològica . . . 5
XII. — **Gramàtica catalana,** per POMPEU FABRA 3

LABORATORI DE FONÈTICA

Estudis fonètics, I 20

EDICIONS PEDAGÒGIQUES

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum ibericis versionibus, curante A. SEGALÁ, phil. prof.

Vol. I. — CORNELII NEPOTIS. *Praefatio et Miltiadis Themistoclisque Vitae* (F. Crusat; A. M.ª Alves, S. J.; F. de Mello, S. J.; E. de Montoliu; C. Riba Bracons, interpretibus) 1

En dipòsit:

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Barcelona, 1908. 4

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius

Any I, fascicles I, II i III	Cada un.	. . . . .		4
» II »	I, II i III.	»	. . . . .	4
» III »	I, II i III.	»	. . . . .	4
» IV »	I a IX.	»	. . . . .	2
» V »	I	. . . . .		20

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL i ANGEL SALLENT.

Volum I, fascicles I a V.	Cada un	. . . . .	5
» II »	I i II.	»	 5

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció d'A. PI SUNYER.

Volums I a V. Cada un. 10

Fauna de Catalunya, dirigida per JOSEP M.ª BOFILL i PICHOT.

Malacologia. fascicle I, per M. CHIA	. . . . .		5
» » II	»	. . . . .	5
» » III	»	. . . . .	1
Entomologia. *Dípters.* Fascicle I, per J. ARIAS ENCONET	. . . . .		5
» *Coleòpters,* G. CARABUS. Fascicle I, per A. CODINA.	. . . .		5

Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtica, dirigida per E. TERRADAS.

Volum I. — Els elements discrets de la materia i de la radiació. — Conferencies per E. Terradas, recollides per I. Pòlit 3
Volum II. — Teoria de la representació conforme. — Conferencies donades el juny de 1915 per J. REY PASTOR, redactades per E. TERRADAS . . 3

Treballs de l'Estació Aerològica de Barcelona, per E. FONTSERÉ.

Volums I i II. Cada un. 4

Treballs de la Institució Catalana d'Historia Natural.

Volums I a III. Cada un 10

Biblioteca Filosòfica, dirigida per EUGENI D'ORS.

Volum I. —Vives a Anglaterra, per Foster Watson. 10

Google

MEMÒRIES I DOCUMENTS DELS TREBALLS FETS PER L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA — Ptes.

1. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor Alcalde de Barcelona proposant la fundació d'una Biblioteca Catalana, i llegida en Consistori del dia 13 de novembre de 1907. — Barcelona, 1907. . . . . 0'25
2. — Dictamen-acord de l'Institut d'Estudis Catalans proposant a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona l'adquisició de la Biblioteca Aguiló. — Barcelona, 1907 . . . . . 0'25
3. — Memoria presentada als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets des de la seva fundació fins al 31 de desembre de 1908. — Barcelona, 1908. . . . . 0'25
4. — Informe que l'Institut d'Estudis Catalans va traslladar a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona sobre l'estat d'alguns arxius de Catalunya i la conveniencia de la seva millor instal·lació. — Barcelona, 1908 . . . . . 0'25
5. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1909. — Barcelona, 1909 . . . . 0'25
6. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1910. — Barcelona, 1910 . . . . 0'25
7. — Exposició d'un pla de publicació de les Cròniques Catalanes. — Barcelona, 1912 . . . . . 0'25
8. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona sobre la celebració del VI Centenari de la mort de Ramón Lull. — Barcelona, 1914. 0'25
9. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1914 . . . . . 0'25
10. — Memories presentades per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre l'exploració d'estacions prehistòriques i la conservació i catalogació de monuments . . . . . 0'25
11. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914 per a la Conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona. 1915 . . . . . 0'25
12. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1913. — Barcelona, 1916. . . . 0'25
13. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1914. — Barcelona. 1916 . . . . 0'25

SECCIÓ FILOLÒGICA

1. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914. . . . . 0'25
2. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni 1915-1916. . . . . 0'25

LABORATORI DE FONÈTICA EXPERIMENTAL

1. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonètica Experimental. — Barcelona, 1914 . . . 0'25
2. — Treballs realitzats durant l'any 1917 . . . . . 0'25

Google

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN